Daniel Śledziński

ASYMILACJA DŹWIĘCZNOŚCI
W POLSKICH GRUPACH
SPÓŁGŁOSKOWYCH

Daniel Śledziński

Asymilacja dźwięczności
w polskich grupach spółgłoskowych

Daniel Śledziński

**Asymilacja dźwięczności
w polskich grupach spółgłoskowych**

Recenzent: dr Paweł Nowakowski

© Copyright by Daniel Śledziński, 2019

ISBN 978-83-7986-245-0

Bogucki Wydawnictwo Naukowe
ul. Górna Wilda 90, 61-576 Poznań
e-mail: biuro@bogucki.com.pl
www.bogucki.com.pl

Druk:
UNI-DRUK, Luboń k. Poznania

Spis treści

Wprowadzenie	7
1. Podstawowe pojęcia	9
1.1 Inwentarz fonologiczny	9
1.2 Transkrypcja podstawowa	10
1.3 Kontekst ortograficznych grup spółgłoskowych	11
1.4 Redukcja ilościowa grup spółgłoskowych	12
1.5 Dźwięczność ortograficzna, antycypacja i perseweracja	14
1.6 Specjalne oznaczenia grup spółgłoskowych	15
1.7 Zapis reguł przytoczonych z Automatyzacji...	16
1.8 Zasoby lingwistyczne i źródła bibliograficzne	17
2. Desonoryzacja w ramach śródgłosowych i nagłosowych grup spółgłoskowych	18
2.1 Litera w	18
2.2 Litera b	32
2.3 Litera g	35
2.4 Litera ż	38
2.5 Litera d	39
2.6 Litera z	45
2.7 Litera ź	50
2.8 Dwuznak dż	52
2.9 Dwuznak dz	52
2.10 Dwuznak dź	53
2.11 Trójznak dzi	54
2.12 Dwuznak rz	55
2.13 Dwuznak zi	61
3. Sonoryzacja w ramach śródgłosowych grup spółgłoskowych	62
3.1 Litera c	62
3.2 Litera ć	63
3.3 Litera h	64
3.4 Litera f	64
3.5 Litera k	65
3.6 Litera p	66
3.7 Litera s	68
3.8 Litera ś	69
3.9 Litera t	70
3.10 Dwuznak sz	73
3.11 Dwuznak cz	75
3.12 Dwuznaki ci, si	76

4. Minimalne konteksty modyfikujące status dźwięczności	77
4.1 Minimalne konteksty ubezdźwięczniające	77
4.2 Minimalne konteksty udźwięczniające	79
5. Sonoryzacja i desonoryzacja w fonetyce międzywyrazowej	81
5.1 Podstawowe problemy	81
5.2 Analiza struktury grup spółgłoskowych w wygłosie wyrazów	81
5.2 Analiza struktury nagłosowych grup spółgłoskowych	91
Bibliografia	99

Wprowadzenie

Znaczne rozbieżności między pisownią wyrazów a ich wymową występują w wielu językach. Zasady ortofoniczne poszczególnych języków precyzują sposób poprawnej wymowy wyrazów ortograficznych. Również w języku polskim występują złożone relacje ilościowe i jakościowe pomiędzy płaszczyzną ortograficzną a płaszczyzną fonologiczną (oraz fonetyczną). Jeden znak ortograficzny może oznaczać dwa fonemy. Natomiast dwa lub trzy znaki ortograficzne mogą oznaczać pojedynczy fonem (są to wieloznaki). Poza tym poszczególne znaki oraz wieloznaki mogą oznaczać różne fonemy, w zależności od kontekstu.

W relacji między płaszczyzną ortograficzną oraz wymową wyrazów języka polskiego można wyodrębnić kilka podstawowych aspektów:

- aspekt wielofunkcyjności litery *i*;
- aspekt wieloznaków;
- aspekt asymilacji dźwięczności;
- aspekt uproszczeń i modyfikacji w ramach grup spółgłoskowych.

Niniejsza publikacja w całości poświęcona jest aspektowi asymilacji dźwięczności liter oznaczających spółgłoski właściwe. Asymilacja jest zasadniczo procesem koartikulacyjnego upodobniania dźwięków mowy pod względem sposobu artykulacji (czyli stopnia zbliżenia narządów mowy), miejsca artykulacji lub dźwięczności. Można wyodrębnić dwa zasadnicze typy procesów związanych z modyfikacją statusu dźwięczności: udźwięcznienie (inaczej sonoryzacja) oraz ubezdźwięcznienie (inaczej desonoryzacja). Te pojęcia zostały omówione w części 1.5.

Istotny jest fakt, że wymienione procesy odbywają się w ramach wewnątrzwyrazowych oraz nagłosowych grup spółgłoskowych. Mogą one dotyczyć również spółgłoski lub grupy spółgłoskowej umiejscowionej w wygłosie wyrazu. Jeżeli proces udźwięczniania lub ubezdźwięczniania odbywa się w ramach wewnątrzwyrazowej lub nagłosowej grupy spółgłoskowej, to wynika on tylko i wyłącznie ze struktury tej grupy. Omawiane procesy mają miejsce, jeżeli w ortograficznym zapisie wewnątrzwyrazowych i nagłosowych grup spółgłoskowych występuje niejednorodność pod względem dźwięczności spółgłosek właściwych – to oznacza, że dana ortograficzna grupa spółgłoskowa musi zawierać co najmniej jedną literę (lub wieloznak) oznaczającą spółgłoskę właściwą dźwięczną, jak i jedną literę (lub wieloznak) oznaczającą spółgłoskę właściwą bezdźwięczną. Tylko takie struktury wewnątrzwyrazowych i nagłosowych grup spółgłoskowych zostały uwzględnione w szczegółowych analizach omówionych w rozdziale drugim oraz rozdziale trzecim niniejszego opracowania. Z tych analiz wyłączono zatem grupy jednorodne pod względem statusu dźwięczności spółgłosek właściwych, a także grupy niezawierające spółgłosek właściwych. Natomiast grupy spółgłoskowe umiejscowione w wygłosie wyrazu poddano oddzielnej analizie ponieważ ich wymowa ma związek ze strukturą nagłosu następnego wymawianego wyrazu oraz z rodzajem wymowy (w analizach uwzględniono tzw. wymowę krakowsko-poznańską oraz tzw. wymowę warszawską).

Podstawowym celem badań omówionych w tej publikacji było całościowe ujęcie zjawisk udźwięczniania (sonoryzacji) oraz ubezdźwięczniania (desonoryzacji). Przede wszystkim przeanalizowano wszystkie ortograficzne grupy spółgłoskowe języka polskiego, których dotyczy to zagadnienie. Są to grupy wewnątrzwyrazowe oraz grupy umiejscowione w nagłosie i w wygłosie wyrazu. Analiza wszystkich grup spółgłoskowych języka polskiego była możliwa dzięki użyciu słownika *sjp.pl*, który zawiera wszystkie formy fleksyjne wszystkich wyrazów języka polskiego. Uwzględnienie wszystkich grup spółgłoskowych pozwoliło na wyznaczenie tzw. minimalnych kontekstów udźwięczniających oraz minimalnych kontekstów ubezdźwięczniających dla poszczególnych liter oznaczających spółgłoski właściwe. Ten cel osiągnięto między innymi poprzez przyporządkowanie poszczególnych grup spółgłoskowych do różnych struktur utworzonych przy użyciu szerokich klas dźwięków (zob. rozdz. 1.4). Wyniki omówione w tej publikacji mogą być użyte również dla celów praktycznych – przede wszystkim dla celów technicznych związanych z przetwarzaniem języka i mowy, takich jak budowa systemu konwertującego zapis ortograficzny na transkrypcję fonologiczną lub na transkrypcję fonetyczną. Uzyskane wyniki mogą również okazać się przydatne w innych badaniach – na przykład w analizach fonetyczno-akustycznych może być sprawdzana realizacja asymilacji dźwięczności w ramach poszczególnych grup spółgłoskowych, również w regionalnych wariantach wymowy.

Najważniejszym źródłem i inspiracją dla badań omówionych w tej publikacji była książka autorstwa Marii Steffen-Batogowej *Automatyzacja transkrypcji fonematycznej tekstów polskich* – została ona wydana w 1975 roku i było to pierwsze obszerne opracowanie dotyczące automatycznej transkrypcji tekstu ortograficznego w języku

polskim (Steffen-Batogowa, 1975). Reguły pochodzące z tej publikacji posłużyły autorowi za punkt wyjścia dla każdej analizy omówionej w rozdziale drugim oraz w rozdziale trzecim.

W omówionych w tej książce badaniach użyto transkrypcji fonologicznej. Można wymienić kilka powodów, które zadecydowały o takim wyborze. Pierwszy powód związany jest z faktem, o którym już wspomniano – że niektóre omówione analizy zostały oparte na książce autorstwa Marii Steffen-Batogowej, a tamta publikacja dotyczy właśnie transkrypcji fonologicznej. Drugi powód związany jest z faktem, że transkrypcja fonologiczna jest wystarczająca dla przedstawienia niemal wszystkich koncepcji i wyników analiz związanych z procesami sonoryzacji i desonoryzacji spółgłosek właściwych. Istotny jest fakt, że użycie w analizach transkrypcji fonologicznej nie wyklucza możliwości przeniesienia wyników tych analiz na płaszczyznę fonetyczną. Jest to możliwe, ponieważ w zapisie transkrypcyjnym konkretnych wyrazów jednemu fonemowi zawsze odpowiada jedna głoska.

W dalszym ciągu omówiono w skrócie treść książki. Rozdział *Podstawowe pojęcia* rozpoczyna się od przedstawienia inwentarza fonemów przyjętego dla analiz omówionych w tej książce. Za podstawę przyjęto inwentarz fonologiczny zaproponowany przez Marię Steffen-Batogową w *Automatyzacji...* Omówiono sposób zapisywania fonemów przy użyciu alfabetu transkrypcyjnego SAMPA. Ten alfabet został użyty do zapisywania wszystkich wyrazów i grup spółgłoskowych będących przedmiotem analiz omówionych w tej publikacji. W dalszym ciągu rozdziału pierwszego przedstawiono pojęcie transkrypcji podstawowej – jest to termin wprowadzony na potrzeby omówionych badań. W części: *Kontekst ortograficznych grup spółgłoskowych* omówiono sposób zapisywania nagłosowych oraz śródgłosowych ortograficznych grup spółgłoskowych, który został użyty w analizach. Uwzględnia on wpływ litery samogłoskowej umieszczonej w kontekście prawostronnym ortograficznej grupy spółgłoskowej. W części *Redukcja struktury grup spółgłoskowych* omówiono metody redukcji ilościowej grup spółgłoskowych. W kolejnej części scharakteryzowano zagadnienia: statusu dźwięczności, antycypacji i perseweracji. W rozdziale pierwszym omówiono też znaczenie użytych symboli. Poza tym wyjaśniony został sposób odwoływania się do reguł z *Automatyzacji...* – w niniejszym opracowaniu sposób zapisywania tych reguł został zmieniony w stosunku do oryginału. Rozdział pierwszy zamyka charakterystyka użytych zasobów lingwistycznych oraz istotnych źródeł bibliograficznych.

Rozdział drugi zawiera wyniki analiz słownika i korpusu tekstowego. Przedmiotem tych analiz były litery oznaczające spółgłoski właściwe dźwięczne, które ulegają desonoryzacji ze względu na umiejscowienie w określonych strukturach wewnątrzwyrazowych oraz nagłosowych grup spółgłoskowych. Te analizy zostały wykonane i opisane w sposób bardzo szczegółowy.

Analizy omówione w rozdziale trzecim dotyczą liter oznaczających spółgłoski właściwe bezdźwięczne, które są udźwięczniane w określonych strukturach wewnątrzwyrazowych grup spółgłoskowych.

Rozdział czwarty dotyczy tzw. minimalnych kontekstów modyfikujących status dźwięczności – jest to pojęcie, które również ma związek z omówionymi badaniami i dotyczy ono minimalnych kontekstów, na podstawie których można stwierdzić fakt modyfikacji statusu dźwięczności fonemów oznaczonych przez poszczególne litery czy wieloznaki. Wyznaczenie minimalnych kontekstów modyfikujących status dźwięczności było możliwe dzięki analizom omówionym w rozdziale drugim i w rozdziale trzecim.

Rozdział piąty dotyczy problemów fonetyki międzywyrazowej. Omówiono w nim modyfikacje statusu dźwięczności w ramach wygłosowych grup spółgłoskowych.

1. Podstawowe pojęcia

1.1 Inwentarz fonologiczny

Polskie inwentarze fonologiczne są zróżnicowane pod względem wyróżnionych fonemów ze względu na różnice dotyczące przyjętych kryteriów, metodologii oraz sposobu interpretacji statusu fonemicznego niektórych głosek (Lorenc i Ptaszewska, 2015), (Szpyra-Kozłowska, 2002a). Swoje wersje inwentarzy fonologicznych dla języka polskiego zaproponowali liczni autorzy, między innymi: Jerzy Bańcerowski (Bańcerowski i in., 1982), Wiktor Jassem (Jassem, 1973), Barbara Klebanowska (Klebanowska, 1990), Tadeusz Milewski (Milewski, 1976), Bronisław Ročławski (Ročławski, 1986), Zdzisław Stieber (Stieber, 1966), Jolanta Szpyra-Kozłowska (Szpyra-Kozłowska, 2002b) i Bożena Wierchowska (Wierchowska 1980).

W badaniach omówionych w tej publikacji użyto inwentarza fonologicznego opartego na inwentarzu zaproponowanym przez Marię Steffen-Batogową. Przy jego ustalaniu położono nacisk na maksymalne jego uproszczenie oraz zmniejszenie liczby fonemów. Ponieważ omówione analizy zostały przeprowadzone przy uwzględnieniu inwentarza uproszczonego, to przy odnoszeniu się do wyników tych analiz trzeba uwzględnić ewentualne różnice dotyczące inwentarzy.

Istotną kwestią jest też użyty alfabet transkrypcyjny. Jest to zmodyfikowana wersja standardu SAMPA (w wersji dla języka polskiego). Nazwa SAMPA (ang. *Speech Assessment Methods Phonetic Alphabet*) została po raz pierwszy użyta przez Johna C. Wellsa. Podstawowe założenie dotyczące tego rozwiązania związane jest ze sposobem zapisywania fonemów lub głosek. Zapis ten odbywa się przy użyciu zestawu znaków ASCII. SAMPA jest pierwowzorem dla standardu X-SAMPA (ang. *Extended Speech Assessment Methods Phonetic Alphabet*). Różnica pomiędzy tymi standardami polega na tym, że symbole SAMPA były ustalane indywidualnie dla poszczególnych języków, natomiast standard X-SAMPA jest niezależny od języka. W tabeli 1.1 przedstawiono przyjęty inwentarz fonemów, który został zapisany przy użyciu zmodyfikowanego alfabetu SAMPA. Modyfikacja tego alfabetu do pewnego stopnia pokrywa się z wersją zaproponowaną przez Grażynę Demenko (Demenko i in., 2003).

Tabela 1.1 – Inwentarz fonemów przyjęty dla analiz omówionych w tej książce

Lp.	Fonem SAMPA	Przykład SAMPA	Przykład zapis ort.
1	/a/	/m.a.k/	mak
2	/e/	/z.e.r.o/	zero
3	/i/	/n'.i.g.dz'.e/	nigdzie
4	/o/	/s.o.v.a/	sowa
5	/y/	/b.y.k/	byk
6	/u/	/j.u.t.r.o/	jutro
7	/w/	/p.u.w.k.a/	półka
8	/j/	/j.e.d.e.n/	jeden
9	/w~/	/j.e.w~.z.y.k/	język
10	/j~/	/p.a.j~.s.k.i/	pański
11	/l/	/v.j.e.l.e/	wiele
12	/r/	/r.y.b.a/	ryba
13	/m/	/m.o.Z.e/	morze
14	/n/	/m.o.n.e.t.a/	moneta
15	/n'/	/k.o.n'/	koński
16	/f/	/f.u.t.r.o/	futro
17	/v/	/v.j.a.t.r/	wiatr
18	/s/	/v.y.s.o.k.i/	wysoki
19	/z/	/k.o.z.a/	koza
20	/S/	/m.a.S.t/	maszt
21	/rz/	/rz.e.k.a/	rzeka
22	/Z/	/Z.e.b.r.o/	zębro
23	/s'/	/s'.m.j.e.x/	śmiech
24	/z'/	/z'.a.r.n.o/	ziarno
25	/x/	/k.u.x.n'.a/	kuchnia
26	/p/	/p.a.l.e.ts/	palec
27	/b/	/b.u.d.a/	buda
28	/t/	/t.a.m.a/	tama
29	/d/	/d.o.m/	dom
30	/k/	/p.o.k.u.j/	pokój
31	/g/	/g.o.s'.t.s'/	gość
32	/ts/	/ts.y.r.k/	cyrk
33	/dz/	/dz.v.o.n.e.k/	dzwonek
34	/tS/	/tS.a.s/	czas
35	/dZ/	/dZ.u.m.a/	dżuma
36	/ts'/	/k.o.ts'.o.w/	kocioł
37	/dz'/	/dz'.a.w.k.a/	działka

Przyjęty inwentarz nie zawiera między innymi fonemów /c/ i /J/ (jak w wyrazach: *kino, gitara*), które zostały uznane za alofony fonemów /k/ i /g/. Warto zauważyć, że przyjęty inwentarz zawiera wydzielony fonem /rz/

(obok fonemu /Z/) – w rzeczywistości są to jednakowe fonemy. To nietypowe podejście wynika z faktu, że fonem odpowiadający dwuznakowi *rz* podlega perseweracji (zob. rozdz. 1.5), co ma istotne znaczenie przy przekształceniach związanych z modyfikacją statusu dźwięczności. Zatem powód wydzielenia fonemu /*rz*/ jest techniczny i ma związek ze sposobem prezentacji wyników badań.

1.2 Transkrypcja podstawowa

Transkrypcja podstawowa to pojęcie, które zostało wprowadzone na potrzeby omawianych w tej publikacji rozwiązań. Transkrypcja podstawowa (dalej: TP) dotyczy elementarnych relacji między znakami ortograficznymi (literami oraz wieloznakami) a fonemami. Można powiedzieć, że jest to pierwotny zbiór reguł transkrypcyjnych.

TP ma charakter umowny i może być modyfikowana, między innymi ze względu na różnice pomiędzy poszczególnymi inwentarzami fonologicznymi. Podstawowe założenie związane z TP przewiduje przypisywanie określonych fonemów do znaków ortograficznych oraz do wieloznaków, niezależnie od ich kontekstu. Zatem istnieje możliwość, że dany znak lub wieloznak w określonym kontekście ortograficznym powinien być transkrybowany inaczej niż zostało to przyjęte w TP. Jednak często właściwa transkrypcja danego elementu ortograficznego w danym kontekście pokrywa się z TP.

Drugie istotne założenie dotyczy relacji między pojedynczymi znakami ortograficznymi a wieloznakami. Zgodnie z tym założeniem reguły TP dla segmentów dłuższych (w sensie liczby znaków ortograficznych) mają większy priorytet. Na przykład reguła TP dla dwuznaku *sz* będzie miała większą moc niż reguła dla litery *s* czy reguła dla litery *z*.

W tabeli 1.2 oraz w tabeli 1.3 przedstawiono TP przyjętą umownie na potrzeby niniejszej publikacji (oddzielnie ujęto informacje dotyczące pojedynczych znaków oraz wieloznaków). Zrezygnowano z ustalenia TP dla litery *ę* oraz dla litery *q*.

Tabela 1.2 – TP przyjęta dla jednoznaków

Lp.	Ort.	TP	Lp.	Ort.	TP
1	<i>a</i>	/a/	17	<i>m</i>	/m/
2	<i>q</i>	-	18	<i>n</i>	/n/
3	<i>b</i>	/b/	19	<i>ń</i>	/n'/
4	<i>c</i>	/ts/	20	<i>o</i>	/o/
5	<i>ć</i>	/ts'/	21	<i>ó</i>	/u/
6	<i>d</i>	/d/	22	<i>p</i>	/p/
7	<i>e</i>	/e/	23	<i>r</i>	/r/
8	<i>ę</i>	-	24	<i>s</i>	/s/
9	<i>f</i>	/f/	25	<i>ś</i>	/s'/
10	<i>g</i>	/g/	26	<i>t</i>	/t/
11	<i>h</i>	/x/	27	<i>u</i>	/u/
12	<i>i</i>	/i/	28	<i>w</i>	/v/
13	<i>j</i>	/j/	29	<i>y</i>	/y/
14	<i>k</i>	/k/	30	<i>z</i>	/z/
15	<i>l</i>	/l/	31	<i>ż</i>	/Z/
16	<i>ł</i>	/w/	32	<i>ź</i>	/z'/

Tabela 1.3 – TP przyjęta dla wieloznaków

Lp.	Ort.	TP
1	<i>ch</i>	/x/
2	<i>cz</i>	/tS/
3	<i>dz</i>	/dz/
4	<i>dź</i>	/dz'/
5	<i>dż</i>	/dZ/
6	<i>rz</i>	/rz/
7	<i>sz</i>	/S/

Oprócz wymienionych w tabeli 1.3 wieloznaków, które włączono do TP, system ortograficzny języka polskiego obejmuje kilka diad i jedną triadę, które są wieloznakami tylko w określonym kontekście ortograficznym – przed literą oznaczającą samogłoskę różną od litery *i*. Ze względu na tak silne uwarunkowanie kontekstowe te wieloznaki nie zostały włączone do TP. Takie struktury wymieniono w tabeli 1.4.

Tabela 1.4 – Wieloznaki wykluczone z TP

Lp.	Zapis ortograficzny	Kontekst samogłoskowy	Kontekst spółgłoskowy
1	<i>ci</i>	/ts'/	/ts'.i/
2	<i>dzi</i>	/dz'/	/dz'.i/
3	<i>ni</i>	/n'/	/n'.i/
4	<i>si</i>	/s'/	/s'.i/
5	<i>zi</i>	/z'/	/z'.i/

1.3 Kontekst ortograficznych grup spółgłoskowych

Transkrypcja podstawowa została użyta w rozległych analizach, które omówiono w rozdziale drugim oraz w rozdziale trzecim. Posłużyła ona do zapisywania struktur grup spółgłoskowych. Jednak trudno byłoby odnieść się do struktury nagłosowych oraz wewnątrzwyrazowych grup spółgłoskowych posługując się tylko i wyłącznie TP. Chodzi o to, że często samogłoska znajdująca się w bezpośrednim sąsiedztwie prawostronnym grupy spółgłoskowej decyduje o kształcie fonologicznym tej grupy – wynika to przede wszystkim z wielofunkcyjności litery *i*. Zatem w analizach niezbędne jest określenie dopuszczalnego kontekstu prawostronnego dla każdej ortograficznej grupy spółgłoskowej (nagłosowej lub śródgłosowej). W tabeli 1.5 ujęto 5 zdefiniowanych zbiorów liter oznaczających samogłoski (zbiory: N1–N5).

Tabela 1.5 – Definicje zbiorów liter oznaczających samogłoski

Lp.	Zbiór	Elementy zbioru
1	N1	<i>a, e, o, ó, u, y, i, ę, q</i>
2	N2	<i>a, e, o, ó, u, y, ę, q</i>
3	N3	<i>i</i>
4	N4	<i>a, e, o, ó, u, ę, q</i>
5	N5	<i>a, e, o, ó, u, i, ę, q</i>

Zatem zbiór N1 obejmuje wszystkie litery oznaczające samogłoski, zbiór N2 obejmuje te same elementy co zbiór N1, jednak bez litery *i*, natomiast N3 jest zbiorem jednoelementowym zawierającym tylko literę *i*. Kolejny zbiór N4 zawiera te same elementy co zbiór N1 oprócz litery *i* oraz litery *y*. Ostatni zbiór oznaczony symbolem N5 zawiera te same elementy co zbiór N1, jednak bez litery *y*.

Użycie symbolu danego zbioru przy ortograficznym zapisie określonej ortograficznej grupy spółgłoskowej nie oznacza, że wszystkie litery samogłoskowe z tego zbioru rzeczywiście występują w kontekście prawostronnym danej grupy (w zbiorze wszystkich form fleksyjnych języka polskiego). Należy to traktować jako zbiór kontekstów prawostronnych (samogłoskowych), przy których otrzymuje się jednakową transkrypcję fonologiczną danej grupy spółgłoskowej – czyli jest to zbiór liter samogłoskowych, które w sposób jednakowy oddziałują na zapis fonologiczny ortograficznej grupy spółgłoskowej. Kluczowe znaczenie ma fakt, że w rzeczywistości tylko określone samogłoskowe konteksty prawostronne modyfikują postać fonologiczną ortograficznej grupy spółgłoskowej (w stosunku do transkrypcji podstawowej).

Przedstawione w tej części informacje można poprzeć przykładami. W tabeli 1.6 ujęto pięć przykładowych nagłosowych lub wewnątrzwyrazowych ortograficznych grup spółgłoskowych. W kolumnie trzeciej określono kontekst dla danej grupy (zbiory liter oznaczających samogłoski). W kolumnie czwartej podano zapis przy odwołaniu tylko i wyłącznie do transkrypcji podstawowej, natomiast w kolumnie piątej przedstawiono ten sam zapis grupy co w kolumnie czwartej, jednak uwzględniający ewentualną modyfikację wynikającą z kontekstu samogłoskowego.

Tabela 1.6 – Przykłady zapisu grup w TP i przy uwzględnieniu kontekstu samogłoskowego

Lp.	Grupa ort.	Prawostronny ortogr. kontekst samogłoskowy	TP (bez wpływu kontekstu)	TP + kontekst	Przykładowy wyraz
1	<i>czb</i>	N1	/tS.b/	/tS.b/	<i>liczba</i>
2	<i>czbi</i>	N4	/tS.b.i/	/tS.b.j/	<i>liczbie</i>
3	<i>wc</i>	N2	/v.ts/	/v.ts/	<i>owca</i>
4	<i>wc</i>	N3	/v.ts/	/v.ts'/	<i>wciskać</i>
5	<i>wci</i>	N4	/v.ts.i/	/v.ts'/	<i>wciągać</i>

Trzeba podkreślić, że otrzymywany zapis transkrypcyjny w kolumnie piątej nie jest transkrypcją końcową, która zawierałaby wszystkie możliwe modyfikacje, jakie mogłyby zajść w ramach poszczególnych grup spółgłoskowych (na przykład modyfikacje wynikające ze zjawiska asybilacji czy też z redukcji w ramach grup). Jednak taki zapis pokrywa się ze sposobem prezentowania wyników analiz w tej książce, które dotyczą tylko aspektu asymilacji dźwięczności.

Można wyszczególnić różne przypadki modyfikacji zakończeń grup spółgłoskowych w zdefiniowanych kontekstach samogłoskowych:

- diady ortograficzne: *ni, ci, si, zi* (które nie należą do przyjętej transkrypcji podstawowej) przed literą ze zbioru N4 oznaczają fonemy: /n'/, /ts'/, /s'/, /z'/. (litera *i* w podanym kontekście jest tylko znakiem miękkości). Bez modyfikacji wynikającej z podanego kontekstu wymienione diady w transkrypcji podstawowej oznaczałyby sekwensy fonemów /n.i/, /ts.i/, /s.i/, /z.i/;
- podobnie triada ortograficznymi *dzi* (która nie należy do przyjętej transkrypcji podstawowej) przed literą ze zbioru N4 oznacza fonem /dz'/. Bez modyfikacji wynikającej z kontekstu podana triada w transkrypcji podstawowej oznaczałyby sekwens fonemów /dz.i/;
- diady ortograficzne: *pi, bi, fi, wi, mi, ti, di, hi, li, ri* przed literą ze zbioru N4 oznaczają sekwensy fonemów: /p.j/, /b.j/, /f.j/, /v.j/, /m.j/, /t.j/, /d.j/, /x.j/, /l.j/, /r.j/. Bez modyfikacji wynikającej z kontekstu wymienione diady w transkrypcji podstawowej oznaczałyby sekwensy fonemów: /p.i/, /b.i/, /f.i/, /v.i/, /m.i/, /t.i/, /d.i/, /x.i/, /l.i/, /r.i/;
- podobnie: triada ortograficzna *chi* przed literą ze zbioru N4 oznacza sekwens fonemów /x.j/. Bez modyfikacji wynikającej z kontekstu podana triada w transkrypcji podstawowej oznaczałyby sekwensy fonemów /x.i/;
- litery: *c, z, s* w kontekście samogłoskowym ze zbioru N2 oznaczają fonemy: /ts/, /z/, /s/. Podany kontekst nie powoduje zmian w transkrypcji podstawowej;
- litery: *c, z, s* w kontekście samogłoskowym z jednoelementowego zbioru N3 oznaczają fonemy: /ts'/, /z'/, /s'/. Bez modyfikacji wynikającej z kontekstu podane litery w transkrypcji podstawowej oznaczają fonemy: /ts/, /z/, /s/.

1.4 Redukcja ilościowa grup spółgłoskowych

W poprzedniej części omówiono sposób zapisywania ortograficznych grup spółgłoskowych przy użyciu transkrypcji podstawowej. Omówiono również kwestię ewentualnej modyfikacji takiego zapisu, która wynika z prawostronnego kontekstu samogłoskowego. Trzeba zaznaczyć, że ten zapis nie obejmuje modyfikacji statusu dźwięczności fonemów i jednocześnie odzwierciedla on domyślną tzw. dźwięczność ortograficzną znaków oraz wieloznaków występującą w ramach ortograficznych grup spółgłoskowych (zob. rozdz. 1.5).

W przedstawionych w tej publikacji analizach zastosowano metodę redukcji zapisu grup spółgłoskowych (zapisu otrzymywanego przy odwołaniu do transkrypcji podstawowej z ewentualnymi modyfikacjami wynikającymi z kontekstu). Celem omawianego zabiegu było wyznaczenie kategorii obejmujących podobne struktury grup spółgłoskowych, co było pomocne przy wyznaczaniu tzw. minimalnych kontekstów modyfikujących status dźwięczności (zob. rozdz. 4).

Wyróżniono dwa stopnie redukcji – stopień pierwszy uwzględnia szerokie klasy dźwięków (zostały one wyszczególnione w pierwszej kolumnie w tabeli 1.7). Fonemy /v/ i /rz/ zostały wykluczone ze zbioru spółgłosek szczelinowych dźwięcznych i są przetwarzane oddzielnie ze względu na ich specyficzne właściwości związane ze zjawiskiem perseweracji (z tego samego powodu w przyjętej transkrypcji podstawowej wydzielono fonem /rz/, który odpowiada dwuznakowi *rz* – zob. rozdz. 1.2).

Na poziomie drugiego stopnia redukcji wyróżniono tylko trzy kategorie dźwięków – spółgłoski właściwe dźwięczne (WD), spółgłoski właściwe bezdźwięczne (WB) oraz spółgłoski sonorne (SO – ta kategoria umownie obejmuje również półsamogłoski). Podobnie jak w przypadku pierwszego stopnia redukcji – fonemy /v/ oraz /rz/ są traktowane oddzielnie (zostały one wykluczone ze zbioru spółgłosek właściwych dźwięcznych). W tabeli 1.8 przypisano skróty klas dźwięków pierwszego i drugiego stopnia redukcji do poszczególnych fonemów spółgłoskowych transkrypcji używanej w tej książce (zob. rozdz. 1.1 i 1.2).

Tabela 1.7 – Klasy dźwięków oraz ich skróty używane w redukcji ilościowej grup spółgłoskowych

Pierwszy stopień redukcji	
Klasa dźwięków	Skrót
zwarte bezdźwięczne	ZB
szczelinowe bezdźwięczne	SB
zwarte dźwięczne	ZD
szczelinowe dźwięczne bez /v/ i bez /rz/	SD
/v/	/v/
/rz/	/rz/
nosowe	NO
płynne	PŁ
półsamogłoski	PS

Drugi stopień redukcji	
Klasa dźwięków	Skrót
właściwe bezdźwięczne	WB
właściwe dźwięczne	WD
/v/	/v/
/rz/	/rz/
sonorne	SO

Tabela 1.8 – Przynależność fonemów z przejętego inwentarza do klas dźwięków ustalonych w pierwszym oraz w drugim stopniu redukcji ilościowej grup spółgłoskowych

Lp.	Fonem SAMPA	I stopień redukcji	II stopień redukcji
1	/w/	PS	SO
2	/j/	PS	SO
3	/l/	PŁ	SO
4	/r/	PŁ	SO
5	/m/	NO	SO
6	/n/	NO	SO
7	/n'/	NO	SO
8	/f/	SB	WB
9	/v/	/v/	/v/
10	/s/	SB	WB
11	/z/	SD	WD
12	/S/	SB	WB
13	/Z/	SD	WD
14	/rz/	/rz/	/rz/
15	/s'/	SB	WB

Lp.	Fonem SAMPA	I stopień redukcji	II stopień redukcji
16	/z'/	SD	WD
17	/x/	SB	WB
18	/p/	ZB	WB
19	/b/	ZD	WD
20	/t/	ZB	WB
21	/d/	ZD	WD
22	/k/	ZB	WB
23	/g/	ZD	WD
24.	/ts/	ZB	WB
25	/dz/	ZD	WD
26	/tS/	ZB	WB
27	/dZ/	ZD	WD
28	/ts'/	ZB	WB
29	/dz'/	ZD	WD

Przedstawione rozwiązanie zostało użyte dla prezentacji wyników analiz w rozdziale drugim – zapisu struktury grup spółgłoskowych, w ramach których występuje zjawisko desonoryzacji. Zrezygnowano natomiast ze stosowania redukcji ilościowej w odniesieniu do grup spółgłoskowych, w ramach których występuje zjawisko sonoryzacji (zob. rozdz. 1.5 i rozdz. 3), ze względu na stosunkowo niewielką liczbę grup tego typu oraz dużą różnorodność ich struktur.

Podobnie jak w przypadku zapisywania grup ortograficznych w transkrypcji podstawowej otrzymywany zapis po redukcji ilościowej nie zawiera wszystkich możliwych modyfikacji dotyczących niektórych grup spółgłoskowych (na przykład modyfikacji wynikających ze zjawiska asybilacji czy też z redukcji w ramach grup).

Podsumowując treści przedstawione w tej części, można podać przykład dotyczący omawianego mechanizmu redukcji ilościowej. Zapis ortograficznej grupy *rzkn* w przyjętej transkrypcji podstawowej jest następujący: /rz.k.n/. Istnieją dwie opcje samogłoskowego kontekstu prawostronnego dla tej grupy, które są związane z różnymi możliwościami transkrypcji. Jeżeli ortograficzna grupa *rzkn* jest umiejscowiona przed literą ze zbioru N2, to podany wyżej zapis nie zmienia się. Natomiast jeżeli ortograficzna grupa *rzkn* jest umiejscowiona przed literą z jednoelementowego zbioru N3 (przed literą *i*), to modyfikacja podanej transkrypcji będzie wyglądała następująco: /rz.k.n'/. W obu przypadkach zapis po zastosowaniu pierwszego stopnia redukcji będzie wyglądał następująco: /rz/.ZB.NO. Natomiast zapis zgodny z redukcją drugiego stopnia to: /rz/.WB.SO.

1.5 Dźwięczność ortograficzna, antycypacja i perseweracja

Dźwięczność jest cechą fonetyczną (fizyczną) dźwięków mowy, która jest związana z drganiem wiaładeł głosowych w czasie procesu artykulacji. Zatem dźwięczność jest jedną z podstawowych cech jednostek lingwistycznych związanych z mową – z fonemami oraz z głoskami. W niniejszym opracowaniu w sposób umowny używane jest pojęcie dźwięczności ortograficznej liter oraz wieloznaków. Litery i wieloznaki funkcjonują na płaszczyźnie ortograficznej (graficznej), a nie dźwiękowej, dlatego podane nazewnictwo wymaga dodatkowego wyjaśnienia. Pod pojęciem dźwięczności ortograficznej liter oraz wieloznaków rozumiany jest status dźwięczności fonemów, które odpowiadają tym literom oraz wieloznakom w przyjętej transkrypcji podstawowej (zob. rozdz. 1.2). Te zależności zostały ujęte w tabeli 1.9.

Tabela 1.9 – Dźwięczność ortograficzna znaków i wieloznaków należących do przyjętej TP

Lp.	Litera lub wieloznak	TP	Status dźwięczności
1	f	/f/	bezdźwięczny
2	w	/v/	dźwięczny
3	s	/s/	bezdźwięczny
4	z	/z/	dźwięczny
5	sz	/S/	bezdźwięczny
6	ż	/Z/	dźwięczny
7	rz	/rz/	dźwięczny
8	ś	/s'/	bezdźwięczny
9	ź	/z'/	dźwięczny
10	h	/x/	bezdźwięczny
11	ch	/x/	bezdźwięczny
12	p	/p/	bezdźwięczny
13	b	/b/	dźwięczny
14	t	/t/	bezdźwięczny
15	d	/d/	dźwięczny
16	k	/k/	bezdźwięczny
17	g	/g/	dźwięczny
18	c	/ts/	bezdźwięczny
19	dz	/dz/	dźwięczny
20	cz	/tS/	bezdźwięczny
21	dż	/dZ/	dźwięczny
22	ć	/ts'/	bezdźwięczny
23	ź	/dz'/	dźwięczny

Domyślny status dźwięczności można przypisać także do wieloznaków, które nie zostały włączone do transkrypcji podstawowej. Trzeba zaznaczyć, że diady wymienione w drugiej kolumnie tabeli 1.10 są wieloznakami tylko w kontekście prawostronnym litery oznaczającej samogłoskę (różnej od litery *i*). Zatem przypisanie domyślnej dźwięczności do tych struktur dotyczy tylko podanego kontekstu. Natomiast w kontekście litery oznaczającej spółgłoskę wymienione diady oraz triada ortograficzna oznaczają sekwens fonemów.

Tabela 1.10 – Dźwięczność ortograficzna wieloznaków nienależących do przyjętej TP

Lp.	Wieloznak	Transkrypcja	Status dźwięczności
1	<i>ci</i>	/ts'/	bezdźwięczny
2	<i>dzi</i>	/dz'/	dźwięczny
3	<i>ni</i>	/n'/	bezdźwięczny
4	<i>si</i>	/s'/	dźwięczny
5	<i>zi</i>	/z'/	bezdźwięczny

Informacje podane w dwóch poprzednich akapitach dotyczą powiązania zapisu ortograficznego z cechą dźwięczności. Niezależnie od tego powiązania, każdy fonem z dowolnie przyjętego inwentarza fonologicznego posiada określony status dźwięczności. Trzeba zatem wyjaśnić związek między omówionym w poprzednich częściach sposobem zapisu (przy użyciu transkrypcji podstawowej z ewentualnymi modyfikacjami wynikającymi z kontekstu samogłoskowego) a statusem dźwięczności poszczególnych elementów otrzymanego zapisu. Zapis przykładowej grupy ortograficznej *dk* (na przykład w wyrazie *podkowa*) przy użyciu transkrypcji podstawowej wygląda następująco: /d.k/. Zatem zapis ten odzwierciedla status dźwięczności ortograficznej liter: *d* oraz *k*, ponieważ w transkrypcji podstawowej literze *d* odpowiada dźwięczny fonem /d/ a literze *k* odpowiada bezdźwięczny fonem /k/.

Wyjaśnienia wymagają również używane w tej publikacji pojęcia: kontekst udźwięczniający oraz kontekst ubezdźwięczniający. W przykładzie podanym w poprzednim akapicie fonem /k/ stanowi kontekst ubezdźwięczniający dla fonemu transkrypcji podstawowej /d/. Zatem jest to sąsiedztwo, które modyfikuje status dźwięczności tego fonemu. Natomiast sama modyfikacja (desonoryzacja) polega na zastąpieniu fonemu /d/ jego bezdźwięcznym odpowiednikiem – fonemem /t/. W tej publikacji pojęcia: kontekst ubezdźwięczniający oraz kontekst udźwięczniający są używane również w odniesieniu do liter ortograficznych i wieloznaków. W rzeczywistości takie sformułowanie dotyczy statusu dźwięczności fonemu transkrypcji podstawowej, który jest związany z daną literą czy wieloznakem.

Z omawianym zagadnieniem powiązane jest pojęcie antycypacji oraz pojęcie perseweracji. Pojęcia te odnoszą się do tytułowej asymilacji, czyli fonetycznego upodobniania dźwięków mowy. Zjawisko antycypacji polega na dostosowywaniu ustawień narządów mowy do artykulacji dźwięków, które dopiero będą wypowiedzane. Zatem cechy fonetyczne dźwięku jeszcze niewypowiedzianego wpływają na cechy fonetyczne dźwięku aktualnie wypowiedzianego. Antycypacja dotyczy również dźwięczności, co objawia się wcześniejszym włączeniem lub wyłączeniem drgania wiaładeł głosowych. W języku polskim w wyniku antycypacji może być realizowane zarówno udźwięcznienie, jak i ubezdźwięcznienie fonemów będących spółgłoskami właściwymi.

Z kolei zjawisko perseweracji dotyczy wpływu kontekstu poprzedzającego na cechy fonetyczne aktualnie wypowiedzianego dźwięku. W języku polskim w wyniku perseweracji możliwa jest jedynie desonoryzacja i dotyczy to tylko i wyłącznie fonemów odpowiadających literze *w* oraz dwuznakowi *rz*.

1.6 Specjalne oznaczenia grup spółgłoskowych

W rozdziale drugim w częściach zawierających prezentację wyników analiz przy niektórych grupach ortograficznych użyto symboli: *1 do *6. Mają one następujące znaczenie:

- *1 – grupa spółgłoskowa zawiera więcej różnych liter lub wieloznaków, które oznaczają spółgłoskę właściwą umiejscowioną w kontekście ubezdźwięczniającym. Wśród nich musi być jedna litera lub wieloznak, który jest przedmiotem danej analizy;
- *2 – grupa zawiera więcej niż jedno wystąpienie litery, której dotyczy dana analiza;
- *3 – ten symbol oznacza, że pomiędzy literą, której dotyczy dana analiza a literą stanowiącą dla niej kontekst modyfikujący status dźwięczności, znajduje się litera oznaczająca spółgłoskę sonorną lub półsamogłoskę;
- *4 – symbol jest umieszczany przy grupach ortograficznych zawierających literę *m* na ostatniej pozycji, przy czym ta litera jest częścią sufiksu *my*, który w wymowie krakowsko-poznańskiej może powodować udźwięcznienie całej grupy;
- *5 – ten symbol jest umieszczany przy grupach zawierających junkturę, której obecność ma lub może mieć wpływ na status dźwięczności całej grupy;
- *6 – ten symbol jest umieszczany tylko w tabelach podsumowujących analizy i tylko w odniesieniu do struktur uzyskanych w wyniku zastosowania redukcji ilościowej (zob. rozdz. 1.4). Oznacza on, że dana struktura

spółgłoskowa, która jest opisana przy użyciu szerokich klas dźwięków, obejmuje zarówno grupy spółgłoskowe z junkturą, jak i grupy bez junktury.

1.7 Zapis reguł przytoczonych z Automatyzacji...

We wprowadzeniu podkreślono, że analizy wstępne przedstawione w rozdziale drugim oparte są na regułach pochodzących z *Automatyzacji...* Jednak sposób zapisu tych reguł został zmodyfikowany w stosunku do oryginału. W *Automatyzacji...* zapis wszystkich reguł zawarty jest w tabelach, w których pierwsza kolumna oraz pierwszy wiersz mają szczególne znaczenie. Komórki w pierwszej kolumnie tabeli definiują kontekst lewostronny dla danej litery, natomiast komórki w pierwszym wierszu tabeli definiują kontekst prawostronny tej samej litery. Zatem pozostałe komórki (w wierszach od drugiego wzyż oraz w kolumnach od drugiej wzyż) odnoszą się do określonego kontekstu lewostronnego oraz prawostronnego danej litery. W każdej z tych komórek jest zapisana transkrypcja (dla określonego kontekstu lewostronnego oraz prawostronnego). Poza tym w definicjach reguł używane są symbole oznaczające zbiory znaków ortograficznych:

- $A=\{a, q, e, \xi, i, o, \acute{o}, u, y\}$
- $D=\{b, d, g, z, \acute{z}, \dot{z}\}$
- $T=\{c, \acute{c}, f, h, k, p, s, \acute{s}, t\}$
- $R=\{l, \acute{l}, r, w\}$
- $M=\{m, n, \acute{n}, j\}$
- $V=\{a, q, e, \xi, i, o, \acute{o}, u, y, l, \acute{l}, r, w, m, n, \acute{n}, j\}$

Oprócz przytoczonych tu definicji zbiorów w *Automatyzacji...* zdefiniowano zbiór X, który obejmuje wszystkie znaki, a także dwa zbiory: O i O', które zawierają znaki interpunkcyjne i symbole specjalne (zbiór O' nie zawiera symbolu # oznaczającego granicę wyrazu ortograficznego).

Oryginalny tabelaryczny sposób prezentacji reguł został tutaj zastąpiony metodą pozwalającą na zapis jednolity, dzięki czemu każdą regułę można pomieścić w pojedynczej komórce tabeli. Poniżej przedstawiono przykładowy, używany w tej książce, zapis reguły pochodzącej z opracowania Marii Steffen-Batogowej:

$$\#o[d]z(D+M+R-w)=/d/$$

W tej konstrukcji każdy rodzaj nawiasów ma określone znaczenie i jest to konwencja przyjęta tylko na potrzeby niniejszej publikacji i tylko dla prezentacji reguł przytaczanych z *Automatyzacji...* W nawiasach kwadratowych podawana jest litera – znak ortograficzny, którego dotyczy dana reguła (przed przekształceniem). Przed otwierającym nawiasem kwadratowym definiowany jest ortograficzny kontekst lewostronny dla tej litery, natomiast po nawiasie kwadratowym zamykającym (przed znakiem równości) definiowany jest ortograficzny kontekst prawostronny dla litery, której dotyczy dana reguła.

Poza tym w definicji kontekstu mogą być używane symbole oznaczające zbiory liter, które zostały przytoczone w tej części. W nawiasach okrągłych może być zamieszczony zapis definiujący operacje na zbiorach i elementach zbiorów (pojedynczych literach) – sumowanie oraz różnicę. Zapis: $(D+M+R-w)$ oznacza wszystkie elementy zbiorów D, M i R oprócz litery w. Fragment podanej reguły: #o oznacza kontekst lewostronny złożony z litery o umiejscowionej na początku wyrazu ortograficznego. Z kolei fragment: $z(D+M+R-w)$ oznacza kontekst prawostronny złożony z dwóch liter (z jest pierwszą literą tego sekwensu). Natomiast umieszczony za znakiem równości zapis: $/d/$ stanowi transkrypcję fonologiczną litery d.

Zbiory elementów mogą być definiowane za pomocą nawiasów klamrowych, które mogą być umieszczone w nawiasach okrągłych, na przykład:

$$(X-\{d,r,c,s\})[z]TD=/s/$$

Powyższy zapis jest równoważny z następującym zapisem:

$$(X-d-r-c-s)[z]TD=/s/$$

Fragment tego zapisu: $(X-\{d,r,c,s\})$ oznacza jednoelementowy kontekst lewostronny (tutaj dla litery z) złożony z dowolnej litery z wyłączeniem liter: d, r, c, s. Natomiast fragment: TD oznacza sekwens ortograficzny złożony

z dwóch liter, przy czym pierwsza z tych liter należy do zbioru T, natomiast litera druga należy do zbioru D. Po znaku równości następuje zapis transkrypcji fonologicznej dla litery z: /s/.

W przypadku każdej reguły wynikowa transkrypcja obowiązuje tylko dla kontekstu lewostronnego i kontekstu prawostronnego, które są określone przed znakiem równości. Opisany tutaj sposób zapisywania reguł jest równoważny z zapisem odpowiednich reguł w *Automatyzacji...*

1.8 Zasoby lingwistyczne i źródła bibliograficzne

W omówionych badaniach użyto słownika *sjp.pl*, który jest udostępniany nieodpłatnie. Zawiera on niemal wszystkie formy fleksyjne wszystkich wyrazów w języku polskim – słownik jest na bieżąco aktualizowany. Innym istotnym zasobem użytym w tych badaniach jest korpus tekstowy. Pierwotnie powstał na potrzeby projektu *Graphogame-Fluent*, który był poświęcony ocenie skuteczności komputerowych gier edukacyjnych w terapii trudności w czytaniu (Szczurbiński i in., 2012). Korpus liczy około 4 miliony wyrazów. Zawiera teksty pochodzące wyłącznie z lektur dziecięcych i młodzieżowych w języku polskim.

Niemal cała treść tej książki dotyczy analizy struktury polskich grup spółgłoskowych. Zatem warto wspomnieć o niektórych autorach oraz ich istotnych opracowaniach związanych z tym zagadnieniem. Badania związane ze strukturą grup spółgłoskowych w języku polskim prowadzili: Maria Bargiełówna (Bargiełówna, 1950), Katarzyna Dobrogowska (Dobrogowska, 1984, 1990, 1992), Leokadia Dukiewicz (Dukiewicz, 1969, 1980, 1985), Bogusław Dunaj (Dunaj, 1985, 1986), Halina Kurek (Kurek, 1986), Jerzy Kuryłowicz (Kuryłowicz, 1952), Piotra Łobacz i Wiktor Jassem (Łobacz, Jassem, 1974), Maria Madejowa (Madejowa, 1989, 1990, 1992, 1993), Irena Sawicka (Sawicka, 1974) i Maria Steffen-Batóg (Steffen-Batóg, 1996). Niektóre artykuły autora niniejszej publikacji również dotyczą struktury grup spółgłoskowych (Śledziński, 2010, 2013, 2016).

Poza tym istnieje wiele publikacji poświęconych wymowie polskiej. Autorami niektórych istotnych opracowań są: Bogusław Dunaj (Dunaj, 2006), Witold Doroszewski i Bronisław Wierzchowski (Doroszewski, Wierzchowski, 1947), Zenon Klemensiewicz (Klemensiewicz, 1930), Maria Madejowa (Madejowa, 1989), Danuta Michałowska (Michałowska, 1975), Paweł Nowakowski (Nowakowski, 1997), Bożena Wierzchowska (Wierzchowska, 1971).

2. Desonoryzacja w ramach śródgłosowych i nagłosowych grup spółgłoskowych

W tym rozdziale omówiono wyniki analiz słownika i korpusu tekstowego. Przedmiotem tych analiz były litery ortograficzne oznaczające spółgłoski właściwe dźwięczne, które ulegają desonoryzacji w określonych strukturach wewnątrzwyrazowych oraz nagłosowych grup spółgłoskowych. Te analizy zostały wykonane i opisane w sposób bardzo szczegółowy. Części dotyczące poszczególnych liter rozpoczynają się od odwołania do reguł zawartych w *Automatyzacji...* Reguły zostały użyte do przeprowadzenia wstępnych analiz na podstawie słownika *sjp.pl* oraz korpusu tekstowego. Ortograficzne grupy spółgłoskowe zawierające poszczególne litery i wieloznaki były zapisywane przy użyciu transkrypcji podstawowej (zob. rozdz. 1.2). W odniesieniu do takiego zapisu stosowano metody redukcji ilościowej (zob. rozdz. 1.4). Trzeba zaznaczyć, że przyjęta metoda zapisu wyrazów nie uwzględnia niektórych modyfikacji, które mogą występować w ramach poszczególnych grup spółgłoskowych, na przykład uproszczeń czy też upodobnień dźwięków mowy pod względem miejsca lub sposobu artykulacji. Opisy poszczególnych liter i wieloznaków kończą się podsumowaniem dotyczącym wszystkich struktur uzyskanych z redukcji ilościowej.

2.1 Litera w

Litera *w* oznacza dźwięczny szczelinowy fonem /v/. Jednak często jest ona realizowana jako bezdźwięczny fonem /f/ na skutek umiejscowienia w kontekście ubezdźwięczniającym prawostronnym (jest to zjawisko antycypacji) lub w kontekście ubezdźwięczniającym lewostronnym (jest to zjawisko perseweracji). Dodatkowa komplikacja związana jest z faktem, że struktura morfologiczna wyrazu (obecność junktury) może mieć wpływ na status dźwięczności fonemu odpowiadającego literze *w*. Wszystkie te problemy zostały uwidocznione w dokładnej analizie, którą omówiono w dalszym ciągu tego rozdziału.

Analizę wstępną dotyczącą możliwości transkrypcji litery *w* oparto na pierwszej oraz na drugiej części tabeli 21 alfa w *Automatyzacji...* Opis dotyczący litery *w* to jedyne miejsce w publikacji, w którym autorka odniosła się oddzielnie do wymowy poznańskiej oraz do wymowy krakowskiej. Reguły zawarte w tabeli 21 (w *Automatyzacji...*) dotyczą wymowy poznańskiej, którą dzisiaj można uznać za mało prawdopodobną. Natomiast reguły ujęte w tabeli 21 alfa dotyczą wymowy krakowskiej i są one bardziej prawdopodobne. Analiza przedstawiona w tabeli 2.1 jest oparta na regułach pochodzących z pierwszej części tabeli 21 alfa w *Automatyzacji...*, która zawiera reguły odnoszące się do prawostronnego kontekstu ubezdźwięczniającego dla fonemu odpowiadające literze *w*.

Tabela 2.1 – Wstępna analiza słownikowa i korpusowa dotycząca litery *w* (część 1)

Lp.	Reguła według M.S.-B.	Liczba wyrazów w <i>sjp.pl</i>	Przykładowe wyrazy z <i>sjp.pl</i>	Liczba wyrazów w korp.	Przykładowe wyrazy z korpusu
1	X[w]TV=/f/	69456	wkopuję, panewki, wplątaniem	22229	truskawki, czerwca, powtarzam
2	X[w]TTA=/f/	73847	Łagowski, wspomnij, współczujemy	10820	wchodzić, wspólna, wstyd
3	X[w]TTT=/f/	1118	wschód, wschodzie, wschodniego	621	wschodnim, wschodząc, wschodowi
4	X[w]TTRV=/f/	1177	wchłonąłeś, wstrętnych, rybołówstwu	266	wstrętnie, wchłania, rybołówstwem
5	X[w]TTRD=/f/	1734	wstrząsająca, wstrzeliłem, mikrowstrząs	671	powstrzymać, wstrząsnąć, wstrząśnięci
6	X[w]TDA=/f/	27422	zebrawszy, poznawczo, dorywcze	29940	zawsze, pierwszym, wczesną
7	X[w]TDR=/f/	80	wszlifowali, wszlifowałam, wszlifować	0	
8	X[w]TDT=/f/	1165	wszczęcie, wszczynaj, wszczętego	42	wszczęli, wszczępić, wszczyną
9	X[w]DDT=/f/	10	sprawdźcież, skrzywdźcie, sprawdźcie	1	sprawdźcie

Lp.	Reguła według M.S.-B.	Liczba wyrazów w <i>sjp.pl</i>	Przykładowe wyrazy z <i>sjp.pl</i>	Liczba wyrazów w korp.	Przykładowe wyrazy z korpusu
10	X[w]RT=/f/	95	<i>seworską, przeciwwskazani, seworskim</i>	0	
11	X[w]RDT=/f/	22	<i>Wawrzkiewicz, Wawrzkiewiczem, Wawrzkowiczom</i>	10	<i>Wawrzka, Wawrzkiem, Wawrzkowi</i>

Druga część tabeli 21 alfa w *Automatyzacji...* dotyczy lewostronnego kontekstu ubezdźwięczniającego w takich wyrazach, jak: *czwórka, ćwierkać, poszwargotać*. Warto zauważyć, że litera *w* jest transkrybowana jako bezdźwięczny fonem /f/ również jeżeli litera stanowiąca lewostronny kontekst ubezdźwięczniający nie występuje bezpośrednio przed literą *w*, natomiast w jej bezpośrednim sąsiedztwie lewostronnym znajduje się litera oznaczająca spółgłoskę sonorną. Ciąg dalszy wyników analizy wstępnej przedstawiono w tabeli 2.2 – te dane oparto na regułach pochodzących z drugiej części tabeli 21 alfa w *Automatyzacji...* Trzeba zaznaczyć, że w analizach ujętych w tabeli 2.1 oraz w tabeli 2.2 przytoczono tylko te reguły, które nakazują transkrypcję litery *w* jako bezdźwięcznego fonemu /f/.

Tabela 2.2 – Wstępna analiza słownikowa i korpusowa dotycząca litery *w* (część 2)

Lp.	Reguła według M.S.-B.	Liczba wyrazów w <i>sjp.pl</i>	Przykładowe wyrazy z <i>sjp.pl</i>	Liczba wyrazów w korp.	Przykładowe wyrazy z korpusu
1	(T-ć)[w]A=/f/	93396	<i>uświęcane, zaświerzbiloby, okwitłaby</i>	51908	<i>chwili, twoja, oświadczył</i>
2	(X-r)ć[w]A=/f/	3527	<i>ćwiczyliscie, ćwiekującą, ćwiek</i>	369	<i>ćwicząc, ćwierkał, ćwik</i>
3	(X-n)TR[w]A=/f/	5180	<i>dotrywamy, krwiopędny, skrwiańską</i>	1839	<i>trwając, trwożny, trwając</i>
4	sD[w]A=/f/	2527	<i>poszwargotał, szwargoczę, szwagier</i>	227	<i>podeszwę, szwendać, szwedzki</i>
5	cD[w]A=/f/	1761	<i>czwórka, czworobojem, hucz-wiańskich</i>	671	<i>czwartek, czworga, poczwarny</i>

W dalszym ciągu zostały przedstawione rezultaty szczegółowej analizy dotyczącej wewnątrzwyrazowych grup spółgłoskowych, w których litera *w* występuje w kontekście ubezdźwięczniającym. Wyniki dotyczące grup wewnątrzwyrazowych podzielono na dwie zasadnicze części – pierwsza część jest związana ze zjawiskiem perseweracji, natomiast część druga ma związek ze zjawiskiem antycypacji. W ramach każdej części przedstawiono tabelę z wynikami głównymi, a także kilka tabel uzupełniających, których znaczenie zostało omówione po przedstawieniu wyników podstawowych.

Tabela podstawowa (2.3), która dotyczy zjawiska perseweracji, obejmuje 113 wewnątrzwyrazowych ortograficznych grup spółgłoskowych i w większości z nich na ostatniej pozycji znajduje się litera *w*, która oznacza bezdźwięczny fonem /f/. W części grup po literze *w* stoi litera *i*, która oznacza półsamogłoskę /j/. Znaczenie symboli zamieszczonych z prawej strony ortograficznego zapisu poszczególnych grup, tzn. symboli N1 do N5 (w nawiasach okrągłych) zostało wyjaśnione w rozdziale 1.3, natomiast symbole *1 do *6 zostały omówione w rozdziale 1.6.

Wiersze 3–7 w tabeli 2.3 dotyczą grup, które zawierają dwie litery *w* oznaczające bezdźwięczny fonem /f/, jednak desonoryzacja pierwszej z tych dwóch liter jest skutkiem antycypacji, natomiast w przypadku drugiej litery *w* czynnikiem sprawczym jest perseweracja. Te grupy nie zostały ponownie ujęte w tabeli 2.8 (dotyczy ona zjawiska antycypacji).

Tabela 2.3 – Szczegółowa analiza dotycząca litery *w* w grupach śródgłosowych (część 1)

Lp.	Grupa ort.	TP+kont.	I stopień redukcji	II stopień redukcji	Przykładowy wyraz
1	<i>rzkw(N1)*1</i>	/rz.k.v/	/rz/.ZB./v/	/rz/.WB./v/	<i>korzkwi</i>
2	<i>rzkw(N4)*1</i>	/rz.k.v.j/	/rz/.ZB./v/.PS	/rz/.WB./v/.SO	<i>korzkwią</i>
3	<i>wśw(N1)*2</i>	/v.s'.v/	/v/.SB./v/	/v/.WB./v/	<i>niewświdrowana</i>
4	<i>wćw(N1)*2</i>	/v.ts'.v/	/v/.ZB./v/	/v/.WB./v/	<i>niewćwiczeni</i>
5	<i>wświ(N4)*2</i>	/v.s'.v.j/	/v/.SB./v/.PS	/v/.WB./v/.SO	<i>przeciwświądowo</i>
6	<i>wstw(N1)*2</i>	/v.s.t.v/	/v/.SB.ZB./v/	/v/.WB.WB./v/	<i>archiwoznawstwo</i>
7	<i>wstwi(N4)*2</i>	/v.s.t.v.j/	/v/.SB.ZB./v/.PS	/v/.WB.WB./v/.SO	<i>archiwoznawstwie</i>

Lp.	Grupa ort.	TP+kont.	I stopień redukcji	II stopień redukcji	Przykładowy wyraz
8	<i>nszw</i> (N1)	/n.S.v/	NO.SB./v/	SO.WB./v/	<i>Brunszwicky</i>
9	<i>mkw</i> (N1)	/m.k.v/	NO.ZB./v/	SO.WB./v/	<i>kumkwat</i>
10	<i>ncw</i> (N1)	/n.ts.v/	NO.ZB./v/	SO.WB./v/	<i>huncwot</i>
11	<i>nkw</i> (N1)	/n.k.v/	NO.ZB./v/	SO.WB./v/	<i>inkwirować</i>
12	<i>ntw</i> (N1)	/n.t.v/	NO.ZB./v/	SO.WB./v/	<i>Antwerpia</i>
13	<i>rchw</i> (N1)	/r.x.v/	PŁ.SB./v/	SO.WB./v/	<i>marchwi</i>
14	<i>rsw</i> (N1)	/r.s.v/	PŁ.SB./v/	SO.WB./v/	<i>perswadować</i>
15	<i>rśw</i> (N1)	/r.s'.v/	PŁ.SB./v/	SO.WB./v/	<i>morświn</i>
16	<i>lkw</i> (N1)	/l.k.v/	PŁ.ZB./v/	SO.WB./v/	<i>kolkwicia</i>
17	<i>rkw</i> (N1)	/r.k.v/	PŁ.ZB./v/	SO.WB./v/	<i>cerkwi</i>
18	<i>rtw</i> (N1)	/r.t.v/	PŁ.ZB./v/	SO.WB./v/	<i>żertwa</i>
19	<i>jchw</i> (N1)	/j.x.v/	PS.SB./v/	SO.WB./v/	<i>najchwytniejszy</i>
20	<i>jsw</i> (N1)	/j.s.v/	PS.SB./v/	SO.WB./v/	<i>najswobodniej</i>
21	<i>łszw</i> (N1)	/w.S.v/	PS.SB./v/	SO.WB./v/	<i>półszwadron</i>
22	<i>jcw</i> (N1)	/j.ts.v/	PS.ZB./v/	SO.WB./v/	<i>najcwaniej</i>
23	<i>jkw</i> (N1)	/j.k.v/	PS.ZB./v/	SO.WB./v/	<i>najkwaśniej</i>
24	<i>jtw</i> (N1)	/j.t.v/	PS.ZB./v/	SO.WB./v/	<i>najtwardszy</i>
25	<i>łczw</i> (N1)	/w.tS.v/	PS.ZB./v/	SO.WB./v/	<i>półczwarta</i>
26	<i>łcw</i> (N1)	/w.ts'.v/	PS.ZB./v/	SO.WB./v/	<i>współćwiczyć</i>
27	<i>łkw</i> (N1)	/w.k.v/	PS.ZB./v/	SO.WB./v/	<i>półkwalifikowany</i>
28	<i>łtw</i> (N1)	/w.t.v/	PS.ZB./v/	SO.WB./v/	<i>półtwardy</i>
29	<i>rchwi</i> (N4)	/r.x.v.j/	PŁ.SB./v/.PS	SO.WB./v/.SO	<i>marchwią</i>
30	<i>rkwi</i> (N4)	/r.k.v.j/	PŁ.ZB./v/.PS	SO.WB./v/.SO	<i>cerkwiach</i>
31	<i>rtwi</i> (N4)	/r.t.v.j/	PŁ.ZB./v/.PS	SO.WB./v/.SO	<i>martwią</i>
32	<i>jchwi</i> (N4)	/j.x.v.j/	PS.SB./v/.PS	SO.WB./v/.SO	<i>najchwiejniejszy</i>
33	<i>jświ</i> (N4)	/j.s'.v.j/	PS.SB./v/.PS	SO.WB./v/.SO	<i>najświętsza</i>
34	<i>łswi</i> (N4)	/w.s'.v.j/	PS.SB./v/.PS	SO.WB./v/.SO	<i>półświadomy</i>
35	<i>rświ</i> (N4)	/r.s'.v.j/	PŁ.SB./v/.PS	SO.WB./v/.SO	<i>cyberświat</i>
36	<i>jkwi</i> (N4)	/j.k.v.j/	PS.ZB./v/.PS	SO.WB./v/.SO	<i>najkwieciwszy</i>
37	<i>łcwi</i> (N4)	/w.ts'.v.j/	PS.ZB./v/.PS	SO.WB./v/.SO	<i>półcwiartek</i>
38	<i>łkwi</i> (N4)	/w.k.v.j/	PS.ZB./v/.PS	SO.WB./v/.SO	<i>Żółkwią</i>
39	<i>łtwi</i> (N4)	/w.t.v.j/	PS.ZB./v/.PS	SO.WB./v/.SO	<i>półtwierdzenie</i>
40	<i>ntrchw</i> (N1)	/n.t.r.x.v/	NO.ZB.PŁ.SB./v/	SO.WB.SO.WB./v/	<i>kontrchwył</i>
41	<i>ntrświ</i> (N4)	/n.t.r.s'.v.j/	NO.ZB.PŁ.SB./v/.PS	SO.WB.SO.WB./v/.SO	<i>kontrświadczenie</i>
42	<i>mstw</i> (N1)	/m.s.t.v/	NO.SB.ZB./v/	SO.WB.WB./v/	<i>kłamstwo</i>
43	<i>ństw</i> (N1)	/n'.s.t.v/	NO.SB.ZB./v/	SO.WB.WB./v/	<i>społeczeństwo</i>
44	<i>nctw</i> (N1)	/n.ts.t.v/	NO.ZB.ZB./v/	SO.WB.WB./v/	<i>asekurancstwo</i>
45	<i>lstw</i> (N1)	/l.s.t.v/	PŁ.SB.ZB./v/	SO.WB.WB./v/	<i>admiralstwo</i>
46	<i>rstw</i> (N1)	/r.s.t.v/	PŁ.SB.ZB./v/	SO.WB.WB./v/	<i>warstwa</i>
47	<i>rtkw</i> (N1)	/r.t.k.v/	PŁ.ZB.ZB./v/	SO.WB.WB./v/	<i>kwartkwintowy</i>
48	<i>jskw</i> (N1)	/j.s.k.v/	PS.SB.ZB./v/	SO.WB.WB./v/	<i>najskwapliwiej</i>
49	<i>jstw</i> (N1)	/j.s.t.v/	PS.SB.ZB./v/	SO.WB.WB./v/	<i>hulajstwa</i>
50	<i>jtszw</i> (N1)	/j.t.S.v/	PS.ZB.SB./v/	SO.WB.WB./v/	<i>brajtszwanc</i>
51	<i>mstwi</i> (N4)	/m.s.t.v.j/	NO.SB.ZB./v/.PS	SO.WB.WB./v/.SO	<i>łakomstwie</i>
52	<i>ństwi</i> (N4)	/n'.s.t.v.j/	NO.SB.ZB./v/.PS	SO.WB.WB./v/.SO	<i>społeczeństwie</i>
53	<i>nctwi</i> (N4)	/n.ts.t.v.j/	NO.ZB.ZB./v/.PS	SO.WB.WB./v/.SO	<i>asekurancstwie</i>
54	<i>lstwi</i> (N4)	/l.s.t.v.j/	PŁ.SB.ZB./v/.PS	SO.WB.WB./v/.SO	<i>admiralstwie</i>

Lp.	Grupa ort.	TP+kont.	I stopień redukcji	II stopień redukcji	Przykładowy wyraz
55	<i>rstwi</i> (N4)	/r.s.t.v.j/	PŁ.SB.ZB./v/.PS	SO.WB.WB./v/.SO	<i>aptekarsztwie</i>
56	<i>jstwi</i> (N4)	/j.s.t.v.j/	PS.SB.ZB./v/.PS	SO.WB.WB./v/.SO	<i>hulajstwie</i>
57	<i>chw</i> (N1)	/x.v/	SB./v/	WB./v/	<i>Brzechwa</i>
58	<i>hw</i> (N1)	/x.v/	SB./v/	WB./v/	<i>Jahwe</i>
59	<i>sw</i> (N1)	/s.v/	SB./v/	WB./v/	<i>zaswędzić</i>
60	<i>szw</i> (N1)	/S.v/	SB./v/	WB./v/	<i>podeszwa</i>
61	<i>św</i> (N1)	/s'.v/	SB./v/	WB./v/	<i>uświnić</i>
62	<i>cw</i> (N1)	/ts.v/	ZB./v/	WB./v/	<i>bęcwał</i>
63	<i>czw</i> (N1)	/tS.v/	ZB./v/	WB./v/	<i>poczwórny</i>
64	<i>ćw</i> (N1)	/ts'.v/	ZB./v/	WB./v/	<i>niećwokowaci</i>
65	<i>kw</i> (N1)	/k.v/	ZB./v/	WB./v/	<i>sakwa</i>
66	<i>tw</i> (N1)	/t.v/	ZB./v/	WB./v/	<i>brzytwa</i>
67	<i>chwi</i> (N4)	/x.v.j/	SB./v/.PS	WB./v/.SO	<i>niezachwiana</i>
68	<i>swi</i> (N4)	/s.v.j/	SB./v/.PS	WB./v/.SO	<i>nieswierdłowski</i>
69	<i>szwi</i> (N4)	/S.v.j/	SB./v/.PS	WB./v/.SO	<i>podeszwie</i>
70	<i>świ</i> (N4)	/s'.v.j/	SB./v/.PS	WB./v/.SO	<i>naświetlać</i>
71	<i>czwi</i> (N4)	/tS.v.j/	ZB./v/.PS	WB./v/.SO	<i>huczwiński</i>
72	<i>ćwi</i> (N4)	/ts'.v.j/	ZB./v/.PS	WB./v/.SO	<i>poćwierkiwał</i>
73	<i>kwi</i> (N4)	/k.v.j/	ZB./v/.PS	WB./v/.SO	<i>sakwie</i>
74	<i>twi</i> (N4)	/t.v.j/	ZB./v/.PS	WB./v/.SO	<i>modlitwie</i>
75	<i>schw</i> (N1)	/s.x.v/	SB.SB./v/	WB.WB./v/	<i>nieschwyceni</i>
76	<i>skw</i> (N1)	/s.k.v/	SB.ZB./v/	WB.WB./v/	<i>dyskwalifikować</i>
77	<i>stw</i> (N1)	/s.t.v/	SB.ZB./v/	WB.WB./v/	<i>królestwo</i>
78	<i>szczw</i> (N1)	/S.tS.v/	SB.ZB./v/	WB.WB./v/	<i>nieszczwana</i>
79	<i>szkw</i> (N1)	/S.k.v/	SB.ZB./v/	WB.WB./v/	<i>paszkwil</i>
80	<i>tsw</i> (N1)	/t.s.v/	ZB.SB./v/	WB.WB./v/	<i>Botswana</i>
81	<i>ctw</i> (N1)	/ts.t.v/	ZB.ZB./v/	WB.WB./v/	<i>rolnictwo</i>
82	<i>tkw</i> (N1)	/t.k.v/	ZB.ZB./v/	WB.WB./v/	<i>utkwic</i>
83	<i>chświ</i> (N4)	/x.s'.v.j/	SB.SB./v/.PS	WB.WB./v/.SO	<i>wszechświadomość</i>
84	<i>skwi</i> (N4)	/s.k.v.j/	SB.ZB./v/.PS	WB.WB./v/.SO	<i>odpluskwiać</i>
85	<i>stwi</i> (N4)	/s.t.v.j/	SB.ZB./v/.PS	WB.WB./v/.SO	<i>pastwiono</i>
86	<i>ctwi</i> (N4)	/ts.t.v.j/	ZB.ZB./v/.PS	WB.WB./v/.SO	<i>rolnictwie</i>
87	<i>tkwi</i> (N4)	/t.k.v.j/	ZB.ZB./v/.PS	WB.WB./v/.SO	<i>utkwią</i>
88	<i>pstw</i> (N1)	/p.s.t.v/	ZB.SB.ZB./v/	WB.WB.WB./v/	<i>skąpstwa</i>
89	<i>pstwi</i> (N4)	/p.s.t.v.j/	ZB.SB.ZB./v/.PS	WB.WB.WB./v/.SO	<i>skąpstwie</i>
90	<i>zchw</i> (N1)*1	/z.x.v/	SD.SB./v/	WD.WB./v/	<i>rozchwytywać</i>
91	<i>zsw</i> (N1)*1	/z.s.v/	SD.SB./v/	WD.WB./v/	<i>rozswawolić</i>
92	<i>zszw</i> (N1)*1	/z.S.v/	SD.SB./v/	WD.WB./v/	<i>bezszywowy</i>
93	<i>ztw</i> (N1)*1	/z.t.v/	SD.ZB./v/	WD.WB./v/	<i>roztwór</i>
94	<i>zkw</i> (N1)*1	/z.k.v/	SD.ZB./v/	WD.WB./v/	<i>porozkwitać</i>
95	<i>bchw</i> (N1)*1	/b.x.v/	ZD.SB./v/	WD.WB./v/	<i>obchwył</i>
96	<i>dchw</i> (N1)*1	/d.x.v/	ZD.SB./v/	WD.WB./v/	<i>odchwaszczać</i>
97	<i>dśw</i> (N1)*1	/d.s'.v/	ZD.SB./v/	WD.WB./v/	<i>nadświdrzański</i>
98	<i>dczw</i> (N1)*1	/d.tS.v/	ZD.ZB./v/	WD.WB./v/	<i>przedczwartorzędowy</i>
99	<i>dkw</i> (N1)*1	/d.k.v/	ZD.ZB./v/	WD.WB./v/	<i>nadkwasota</i>
100	<i>dtw</i> (N1)*1	/d.t.v/	ZD.ZB./v/	WD.WB./v/	<i>odtwarza</i>
101	<i>dztw</i> (N1)*1	/dz.t.v/	ZD.ZB./v/	WD.WB./v/	<i>darmozjadztwa</i>

Lp.	Grupa ort.	TP+kont.	I stopień redukcji	II stopień redukcji	Przykładowy wyraz
102	<i>zchwi(N4)*1</i>	/z.x.v.j/	SD.SB./v/.PS	WD.WB./v/.SO	<i>rozchwiać</i>
103	<i>zświ(N4)*1</i>	/z.s'.v.j/	SD.SB./v/.PS	WD.WB./v/.SO	<i>rozświecajmy</i>
104	<i>zcwi(N4)*1</i>	/z.ts'.v.j/	SD.ZB./v/.PS	WD.WB./v/.SO	<i>rozczwartać</i>
105	<i>zkwi(N4)*1</i>	/z.k.v.j/	SD.ZB./v/.PS	WD.WB./v/.SO	<i>bezkwiatowy</i>
106	<i>ztwi(N4)*1</i>	/z.t.v.j/	SD.ZB./v/.PS	WD.WB./v/.SO	<i>roztwierać</i>
107	<i>dświ(N4)*1</i>	/d.s'.v.j/	ZD.SB./v/.PS	WD.WB./v/.SO	<i>przedświadczyć</i>
108	<i>dkwi(N4)*1</i>	/d.k.v.j/	ZD.ZB./v/.PS	WD.WB./v/.SO	<i>rzodkwią</i>
109	<i>dztwi(N4)*1</i>	/dz.t.v.j/	ZD.ZB./v/.PS	WD.WB./v/.SO	<i>darmozjadztwie</i>
110	<i>bstw(N1)*1</i>	/b.s.t.v/	ZD.SB.ZB./v/	WD.WB.WB./v/	<i>samolubstwo</i>
111	<i>dźstw(N1)*1</i>	/dz'.s.t.v/	ZD.SB.ZB./v/	WD.WB.WB./v/	<i>uchodźstwo</i>
112	<i>bstwi(N4)*1</i>	/b.s.t.v.j/	ZD.SB.ZB./v/.PS	WD.WB.WB./v/.SO	<i>samolubstwie</i>
113	<i>dźstwi(N4)*1</i>	/dz'.s.t.v.j/	ZD.SB.ZB./v/.PS	WD.WB.WB./v/.SO	<i>uchodźstwie</i>

W tabeli 2.4 zamieszczono ortograficzne grupy spółgłoskowe, które mogą być transkrybowane na dwa sposoby. W tych grupach litera oznaczająca spółgłoskę sonorną znajduje się w bezpośrednim sąsiedztwie lewostronnym litery *w*. Łatwo zauważyć, że pomiędzy literą oznaczającą spółgłoskę właściwą bezdźwięczną a literą *w* prawie zawsze umiejscowiona jest litera *r* (za wyjątkiem grupy *plw*).

Tabela 2.4 – Szczegółowa analiza dotycząca litery *w* w grupach śródgłosowych (część 2)

Lp.	Grupa ort.	TP+kont.	I stopień redukcji	II stopień redukcji	Przykładowy wyraz
1	<i>krw(N1)*3</i>	/k.r.v/	ZB.PŁ./v/	WB.SO./v/	<i>wykrwawić</i>
2	<i>trw(N1)*3</i>	/t.r.v/	ZB.PŁ./v/	WB.SO./v/	<i>zatrwać</i>
3	<i>plw(N1)*3</i>	/p.l.v/	ZB.PŁ./v/	WB.SO./v/	<i>oplwać</i>
4	<i>skrw(N1)*3</i>	/s.k.r.v/	SB.ZB.PŁ./v/	WB.WB.SO./v/	<i>nieskrwawiająca</i>
5	<i>łkrw(N1)*3</i>	/w.k.r.v/	PS.ZB.PŁ./v/	SO.WB.SO./v/	<i>półkrwi</i>
6	<i>łtrw(N1)*3</i>	/w.t.r.v/	PS.ZB.PŁ./v/	SO.WB.SO./v/	<i>półtrwanie</i>
7	<i>trwi(N4)*3</i>	/t.r.v.j/	ZB.PŁ./v/.PS	WB.SO./v/.SO	<i>zatrwan</i>
8	<i>krwi(N4)*3</i>	/k.r.v.j/	ZB.PŁ./v/.PS	WB.SO./v/.SO	<i>ukrwienie</i>
9	<i>strw(N1)*3</i>	/s.t.r.v/	SB.ZB.PŁ./v/	WB.WB.SO./v/	<i>niestrwonieni</i>
10	<i>strwi(N4)*3</i>	/s.t.r.v.j/	SB.ZB.PŁ./v/.PS	WB.WB.SO./v/.SO	<i>ostrwiach</i>
11	<i>łkrwi(N4)*3</i>	/w.k.r.v.j/	PS.ZB.PŁ./v/.PS	SO.WB.SO./v/.SO	<i>półkrwią</i>
12	<i>zkrw(N1)*1,*3</i>	/z.k.r.v/	SD.ZB.PŁ./v/	WD.WB.SO./v/	<i>bezkrwawy</i>
13	<i>ztrw(N1)*1,*3</i>	/z.t.r.v/	SD.ZB.PŁ./v/	WD.WB.SO./v/	<i>roztrwoniono</i>
14	<i>dskrwi(N4)*1,*3</i>	/d.s.k.r.v.j/	ZD.SB.ZB.PŁ./v/.PS	WD.WB.WB.SO./v/.SO	<i>nadskrwiański</i>
15	<i>jkrw(N1)*3</i>	/j.k.r.v/	PS.ZB.PŁ./v/	SO.WB.SO./v/	<i>najkrwawiej</i>
16	<i>jtrw(N1)*3</i>	/j.t.r.v/	PS.ZB.PŁ./v/	SO.WB.SO./v/	<i>najtrwalej</i>
17	<i>wkrw(N1)*2,*3</i>	/v.k.r.v/	/v/.ZB.PŁ./v/	/v/.WB.SO./v/	<i>przeciwkrwotocznie</i>

W wymowie krakowsko-poznańskiej prawdopodobny jest dźwięczny wariant transkrypcji litery *w* ze względu na prawostronne sąsiedztwo sufiksu *my*. Zatem dla wymienionych w tabeli 2.5 grup wewnątrzwyrazowych przy wspomnianym typie wymowy sonoryzacja całej grupy może być bardziej prawdopodobna niż desonoryzacja litery *w* (w wyniku z perseweracji). Zatem w wymowie krakowsko-poznańskiej jest dopuszczalna transkrypcja: /u.w.a.d.v.m.y/.

Tabela 2.5 – Szczegółowa analiza dotycząca litery *w* w grupach śródgłosowych (część 3)

Lp.	Grupa ort.	TP+kont.	I stopień redukcji	II stopień redukcji	Przykładowy wyraz
1	<i>twm(N1)*4</i>	/t.v.m/	ZB./v/.NO	WB./v/.SO	<i>ułatwmy</i>
2	<i>stw(N1)*4</i>	/s.t.v.m/	SB.ZB./v/.NO	WB.WB./v/.SO	<i>pastwmy</i>

Lp.	Grupa ort.	TP+kont.	I stopień redukcji	II stopień redukcji	Przykładowy wyraz
3	<i>rtwm(N1)*4</i>	/r.t.v.m/	PŁ.ZB./v/.NO	SO.WB./v/.SO	<i>martwmy</i>
4	<i>rstwm(N1)*4</i>	/r.s.t.v.m/	PŁ.SB.ZB./v/.NO	SO.WB.WB./v/.SO	<i>nawarstwmy</i>

Kolejne prezentowane wyniki (tabela 2.6) dotyczą litery *w*, która powinna być transkrybowana jako fonem dźwięczny w obu typach wymowy – ze względu na prawostronne sąsiedztwo litery *ż*, która w podanym kontekście oznacza fonem szczelinowy dźwięczny. Wyjątkowość podanych tutaj struktur przejawia się tym, że fonem odpowiadający literze *w* podlega bez wątpienia silnej antycypacji udźwięczniającej (co ma związek z obecnością sufiksu *że* umiejscowionego za junkturą). Teoretyczna perseweracja ubezdźwięczniająca (ze względu na kontekst poprzedzający) zostaje definitywnie skasowana; oczywiście pod warunkiem, że wyrazistość junktury nie wygeneruje w tym miejscu pauzy.

Tabela 2.6 – Szczegółowa analiza dotycząca litery *w* w grupach śródgłosowych (część 4)

Lp.	Grupa ort.	TP+kont.	I stopień redukcji	II stopień redukcji	Przykładowy wyraz
1	<i>rstwż(N1)*1,*5</i>	/r.s.t.v.Z/	PŁ.SB.ZB./v/.SD	SO.WB.WB./v/.WD	<i>nawarstwże</i>
2	<i>twż(N1)*1,*5</i>	/t.v.Z/	ZB./v/.SD	WB./v/.WD	<i>ułatwże</i>
3	<i>stwż(N1)*1,*5</i>	/s.t.v.Z/	SB.ZB./v/.SD	WB.WB./v/.WD	<i>pastwże</i>

Zjawisko perseweracji może nie wystąpić ze względu na strukturę morfologiczną wyrazu. Dotyczy to przede wszystkim wyrazów złożonych, w których drugi człon rozpoczyna się od litery *w*, która jednocześnie jest umiejscowiona w kontekście ubezdźwięczniającym lewostronnym. Jeżeli litera *w* umiejscowiona na ostatniej pozycji w grupie jest realizowana jako fonem dźwięczny (ze względu na strukturę morfologiczną), to cała grupa spółgłoskową ulega sonoryzacji na skutek antycypacji. Wpływ morfologii na dźwięczną realizację litery *w* nie budzi wątpliwości dla większości pozycji w tabeli 2.7 (np.: *ćwierćwałek*, *wszechwładca*). Jednak odczuwalna wyrazistość granicy morfologicznej może być zróżnicowana, dlatego dźwięczny wariant transkrypcji litery *w* dla niektórych przykładów podanych w tej tabeli można uznać za dyskusyjny. Dotyczy to przede wszystkim wyrazów złożonych lub ich członów, które są obce w języku polskim.

Tabela 2.7 – Szczegółowa analiza dotycząca litery *w* w grupach śródgłosowych (część 5)

Lp.	Grupa ort.	TP+kont.	I stopień redukcji	II stopień redukcji	Przykładowy wyraz
1	<i>nsw(N1)*5</i>	/n.s.v/	NO.SB./v/	SO.WB./v/	<i>transwersalnym</i>
2	<i>rcw(N1)*5</i>	/r.ts.v/	PŁ.ZB./v/	SO.WB./v/	<i>szwarcwaldzki</i>
3	<i>rćw(N1)*5</i>	/r.ts'.v/	PŁ.ZB./v/	SO.WB./v/	<i>ćwierćwałek</i>
4	<i>usw(N1)*5</i>	/w.s.v/	PS.SB./v/	SO.WB./v/	<i>auswajs</i>
5	<i>rćwi(N4)*5</i>	/r.ts'.v.j/	PŁ.ZB./v/.PS	SO.WB./v/.SO	<i>ćwierćwiecze</i>
6	<i>lksw(N1)*5</i>	/l.k.s.v/	PŁ.ZB.SB./v/	SO.WB.WB./v/	<i>Volkswagen</i>
7	<i>fw(N1)*5</i>	/f.v/	SB./v/	WB./v/	<i>efwupowski</i>
8	<i>pw(N1)*5</i>	/p.v/	ZB./v/	WB./v/	<i>topwanta</i>
9	<i>ksw(N1)*5</i>	/k.s.v/	ZB.SB./v/	WB.WB./v/	<i>ekswojskowy</i>
10	<i>chwł(N1)*5</i>	/x.v.w/	SB./v/.PS	WB./v/.SO	<i>wszechwładca</i>

Druga część analizy dotyczącej litery *w* odnosi się do prawostronnego kontekstu ubezdźwięczniającego (ma to związek ze zjawiskiem antycypacji). Podstawowa tabela (2.8) zawiera 115 ortograficznych grup tego typu. Niemal we wszystkich przypadkach ujętych w tej tabeli w bezpośrednim sąsiedztwie prawostronnym litery *w* znajduje się litera lub wieloznak oznaczający spółgłoskę właściwą bezdźwięczną. Ta tabela nie zawiera pięciu grup ortograficznych, które są zawarte w tabeli 2.3 w wierszach 3–7.

Tabela 2.8 – Szczegółowa analiza dotycząca litery *w* w grupach śródgłosowych (część 6)

Lp.	Grupa ort.	TP+kont.	I stopień redukcji	II stopień redukcji	Przykładowy wyraz
1	<i>rzwci(N4)*1</i>	/rz.v.ts'/	/rz/.v/.ZB	/rz/.v/.WB	<i>mierzwiecie</i>
2	<i>wrzk(N1)*1</i>	/v.rz.k/	/v/.rz/.ZB	/v/.rz/.WB	<i>Wawrzkowicz</i>

Lp.	Grupa ort.	TP+kont.	I stopień redukcji	II stopień redukcji	Przykładowy wyraz
3	wrzki(N4)*1	/v.rz.k.j/	/v/. /rz/. ZB.PS	/v/. /rz/. WB.SO	Wawrzkiwicz
4	wvsk(N1) *2	/v.v.s.k/	/v/. /v/. SB.ZB	/v/. /v/. WB.WB	przeciwwskazanie
5	wwstrz(N2) *1, *2	/v.v.s.t.rz/	/v/. /v/. SB.ZB. /rz/	/v/. /v/. WB.WB. /rz/	przeciwwstrząsowo
6	wch(N1)	/v.x/	/v/. SB	/v/. WB	przeciwhemiczny
7	wf(N1)	/v.f/	/v/. SB	/v/. WB	przeciwferment
8	wh(N1)	/v.x/	/v/. SB	/v/. WB	przeciwhistaminowy
9	ws(N2)	/v.s/	/v/. SB	/v/. WB	owsem
10	ws(N3)	/v.s'/	/v/. SB	/v/. WB	najciekawsi
11	wsi(N4)	/v.s'/	/v/. SB	/v/. WB	owsianka
12	wsz(N2)	/v.S/	/v/. SB	/v/. WB	ciekawsza
13	wc(N2)	/v.ts/	/v/. ZB	/v/. WB	szewca
14	wc(N3)	/v.ts'/	/v/. ZB	/v/. WB	dowcipny
15	wci(N4)	/v.ts'/	/v/. ZB	/v/. WB	ożywie
16	wcz(N2)	/v.tS/	/v/. ZB	/v/. WB	badawcza
17	wk(N1)	/v.k/	/v/. ZB	/v/. WB	dogrywka
18	wp(N1)	/v.p/	/v/. ZB	/v/. WB	nawpadać
19	wt(N1)	/v.t/	/v/. ZB	/v/. WB	powtarzać
20	wchrz(N2)*1	/v.x.rz/	/v/. SB. /rz/	/v/. WB. /rz/	niewchrzaniająca
21	wkrz(N2)*1	/v.k.rz/	/v/. ZB. /rz/	/v/. WB. /rz/	przeciwkrzepliwe
22	wprz(N2)*1	/v.p.rz/	/v/. ZB. /rz/	/v/. WB. /rz/	przeciwprzepięciowy
23	wtrz(N2)*1	/v.t.rz/	/v/. ZB. /rz/	/v/. WB. /rz/	niewtrząchająca
24	wsm(N1)	/v.s.m/	/v/. SB.NO	/v/. WB.SO	niewsmarowująca
25	wsn(N2)	/v.s.n/	/v/. SB.NO	/v/. WB.SO	niewsnuci
26	wśni(N4)	/v.s'.n'/	/v/. SB.NO	/v/. WB.SO	przeciwśniegowy
27	wszl(N1)	/v.S.l/	/v/. SB.PŁ	/v/. WB.SO	niewszlifowana
28	wśl(N1)	/v.s'.l/	/v/. SB.PŁ	/v/. WB.SO	przeciwślimakowy
29	wśr(N1)	/v.s'.r/	/v/. SB.PŁ	/v/. WB.SO	przeciwśruba
30	wchl(N1)	/v.x.w/	/v/. SB.PS	/v/. WB.SO	niewchłaniająca
31	wsl(N1)	/v.s.w/	/v/. SB.PS	/v/. WB.SO	przeciwsloneczny
32	wkl(N1)	/v.k.l/	/v/. ZB.PŁ	/v/. WB.SO	dwuwklęsty
33	wkr(N1)	/v.k.r/	/v/. ZB.PŁ	/v/. WB.SO	przeciwkradzieżowa
34	wpl(N1)	/v.p.l/	/v/. ZB.PŁ	/v/. WB.SO	powpłatywać
35	wpr(N1)	/v.p.r/	/v/. ZB.PŁ	/v/. WB.SO	powprawiać
36	wtr(N1)	/v.t.r/	/v/. ZB.PŁ	/v/. WB.SO	powtrącać
37	wki(N4)	/v.k.j/	/v/. ZB.PS	/v/. WB.SO	Gocławkiem
38	wkl(N1)	/v.k.w/	/v/. ZB.PS	/v/. WB.SO	nawkladać
39	wpi(N4)	/v.p.j/	/v/. ZB.PS	/v/. WB.SO	przeciwpierwotniakowy
40	wpl(N1)	/v.p.w/	/v/. ZB.PS	/v/. WB.SO	niewpływowa
41	wtl(N1)	/v.t.w/	/v/. ZB.PS	/v/. WB.SO	niewtlaczająca
42	wsch(N1)	/v.s.x/	/v/. SB.SB	/v/. WB.WB	dalekowschodni
43	wsc(N2)	/v.s.ts/	/v/. SB.ZB	/v/. WB.WB	Bielawscy
44	wsk(N1)	/v.s.k/	/v/. SB.ZB	/v/. WB.WB	królewska
45	wsp(N1)	/v.s.p/	/v/. SB.ZB	/v/. WB.WB	przewspaniały
46	wst(N1)	/v.s.t/	/v/. SB.ZB	/v/. WB.WB	powstańczy
47	wszcz(N2)	/v.S.tS/	/v/. SB.ZB	/v/. WB.WB	powszczepiać
48	wszk(N1)	/v.S.k/	/v/. SB.ZB	/v/. WB.WB	przeciwskorbutowy
49	wszt(N1)	/v.S.t/	/v/. SB.ZB	/v/. WB.WB	przeciwszturmowo

Lp.	Grupa ort.	TP+kont.	I stopień redukcji	II stopień redukcji	Przykładowy wyraz
50	wśc(N3)	/v.s'.ts'/	/v/.SB.ZB	/v/.WB.WB	niewścibieni
51	wści(N4)	/v.s'.ts'/	/v/.SB.ZB	/v/.WB.WB	powściągłiwy
52	wpch(N1)	/v.p.x/	/v/.ZB.SB	/v/.WB.WB	przeciwpchelny
53	wps(N2)	/v.p.s/	/v/.ZB.SB	/v/.WB.WB	przeciwppsychotyczny
54	wskrz(N2)*1	/v.s.k.rz/	/v/.SB.ZB./rz/	/v/.WB.WB./rz/	niewskrzyszająca
55	wstrz(N2)*1	/v.s.t.rz/	/v/.SB.ZB./rz/	/v/.WB.WB./rz/	antywstrząsowy
56	wskr(N1)	/v.s.k.r/	/v/.SB.ZB.PŁ	/v/.WB.WB.SO	przeciwskręt
57	wspr(N1)	/v.s.p.r/	/v/.SB.ZB.PŁ	/v/.WB.WB.SO	przeciwspawdzian
58	wstr(N1)	/v.s.t.r/	/v/.SB.ZB.PŁ	/v/.WB.WB.SO	przeciwstresowy
59	wski(N4)	/v.s.k.j/	/v/.SB.ZB.PS	/v/.WB.WB.SO	kujawskiego
60	wspi(N4)	/v.s.p.j/	/v/.SB.ZB.PS	/v/.WB.WB.SO	powspierać
61	wspł(N1)	/v.s.p.w/	/v/.SB.ZB.PS	/v/.WB.WB.SO	niewspłonięcie
62	wśpi(N4)	/v.s'.p.j/	/v/.SB.ZB.PS	/v/.WB.WB.SO	niewspiewująca
63	wdźci(N4)*1	/v.dz'.ts'/	/v/.ZD.ZB	/v/.WD.WB	krzywdźcie
64	rws(N3)	/r.v.s'/	PŁ./v/.SB	SO./v/.WB	najpierwsi
65	rwsz(N2)	/r.v.S/	PŁ./v/.SB	SO./v/.WB	pierwszy
66	lwc(N2)	/l.v.ts/	PŁ./v/.ZB	SO./v/.WB	bulwce
67	lwk(N1)	/l.v.k/	PŁ./v/.ZB	SO./v/.WB	bulwka
68	rwc(N2)	/r.v.ts/	PŁ./v/.ZB	SO./v/.WB	czerwca
69	rwci(N4)	/r.v.ts'/	PŁ./v/.ZB	SO./v/.WB	barwcie
70	rwcz(N2)	/r.v.tS/	PŁ./v/.ZB	SO./v/.WB	czerwczyk
71	jwsi(N4)	/j.v.s'/	PS./v/.SB	SO./v/.WB	najwsiągłiwszy
72	jwsz(N2)	/j.v.S/	PS./v/.SB	SO./v/.WB	najwszechstronniejszy
73	łws(N3)	/w.v.s'/	PS./v/.SB	SO./v/.WB	półwsi
74	łwsi(N4)	/w.v.s'/	PS./v/.SB	SO./v/.WB	półwsiach
75	jwcz(N2)	/j.v.tS/	PS./v/.ZB	SO./v/.WB	najwcześniejszy
76	lwki(N4)	/l.v.k.j/	PŁ./v/.ZB.PS	SO./v/.WB.SO	Sylwkiem
77	jwpr(N1)	/j.v.p.r/	PS./v/.ZB.PŁ	SO./v/.WB.SO	najwprawniej
78	jwpł(N1)	/j.v.p.w/	PS./v/.ZB.PS	SO./v/.WB.SO	najwpływowszy
79	rwsc(N2)	/r.v.s.ts/	PŁ./v/.SB.ZB	SO./v/.WB.WB	Szuarwscy
80	rws(N1)	/r.v.s.k/	PŁ./v/.SB.ZB	SO./v/.WB.WB	Szuarwska
81	jwsp(N1)	/j.v.s.p/	PS./v/.SB.ZB	SO./v/.WB.WB	najwspanialszy
82	jwst(N1)	/j.v.s.t/	PS./v/.SB.ZB	SO./v/.WB.WB	najwstydlwiej
83	jwści(N4)	/j.v.s'.ts'/	PS./v/.SB.ZB	SO./v/.WB.WB	najwścieklejszy
84	jwstrz(N2)*1	/j.v.s.t.rz/	PS./v/.SB.ZB./rz/	SO./v/.WB.WB./rz/	najwstrzemięźliwsza
85	rwski(N4)	/r.v.s.k.j/	PŁ./v/.SB.ZB.PS	SO./v/.WB.WB.SO	Szuarwskie
86	jwstr(N1)	/j.v.s.t.r/	PS./v/.SB.ZB.PŁ	SO./v/.WB.WB.SO	najwstrętniej
87	rtwci(N4)	/r.t.v.ts'/	PŁ.ZB./v/.ZB	SO.WB./v/.WB	martwcie
88	rstwc(N2)	/r.s.t.v.ts/	PŁ.SB.ZB./v/.ZB	SO.WB.WB./v/.WB	wielowarstwce
89	rstwci(N4)	/r.s.t.v.ts'/	PŁ.SB.ZB./v/.ZB	SO.WB.WB./v/.WB	nawarstwcie
90	rstwk(N1)	/r.s.t.v.k/	PŁ.SB.ZB./v/.ZB	SO.WB.WB./v/.WB	warstwka
101	trzwsp(N1)*1	/t.rz.v.s.p/	ZB./rz/. /v/.SB.ZB	WB./rz/. /v/.WB.WB	wewnątrzwspólnotowy
102	twc(N2)	/t.v.ts/	ZB./v/.ZB	WB./v/.WB	długopłetwca
103	twci(N4)	/t.v.ts'/	ZB./v/.ZB	WB./v/.WB	zakotwcie
104	twk(N1)	/t.v.k/	ZB./v/.ZB	WB./v/.WB	gmatwka
105	twki(N4)	/t.v.k.j/	ZB./v/.ZB.PS	WB./v/.WB.SO	gmatwkiem
106	chwst(N1)	/x.v.s.t/	SB./v/.SB.ZB	WB./v/.WB.WB	zmartwychwstać

Lp.	Grupa ort.	TP+kont.	I stopień redukcji	II stopień redukcji	Przykładowy wyraz
107	stwci(N4)	/s.t.v.ts'/	SB.ZB./v/.ZB	WB.WB./v/.WB	<i>pastwie</i>
108	żwc(N2)*1	/z'.v.ts'/	SD./v/.ZB	WD./v/.WB	<i>jaźwca</i>
109	żwci(N4)*1	/z'.v.ts'/	SD./v/.ZB	WD./v/.WB	<i>otrzeźwie</i>
110	dwsī(N4)*1	/d.v.s'/	ZD./v/.SB	WD./v/.WB	<i>podwsierdziowy</i>
111	dwsz(N2)*1	/d.v.S'/	ZD./v/.SB	WD./v/.WB	<i>odwszalnia</i>
112	dwcz(N2)*1	/d.v.tS'/	ZD./v/.ZB	WD./v/.WB	<i>przedwczoraj</i>
113	zwst(N1)*1	/z.v.s.t'/	SD./v/.SB.ZB	WD./v/.WB.WB	<i>bezwstyd</i>
114	zwści(N4)*1	/z.v.s'.ts'/	SD./v/.SB.ZB	WD./v/.WB.WB	<i>rozwściec</i>
115	dwst(N1)*1	/d.v.s.t'/	ZD./v/.SB.ZB	WD./v/.WB.WB	<i>przedwstęp</i>

Tabela 2.9 zawiera dwie grupy mające nietypową strukturę. W ramach tych grup prawostronny kontekst ubezdźwięczniający jest poprzedzony literą *r*. Zatem można założyć, że przy takiej konstrukcji desonoryzacja fonemu odpowiadającego literze *w* jest mniej prawdopodobna. Trzeba podkreślić, że wyrazy wymienione w tabeli 2.9 są bardzo rzadko spotykane. Według słownika *sjp.pl* definicja wyrazu *sewrski* jest następująca: o wyrobach z porcelany, pochodzący z manufaktury w Sèvres.

Tabela 2.9 – Szczegółowa analiza dotycząca litery *w* w grupach śródgłosowych (część 7)

Lp.	Grupa ort.	TP+kont.	I stopień redukcji	II stopień redukcji	Przykładowy wyraz
1	wrsk(N1)*3	/v.r.s.k'/	/v/.PŁ.SB.ZB	/v/.SO.WB.WB	<i>sewrski</i>
2	wrsc(N2)*3	/v.r.s.ts'/	/v/.PŁ.SB.ZB	/v/.SO.WB.WB	<i>sewrszy</i>

Z zaprezentowanych danych wynika, że litera *w* występuje w licznych śródgłosowych grupach spółgłoskowych – faktycznie pod tym względem przewyższa ona wszystkie inne litery oraz wieloznaki języka polskiego. Poza tym zróżnicowanie struktury tych grup spółgłoskowych jest znaczne. Fakt ten został potwierdzony przed dane zamieszczone w tabeli 2.10. Zawiera ona wynik redukcji ilościowej grup spółgłoskowych przy zastosowaniu metody omówionej w rozdziale 1.4. Nawet po zastosowaniu redukcji liczba różnych struktur śródgłosowych grup spółgłoskowych zawierających fonem /v/ jest bardzo duża. Jednak dokładna analiza tych struktur pozwala stwierdzić, że w większości przypadków w bezpośrednim sąsiedztwie fonemu /v/ znajduje się fonem będący spółgłoską właściwą bezdźwięczną (te informacje odnoszą się do zapisu w transkrypcji podstawowej). Obserwacja ta dotyczy zarówno kontekstu lewostronnego, jak i kontekstu prawostronnego. Wyniki analizy zamieszczonej w tabeli 2.10 pozwalają również wyznaczyć struktury spółgłoskowe, które wymagają analizy szerszego kontekstu spółgłoskowego dla określenia statusu dźwięczności fonemu odpowiadającego literze *w*.

Tabela 2.10 – Podsumowanie dotyczące litery *w* w strukturach grup śródgłosowych

Lp.	Struktura grupy – pierwszy stopień redukcji	Liczba grup	Uwagi	Struktura grupy – drugi stopień redukcji	Liczba grup	Uwagi
1	/rz/.v/.ZB	1	*1	/rz/.v/.WB	1	*1
2	/rz/.ZB./v/	1	*1	/rz/.WB./v/	1	*1
3	/rz/.ZB./v/.PS	1	*1	/rz/.WB./v/.SO	1	*1
4	/v/.rz/.ZB	1	*1	/v/.rz/.WB	1	*1
5	/v/.rz/.ZB.PS	1	*1	/v/.rz/.WB.SO	1	*1
6	/v/.v/.SB.ZB	1	*2	/v/.v/.WB.WB	1	*2
7	/v/.v/.SB.ZB./rz/	1	*1,*2	/v/.v/.WB.WB./rz/	1	*1,*2
8	/v/.PŁ.SB.ZB	2	*3	/v/.SO.WB.WB	2	*3
9	/v/.SB	7		/v/.WB	14	
10	/v/.ZB	7				
11	/v/.SB./rz/	1	*1	/v/.WB./rz/	4	*1
12	/v/.ZB./rz/	3	*1			
13	/v/.SB./v/	1	*2	/v/.WB./v/	2	*2
14	/v/.ZB./v/	1	*2			
15	/v/.SB./v/.PS	1	*2	/v/.WB./v/.SO	1	*2

Lp.	Struktura grupy – pierwszy stopień redukcji	Liczba grup	Uwagi	Struktura grupy – drugi stopień redukcji	Liczba grup	Uwagi
16	/v/.SB.NO	3		/v/.WB.SO	18	
17	/v/.SB.PŁ	3				
18	/v/.SB.PS	2				
19	/v/.ZB.PŁ	5				
20	/v/.ZB.PS	5				
21	/v/.ZB.PŁ./v/	1	*2,*3	/v/.WB.SO./v/	1	*2,*3
22	/v/.SB.SB	1		/v/.WB.WB	12	
23	/v/.SB.ZB	9				
24	/v/.ZB.SB	2				
25	/v/.SB.ZB./rz/	2	*1			
26	/v/.SB.ZB./v/	1	*2			
27	/v/.SB.ZB./v/.PS	1	*2	/v/.WB.WB./v/.SO	1	*2
28	/v/.SB.ZB.PŁ	3		/v/.WB.WB.SO	7	
29	/v/.SB.ZB.PS	4				
30	/v/.ZD.ZB	1	*1	/v/.WD.WB	1	*1
31	PŁ./v/.SB	2		SO./v/.WB	12	
32	PŁ./v/.ZB	5				
33	PS./v/.SB	4				
34	PS./v/.ZB	1				
35	PŁ./v/.ZB.PS	1		SO./v/.WB.SO	3	
36	PS./v/.ZB.PŁ	1				
37	PS./v/.ZB.PS	1				
38	PŁ./v/.SB.ZB	2		SO./v/.WB.WB	5	
39	PS./v/.SB.ZB	3				
40	PS./v/.SB.ZB./rz/	1	*1	SO./v/.WB.WB./rz/	1	*1
41	PŁ./v/.SB.ZB.PS	1		SO./v/.WB.WB.SO	2	
42	PS./v/.SB.ZB.PŁ	1				
43	NO.SB./v/	2	*6	SO.WB./v/	25	*6
44	NO.ZB./v/	4				
45	PŁ.SB./v/	3				
46	PŁ.ZB./v/	5	*6			
47	PS.SB./v/	4	*6			
48	PS.ZB./v/	7				
49	PŁ.SB./v/.PS	2		SO.WB./v/.SO	13	*4,*6
50	PŁ.ZB./v/.NO	1	*4			
51	PŁ.ZB./v/.PS	3	*6			
52	PS.SB./v/.PS	3				
53	PS.ZB./v/.PS	4	*6			
54	PŁ.ZB./v/.ZB	1		SO.WB./v/.WB	1	
55	PS.ZB.PŁ./v/	4	*3	SO.WB.SO./v/	4	*3
56	PS.ZB.PŁ./v/.PS	1	*3	SO.WB.SO./v/.SO	1	*3
57	NO.ZB.PŁ.SB./v/	1		SO.WB.SO.WB./v/	1	
58	NO.ZB.PŁ.SB./v/.PS	1		SO.WB.SO.WB./v/.SO	1	
59	NO.SB.ZB./v/	2		SO.WB.WB./v/	10	*6
60	NO.ZB.ZB./v/	1				
61	PŁ.SB.ZB./v/	2				
62	PŁ.ZB.SB./v/	1	*6			
63	PŁ.ZB.ZB./v/	1				
64	PS.SB.ZB./v/	2				
65	PS.ZB.SB./v/	1				
66	NO.SB.ZB./v/.PS	2		SO.WB.WB./v/.SO	7	*4
67	NO.ZB.ZB./v/.PS	1				
68	PŁ.SB.ZB./v/.NO	1	*4			
69	PŁ.SB.ZB./v/.PS	2				
70	PS.SB.ZB./v/.PS	1				

Lp.	Struktura grupy – pierwszy stopień redukcji	Liczba grup	Uwagi	Struktura grupy – drugi stopień redukcji	Liczba grup	Uwagi
71	PŁ.SB.ZB./v/.ZB	3		SO.WB.WB./v/.WB	3	
72	PŁ.SB.ZB./v/.SD	1	*1,*5	SO.WB.WB./v/.WD	1	*1,*5
73	ZB./rz/. /v/.SB.ZB	1	*1	WB./rz/. /v/.WB.WB	1	*1
74	SB./v/	6	*6	WB./v/	12	*6
75	ZB./v/	6	*6			
76	SB./v/.PS	5	*6	WB./v/.SO	10	*4,*6
77	ZB./v/.NO	1	*4			
78	ZB./v/.PS	4				
79	ZB./v/.ZB	3		WB./v/.WB	3	
80	ZB./v/.ZB.PS	1		WB./v/.WB.SO	1	
81	SB./v/.SB.ZB	1		WB./v/.WB.WB	1	
82	ZB./v/.SD	1	*1,*5	WB./v/.WD	1	*1,*5
83	ZB.PŁ./v/	3	*3	WB.SO./v/	3	*3
84	ZB.PŁ./v/.PS	2	*3	WB.SO./v/.SO	2	*3
85	SB.SB./v/	1		WB.WB./v/	9	*6
86	SB.ZB./v/	4				
87	ZB.SB./v/	2	*6			
88	ZB.ZB./v/	2				
89	SB.SB./v/.PS	1		WB.WB./v/.SO	6	*4
90	SB.ZB./v/.NO	1	*4			
91	SB.ZB./v/.PS	2				
92	ZB.ZB./v/.PS	2				
93	SB.ZB./v/.ZB	1		WB.WB./v/.WB	1	
94	SB.ZB./v/.SD	1	*1,*5	WB.WB./v/.WD	1	*1,*5
95	SB.ZB.PŁ./v/	2	*3	WB.WB.SO./v/	2	*3
96	SB.ZB.PŁ./v/.PS	1	*3	WB.WB.SO./v/.SO	1	*3
97	ZB.SB.ZB./v/	1		WB.WB.WB./v/	1	
98	ZB.SB.ZB./v/.PS	1		WB.WB.WB./v/.SO	1	
99	SD./v/.ZB	2	*1	WD./v/.WB	5	*1
100	ZD./v/.SB	2	*1			
101	ZD./v/.ZB	1	*1			
102	SD./v/.SB.ZB	2	*1	WD./v/.WB.WB	3	*1
103	ZD./v/.SB.ZB	1	*1			
104	SD.SB./v/	3	*1	WD.WB./v/	12	*1
105	SD.ZB./v/	2	*1			
106	ZD.SB./v/	3	*1			
107	ZD.ZB./v/	4	*1			
108	SD.SB./v/.PS	2	*1	WD.WB./v/.SO	8	*1
109	SD.ZB./v/.PS	3	*1			
110	ZD.SB./v/.PS	1	*1			
111	ZD.ZB./v/.PS	2	*1			
112	SD.ZB.PŁ./v/	2	*1,*3	WD.WB.SO./v/	2	*1,*3
113	ZD.SB.ZB./v/	2	*1	WD.WB.WB./v/	2	*1
114	ZD.SB.ZB./v/.PS	2	*1	WD.WB.WB./v/.SO	2	*1
115	ZD.SB.ZB.PŁ./v/.PS	1	*1,*3	WD.WB.WB.SO./v/.SO	1	*1,*3

Druga część prezentowanej analizy dotyczy litery *w* w nagłosowych grupach spółgłoskowych, w ramach których jest ona umiejscowiona w kontekście ubezdźwięczniającym. Trzeba zaznaczyć, że zmiana statusu dźwięczności w ramach nagłosowych grup spółgłoskowych (tylko ze względu na strukturę tych grup) jest w języku polskim zjawiskiem wyjątkowym, ponieważ dotyczy niemal tylko litery *w* oraz dwuznaku *rz*. W nielicznych przypadkach zjawisko to dotyczy innych liter (np. litera *z* w wyrazach: *zhańbić*, *zhardzieć*, *zhellenizować* oznacza fonem /s/). Dane zamieszczone w tabeli 2.11 dotyczą lewostronnego kontekstu ubezdźwięczniającego dla fonemu odpowiadającego literze *w* – zatem jest to ubezdźwięcznienie wynikające ze zjawiska perseweracji.

Tabela 2.11 – Szczegółowa analiza dotycząca litery w w grupach nagłosowych (część 1)

Lp.	Grupa ort.	TP+kont.	I stopień redukcji	II stopień redukcji	Przykładowy wyraz
1	<i>chwi</i> (N4)	/x.v.j/	SB./v/.PS	WB./v/.SO	<i>chwiać</i>
2	<i>swi</i> (N4)	/s.v.j/	SB./v/.PS	WB./v/.SO	<i>Swiątek</i>
3	<i>szwi</i> (N4)	/S.v.j/	SB./v/.PS	WB./v/.SO	<i>szwie</i>
4	<i>świ</i> (N4)	/s'.v.j/	SB./v/.PS	WB./v/.SO	<i>świat</i>
5	<i>cwi</i> (N4)	/ts.v.j/	ZB./v/.PS	WB./v/.SO	<i>Cwietajewa</i>
6	<i>ćwi</i> (N4)	/ts'.v.j/	ZB./v/.PS	WB./v/.SO	<i>Ćwiągalski</i>
7	<i>kwi</i> (N4)	/k.v.j/	ZB./v/.PS	WB./v/.SO	<i>kwiat</i>
8	<i>twi</i> (N4)	/t.v.j/	ZB./v/.PS	WB./v/.SO	<i>twierdza</i>
9	<i>szwc</i> (N2)	/S.v.ts/	SB./v/.ZB	WB./v/.WB	<i>Szwca</i>
10	<i>chw</i> (N1)	/x.v/	SB./v/	WB./v/	<i>chwycić</i>
11	<i>hw</i> (N1)	/x.v/	SB./v/	WB./v/	<i>hwarski</i>
12	<i>sw</i> (N1)	/s.v/	SB./v/	WB./v/	<i>swojemu</i>
13	<i>szw</i> (N1)	/S.v/	SB./v/	WB./v/	<i>szwach</i>
14	<i>św</i> (N1)	/s'.v/	SB./v/	WB./v/	<i>świder</i>
15	<i>cw</i> (N1)	/ts.v/	ZB./v/	WB./v/	<i>cwałować</i>
16	<i>czw</i> (N1)	/tS.v/	ZB./v/	WB./v/	<i>czwarta</i>
17	<i>ćw</i> (N1)	/ts'.v/	ZB./v/	WB./v/	<i>ćwok</i>
18	<i>kw</i> (N1)	/k.v/	ZB./v/	WB./v/	<i>kwaśny</i>
19	<i>tw</i> (N1)	/t.v/	ZB./v/	WB./v/	<i>twoich</i>
20	<i>skwi</i> (N4)	/s.k.v.j/	SB.ZB./v/.PS	WB.WB./v/.SO	<i>Skwierzyński</i>
21	<i>stwi</i> (N4)	/s.t.v.j/	SB.ZB./v/.PS	WB.WB./v/.SO	<i>stwierdzić</i>
22	<i>tkwi</i> (N4)	/t.k.v.j/	ZB.ZB./v/.PS	WB.WB./v/.SO	<i>tkwią</i>
23	<i>schw</i> (N1)	/s.x.v/	SB.SB./v/	WB.WB./v/	<i>schwycić</i>
24	<i>skw</i> (N1)	/s.k.v/	SB.ZB./v/	WB.WB./v/	<i>skwer</i>
25	<i>stw</i> (N1)	/s.t.v/	SB.ZB./v/	WB.WB./v/	<i>stwardniały</i>
26	<i>szczw</i> (N1)	/S.tS.v/	SB.ZB./v/	WB.WB./v/	<i>szczwacz</i>
27	<i>szkw</i> (N1)	/S.k.v/	SB.ZB./v/	WB.WB./v/	<i>szkwalisty</i>
28	<i>tsw</i> (N1)	/t.s.v/	ZB.SB./v/	WB.WB./v/	<i>tswana</i>
29	<i>tkw</i> (N1)	/t.k.v/	ZB.ZB./v/	WB.WB./v/	<i>tkwić</i>

W tabeli 2.12 ujęto wykaz nagłosowych grup spółgłoskowych, w ramach których litera *w* jest umiejscowiona w kontekście ubezdźwięczniającym prawostronnym (wynika to ze zjawiska antycypacji). Analizując dane w tej tabeli, łatwo zauważyć, że litera lub wieloznak oznaczający spółgłoskę właściwą bezdźwięczną niemal we wszystkich przypadkach znajduje się w bezpośrednim kontekście prawostronnym litery *w*. Jedyny wyjątek stanowi grupa *wsz* (jak w wyrazie *wszedłszy*). W ramach tej grupy desonoryzacji ulega również litera *z*.

Tabela 2.12 – Szczegółowa analiza dotycząca litery w w grupach nagłosowych (część 2)

Lp.	Grupa ort.	TP+kont.	I stopień redukcji	II stopień redukcji	Przykładowy wyraz
1	<i>wchrz</i> (N2)*1	/v.x.rz/	/v/.SB./rz/	/v/.WB./rz/	<i>wchrzaniać</i>
2	<i>wkrz</i> (N2)*1	/v.k.rz/	/v/.ZB./rz/	/v/.WB./rz/	<i>wkrzański</i>
3	<i>wprz</i> (N2)*1	/v.p.rz/	/v/.ZB./rz/	/v/.WB./rz/	<i>wprzqgł</i>
4	<i>wtrz</i> (N2)*1	/v.t.rz/	/v/.ZB./rz/	/v/.WB./rz/	<i>wtrząchać</i>
5	<i>wsm</i> (N1)	/v.s.m/	/v/.SB.NO	/v/.WB.SO	<i>wsmarować</i>
6	<i>wśl</i> (N1)	/v.s'.l/	/v/.SB.PŁ	/v/.WB.SO	<i>wślepić</i>
7	<i>wśr</i> (N1)	/v.s'.r/	/v/.SB.PŁ	/v/.WB.SO	<i>wśród</i>
8	<i>wchl</i> (N1)	/v.x.w/	/v/.SB.PS	/v/.WB.SO	<i>wchlaniać</i>
9	<i>wśl</i> (N1)	/v.s.w/	/v/.SB.PS	/v/.WB.SO	<i>wślawiać</i>

Lp.	Grupa ort.	TP+kont.	I stopień redukcji	II stopień redukcji	Przykładowy wyraz
10	wkl(N1)	/v.k.l/	/v/.ZB.PŁ	/v/.WB.SO	wklejać
11	wkr(N1)	/v.k.r/	/v/.ZB.PŁ	/v/.WB.SO	wkręcać
12	wpl(N1)	/v.p.l/	/v/.ZB.PŁ	/v/.WB.SO	wplatać
13	wpr(N1)	/v.p.r/	/v/.ZB.PŁ	/v/.WB.SO	wprost
14	wtr(N1)	/v.t.r/	/v/.ZB.PŁ	/v/.WB.SO	wtrąbić
15	wkl(N1)	/v.k.w/	/v/.ZB.PS	/v/.WB.SO	wkład
16	wpi(N4)	/v.p.j/	/v/.ZB.PS	/v/.WB.SO	wpiąć
17	wpl(N1)	/v.p.w/	/v/.ZB.PS	/v/.WB.SO	wplukiwać
18	wtl(N1)	/v.t.w/	/v/.ZB.PS	/v/.WB.SO	wtlaczać
19	wśw(N1)*2	/v.s'.v/	/v/.SB./v/	/v/.WB./v/	wświdrować
20	wćw(N1)*2	/v.ts'.v/	/v/.ZB./v/	/v/.WB./v/	wćwiczyc
21	wskrz(N2)*1	/v.s.k.rz/	/v/.SB.ZB./rz/	/v/.WB.WB./rz/	wskrzyszczonemu
22	wstrz(N2)*1	/v.s.t.rz/	/v/.SB.ZB./rz/	/v/.WB.WB./rz/	wstrząs
23	wskr(N1)	/v.s.k.r/	/v/.SB.ZB.PŁ	/v/.WB.WB.SO	wskroś
24	wsp(N1)	/v.s.p/	/v/.SB.ZB	/v/.WB.WB	wspinacz
25	wspi(N4)	/v.s.p.j/	/v/.SB.ZB.PS	/v/.WB.WB.SO	wspinać
26	wspł(N1)	/v.s.p.w/	/v/.SB.ZB.PS	/v/.WB.WB.SO	wspłonać
27	wstr(N1)	/v.s.t.r/	/v/.SB.ZB.PŁ	/v/.WB.WB.SO	wstręciuch
28	wśpi(N4)	/v.s'.p.j/	/v/.SB.ZB.PS	/v/.WB.WB.SO	wśpiewać
29	wsch(N1)	/v.s.x/	/v/.SB.SB	/v/.WB.WB	wschód
30	wsk(N1)	/v.s.k/	/v/.SB.ZB	/v/.WB.WB	wskoczyć
31	wst(N1)	/v.s.t/	/v/.SB.ZB	/v/.WB.WB	wstecz
32	wśc(N3)	/v.s'.ts'/	/v/.SB.ZB	/v/.WB.WB	wścibiska
33	wści(N4)	/v.s'.ts'/	/v/.SB.ZB	/v/.WB.WB	wścielać
34	wch(N1)	/v.x/	/v/.SB	/v/.WB	wchodzić
35	ws(N3)	/v.s'/	/v/.SB	/v/.WB	wsi
36	ws(N2)	/v.s/	/v/.SB	/v/.WB	wsączać
37	wsi(N4)	/v.s'/	/v/.SB	/v/.WB	wsią
38	wsn(N2)	/v.s.n/	/v/.SB.NO	/v/.WB.SO	wsnuć
39	wsz(N2)	/v.S/	/v/.SB	/v/.WB	wszedł
40	wc(N2)	/v.ts/	/v/.ZB	/v/.WB	wcale
41	wc(N3)	/v.ts'/	/v/.ZB	/v/.WB	wcinać
42	wci(N4)	/v.ts'/	/v/.ZB	/v/.WB	wciąć
43	wcz(N2)	/v.tS/	/v/.ZB	/v/.WB	wczasowicz
44	wk(N1)	/v.k/	/v/.ZB	/v/.WB	wkalkulować
45	wp(N1)	/v.p/	/v/.ZB	/v/.WB	wpadali
46	wt(N1)	/v.t/	/v/.ZB	/v/.WB	wtarci
47	wszl(N1)	/v.S.l/	/v/.SB.PŁ	/v/.WB.SO	wszlifować
48	wszcz(n)(N2)	/v.S.tS.n/	/v/.SB.ZB.NO	/v/.WB.WB.SO	wszcz(n)ą
49	wszcz(n)(N3)	/v.S.tS.n'/	/v/.SB.ZB.NO	/v/.WB.WB.SO	wszcz(n)ij
50	wszcz(ni)(N4)	/v.S.tS.n'/	/v/.SB.ZB.NO	/v/.WB.WB.SO	wszcz(nie)
51	wszcz(N2)	/v.S.tS/	/v/.SB.ZB	/v/.WB.WB	wszcząć
52	wszl(N1)	/v.S.t/	/v/.SB.ZB	/v/.WB.WB	wszukować
53	wzsz(N2)*1	/v.z.S/	/v/.SD.SB	/v/.WD.WB	wzszedłszy

Tabela 2.13 obejmuje struktury nagłosowe, w których między literą *w* a literą stanowiącą dla niej lewostronny kontekst ubezdźwięczniający występuje litera oznaczająca spółgłoskę sonorną. We wszystkich przypadkach ujętych w tabeli 2.13 jest to spółgłoska płynna. Przy takich strukturach bezdźwięczna wymowa fonemu

odpowiadającego literze *w* jest mniej prawdopodobna lub mało prawdopodobna (na przykład wymowa wyrazu *plwać*).

Tabela 2.13 – Szczegółowa analiza dotycząca litery *w* w grupach nagłosowych (część 3)

Lp.	Grupa ort.	TP+kont.	I stopień redukcji	II stopień redukcji	Przykładowy wyraz
1	<i>krwi</i> (N4)*3	/k.r.v.j/	ZB.PŁ./v/.PS	WB.SO./v/.SO	<i>krwiał</i>
2	<i>klw</i> (N1)*3	/k.l.v/	ZB.PŁ./v/	WB.SO./v/	<i>klwowski</i>
3	<i>krw</i> (N1)*3	/k.r.v/	ZB.PŁ./v/	WB.SO./v/	<i>krwinka</i>
4	<i>plw</i> (N1)*3	/p.l.v/	ZB.PŁ./v/	WB.SO./v/	<i>plwać</i>
5	<i>trw</i> (N1)*3	/t.r.v/	ZB.PŁ./v/	WB.SO./v/	<i>trwać</i>
6	<i>skrwi</i> (N4)*3	/s.k.r.v.j/	SB.ZB.PŁ./v/.PS	WB.WB.SO./v/.SO	<i>Skrwie</i>
7	<i>strwi</i> (N4)*3	/s.t.r.v.j/	SB.ZB.PŁ./v/.PS	WB.WB.SO./v/.SO	<i>Strwiąż</i>
8	<i>skrw</i> (N1)*3	/s.k.r.v/	SB.ZB.PŁ./v/	WB.WB.SO./v/	<i>skrwawiać</i>
9	<i>strw</i> (N1)*3	/s.t.r.v/	SB.ZB.PŁ./v/	WB.WB.SO./v/	<i>strwoniły</i>

Ostatnia tabela w tej części (2.14) stanowi podsumowanie dotyczące nagłosowych grup spółgłoskowych, w których litera *w* jest umiejscowiona w kontekście ubezdźwięczniającym. Przedstawione dane są wynikiem redukcji ilościowej uzyskanej przy użyciu metody opisanej w rozdziale 1.4. W zdecydowanej większości wymienionych struktur w bezpośrednim sąsiedztwie fonemu odpowiadającemu literze *w* znajduje się spółgłoska właściwa bezdźwięczna – w sąsiedztwie lewostronnym lub w sąsiedztwie prawostronnym. Poza tym w przypadku czterech struktur wymienionych w tabeli 2.14 między fonemem odpowiadającym literze *w* a fonemem stanowiącym kontekst ubezdźwięczniający lewostronny znajduje się spółgłoska sonorna.

Tabela 2.14 – Podsumowanie dotyczące litery *w* w strukturach grup nagłosowych

Lp.	Struktura grupy – pierwszy stopień redukcji	Liczba grup	Uwagi	Struktura grupy – drugi stopień redukcji	Liczba grup	Uwagi
1	/v/.SB	5		/v/.WB	12	
2	/v/.ZB	7				
3	/v/.SB./rz/	1	*1	/v/.WB./rz/	4	*1
4	/v/.ZB./rz/	3	*1			
5	/v/.SB./v/	1	*2	/v/.WB./v/	2	*2
6	/v/.ZB./v/	1	*2			
7	/v/.SB.NO	2				
8	/v/.SB.PŁ	3				
9	/v/.SB.PS	2		/v/.WB.SO	16	
10	/v/.ZB.PŁ	5				
11	/v/.ZB.PS	4				
12	/v/.SB.SB	1		/v/.WB.WB	8	
13	/v/.SB.ZB	7				
14	/v/.SB.ZB./rz/	2	*1	/v/.WB.WB./rz/	2	*1
15	/v/.SB.ZB.NO	3				
16	/v/.SB.ZB.PŁ	2		/v/.WB.WB.SO	8	
17	/v/.SB.ZB.PS	3				
18	/v/.SD.SB	1	*1	/v/.WD.WB	1	*1
19	SB./v/	5		WB./v/	10	
20	ZB./v/	5				
21	SB./v/.PS	4		WB./v/.SO	8	
22	ZB./v/.PS	4				
23	SB./v/.ZB	1		WB./v/.WB	1	
24	ZB.PŁ./v/	4	*3	WB.SO./v/	4	*3
25	ZB.PŁ./v/.PS	1	*3	WB.SO./v/.SO	1	

Lp.	Struktura grupy – pierwszy stopień redukcji	Liczba grup	Uwagi	Struktura grupy – drugi stopień redukcji	Liczba grup	Uwagi
26	SB.SB./v/	1		WB.WB./v/	7	
27	SB.ZB./v/	4				
28	ZB.SB./v/	1				
29	ZB.ZB./v/	1				
30	SB.ZB./v/.PS	2		WB.WB./v/.SO	3	
31	ZB.ZB./v/.PS	1				
32	SB.ZB.PŁ./v/	2	*3	WB.WB.SO./v/	2	*3
33	SB.ZB.PŁ./v/.PS	2	*3	WB.WB.SO./v/.SO	2	*3

2.2 Litera b

Zgodnie z przyjętą transkrypcją podstawową litera *b* powinna być transkrybowana jako dźwięczny fonem /b/. Tabela 2.15 zawiera wyniki analizy wykonanej na podstawie reguł pochodzących z tabeli 22 w *Automatyzacji...* Wszystkie reguły w tej tabeli mają związek ze zjawiskiem antycypacji i dotyczą one transkrypcji litery *b* w postaci bezdźwięcznego fonemu /p/. Łatwo zauważyć, że najczęściej spotykany prawostronny kontekst ubezdźwięczniający obejmuje literę oznaczającą spółgłoskę zwartą bezdźwięczną (przed literą oznaczającą samogłoskę). Inne konteksty ubezdźwięczniające obejmują dwuznaki: *cz* oraz *sz*, a także ciąg liter oznaczający sekwens bezdźwięcznych spółgłosek: szczelinowej i zwartej. Ostatnia reguła zamieszczona w tabeli 2.15 dotyczy umiejscowienia litery oznaczającej spółgłoskę sonorną (lub półsamogłoskę) po literze *b* i jednocześnie przed literą oznaczającą spółgłoskę właściwą bezdźwięczną. W takim kontekście autorka zasugerowała transkrypcję litery *b* w wariancie bezdźwięcznym (jako fonem /p/).

Tabela 2.15 – Wstępna analiza słownikowa i korpusowa dotycząca litery *b*

Lp.	Reguła według M.S.-B.	Liczba wyrazów w <i>sjp.pl</i>	Przykładowe wyrazy z <i>sjp.pl</i>	Liczba wyrazów w korp.	Przykładowe wyrazy z korpusu
1	X[b]DT=/p/	23	<i>gibbsytom, gibbsytowi</i>	0	
2	X[b]TV=/p/	22369	<i>obkarmionych, torebkowych, obkuwałbyś</i>	6217	<i>obcy, żabka, obsypie</i>
3	X[b]TD=/p/	3592	<i>obszywka, najslabszą, Rybczyńskich</i>	640	<i>obszerny, szybsze, głębszemu</i>
4	X[b]TTA=/p/	4468	<i>substancji, obściskują, obscurnie</i>	533	<i>obchodzi, wścibski, arabskiego</i>
5	X[b]TTRA=/p/	1283	<i>abstrakcji, subskrybuj, substratową</i>	37	<i>abstrakcyjnych, hrabstwo, samolubstwem</i>
6	X[b]TTRD=/p/	445	<i>obstrzał, obstrzeżenie, obstrzygany</i>	4	<i>obstrzałem, obstrzału</i>
7	X[b]RDT=/p/	28	<i>babrzcie, posrebrzcie, żebrzcie</i>	0	
8	X[b]RT=/p/	398	<i>jabłczanka, jabłkami, suchozębrcy, Dobrkowo</i>	188	<i>jabłka, jabłkiem, jabłkach</i>

Tabela 2.16 zawiera wykaz wszystkich wewnątrzwyrazowych ortograficznych grup spółgłoskowych (na podstawie słownika *sjp.pl*), w których litera *b* umiejscowiona jest w kontekście ubezdźwięczniającym, zatem powinna być transkrybowana jako bezdźwięczny fonem /p/. Znaczna część tych grup została uformowana w wyniku połączenia przedrostka *ob* z rdzeniem rozpoczynającym się od litery oznaczającej spółgłoskę właściwą bezdźwięczną. Część wymienionych grup została oznaczona symbolem *1, co oznacza, że kontekst ubezdźwięczniający obejmuje również inne litery lub wieloznaki oznaczające spółgłoskę właściwą dźwięczną (dotyczy to przede wszystkim litery *w* oraz dwuznaku *rz*).

Tabela 2.16 – Szczegółowa analiza dotycząca litery *b* w grupach śródgłosowych (część 1)

Lp.	Grupa ort.	TP+kont.	I stopień redukcji	II stopień redukcji	Przykładowy wyraz
1	<i>bbs(N2)*2</i>	/b.b.s/	/b/. /b/.SB	/b/. /b/.WB	<i>gibbsyt</i>
2	<i>bh(N1)</i>	/b.x/	/b/.SB	/b/.WB	<i>obhaftowane</i>
3	<i>btrz(N2)*1</i>	/b.t.rz/	/b/.ZB./rz/	/b/.WB./rz/	<i>obtrząsać</i>

Lp.	Grupa ort.	TP+kont.	I stopień redukcji	II stopień redukcji	Przykładowy wyraz
4	<i>bchw</i> (N1)*1	/b.x.v/	/b/.SB./v/	/b/.WB./v/	<i>obchwyć</i>
5	<i>bszn</i> (N2)	/b.S.n/	/b/.SB.NO	/b/.WB.SO	<i>obsznurować</i>
6	<i>bszcz</i> (N2)	/b.S.tS/	/b/.SB.ZB	/b/.WB.WB	<i>obszczać</i>
7	<i>bstw</i> (N1)*1	/b.s.t.v/	/b/.SB.ZB./v/	/b/.WB.WB./v/	<i>samolubstwo</i>
8	<i>bstwi</i> (N4)*1	/b.s.t.v.j/	/b/.SB.ZB./v/.PS	/b/.WB.WB./v/.SO	<i>nieróbstwie</i>
9	<i>bff</i> (N1)	/b.f/	/b/.SB	/b/.WB	<i>obfitość</i>
10	<i>bs</i> (N2)	/b.s/	/b/.SB	/b/.WB	<i>absurd</i>
11	<i>bsz</i> (N2)	/b.S/	/b/.SB	/b/.WB	<i>najsłabsza</i>
12	<i>bs</i> (N3)	/b.s'/	/b/.SB	/b/.WB	<i>najszybsi</i>
13	<i>bsi</i> (N4)	/b.s'/	/b/.SB	/b/.WB	<i>obsiać</i>
14	<i>bch</i> (N1)	/b.x/	/b/.SB	/b/.WB	<i>abchaski</i>
15	<i>bk</i> (N1)	/b.k/	/b/.ZB	/b/.WB	<i>chlebka</i>
16	<i>bp</i> (N1)	/b.p/	/b/.ZB	/b/.WB	<i>subpopulacja</i>
17	<i>bt</i> (N1)	/b.t/	/b/.ZB	/b/.WB	<i>obtopić</i>
18	<i>bc</i> (N2)	/b.ts/	/b/.ZB	/b/.WB	<i>pochlebca</i>
19	<i>bcz</i> (N2)	/b.tS/	/b/.ZB	/b/.WB	<i>obczepić</i>
20	<i>bc</i> (N3)	/b.ts'/	/b/.ZB	/b/.WB	<i>babcinka</i>
21	<i>bci</i> (N4)	/b.ts'/	/b/.ZB	/b/.WB	<i>babcia</i>
22	<i>bsm</i> (N1)	/b.s.m/	/b/.SB.NO	/b/.WB.SO	<i>absmak</i>
23	<i>bszm</i> (N1)	/b.S.m/	/b/.SB.NO	/b/.WB.SO	<i>abszmak</i>
24	<i>bsl</i> (N1)	/b.s.l/	/b/.SB.PŁ	/b/.WB.SO	<i>bobsleista</i>
25	<i>bszl</i> (N1)	/b.S.l/	/b/.SB.PŁ	/b/.WB.SO	<i>obszleg</i>
26	<i>bśl</i> (N1)	/b.s'.l/	/b/.SB.PŁ	/b/.WB.SO	<i>obsłiniać</i>
27	<i>bsr</i> (N1)	/b.s.r/	/b/.SB.PŁ	/b/.WB.SO	<i>obsrywać</i>
28	<i>bsł</i> (N1)	/b.s.w/	/b/.SB.PS	/b/.WB.SO	<i>obsłuchać</i>
29	<i>bcm</i> (N1)	/b.ts.m/	/b/.ZB.NO	/b/.WB.SO	<i>obcmokać</i>
30	<i>bkl</i> (N1)	/b.k.l/	/b/.ZB.PŁ	/b/.WB.SO	<i>obklejać</i>
31	<i>bkr</i> (N1)	/b.k.r/	/b/.ZB.PŁ	/b/.WB.SO	<i>obkrawać</i>
32	<i>btr</i> (N1)	/b.t.r/	/b/.ZB.PŁ	/b/.WB.SO	<i>obtrącić</i>
33	<i>bki</i> (N4)	/b.k.j/	/b/.ZB.PS	/b/.WB.SO	<i>chlebkiem</i>
34	<i>bkl</i> (N1)	/b.k.w/	/b/.ZB.PS	/b/.WB.SO	<i>obkładać</i>
35	<i>btł</i> (N1)	/b.t.w/	/b/.ZB.PS	/b/.WB.SO	<i>obtluczenie</i>
36	<i>bśmi</i> (N4)	/b.s'.m.j/	/b/.SB.NO.PS	/b/.WB.SO.SO	<i>obsławiać</i>
37	<i>bsk</i> (N1)	/b.s.k/	/b/.SB.ZB	/b/.WB.WB	<i>kaszubska</i>
38	<i>bst</i> (N1)	/b.s.t/	/b/.SB.ZB	/b/.WB.WB	<i>obstukiwać</i>
39	<i>bszt</i> (N1)	/b.S.t/	/b/.SB.ZB	/b/.WB.WB	<i>obszturczać</i>
40	<i>bsc</i> (N2)	/b.s.ts/	/b/.SB.ZB	/b/.WB.WB	<i>Izdebscy</i>
41	<i>bszcz</i> (N2)	/b.S.tS/	/b/.SB.ZB	/b/.WB.WB	<i>obszczypywać</i>
42	<i>bśc</i> (N3)	/b.s'.ts'/	/b/.SB.ZB	/b/.WB.WB	<i>obściskać</i>
43	<i>bści</i> (N4)	/b.s'.ts'/	/b/.SB.ZB	/b/.WB.WB	<i>obścielić</i>
44	<i>bstrz</i> (N2)*1	/b.s.t.rz/	/b/.SB.ZB./rz/	/b/.WB.WB./rz/	<i>obstrząść</i>
45	<i>bskr</i> (N1)	/b.s.k.r/	/b/.SB.ZB.PŁ	/b/.WB.WB.SO	<i>subskrybent</i>
46	<i>bspr</i> (N1)	/b.s.p.r/	/b/.SB.ZB.PŁ	/b/.WB.WB.SO	<i>obsprawić</i>
47	<i>bstr</i> (N1)	/b.s.t.r/	/b/.SB.ZB.PŁ	/b/.WB.WB.SO	<i>abstrakcja</i>
48	<i>bski</i> (N4)	/b.s.k.j/	/b/.SB.ZB.PS	/b/.WB.WB.SO	<i>kaszubskie</i>
49	<i>rzbc</i> (N4)*1	/rz.b.ts'/	/rz/.b/.ZB	/rz/.b/.WB	<i>świerzbicie</i>
50	<i>rzbc</i> (N2)*1	/rz.b.ts/	/rz/.b/.ZB	/rz/.b/.WB	<i>Wierzbce</i>

Lp.	Grupa ort.	TP+kont.	I stopień redukcji	II stopień redukcji	Przykładowy wyraz
51	<i>mbc</i> (N2)	/m.b.ts/	NO./b/.ZB	SO./b/.WB	<i>bombce</i>
52	<i>ńbci</i> (N4)	/n'.b.ts'/	NO./b/.ZB	SO./b/.WB	<i>hańbcie</i>
53	<i>lbci</i> (N4)	/l.b.ts'/	PŁ./b/.ZB	SO./b/.WB	<i>uwielbcie</i>
54	<i>mbki</i> (N4)	/m.b.k.j/	NO./b/.ZB.PS	SO./b/.WB.SO	<i>Dombkiem</i>
55	<i>rbści</i> (N4)	/r.b.s'.ts'/	PŁ./b/.SB.ZB	SO./b/.WB.WB	<i>Herbście</i>
56	<i>mbk</i> (N1)	/m.b.k/	NO./b/.ZB	SO./b/.WB	<i>Dombka</i>
57	<i>ńbci</i> (N4)	/n'.b.ts'/	NO./b/.ZB	SO./b/.WB	<i>hańbcie</i>
58	<i>rbh</i> (N1)	/r.b.x/	PŁ./b/.SB	SO./b/.WB	<i>karbhemoglobina</i>
59	<i>lbk</i> (N1)	/l.b.k/	PŁ./b/.ZB	SO./b/.WB	<i>kolbka</i>
60	<i>lbc</i> (N2)	/l.b.ts/	PŁ./b/.ZB	SO./b/.WB	<i>kolbce</i>
61	<i>rbc</i> (N2)	/r.b.ts/	PŁ./b/.ZB	SO./b/.WB	<i>skarbca</i>
62	<i>rbcz</i> (N2)	/r.b.tS/	PŁ./b/.ZB	SO./b/.WB	<i>skarbczyk</i>
63	<i>rbci</i> (N4)	/r.b.ts'/	PŁ./b/.ZB	SO./b/.WB	<i>garbcie</i>
64	<i>rbki</i> (N4)	/r.b.k.j/	PŁ./b/.ZB.PS	SO./b/.WB.SO	<i>pasierbkim</i>
65	<i>mbsk</i> (N1)	/m.b.s.k/	NO./b/.SB.ZB	SO./b/.WB.WB	<i>Gołębska</i>
66	<i>mbsc</i> (N2)	/m.b.s.ts/	NO./b/.SB.ZB	SO./b/.WB.WB	<i>Gołębscy</i>
67	<i>rbsk</i> (N1)	/r.b.s.k/	PŁ./b/.SB.ZB	SO./b/.WB.WB	<i>serbska</i>
68	<i>rbst</i> (N1)	/r.b.s.t/	PŁ./b/.SB.ZB	SO./b/.WB.WB	<i>Herbstem</i>
69	<i>rbsc</i> (N2)	/r.b.s.ts/	PŁ./b/.SB.ZB	SO./b/.WB.WB	<i>serbscy</i>
70	<i>mbski</i> (N4)	/m.b.s.k.j/	NO./b/.SB.ZB.PS	SO./b/.WB.WB.SO	<i>Gołębskiej</i>
71	<i>rbski</i> (N4)	/r.b.s.k.j/	PŁ./b/.SB.ZB.PS	SO./b/.WB.WB.SO	<i>serbskiej</i>
72	<i>źbc</i> (N2)*1	/z'.b.ts/	SD./b/.ZB	WD./b/.WB	<i>łaźbca</i>
73	<i>źbci</i> (N4)*1	/z'.b.ts'/	SD./b/.ZB	WD./b/.WB	<i>dorzeźbcie</i>
74	<i>brzci</i> (N4)*1	/b.rz.ts'/	/b/.rz/.ZB	/b/.rz/.WB	<i>babrzcie</i>

Zawartość kolejnej tabeli (2.17) można uznać za kontynuację treści przedstawionych w tabeli 2.16 z zastrzeżeniem, że dotyczy ona struktur spółgłoskowych, w których ciąg złożony z litery *b* oraz następującej po niej litery oznaczającej spółgłoskę właściwą bezdźwięczną jest rozdzielony literą oznaczającą spółgłoskę sonorną (lub półsamogłoskę). Przy takich strukturach bezdźwięczna wymowa fonemu odpowiadającego literze *b* jest mniej prawdopodobna. Trzeba jednak zauważyć, że w przypadku niektórych struktur spółgłoskowych fonem /w/ może nie być wymawiany (jeżeli jest on otoczony przez spółgłoski właściwe – na przykład w wyrazie *jabłko*). W takich sytuacjach desonoracja litery *b* jest pewna.

Tabela 2.17 – Szczegółowa analiza dotycząca litery *b* w grupach śródgłosowych (część 2)

Lp.	Grupa ort.	TP+kont.	I stopień redukcji	II stopień redukcji	Przykładowy wyraz
1	<i>blci</i> (N4)*3	/b.l.ts'/	/b/.PŁ.ZB	/b/.SO.WB	<i>zgrzeblcie</i>
2	<i>brcz</i> (N2)*3	/b.r.tS/	/b/.PŁ.ZB	/b/.SO.WB	<i>Dobrczanin</i>
3	<i>błsz</i> (N2)*3	/b.w.S/	/b/.PS.SB	/b/.SO.WB	<i>osłabszy</i>
4	<i>błk</i> (N1)*3	/b.w.k/	/b/.PS.ZB	/b/.SO.WB	<i>beblka</i>
5	<i>błcz</i> (N2)*3	/b.w.tS/	/b/.PS.ZB	/b/.SO.WB	<i>jabłczanka</i>
6	<i>brk</i> (N1)*3	/b.r.k/	/b/.PŁ.ZB	/b/.SO.WB	<i>bobrka</i>
7	<i>brc</i> (N2)*3	/b.r.ts/	/b/.PŁ.ZB	/b/.SO.WB	<i>Dobrcza</i>
8	<i>brki</i> (N4)*3	/b.r.k.j/	/b/.PŁ.ZB.PS	/b/.SO.WB.SO	<i>bobrkim</i>
9	<i>brsk</i> (N1)*3	/b.r.s.k/	/b/.PŁ.SB.ZB	/b/.SO.WB.WB	<i>suchożebrska</i>
10	<i>brsc</i> (N2)*3	/b.r.s.ts/	/b/.PŁ.SB.ZB	/b/.SO.WB.WB	<i>suchożebrscy</i>
11	<i>brski</i> (N4)*3	/b.r.s.k.j/	/b/.PŁ.SB.ZB.PS	/b/.SO.WB.WB.SO	<i>suchożebrskiej</i>

Ostatnia tabela (2.18) zawiera podsumowanie dotyczące poszczególnych struktur wewnątrzwyrazowych grup spółgłoskowych z tabeli 2.16 oraz z tabeli 2.17. Uzyskano je przy użyciu metody redukcji ilościowej. Z tych danych

wynika, że prawostronny kontekst ubezdźwięczniający dla litery *b* obejmuje najczęściej jedną literę oznaczającą spółgłoskę właściwą bezdźwięczną. Stosunkowo liczne są też struktury spółgłoskowe złożone z litery *b* oraz z liter oznaczających sekwens dwóch spółgłosek właściwych bezdźwięcznych. W przypadku takich struktur minimalny kontekst ubezdźwięczniający obejmuje jeden fonem (zob. rozdz. 4). Grupy złożone z litery *b* w kontekście prawostronnym spółgłoski sonornej oraz spółgłoski właściwej bezdźwięcznej również występują stosunkowo licznie.

Tabela 2.18 – Podsumowanie dotyczące litery *b* w grupach śródgłosowych

Lp.	Struktura grupy – pierwszy stopień redukcji	Liczba grup	Uwagi	Struktura grupy – drugi stopień redukcji	Liczba grup	Uwagi
1	/b/.b/.SB	1	*2	/b/.b/.WB	1	*2
2	/b/.PŁ.ZB	4	*3	/b/.SO.WB	7	*3
3	/b/.PS.SB	1	*3			
4	/b/.PS.ZB	2	*3			
5	/b/.PŁ.ZB.PS	1	*3			
6	/b/.PŁ.SB.ZB	2	*3	/b/.SO.WB.WB	2	*3
7	/b/.PŁ.SB.ZB.PS	1	*3	/b/.SO.WB.WB.SO	1	*3
8	/b/.SB	7		/b/.WB	14	
9	/b/.ZB	7				
10	/b/.ZB./rz/	1	*1			
11	/b/.SB./v/	1	*1	/b/.WB./v/	1	*1
12	/b/.SB.NO	3		/b/.WB.SO	15	
13	/b/.SB.PŁ	4				
14	/b/.SB.PS	1				
15	/b/.ZB.NO	1				
16	/b/.ZB.PŁ	3				
17	/b/.ZB.PS	3				
18	/b/.SB.NO.PS	1		/b/.WB.SO.SO	1	
19	/b/.SB.ZB	8		/b/.WB.WB	8	
20	/b/.SB.ZB./rz/	1	*1	/b/.WB.WB./rz/	1	*1
21	/b/.SB.ZB./v/	1	*1	/b/.WB.WB./v/	1	*1
22	/b/.SB.ZB./v/.PS	1	*1	/b/.WB.WB./v/.SO	1	*1
23	/b/.SB.ZB.PŁ	3		/b/.WB.WB.SO	4	
24	/b/.SB.ZB.PS	1				
25	/b/./rz/.ZB	1	*1	/b/./rz/.WB	1	*1
26	/rz/.b/.ZB	2	*1	/rz/.b/.WB	2	*1
27	NO./b/.ZB	4		SO./b/.WB	11	
28	PŁ./b/.SB	1				
29	PŁ./b/.ZB	6				
30	NO./b/.ZB.PS	1		SO./b/.WB.SO	2	
31	PŁ./b/.ZB.PS	1				
32	NO./b/.SB.ZB	2		SO./b/.WB.WB	6	
33	PŁ./b/.SB.ZB	4				
34	NO./b/.SB.ZB.PS	1		SO./b/.WB.WB.SO	2	
35	PŁ./b/.SB.ZB.PS	1				
36	SD./b/.ZB	2	*1	WD./b/.WB	2	*1

2.3 Litera g

Litera *g* oznacza zwarty dźwięczny fonem /g/. W tabeli 2.19 przedstawiono inne możliwości transkrypcji tej litery. Wynik analizy wstępnej oparty jest na regułach pochodzących z 23 tabeli w *Automatyzacji...* Reguły przytoczone w tabeli 2.19 są związane z występowaniem litery *g* w kontekście ubezdźwięczniającym. Z tych danych wynika, że najczęściej spotykanym kontekstem ubezdźwięczniającym dla litery *g* jest litera oznaczająca spółgłoskę zwartą bezdźwięczną (umiejscowiona w bezpośrednim kontekście prawostronnym litery *g* – niezależnie od szerszego kontekstu).

Tabela 2.19 – Wstępna analiza słownikowa i korpusowa dotycząca litery g

Lp.	Reguła według M.S.-B.	Liczba wyrazów w <i>sjp.pl</i>	Przykładowe wyrazy z <i>sjp.pl</i>	Liczba wyrazów w korp.	Przykładowe wyrazy z korpusu
1	X[g]RT=/k/	146	<i>doprzągłszy, obległszy, zbiegłszy</i>	87	<i>sposzregłszy, dostrzegłszy, ubiegłszy</i>
2	X[g]RDT=/k/	18	<i>Węgrzce, bazgrzcie, zabazgrzcie,</i>	0	
3	X[g]TT=/k/	535	<i>turyngskim, gangsterskie, Ostrogski</i>	42	<i>Musorgskiego, gangsterzy, gangsterów</i>
4	X[g]TDT=/k/	10	<i>flagsztok, flagsztoka, flagsztokach</i>	0	
5	X[g]TA=/k/	1773	<i>Waszyngtonu, nagpurski, Waszyngtonem</i>	241	<i>Waszyngtonu, pingpongowe, dziegiu</i>
6	X[g]TR=/k/	211	<i>stagflacja, Zygfrydowie, Zygfryd</i>	18	<i>Zygfrydowi, Zygfryd, Zygfrydem</i>

Bardziej szczegółowa analiza została przeprowadzona na podstawie słownika *sjp.pl*. Tabela 2.20 zawiera informacje o poszczególnych ortograficznych wewnątrzwyrazowych grupach spółgłoskowych, które są niejednorodne pod względem tzw. dźwięczności ortograficznej liter oznaczających spółgłoski właściwe i w których litera g jest umiejscowiona w kontekście ubezdźwięczniającym. Analizując zbiór przykładowych wyrazów w tabeli 2.20, można zauważyć, że w wygłosie wyrazów często powtarzają się określone sekwensy ortograficzne, które decydują o ubezdźwięcznieniu fonemu odpowiadającego literze g, np.: *cy, cie, kie, ka*. Poza tym wiele pozycji w tej tabeli to wyrazy obce, których właściwości fonotaktyczne nie są typowe dla języka polskiego. W wyrazie *wołogdzcy* geminata obejmuje dwie spółgłoski zwarto-szczelinowe (po ubezdźwięcznieniu fonemu odpowiadającego dwuznakowi *dz*). Artykulacja geminat jest najczęściej mocniejsza i trwa dłużej niż artykulacja pojedynczych głosek. Jednak specyficzna natura zwartych dźwięków mowy sprawia, że wymowa geminat obejmujących takie dźwięki ma nieco inny charakter – może ona cechować się wydłużonym (pojedynczym) zwarciem narządów mowy oraz silniejszą plozją.

Tabela 2.20 – Szczegółowa analiza dotycząca litery g w grupach śródgłosowych (część 1)

Lp.	Grupa ort.	TP+kont.	I stopień redukcji	II stopień redukcji	Przykładowy wyraz
1	<i>ngcz</i> (N2)	/n.g.tS/	NO./g/.ZB	SO./g/.WB	<i>Czangczun</i>
2	<i>gdzk</i> (N1)*1	/g.dz.k/	/g/.ZD.ZB	/g/.WD.WB	<i>wołogdzki</i>
3	<i>gdzc</i> (N2)*1	/g.dz.ts/	/g/.ZD.ZB	/g/.WD.WB	<i>wołogdzcy</i>
4	<i>gc</i> (N3)	/g.ts'/	/g/.ZB	/g/.WB	<i>dziegci</i>
5	<i>gh</i> (N1)	/g.x/	/g/.SB	/g/.WB	<i>leghemoglobina</i>
6	<i>gszt</i> (N1)	/g.S.t/	/g/.SB.ZB	/g/.WB.WB	<i>flagsztok</i>
7	<i>gp</i> (N1)	/g.p/	/g/.ZB	/g/.WB	<i>Nagpur</i>
8	<i>gt</i> (N1)	/g.t/	/g/.ZB	/g/.WB	<i>Lagting</i>
9	<i>gc</i> (N2)	/g.ts/	/g/.ZB	/g/.WB	<i>Agca</i>
10	<i>gci</i> (N4)	/g.ts'/	/g/.ZB	/g/.WB	<i>dziegiowy</i>
11	<i>gfl</i> (N1)	/g.f.l/	/g/.SB.PŁ	/g/.WB.SO	<i>stagflacja</i>
12	<i>gsk</i> (N1)	/g.s.k/	/g/.SB.ZB	/g/.WB.WB	<i>Ostrogska</i>
13	<i>gsc</i> (N2)	/g.s.ts/	/g/.SB.ZB	/g/.WB.WB	<i>Ostrogscy</i>
14	<i>ngfr</i> (N1)	/n.g.f.r/	NO./g/.SB.PŁ	SO./g/.WB.SO	<i>Jungfrau</i>
15	<i>gski</i> (N4)	/g.s.k.j/	/g/.SB.ZB.PS	/g/.WB.WB.SO	<i>Ostrogskie</i>
16	<i>gfr</i> (N1)	/g.f.r/	/g/.SB.PŁ	/g/.WB.SO	<i>Zygfryd</i>
17	<i>ngs</i> (N2)	/n.g.s/	NO./g/.SB	SO./g/.WB	<i>Billingssem</i>
18	<i>ngsz</i> (N2)	/n.g.S/	NO./g/.SB	SO./g/.WB	<i>Czangsza</i>
19	<i>ngsi</i> (N4)	/n.g.s'/	NO./g/.SB	SO./g/.WB	<i>Billingsie</i>
20	<i>ngh</i> (N1)	/n.g.x/	NO./g/.SB	SO./g/.WB	<i>Sznghajczyk</i>
21	<i>ngk</i> (N1)	/n.g.k/	NO./g/.ZB	SO./g/.WB	<i>Hongkong</i>
22	<i>ngp</i> (N1)	/n.g.p/	NO./g/.ZB	SO./g/.WB	<i>pingpong</i>
23	<i>ngt</i> (N1)	/n.g.t/	NO./g/.ZB	SO./g/.WB	<i>Waszyngton</i>

Lp.	Grupa ort.	TP+kont.	I stopień redukcji	II stopień redukcji	Przykładowy wyraz
24	<i>lgh</i> (N1)	/l.g.x/	PŁ./g/.SB	SO./g/.WB	<i>alghedonia</i>
25	<i>rgs</i> (N2)	/r.g.s/	PŁ./g/.SB	SO./g/.WB	<i>bergsonista</i>
26	<i>rgsk</i> (N1)	/r.g.s.k/	PŁ./g/.SB.ZB	SO./g/.WB.WB	<i>Musorgski</i>
27	<i>ngści</i> (N4)	/n.g.s'.ts'/	NO./g/.SB.ZB	SO./g/.WB.WB	<i>angście</i>
28	<i>ngsk</i> (N1)	/n.g.s.k/	NO./g/.SB.ZB	SO./g/.WB.WB	<i>turyngski</i>
29	<i>ngst</i> (N1)	/n.g.s.t/	NO./g/.SB.ZB	SO./g/.WB.WB	<i>gangsterski</i>
30	<i>ngsc</i> (N2)	/n.g.s.ts/	NO./g/.SB.ZB	SO./g/.WB.WB	<i>turyngscy</i>
31	<i>rgsc</i> (N2)	/r.g.s.ts/	PŁ./g/.SB.ZB	SO./g/.WB.WB	<i>Musorgscy</i>
32	<i>ugści</i> (N4)	/w.g.s'.ts'/	PS./g/.SB.ZB	SO./g/.WB.WB	<i>Augście</i>
33	<i>ugst</i> (N1)	/w.g.s.t/	PS./g/.SB.ZB	SO./g/.WB.WB	<i>Augstem</i>
34	<i>ngstr</i> (N1)	/n.g.s.t.r/	NO./g/.SB.ZB.PŁ	SO./g/.WB.WB.SO	<i>angstrem</i>
35	<i>ngski</i> (N4)	/n.g.s.k.j/	NO./g/.SB.ZB.PS	SO./g/.WB.WB.SO	<i>turyngskiej</i>
36	<i>zgrzci</i> (N4)*1	/z.g.rz.ts'/	SD./g/.rz/.ZB	WD./g/.rz/.WB	<i>bazgrzcie</i>
37	<i>grzc</i> (N2)*1	/g.rz.ts/	/g/.rz/.ZB	/g/.rz/.WB	<i>Węgrzce</i>

Dane w tabeli 2.21 stanowią uzupełnienie dla danych w tabeli 2.20. Obejmują one wewnątrzwyrazowe grupy spółgłoskowe, w których między literą g oraz literą oznaczającą spółgłoskę właściwą bezdźwięczną umiejscowiona jest litera oznaczająca spółgłoskę sonorną (lub półsamogłoskę). W takim kontekście bezdźwięczny wariant wymowy jest mniej prawdopodobny.

Tabela 2.21 – Szczegółowa analiza dotycząca litery g w grupach śródgłosowych (część 2)

Lp.	Grupa ort.	TP+kont.	I stopień redukcji	II stopień redukcji	Przykładowy wyraz
1	<i>grc</i> (N2)*3	/g.r.ts/	/g/.PŁ.ZB	/g/.SO.WB	<i>igrkach</i>
2	<i>żgłsz</i> (N2)*1,*3	/Z.g.w.S/	SD./g/.PS.SB	WD./g/.SO.WB	<i>podeżgłszy</i>
3	<i>głsz</i> (N2)*3	/g.w.S/	/g/.PS.SB	/g/.SO.WB	<i>dobiegłszy</i>
4	<i>łgłsz</i> (N2)*3	/l.g.w.S/	PŁ./g/.PS.SB	SO./g/.SO.WB	<i>nawilgłszy</i>

Ostatnia tabela w tej części (2.22) zawiera podsumowanie uzyskane przy użyciu metody redukcji ilościowej. Obejmuje ono różne struktury wewnątrzwyrazowych grup spółgłoskowych zawierających literę g w kontekście ubezdźwięczniającym (w którym oznacza ona fonem /k/). Łatwo zauważyć, że najliczniejsze są zbiory struktur spółgłoskowych, w których w prawostronnym kontekście litery g znajduje się litera lub litery oznaczające spółgłoski właściwe bezdźwięczne.

Tabela 2.22 – Podsumowanie dotyczące litery g w strukturach grup śródgłosowych

Lp.	Struktura grupy – pierwszy stopień redukcji	Liczba grup	Uwagi	Struktura grupy – drugi stopień redukcji	Liczba grup	Uwagi
1	/g/.rz/.ZB	1	*1	/g/.rz/.WB	1	*1
2	/g/.PŁ.ZB	1	*3	/g/.SO.WB	2	*3
3	/g/.PS.SB	1	*3			
4	/g/.SB	1		/g/.WB	6	
5	/g/.ZB	5				
6	/g/.SB.PŁ	2		/g/.WB.SO	2	
7	/g/.SB.ZB	3		/g/.WB.WB	3	
8	/g/.SB.ZB.PS	1		/g/.WB.WB.SO	1	
9	/g/.ZD.ZB	2	*1	/g/.WD.WB	2	*1
10	PŁ./g/.PS.SB	1	*3	SO./g/.SO.WB	1	*3
11	NO./g/.SB	4		SO./g/.WB	10	
12	NO./g/.ZB	4				
13	PŁ./g/.SB	2				
14	NO./g/.SB.PŁ	1		SO./g/.WB.SO	1	

Lp.	Struktura grupy – pierwszy stopień redukcji	Liczba grup	Uwagi	Struktura grupy – drugi stopień redukcji	Liczba grup	Uwagi
15	NO./g/.SB.ZB	4		SO./g/.WB.WB	8	
16	PŁ./g/.SB.ZB	2				
17	PS./g/.SB.ZB	2				
18	NO./g/.SB.ZB.PŁ	1		SO./g/.WB.WB.SO	2	
19	NO./g/.SB.ZB.PS	1				
20	SD./g/./rz/.ZB	1	*1	WD./g/./rz/.WB	1	*1
21	SD./g/.PS.SB	1	*1,*3	WD./g/.SO.WB	1	*1,*3

2.4 Litera ż

Litera ż w transkrypcji podstawowej oznacza szczelinowy dźwięczny fonem /z'/, jednak ten sam fonem przed samogłoskami jest zapisywany przy użyciu dwuznaku *zi*. Dlatego dźwięczna realizacja litery ż dotyczy nielicznych grup spółgłoskowych pozbawionych komponentów ubezdźwięczniających (np. w wyrazach: *żrebak*, *źródło*, *goździk*, *żrenica*) lub w wygłosie wyrazu (np. *maż*), który nie jest wygłosem absolutnym i pod warunkiem, że nagłos kolejnego wyrazu przy określonym typie wymowy nie stanowi kontekstu ubezdźwięczniającego. W tabeli 2.23 przedstawiono reguły pochodzące z tabeli 24 w *Automatyzacji...*, które dotyczą bezdźwięcznej transkrypcji litery ż – jako fonemu /s'/.

Tabela 2.23 – Wstępna analiza słownikowa i korpusowa dotycząca litery ż

Lp.	Reguła według M.S.-B.	Liczba wyrazów w <i>sjp.pl</i>	Przykładowe wyrazy z <i>sjp.pl</i>	Liczba wyrazów w korp.	Przykładowe wyrazy z korpusu
1	(X-d)[ż]TA=/s'/	487	<i>łaźca, odkaźcie, przełaźcie</i>	146	<i>weźcie, wyobraźcie, przywieźcie</i>
2	(X-d)[ż]DT=/s'/	23	<i>łaźbca, rzeźbicie, wrzeźbicie</i>	0	
3	(X-d)[ż]DDT=/s'/	107	<i>gnieździe, gwóździe, zajeździe</i>	149	<i>jeźdźców, najeźdźcom, jeźdźcom</i>
4	(X-d)[ż]RT=/s'/	47	<i>jaźwcowy, trzeźwicie, zawężcie</i>	0	
5	(X-d)[ż]MT=/s'/	10	<i>przyjaźńcie, bluźńcie, zaprzyjaźńcie</i>	0	

Tabela 2.24 zawiera wewnątrzwyrazowe ortograficzne grupy spółgłoskowe, które są niejednorodne pod względem dźwięczności ortograficznej liter oraz wieloznaków oznaczających spółgłoski właściwe, i w których litera ż występuje w kontekście ubezdźwięczniającym. Zwraca uwagę fakt, że większość grup została oznaczona symbolem *1. Zatem w ramach tych grup desonorizacja obejmuje dwie litery oznaczające spółgłoski właściwe dźwięczne.

Tabela 2.24 – Szczegółowa analiza dotycząca litery ż w grupach śródgłosowych (część 1)

Lp.	Grupa ort.	TP+kont.	I stopień redukcji	II stopień redukcji	Przykładowy wyraz
1	<i>żwci</i> (N4)*1	/z'.v.ts'/	/z'/./v/.ZB	/z'/./v/.WB	<i>otrzeźwicie</i>
2	<i>żk</i> (N1)	/z'.k/	/z'/./ZB	/z'/./WB	<i>buźka</i>
3	<i>żc</i> (N2)	/z'.ts/	/z'/./ZB	/z'/./WB	<i>buźce</i>
4	<i>żci</i> (N4)	/z'.ts'/	/z'/./ZB	/z'/./WB	<i>dogryźcie</i>
5	<i>żwc</i> (N2)*1	/z'.v.ts/	/z'/./SD.ZB	/z'/./WD.WB	<i>jaźwca</i>
6	<i>żbc</i> (N2)*1	/z'.b.ts/	/z'/./ZD.ZB	/z'/./WD.WB	<i>łaźbca</i>
7	<i>żbci</i> (N4)*1	/z'.b.ts'/	/z'/./ZD.ZB	/z'/./WD.WB	<i>dorzeźbicie</i>
8	<i>żdźc</i> (N2)*1	/z'.dz'.ts/	/z'/./ZD.ZB	/z'/./WD.WB	<i>najeźdźcą</i>
9	<i>żdźci</i> (N4)*1	/z'.dz'.ts'/	/z'/./ZD.ZB	/z'/./WD.WB	<i>bruździe</i>
10	<i>żdźcz</i> (N2)*1	/z'.dz'.ts/	/z'/./ZD.ZB	/z'/./WD.WB	<i>najeźdźczy</i>
11	<i>rżci</i> (N4)	/r.z'.ts'/	PŁ./z'/./ZB	SO./z'/./WB	<i>mierzcie</i>

Zgodnie z przyjętą konwencją dotyczącą prezentacji wyników analiz, w oddzielnej tabeli (2.25) zamieszczono ortograficzne grupy spółgłoskowe, w ramach których litera stanowiąca kontekst ubezdźwięczniający dla litery *ż* jest umiejscowiona po literze oznaczającej spółgłoskę sonorną lub półsamogłoskę. W przypadku litery *ż* występują tylko dwie takie pozycje.

Tabela 2.25 – Szczegółowa analiza dotycząca litery *ż* w grupach śródgłosowych (część 2)

Lp.	Grupa ort.	TP+kont.	I stopień redukcji	II stopień redukcji	Przykładowy wyraz
1	<i>żńci</i> (N4)*3	/z'.n'.ts'/	/z'/.NO.ZB	/z'/.SO.WB	<i>przyjaźńcie</i>
2	<i>żłci</i> (N4)*3	/z'.l.ts'/	/z'/.PŁ.ZB	/z'/.SO.WB	<i>zawężłcie</i>

W tabeli 2.26 przedstawiono struktury wewnątrzwyrazowych grup spółgłoskowych zawierających fonem odpowiadający literze *ż* (w transkrypcji podstawowej) po zastosowaniu metody redukcji ilościowej.

Tabela 2.26 – Podsumowanie dotyczące litery *ż* w strukturach grup śródgłosowych

Lp.	Struktura grupy – pierwszy stopień redukcji	Liczba grup	Uwagi	Struktura grupy – drugi stopień redukcji	Liczba grup	Uwagi
1	/z'/.v/.ZB	1	*1	/z'/.v/.WB	1	*1
2	/z'/.NO.ZB	1	*3	/z'/.SO.WB	2	*3
3	/z'/.PŁ.ZB	1	*3			
4	/z'/.ZB	3		/z'/.WB	3	
5	/z'/.SD.ZB	1	*1	/z'/.WD.WB	6	*1
6	/z'/.ZD.ZB	5	*1			
7	PŁ./z'/.ZB	1		SO./z'/.WB	1	

2.5 Litera *d*

Litera *d* może oznaczać fonem /d/ (zgodnie z przyjętą transkrypcją podstawową) lub fonem /t/ (w kontekście ubezdźwięczniającym). Jednak istnieje znacznie więcej możliwości transkrypcji litery *d*, ponieważ może być ona komponentem wieloznaków. W tabeli 2.27 przedstawiono wynik analizy wstępnej opartej na regułach zamieszczonych w pierwszej części tabeli 25 w *Automatyzacji...* Pominęto tutaj wszystkie reguły dotyczące wieloznaków: *dz*, *dż*, *dź*, *dzi*. W niniejszym opracowaniu te informacje zostały umieszczone w innych częściach.

Wiersze 1–4 tabeli 2.27 dotyczą transkrypcji ortograficznej triady *drz*. Jeżeli jest ona umiejscowiona przed literą oznaczającą samogłoskę, to litera *d* powinna być transkrybowana jako fonem /d/. Natomiast jeżeli po triadzie *drz* następuje spółgłoska, to powinna być ona transkrybowana jako fonem /dZ/ lub jako fonem /tS/ (w zależności od statusu dźwięczności tej spółgłoski). Wiersze 5–16 tabeli 2.27 dotyczą reguł, w których litera *d* jest transkrybowana jako fonem /t/ ze względu na ubezdźwięczniający kontekst prawostronny. Łatwo zauważyć, że najczęściej spotykany kontekst ubezdźwięczniający obejmuje literę oznaczającą spółgłoskę właściwą bezdźwięczną umiejscowioną bezpośrednio po literze *d*. Pozostałe wiersze tabeli 2.27 dotyczą kontekstów, w których litera *d* najczęściej nie jest realizowana, tj. różnych derywatów oraz form fleksyjnych utworzonych od wyrazu *świadczyć*.

Tabela 2.27 – Wstępna analiza słownikowa i korpusowa dotycząca litery *d*

Lp.	Reguła według M.S.-B.	Liczba fleksymów w <i>sjp.pl</i>	Przykładowe wyrazy z <i>sjp.pl</i>	Liczba wystąpień w korp.	Przykładowe wyrazy z korpusu
1	X[d]rzA=/d/	7789	<i>nadrzędnego, turboodrzutowemu, drzewo</i>	4199	<i>Andrzeja, odrzekł, podrzucać, zmądrzeje</i>
2	X[drz]R=/dZ/	212	<i>trójdzwiniowy, bezdrzwiniowa, czterodzwiniowym</i>	2751	<i>drzwi, drzwiowe, drzwiczkom</i>
3	X[drz]M=/dZ/	18	<i>mądrzmy, guzdrzmy, wyguzdrzmy</i>	0	
4	X[drz]T=/tS/	18	<i>guzdrzcie, mądrzcie, zmądrzcie</i>	0	
5	X[d]szA=/t/	2871	<i>najmłodsze, odszyto, najgładsze</i>	1271	<i>młodszy, odszukać, podszycie</i>

Lp.	Reguła według M.S.-B.	Liczba fleks-mów w <i>sjp.pl</i>	Przykładowe wyrazy z <i>sjp.pl</i>	Liczba wystą-pień w korp.	Przykładowe wyrazy z korpusu
6	X[d]czA=/t/	6723	zaświadczał, odczynnikowej, podczepia	2461	odczuwałem, podczas, oświadczył
7	X[d]RT=/t/	1209	odwzawiała, pyzdrską, mędrków	439	opadłszy, siadłszy, wszedłszy
8	X[d]TV=/t/	81806	podsyptałbyś, walcce, odkruszeń	17599	spodki, gładki, pośrodku
9	X[d]TDR=/t/	276	feldszlangi, odszraniacz, nad-człowieku	0	
10	X[d]TTA=/t/	7746	odśpiewają, odchyłę, odstukano,	2164	przedstawił, odchyłały, podstępów
11	X[d]TTT=/t/	98	odpchlć, odpchlona, podscho-dzie	0	
12	X[d]TTRA=/t/	2806	podstraja, odstroiwszy, odstra-szoną	77	podchwycił, odstrasza podchwyciła
13	X[d]TTRD=/t/	1381	odsprzedaje, odstrzelmy, od-chrzanię	39	odchrząknął, odstrzelił, odsprzeda
14	X[d]TD(M-m)=/t/	178	odsznurować, odsznurowałby, odsznurujcie	2	odsznurowane, odsznurowano
15	X[d](T-c)DT=/t/	2225	odszkodował, nadsztukowuj, odszpuntujcie	105	przedszkole, odszczekiwać, podszkolić
16	X[d](TT-ck)M=/t/	248	ponadchmurowy, podchmielali, podchmurna	5	podchmielonych, podchmielić, podchmielona
17	X[d]cDT=1	18	doświadczcie, poświadczcie, zaświadczenie	1	wyświadczenie
18	X[d]TDm=1	18	doświadczmy, uświadczmyż, wyświadczy	0	

W tabeli 2.28 zamieszczono wynik szczegółowej analizy przeprowadzonej na podstawie słownika *sjp.pl*. Otrzymano zestawienie wszystkich wewnątrzwyrazowych grup spółgłoskowych, które są niejednorodne pod względem dźwięczności ortograficznej liter oznaczających spółgłoski właściwe i w których litera *d* znajduje w kontekście ubezdźwięczniającym. Ten wykaz nie obejmuje grup, w których litera *d* jest komponentem wieloznaków. Zwraca uwagę duża liczba różnych grup spółgłoskowych ujętych w tabeli 2.28. Wynika to z faktu, że większość tych grup została uformowana w wyniku procesu słowotwórczego – poprzez połączenie przedrostka zakończonego literą *d* (np.: *od*, *nad*, *przed*, *pod*) z rdzeniem zawierającym komponent ubezdźwięczniający. Znaczna część kontekstów ubezdźwięczniających obejmuje powtarzalne struktury ortograficzne w wygłosie wyrazu, między innymi: *ka*, *kie*, *ca*.

Szczególną uwagę trzeba zwrócić na połączenie litery *d* oraz litery *s*, ponieważ wymowa sekwensu fonemów /t/ oraz /s/ może być kłopotliwa ze względu na zbieżność miejsca artykulacji. Bardziej prawdopodobna jest wymowa jednego fonemu zwarto-szczelinowego /ts/. Ta uwaga dotyczy przede wszystkim wyrazów, w których litery *d* oraz *s* nie są rozdzielone junkturą (np. *Brodscy*, *Piłsudskie*). Natomiast obecność junktury może ułatwić wymowę sekwensu fonemów /t/ i /s/ (np. *nadspodziewany*, *przedszkoczek*, *odstresować*). Zgodnie z przyjętą konwencją tabela 2.28 zawiera struktury wynikające wprost z zastosowania transkrypcji podstawowej w odniesieniu do zapisu ortograficznego – bez uwzględnienia wpływu asybilacji. Trzeba również zwrócić uwagę na to, że grupa *dczm* w wyrazie *doświadczmy* w wymowie krakowsko-poznańskiej może być realizowana w wariacie dźwięcznym ze względu na obecność sufiksu *my*.

Tabela 2.28 – Szczegółowa analiza dotycząca litery *d* w grupach śródgłosowych (część 1)

Lp.	Grupa ort.	TP+kont.	I stopień redukcji	II stopień redukcji	Przykładowy wyraz
1	<i>drzci</i> (N4)*1	/d.rz.ts'/	/d/.rz/.ZB	/d/.rz/.WB	rozwydrzenie
2	<i>dws</i> i(N4)*1	/d.v.s'/	/d/.v/.SB	/d/.v/.WB	podwsierdziowy
3	<i>dwsz</i> (N2)*1	/d.v.S/	/d/.v/.SB	/d/.v/.WB	odwzawiać
4	<i>dwcz</i> (N2)*1	/d.v.tS/	/d/.v/.ZB	/d/.v/.WB	przedwczesny
5	<i>dwst</i> (N1)*1	/d.v.s.t/	/d/.v/.SB.ZB	/d/.v/.WB.WB	przedwstępny
6	<i>dch</i> (N1)	/d.x/	/d/.SB	/d/.WB	nadchodzić
7	<i>df</i> (N1)	/d.f/	/d/.SB	/d/.WB	odfajkować

Lp.	Grupa ort.	TP+kont.	I stopień redukcji	II stopień redukcji	Przykładowy wyraz
8	<i>dh</i> (N1)	/d.x/	/d/.SB	/d/.WB	<i>odhaczać</i>
9	<i>ds</i> (N2)	/d.s/	/d/.SB	/d/.WB	<i>nadsekwański</i>
10	<i>ds</i> (N3)	/d.s'/	/d/.SB	/d/.WB	<i>młodzi</i>
11	<i>dsi</i> (N4)	/d.s'/	/d/.SB	/d/.WB	<i>nadsiarczany</i>
12	<i>dsz</i> (N2)	/d.S/	/d/.SB	/d/.WB	<i>bladszy</i>
13	<i>dc</i> (N2)	/d.ts/	/d/.ZB	/d/.WB	<i>władca</i>
14	<i>dc</i> (N3)	/d.ts'/	/d/.ZB	/d/.WB	<i>nadcinak</i>
15	<i>dci</i> (N4)	/d.ts'/	/d/.ZB	/d/.WB	<i>nadciągać</i>
16	<i>dcz</i> (N2)	/d.tS/	/d/.ZB	/d/.WB	<i>doradcza</i>
17	<i>dk</i> (N1)	/d.k/	/d/.ZB	/d/.WB	<i>grządką</i>
18	<i>dp</i> (N1)	/d.p/	/d/.ZB	/d/.WB	<i>nadpalać</i>
19	<i>dt</i> (N1)	/d.t/	/d/.ZB	/d/.WB	<i>podtuczyć</i>
20	<i>dchrz</i> (N2)*1	/d.x.rz/	/d/.SB./rz/	/d/.WB./rz/	<i>odchrząknąć</i>
21	<i>dkrz</i> (N2)*1	/d.k.rz/	/d/.ZB./rz/	/d/.WB./rz/	<i>odkrzyczeć</i>
22	<i>dprz</i> (N2)*1	/d.p.rz/	/d/.ZB./rz/	/d/.WB./rz/	<i>nadprzewodzenie</i>
23	<i>dtrz</i> (N2)*1	/d.t.rz/	/d/.ZB./rz/	/d/.WB./rz/	<i>podtrzymka</i>
24	<i>dkrzt</i> (N1)*1	/d.k.rz.t/	/d/.ZB./rz/.ZB	/d/.WB./rz/.WB	<i>odkrztuszać</i>
25	<i>dchw</i> (N1)*1	/d.x.v/	/d/.SB./v/	/d/.WB./v/	<i>odchwaszczać</i>
26	<i>dśw</i> (N1)*1	/d.s'.v/	/d/.SB./v/	/d/.WB./v/	<i>nadświdrzański</i>
27	<i>dczw</i> (N1)*1	/d.tS.v/	/d/.ZB./v/	/d/.WB./v/	<i>przedczwartorzędowy</i>
28	<i>dkw</i> (N1)*1	/d.k.v/	/d/.ZB./v/	/d/.WB./v/	<i>nadkwasota</i>
29	<i>dtw</i> (N1)*1	/d.t.v/	/d/.ZB./v/	/d/.WB./v/	<i>odtwarzacz</i>
30	<i>dświ</i> (N4)*1	/d.s'.v.j/	/d/.SB./v/.PS	/d/.WB./v/.SO	<i>podświadomie</i>
31	<i>dkwi</i> (N4)*1	/d.k.v.j/	/d/.ZB./v/.PS	/d/.WB./v/.SO	<i>rzodkwie</i>
32	<i>dchm</i> (N1)	/d.x.m/	/d/.SB.NO	/d/.WB.SO	<i>podchmurny</i>
33	<i>dsm</i> (N1)	/d.s.m/	/d/.SB.NO	/d/.WB.SO	<i>odsmolić</i>
34	<i>dszn</i> (N2)	/d.S.n/	/d/.SB.NO	/d/.WB.SO	<i>odsnurowywać</i>
35	<i>dchl</i> (N1)	/d.x.l/	/d/.SB.PŁ	/d/.WB.SO	<i>nadchloran</i>
36	<i>dchr</i> (N1)	/d.x.r/	/d/.SB.PŁ	/d/.WB.SO	<i>przedchrystusowy</i>
37	<i>dfr</i> (N1)	/d.f.r/	/d/.SB.PŁ	/d/.WB.SO	<i>nadfrunąć</i>
38	<i>dsr</i> (N1)	/d.s.r/	/d/.SB.PŁ	/d/.WB.SO	<i>podsrывать</i>
39	<i>dszr</i> (N1)	/d.S.r/	/d/.SB.PŁ	/d/.WB.SO	<i>odszeraniacz</i>
40	<i>dśl</i> (N1)	/d.s'.l/	/d/.SB.PŁ	/d/.WB.SO	<i>przedślubny</i>
41	<i>dśr</i> (N1)	/d.s'.r/	/d/.SB.PŁ	/d/.WB.SO	<i>odśrubować</i>
42	<i>dchl</i> (N2)	/d.x.w/	/d/.SB.PS	/d/.WB.SO	<i>odchładzać</i>
43	<i>dfi</i> (N4)	/d.f.j/	/d/.SB.PS	/d/.WB.SO	<i>nadfiolet</i>
44	<i>dhi</i> (N4)	/d.x.j/	/d/.SB.PS	/d/.WB.SO	<i>odhierarchizować</i>
45	<i>dsł</i> (N1)	/d.s.w/	/d/.SB.PS	/d/.WB.SO	<i>odśluch</i>
46	<i>dczm</i> (N1)	/d.tS.m/	/d/.ZB.NO	/d/.WB.SO	<i>doświadczmy</i>
47	<i>dkl</i> (N1)	/d.k.l/	/d/.ZB.PŁ	/d/.WB.SO	<i>ponadklasowy</i>
48	<i>dkr</i> (N1)	/d.k.r/	/d/.ZB.PŁ	/d/.WB.SO	<i>odkręcić</i>
49	<i>dpl</i> (N1)	/d.p.l/	/d/.ZB.PŁ	/d/.WB.SO	<i>nadplanowy</i>
50	<i>dpr</i> (N1)	/d.p.r/	/d/.ZB.PŁ	/d/.WB.SO	<i>nadprogram</i>
51	<i>dtl</i> (N1)	/d.t.l/	/d/.ZB.PŁ	/d/.WB.SO	<i>nadtlenek</i>
52	<i>dtr</i> (N1)	/d.t.r/	/d/.ZB.PŁ	/d/.WB.SO	<i>nadtrawić</i>
53	<i>dczł</i> (N1)	/d.tS.w/	/d/.ZB.PS	/d/.WB.SO	<i>nadczłowiek</i>
54	<i>dki</i> (N4)	/d.k.j/	/d/.ZB.PS	/d/.WB.SO	<i>dziadkiem</i>

Lp.	Grupa ort.	TP+kont.	I stopień redukcji	II stopień redukcji	Przykładowy wyraz
55	<i>dkł</i> (N1)	/d.k.w/	/d/.ZB.PS	/d/.WB.SO	<i>nadkładać</i>
56	<i>dpi</i> (N4)	/d.p.j/	/d/.ZB.PS	/d/.WB.SO	<i>odpiorą</i>
57	<i>dpl</i> (N1)	/d.p.w/	/d/.ZB.PS	/d/.WB.SO	<i>nadpłacić</i>
58	<i>dtł</i> (N1)	/d.t.w/	/d/.ZB.PS	/d/.WB.SO	<i>nadtłuc</i>
59	<i>dchmi</i> (N4)	/d.x.m.j/	/d/.SB.NO.PS	/d/.WB.SO.SO	<i>podchmielony</i>
60	<i>dśmi</i> (N4)	/d.s'.m.j/	/d/.SB.NO.PS	/d/.WB.SO.SO	<i>ponadśmiertelny</i>
61	<i>dkln</i> (N2)	/d.k.l.n/	/d/.ZB.PŁ.NO	/d/.WB.SO.SO	<i>odklnę</i>
62	<i>dkln</i> (N3)	/d.k.l.n'/	/d/.ZB.PŁ.NO	/d/.WB.SO.SO	<i>odklnij</i>
63	<i>dklni</i> (N4)	/d.k.l.n'/	/d/.ZB.PŁ.NO	/d/.WB.SO.SO	<i>odklnie</i>
64	<i>dsch</i> (N1)	/d.s.x/	/d/.SB.SB	/d/.WB.WB	<i>podschodzie</i>
65	<i>dsc</i> (N2)	/d.s.ts/	/d/.SB.ZB	/d/.WB.WB	<i>nadszcenie, Brodscy</i>
66	<i>dsk</i> (N1)	/d.s.k/	/d/.SB.ZB	/d/.WB.WB	<i>przedszkoczek</i>
67	<i>dsp</i> (N1)	/d.s.p/	/d/.SB.ZB	/d/.WB.WB	<i>nadspodziewany</i>
68	<i>dst</i> (N1)	/d.s.t/	/d/.SB.ZB	/d/.WB.WB	<i>nadstawa</i>
69	<i>dszcz</i> (N2)	/d.S.tS/	/d/.SB.ZB	/d/.WB.WB	<i>podszczypać</i>
70	<i>dszk</i> (N1)	/d.S.k/	/d/.SB.ZB	/d/.WB.WB	<i>przedszkole</i>
71	<i>dszp</i> (N1)	/d.S.p/	/d/.SB.ZB	/d/.WB.WB	<i>śródszpikowy</i>
72	<i>dszt</i> (N1)	/d.S.t/	/d/.SB.ZB	/d/.WB.WB	<i>nadsztukować</i>
73	<i>dści</i> (N4)	/d.s'.ts'/	/d/.SB.ZB	/d/.WB.WB	<i>podściółka</i>
74	<i>dksi</i> (N4)	/d.k.s'/	/d/.ZB.SB	/d/.WB.WB	<i>podksiężycowy</i>
75	<i>dps</i> (N2)	/d.p.s/	/d/.ZB.SB	/d/.WB.WB	<i>nadpsuty</i>
76	<i>dkp</i> (N4)	/d.k.p/	/d/.ZB.ZB	/d/.WB.WB	<i>podkpiwuszka</i>
77	<i>dtk</i> (N1)	/d.t.k/	/d/.ZB.ZB	/d/.WB.WB	<i>śródtkankowy</i>
78	<i>dskrz</i> (N2)*1	/d.s.k.rz/	/d/.SB.ZB./rz/	/d/.WB.WB./rz/	<i>nadskrzelowy</i>
79	<i>dstrz</i> (N2)*1	/d.s.t.rz/	/d/.SB.ZB./rz/	/d/.WB.WB./rz/	<i>podstrzyc</i>
80	<i>dskl</i> (N1)	/d.s.k.l/	/d/.SB.ZB.PŁ	/d/.WB.WB.SO	<i>odsklepiacz</i>
81	<i>dskr</i> (N1)	/d.s.k.r/	/d/.SB.ZB.PŁ	/d/.WB.WB.SO	<i>odskrobywać</i>
82	<i>dspr</i> (N1)	/d.s.p.r/	/d/.SB.ZB.PŁ	/d/.WB.WB.SO	<i>nadsprawność</i>
83	<i>dstr</i> (N1)	/d.s.t.r/	/d/.SB.ZB.PŁ	/d/.WB.WB.SO	<i>odstresować</i>
84	<i>dski</i> (N4)	/d.s.k.j/	/d/.SB.ZB.PS	/d/.WB.WB.SO	<i>Piłsudskie</i>
85	<i>dśpi</i> (N4)	/d.s'.p.j/	/d/.SB.ZB.PS	/d/.WB.WB.SO	<i>odśpiewał</i>
86	<i>dpchl</i> (N1)	/d.p.x.l/	/d/.ZB.SB.PŁ	/d/.WB.WB.SO	<i>odpchlić</i>
87	<i>dskrwi</i> (N4)*1	/d.s.k.r.v.j/	/d/.SB.ZB.PŁ./v/.PS	/d/.WB.WB.SO./v/.SO	<i>nadskrwiański</i>
88	<i>dkszt</i> (N1)	/d.k.S.t/	/d/.ZB.SB.ZB	/d/.WB.WB.WB	<i>odkształcalność</i>
89	<i>dśni</i> (N4)	/d.s'.n'/	/d/.SB.NO	/d/.WB.SO	<i>odśnieżacz</i>
90	<i>ndrzci</i> (N4)*1	/n.d.rz.ts'/	NO./d/.rz/.ZB	SO./d/.rz/.WB	<i>pindrzenie</i>
91	<i>ndh</i> (N1)	/n.d.x/	NO./d/.SB	SO./d/.WB	<i>dżalandharski</i>
92	<i>nds</i> (N2)	/n.d.s/	NO./d/.SB	SO./d/.WB	<i>Amundsen</i>
93	<i>ndsz</i> (N2)	/n.d.S/	NO./d/.SB	SO./d/.WB	<i>landshaft</i>
94	<i>ndc</i> (N2)	/n.d.ts/	NO./d/.ZB	SO./d/.WB	<i>Burgundce</i>
95	<i>ndci</i> (N4)	/n.d.ts'/	NO./d/.ZB	SO./d/.WB	<i>Hildebrandcie</i>
96	<i>ndcz</i> (N2)	/n.d.tS/	NO./d/.ZB	SO./d/.WB	<i>Falklandczyk</i>
97	<i>ndk</i> (N1)	/n.d.k/	NO./d/.ZB	SO./d/.WB	<i>Alandka</i>
98	<i>ldf</i> (N1)	/l.d.f/	PŁ./d/.SB	SO./d/.WB	<i>feldfebel</i>
99	<i>ldh</i> (N1)	/l.d.x/	PŁ./d/.SB	SO./d/.WB	<i>waldhar</i>
100	<i>lds</i> (N2)	/l.d.s/	PŁ./d/.SB	SO./d/.WB	<i>Arnoldson</i>
101	<i>rds</i> (N2)	/r.d.s/	PŁ./d/.SB	SO./d/.WB	<i>Edwardsa</i>

Lp.	Grupa ort.	TP+kont.	I stopień redukcji	II stopień redukcji	Przykładowy wyraz
102	<i>rd</i> s(N3)	/r.d.s'/	PŁ./d/.SB	SO./d/.WB	<i>najtwardsi</i>
103	<i>rd</i> sz(N2)	/r.d.S/	PŁ./d/.SB	SO./d/.WB	<i>najwardsza</i>
104	<i>ld</i> c(N2)	/l.d.ts/	PŁ./d/.ZB	SO./d/.WB	<i>garybaldce</i>
105	<i>ld</i> cz(N2)	/l.d.tS/	PŁ./d/.ZB	SO./d/.WB	<i>garibaldczyk</i>
106	<i>ld</i> k(N1)	/l.d.k/	PŁ./d/.ZB	SO./d/.WB	<i>garybaldka</i>
107	<i>rd</i> c(N2)	/r.d.ts/	PŁ./d/.ZB	SO./d/.WB	<i>kokardce</i>
108	<i>rd</i> k(N1)	/r.d.k/	PŁ./d/.ZB	SO./d/.WB	<i>Ferdka</i>
109	<i>j</i> d <i>s</i> (N2)	/j.d.s/	PS./d/.SB	SO./d/.WB	<i>ejdsowiec</i>
110	<i>j</i> d <i>c</i> (N2)	/j.d.ts/	PS./d/.ZB	SO./d/.WB	<i>pajdce</i>
111	<i>j</i> d <i>k</i> (N1)	/j.d.k/	PS./d/.ZB	SO./d/.WB	<i>pajdka</i>
112	<i>ł</i> d <i>c</i> (N2)	/w.d.ts/	PS./d/.ZB	SO./d/.WB	<i>hałdce</i>
113	<i>ł</i> d <i>k</i> (N1)	/w.d.k/	PS./d/.ZB	SO./d/.WB	<i>fałdka</i>
114	<i>u</i> d <i>c</i> (N2)	/w.d.ts/	PS./d/.ZB	SO./d/.WB	<i>Sabaudce</i>
115	<i>u</i> d <i>c</i> z(N2)	/w.d.tS/	PS./d/.ZB	SO./d/.WB	<i>Sabaudczyk</i>
116	<i>l</i> d <i>sz</i> l(N1)	/l.d.S.l/	PŁ./d/.SB.PŁ	SO./d/.WB.SO	<i>feldszlanga</i>
117	<i>l</i> d <i>k</i> i(N4)	/l.d.k.j/	PŁ./d/.ZB.PS	SO./d/.WB.SO	<i>Poldkiem</i>
118	<i>ł</i> d <i>k</i> i(N4)	/w.d.k.j/	PS./d/.ZB.PS	SO./d/.WB.SO	<i>fałdkiem</i>
119	<i>n</i> d <i>sz</i> p(N1)	/n.d.S.p/	NO./d/.SB.ZB	SO./d/.WB.WB	<i>handszpak</i>
120	<i>n</i> d <i>sz</i> t(N1)	/n.d.S.t/	NO./d/.SB.ZB	SO./d/.WB.WB	<i>landszurm</i>
121	<i>l</i> d <i>s</i> k(N1)	/l.d.s.k/	PŁ./d/.SB.ZB	SO./d/.WB.WB	<i>oldskulowiec</i>
122	<i>l</i> d <i>s</i> p(N1)	/l.d.s.p/	PŁ./d/.SB.ZB	SO./d/.WB.WB	<i>feldspatyżacja</i>
123	<i>r</i> d <i>s</i> c(N2)	/r.d.s.ts/	PŁ./d/.SB.ZB	SO./d/.WB.WB	<i>Bardscy</i>
124	<i>r</i> d <i>s</i> k(N1)	/r.d.s.k/	PŁ./d/.SB.ZB	SO./d/.WB.WB	<i>Bardski</i>
125	<i>r</i> d <i>s</i> k <i>i</i> (N4)	/r.d.s.k.j/	PŁ./d/.SB.ZB.PS	SO./d/.WB.WB.SO	<i>Bardskie</i>
126	<i>r</i> n <i>d</i> c <i>i</i> (N4)	/r.n.d.ts'/	PŁ.NO./d/.ZB	SO.SO./d/.WB	<i>Arndcie</i>
127	<i>r</i> n <i>d</i> t(N1)	/r.n.d.t/	PŁ.NO./d/.ZB	SO.SO./d/.WB	<i>Arndta</i>
128	<i>z</i> d <i>c</i> (N2)*1	/z.d.ts/	SD./d/.ZB	WD./d/.WB	<i>bruzdce</i>
129	<i>z</i> d <i>k</i> (N1)*1	/z.d.k/	SD./d/.ZB	WD./d/.WB	<i>drozdków</i>
130	<i>z</i> d <i>rz</i> c <i>i</i> (N4)*1	/z.d.rz.ts'/	SD./d/.rz/.ZB	WD./d/.rz/.WB	<i>guzdrzcie</i>

Tabela 2.29 dotyczy wewnątrzwyrazowych ortograficznych grup, w których między literą *d* oraz literą bądź wieloznakiem oznaczającym spółgłoskę właściwą bezdźwięczną jest umiejscowiona litera oznaczająca spółgłoskę sonorną lub półsamogłoskę. Przy takich strukturach prawdopodobieństwo bezdźwięcznej wymowy fonemu odpowiadającego literze *d* maleje. Zatem ta litera mogłaby być transkrybowana zarówno jako fonem /t/, jak również jako fonem /d/. Po przeprowadzeniu dokładnych badań dla każdej grupy ujętej w tabeli 2.29 można określić prawdopodobieństwo realizacji litery *d* w wariancie bezdźwięcznym.

Tabela 2.29 – Szczegółowa analiza dotycząca litery *d* w grupach śródgłosowych (część 2)

Lp.	Grupa ort.	TP+kont.	I stopień redukcji	II stopień redukcji	Przykładowy wyraz
1	<i>d</i> r <i>ń</i> c <i>i</i> (N4)*3	/d.r.n'.ts'/	/d/.PŁ.NO.ZB	/d/.SO.SO.WB	<i>pojędrńcie</i>
2	<i>d</i> r <i>s</i> (N3)*3	/d.r.s'/	/d/.PŁ.SB	/d/.SO.WB	<i>mędrsi</i>
3	<i>d</i> r <i>sz</i> (N2)*3	/d.r.S/	/d/.PŁ.SB	/d/.SO.WB	<i>mędrszy</i>
4	<i>d</i> l <i>c</i> (N2)*3	/d.l.ts/	/d/.PŁ.ZB	/d/.SO.WB	<i>Siedlce</i>
5	<i>d</i> l <i>c</i> i(N4)*3	/d.l.ts'/	/d/.PŁ.ZB	/d/.SO.WB	<i>pomódlcie</i>
6	<i>d</i> l <i>c</i> z(N2)*3	/d.l.tS/	/d/.PŁ.ZB	/d/.SO.WB	<i>siedlczanka</i>
7	<i>d</i> r <i>c</i> (N2)*3	/d.r.ts/	/d/.PŁ.ZB	/d/.SO.WB	<i>mędrca</i>
8	<i>d</i> r <i>c</i> z(N2)*3	/d.r.tS/	/d/.PŁ.ZB	/d/.SO.WB	<i>mędruczyni</i>
9	<i>d</i> r <i>k</i> (N1)*3	/d.r.k/	/d/.PŁ.ZB	/d/.SO.WB	<i>Jędrka</i>

Lp.	Grupa ort.	TP+kont.	I stopień redukcji	II stopień redukcji	Przykładowy wyraz
10	<i>dłsz(N2)*3</i>	/d.w.S/	/d/.PS.SB	/d/.SO.WB	<i>dojadłszy</i>
11	<i>dłc(N2)*3</i>	/d.w.ts/	/d/.PS.ZB	/d/.SO.WB	<i>bedłce</i>
12	<i>dłk(N1)*3</i>	/d.w.k/	/d/.PS.ZB	/d/.SO.WB	<i>bedłka</i>
13	<i>drki(N4)*3</i>	/d.r.k.j/	/d/.PŁ.ZB.PS	/d/.SO.WB.SO	<i>Jędrkiem</i>
14	<i>dłsc(N2)*3</i>	/d.l.s.ts/	/d/.PŁ.SB.ZB	/d/.SO.WB.WB	<i>długosiedlscy</i>
15	<i>dłsk(N1)*3</i>	/d.l.s.k/	/d/.PŁ.SB.ZB	/d/.SO.WB.WB	<i>długosiedlska</i>
16	<i>drsc(N2)*3</i>	/d.r.s.ts/	/d/.PŁ.SB.ZB	/d/.SO.WB.WB	<i>budrscy</i>
17	<i>drsk(N1)*3</i>	/d.r.s.k/	/d/.PŁ.SB.ZB	/d/.SO.WB.WB	<i>budrska</i>
18	<i>dłski(N4)*3</i>	/d.l.s.k.j/	/d/.PŁ.SB.ZB.PS	/d/.SO.WB.WB.SO	<i>długosiedlskiej</i>
19	<i>drski(N4)*3</i>	/d.r.s.k.j/	/d/.PŁ.SB.ZB.PS	/d/.SO.WB.WB.SO	<i>budrskie</i>
20	<i>rdłsz(N2)*3</i>	/r.d.w.S/	PŁ./d/.PS.SB	SO./d/.SO.WB	<i>przeźmiardłszy</i>
21	<i>zdrc(N2)*1,*3</i>	/z.d.r.ts/	SD./d/.PŁ.ZB	WD./d/.SO.WB	<i>Nozdrca</i>
22	<i>zdrsc(N2)*1,*3</i>	/z.d.r.s.ts/	SD./d/.PŁ.SB.ZB	WD./d/.SO.WB.WB	<i>pyzdrscy</i>
23	<i>zdrsk(N1)*1,*3</i>	/z.d.r.s.k/	SD./d/.PŁ.SB.ZB	WD./d/.SO.WB.WB	<i>pyzdrski</i>

Ostatnia tabela w tej części (2.30) odnosi się do struktury wewnątrzwyrazowych grup spółgłoskowych otrzymanych z zastosowania metod redukcji ilościowej. Zwraca uwagę fakt, że pomimo zastosowania redukcji polegającej na przypisaniu konkretnych fonemów transkrypcji podstawowej do szerokich klas dźwięków, różnorodność struktur jest nadal bardzo duża. Jednakże w ramach drugiego stopnia redukcji istnieje kilka struktur, które obejmują znaczną liczbę różnych grup spółgłoskowych. Warto też zauważyć, że w większości struktur, w których tylko fonem /d/ (w transkrypcji podstawowej) musi być przekształcony na swój bezdźwięczny odpowiednik, w bezpośrednim sąsiedztwie prawostronnym tego fonemu znajduje się spółgłoska właściwa bezdźwięczna. Fakt ten można wykorzystać przy ustalaniu minimalnych kontekstów ubezdźwięczniających (zob. rozdz. 4). W przypadku niektórych grup większa liczba różnych fonemów znajduje się w kontekście ubezdźwięczniającym (oznaczono je symbolem *1).

Tabela 2.30 – Podsumowanie dotyczące litery *d* w strukturach grup śródgłosowych

Lp.	Struktura grupy – pierwszy stopień redukcji	Liczba grup	Uwagi	Struktura grupy – drugi stopień redukcji	Liczba grup	Uwagi
1	/d/.rz/.ZB	1	*1	/d/.rz/.WB	1	*1
2	/d/.v/.SB	2	*1	/d/.v/.WB	3	*1
3	/d/.v/.ZB	1	*1			
4	/d/.v/.SB.ZB	1	*1	/d/.v/.WB.WB	1	*1
5	/d/.PŁ.NO.ZB	1	*3	/d/.SO.SO.WB	1	*3
6	/d/.PŁ.SB	2	*3	/d/.SO.WB	11	*3
7	/d/.PŁ.ZB	6	*3			
8	/d/.PS.SB	1	*3			
9	/d/.PS.ZB	2	*3			
10	/d/.PŁ.ZB.PS	1	*3	/d/.SO.WB.SO	1	*3
11	/d/.PŁ.SB.ZB	4	*3	/d/.SO.WB.WB	4	*3
12	/d/.PŁ.SB.ZB.PS	2	*3	/d/.SO.WB.WB.SO	2	*3
13	/d/.SB	7		/d/.WB	14	
14	/d/.ZB	7				
15	/d/.SB./rz/	1	*1	/d/.WB./rz/	4	*1
16	/d/.ZB./rz/	3	*1			
17	/d/.ZB./rz/.ZB	1	*1	/d/.WB./rz/.WB	1	*1
18	/d/.SB./v/	2	*1	/d/.WB./v/	5	*1
19	/d/.ZB./v/	3	*1			
20	/d/.ZB./v/.PS	1	*1	/d/.WB./v/.SO	2	*1
21	/d/.SB./v/.PS	1	*1			

Lp.	Struktura grupy – pierwszy stopień redukcji	Liczba grup	Uwagi	Struktura grupy – drugi stopień redukcji	Liczba grup	Uwagi
22	/d/.SB.NO	4		/d/.WB.SO	28	
23	/d/.SB.PŁ	7				
24	/d/.SB.PS	4				
25	/d/.ZB.NO	1				
26	/d/.ZB.PŁ	6				
27	/d/.ZB.PS	6				
28	/d/.SB.NO.PS	2		/d/.WB.SO.SO	5	
29	/d/.ZB.PŁ.NO	3				
30	/d/.SB.SB	1		/d/.WB.WB	14	
31	/d/.SB.ZB	9				
32	/d/.ZB.SB	2				
33	/d/.ZB.ZB	2				
34	/d/.SB.ZB./rz/	2	*1	/d/.WB.WB./rz/	2	*1
35	/d/.SB.ZB.PŁ	4		/d/.WB.WB.SO	7	
36	/d/.SB.ZB.PS	2				
37	/d/.ZB.SB.PŁ	1				
38	/d/.SB.ZB.PŁ./v/.PS	1	*1	/d/.WB.WB.SO./v/.SO	1	*1
39	/d/.ZB.SB.ZB	1		/d/.WB.WB.WB	1	
40	NO./d/. /rz/.ZB	1	*1	SO./d/. /rz/.WB	1	*1
41	PŁ./d/.PS.SB	1	*3	SO./d/.SO.WB	1	*3
42	NO./d/.SB	3		SO./d/.WB	25	
43	NO./d/.ZB	4				
44	PŁ./d/.SB	6				
45	PŁ./d/.ZB	5				
46	PS./d/.SB	1				
47	PS./d/.ZB	6				
48	PŁ./d/.SB.PŁ	1		SO./d/.WB.SO	3	
49	PŁ./d/.ZB.PS	1				
50	PS./d/.ZB.PS	1				
51	NO./d/.SB.ZB	2		SO./d/.WB.WB	6	
52	PŁ./d/.SB.ZB	4				
53	PŁ./d/.SB.ZB.PS	1		SO./d/.WB.WB.SO	1	
54	PŁ.NO./d/.ZB	2		SO.SO./d/.WB	2	
55	SD./d/.PŁ.ZB	1	*1*3	WD./d/.SO.WB	1	*1,*3
56	SD./d/.PŁ.SB.ZB	2	*1*3	WD./d/.SO.WB.WB	2	*1,*3
57	SD./d/.ZB	2	*1*3	WD./d/.WB	2	*1,*3
58	SD./d/. /rz/.ZB	1	*1	WD./d/. /rz/.WB	1	*1

2.6 Litera z

Według przyjętej transkrypcji podstawowej litera z powinna być transkrybowana jako fonem /z/. Litera z jest komponentem wieloznaków: rz, dz, sz, cz (również dzi i zi przed literą oznaczającą samogłoskę). W tabeli 2.31 przedstawiono wynik analizy słownika *sjp.pl* oraz korpusu tekstowego. Ta wstępna analiza została oparta na regułach zawartych w pierwszej części tabeli 26 w *Automatyzacji...*, przy czym zostały wykluczone reguły dotyczące czterech wymienionych wieloznaków. Wszystkie reguły zamieszczone w tabeli 2.31 dotyczą ubezdźwięczniającego kontekstu prawostronnego dla litery z, w którym powinna być ona transkrybowana jako fonem /s/. Analizując te wstępne wyniki, łatwo dostrzec znaczną różnorodność struktury kontekstów ubezdźwięczniających. Wynika ona z faktu, że niektóre przedrostki zakończone literą z (np.: roz, bez) w procesie słotwórczym mogą łączyć się z wieloma różnymi wyrazami posiadającymi w nagłosie spółgłoskę lub grupę spółgłoskową. Dwie struktury kontekstów ubezdźwięczniających występują szczególnie często w słowniku oraz w korpusie – następująca po literze z litera oznaczająca spółgłoskę właściwą bezdźwięczną (w szczególności spółgłoskę zwartą bezdźwięczną) oraz ciąg złożony ze spółgłoski bezdźwięcznej zwartej oraz spółgłoski płynnej. Dla struktur, w których pomiędzy literą z oraz literą oznaczającą spółgłoskę właściwą bezdźwięczną znajduje się litera oznaczająca spółgłoskę

sonorną (lub półsamogłoskę), autorka również proponuje transkrypcję litery *z* w wariantie bezdźwięcznym (np. w wyrazach: *beztęciowy, dolazłszy*).

Tabela 2.31 – Wstępna analiza słownikowa i korpusowa dotycząca litery *z*

Lp.	Reguła według M.S.-B.	Liczba fleksmów w <i>sjp.pl</i>	Przykładowe wyrazy z <i>sjp.pl</i>	Liczba wystąpień w korp.	Przykładowe wyrazy z korpusu
1	(X-{ <i>d,r,c,s</i> })[<i>z</i>]DT=/s/	573	<i>gwiazdce, gniazdka, gwizdkiem</i>	201	<i>gwiazdkę, gwizdkami, podjezdku</i>
2	(X-{ <i>d,r,c,s</i> })[<i>z</i>]DRDT=/s/	16	<i>bazgrzcie, guzdrzcie, mizdrzcie</i>	0	
3	(X-{ <i>d,r,c,s</i> })[<i>z</i>]TA=/s/	34879	<i>rozpylałaby, rozpowszechniwszy, bezpośrednia</i>	7297	<i>rozpisywał, obrazki, bezpowrotnie</i>
4	(X-{ <i>d,r,c,s</i> })[<i>z</i>]TRA=/s/	15988	<i>bezplanowych, rozkwaśliły, rozplataliśmy</i>	1083	<i>rozplątywać, rozplakały, beztroskie</i>
5	(X-{ <i>d,r,c,s</i> })[<i>z</i>]TMA=/s/	1102	<i>bezsmakowej, rozśmiały, rozkminia</i>	74	<i>rozśmieszać, rozsnuwał, rozśmieszała</i>
6	(X-{ <i>d,r,c,s</i> })[<i>z</i>]TTA=/s/	3848	<i>rozchelał, bezsterowym, rozchód</i>	484	<i>rozstaje, rozchodziły, rozchobotane</i>
7	(X-{ <i>d,r,c,s</i> })[<i>z</i>]TTRA=/s/	1595	<i>roztkliwiły, rozchlapuj, rozchwytą</i>	31	<i>rozchrupali, roztkliwiać</i>
8	(X-{ <i>d,r,c,s</i> })[<i>z</i>]TTMA=/s/	230	<i>bezhmurność, bezhmurna, rozchmurzą</i>	25	<i>bezhmurne, rozchmurzył, bezhmurną</i>
9	(X-{ <i>d,r,c,s</i> })[<i>z</i>]TD=/s/	7047	<i>rozcztywałyby, zbecześcić, rozszczepki</i>	696	<i>rozczulał, beczynne, rozszerzony</i>
10	(X-{ <i>d,r,c,s</i> })[<i>z</i>]TTD=/s/	40	<i>bezkształt, bezkształtność, bezkształtnej</i>	7	<i>bezkształtnymi, bezkształtna, bezkształtne</i>
11	(X-{ <i>d,r,c,s</i> })[<i>z</i>]TTRD=/s/	1257	<i>rozstrzygnąłbyś, rozsprzedacie, rozsprzedalaś</i>	97	<i>rozstrzygnięcie, rozstrzela, rozstrzyga</i>
12	(X-{ <i>d,r,c,s</i> })[<i>z</i>]TRD=/s/	2571	<i>roztrząśnij, rozkrzywia, rozprzestrzeniałeś</i>	122	<i>roztrzępana, roztrzęsione, roztrzaskanej</i>
13	(X-{ <i>d,r,c,s</i> })[<i>z</i>]TRT=/s/	42	<i>bezpłciowiec, bezpłciowość, bezpłciowości</i>	0	
14	(X-{ <i>d,r,c,s</i> })[<i>z</i>]TRR=/s/	431	<i>bezkrywaw, bezkrwistych, beztrwożnym</i>	11	<i>bezkrwiste, roztrwonilem, roztrwonil</i>
15	(X-{ <i>d,r,c,s</i> })[<i>z</i>]RTA=/s/	57	<i>beztęciowy, kozłkowate, kozłków</i>	0	
16	(X-{ <i>d,r,c,s</i> })[<i>z</i>]RTD=/s/	64	<i>dolazłszy, ugrzązłszy, nagryzłszy</i>	71	<i>znalazłszy, przelazłszy, wlażłszy</i>
17	(X-{ <i>d,r,c,s</i> })[<i>z</i>]RTT=/s/	527	<i>bezwstyd, bezwstydnym, rozwścieczmy</i>	72	<i>bezwstydnie, rozwścieczyć, bezwstyd</i>
18	(X-{ <i>d,r,c,s</i> })[<i>z</i>]RTM=/s/	178	<i>rozłśnić, rozłśniłyby, rozłśnione</i>	2	<i>rozłśniły, rozłśniewające</i>
19	(X-{ <i>d,r,c,s</i> })[<i>z</i>]mieO=/s/	1745	<i>anarchizmie, sylogizmie, kapitalizmie</i>	12	<i>organizmie, mechanizmie, plazmie</i>

Wynik szczegółowej analizy słownika *sjp.pl* ujęto w tabeli 2.32. Zawiera ona wewnątrzwyrazowe grupy spółgłoskowe niejednorodne pod względem dźwięczności ortograficznej liter oznaczających spółgłoski właściwe. W tych grupach litera *z* jest umiejscowiona w kontekście ubezdźwięczniającym. Wyrazy zamieszczone w ostatniej kolumnie tabeli potwierdzają obserwację poczynioną w analizie wstępnej – zdecydowana większość grup spółgłoskowych, w których litera *z* występuje w kontekście ubezdźwięczniającym, została uformowana w procesie słowotwórczym poprzez połączenie przedrostka *bez* lub przedrostka *roz* z rdzeniem rozpoczynającym się od spółgłoski właściwej bezdźwięcznej.

Tabela 2.32 – Szczegółowa analiza dotycząca litery *z* w grupach śródgłosowych (część 1)

Lp.	Grupa ort.	TP+kont.	I stopień redukcji	II stopień redukcji	Przykładowy wyraz
1	<i>zwst(N1)*1</i>	/z.v.s.t/	/z/.v/.SB.ZB	/z/.v/.WB.WB	<i>bezwstyd</i>
2	<i>zwści(N4)*1</i>	/z.v.s'.ts'/	/z/.v/.SB.ZB	/z/.v/.WB.WB	<i>rozwściekła</i>

Lp.	Grupa ort.	TP+kont.	I stopień redukcji	II stopień redukcji	Przykładowy wyraz
3	<i>zch</i> (N1)	/z.x/	/z/.SB	/z/.WB	<i>rozchodzić</i>
4	<i>zŃ</i> (N1)	/z.f/	/z/.SB	/z/.WB	<i>rozformować</i>
5	<i>zh</i> (N1)	/z.x/	/z/.SB	/z/.WB	<i>rozhermetyzować</i>
6	<i>zs</i> (N2)	/z.s/	/z/.SB	/z/.WB	<i>bezsenny</i>
7	<i>zs</i> (N3)	/z.s'/	/z/.SB	/z/.WB	<i>bezsilny</i>
8	<i>zsi</i> (N4)	/z.s'/	/z/.SB	/z/.WB	<i>rozsiódływać</i>
9	<i>zsz</i> (N2)	/z.S/	/z/.SB	/z/.WB	<i>bezszelestny</i>
10	<i>zc</i> (N2)	/z.ts/	/z/.ZB	/z/.WB	<i>wynalazca</i>
11	<i>zc</i> (N3)	/z.ts'/	/z/.ZB	/z/.WB	<i>rozcinać</i>
12	<i>zcz</i> (N2)	/z.tS/	/z/.ZB	/z/.WB	<i>rozczochrać</i>
13	<i>zk</i> (N1)	/z.k/	/z/.ZB	/z/.WB	<i>gałązka</i>
14	<i>zp</i> (N1)	/z.p/	/z/.ZB	/z/.WB	<i>bezpilotowy</i>
15	<i>zt</i> (N1)	/z.t/	/z/.ZB	/z/.WB	<i>aztecki</i>
16	<i>zci</i> (N4)	/z.ts'/	/z/.ZB	/z/.WB.	<i>rozcierać</i>
17	<i>zchrz</i> (N2)*1	/z.x.rz/	/z/.SB./rz/	/z/.WB./rz/	<i>rozchrzanić</i>
18	<i>zkrz</i> (N2)*1	/z.k.rz/	/z/.ZB./rz/	/z/.WB./rz/	<i>rozkrzewiać</i>
19	<i>zprz</i> (N2)*1	/z.p.rz/	/z/.ZB./rz/	/z/.WB./rz/	<i>rozprężonej</i>
20	<i>ztrz</i> (N2)*1	/z.t.rz/	/z/.ZB./rz/	/z/.WB./rz/	<i>roztrząsać</i>
21	<i>zchw</i> (N1)*1	/z.x.v/	/z/.SB./v/	/z/.WB./v/	<i>rozchwytywać</i>
22	<i>zszw</i> (N1)*1	/z.S.v/	/z/.SB./v/	/z/.WB./v/	<i>bezszywowy</i>
23	<i>zsw</i> (N1)*1	/z.s.v/	/z/.SB./v/	/z/.WB./v/	<i>rozswawolić</i>
24	<i>zkw</i> (N1)*1	/z.k.v/	/z/.ZB./v/	/z/.WB./v/	<i>bezkwarcowy</i>
25	<i>ztw</i> (N1)*1	/z.t.v/	/z/.ZB./v/	/z/.WB./v/	<i>roztwórczych</i>
26	<i>zchwi</i> (N4)*1	/z.x.v.j/	/z/.SB./v/.PS	/z/.WB./v/.SO	<i>rozchwiać</i>
27	<i>zświ</i> (N4)*1	/z.s'.v.j/	/z/.SB./v/.PS	/z/.WB./v/.SO	<i>bezsławierkowy</i>
28	<i>zćwi</i> (N4)*1	/z.ts'.v.j/	/z/.ZB./v/.PS	/z/.WB./v/.SO	<i>rozćwierkać</i>
29	<i>zkwi</i> (N4)*1	/z.k.v.j/	/z/.ZB./v/.PS	/z/.WB./v/.SO	<i>bezkwiatowy</i>
30	<i>ztwi</i> (N4)*1	/z.t.v.j/	/z/.ZB./v/.PS	/z/.WB./v/.SO	<i>roztwierać</i>
31	<i>zchm</i> (N1)	/z.x.m/	/z/.SB.NO	/z/.WB.SO	<i>rozchmurzyć</i>
32	<i>zsm</i> (N1)	/z.s.m/	/z/.SB.NO	/z/.WB.SO	<i>bezsłakowy</i>
33	<i>zsn</i> (N2)	/z.s.n/	/z/.SB.NO	/z/.WB.SO	<i>rozsznuwać</i>
34	<i>zszm</i> (N1)	/z.S.m/	/z/.SB.NO	/z/.WB.SO	<i>bezsłmerowy</i>
35	<i>zszn</i> (N2)	/z.S.n/	/z/.SB.NO	/z/.WB.SO	<i>rozsznurować</i>
36	<i>zśni</i> (N4)	/z.s'.n'/	/z/.SB.NO	/z/.WB.SO	<i>bezsłnieżny</i>
37	<i>zchl</i> (N1)	/z.x.l/	/z/.SB.PŁ	/z/.WB.SO	<i>rozchłapywać</i>
38	<i>zfl</i> (N1)	/z.f.l/	/z/.SB.PŁ	/z/.WB.SO	<i>bezfleksyjny</i>
39	<i>zsr</i> (N1)	/z.s.r/	/z/.SB.PŁ	/z/.WB.SO	<i>rozszrożyć</i>
40	<i>zszl</i> (N1)	/z.S.l/	/z/.SB.PŁ	/z/.WB.SO	<i>rozszłochać</i>
41	<i>zszr</i> (N1)	/z.s.r/	/z/.SB.PŁ	/z/.WB.SO	<i>rozszronić</i>
42	<i>zśl</i> (N1)	/z.s'.l/	/z/.SB.PŁ	/z/.WB.SO	<i>rozślimaczony</i>
43	<i>zśr</i> (N1)	/z.s'.r/	/z/.SB.PŁ	/z/.WB.SO	<i>rozśrodkować</i>
44	<i>zhi</i> (N4)	/z.x.j/	/z/.SB.PS	/z/.WB.SO	<i>niezhieratyzowana</i>
45	<i>zsl</i> (N1)	/z.s.w/	/z/.SB.PS	/z/.WB.SO	<i>rozślawić</i>
46	<i>zkm</i> (N1)	/z.k.m/	/z/.ZB.NO	/z/.WB.SO	<i>rozkmieniać</i>
47	<i>zkl</i> (N1)	/z.k.l/	/z/.ZB.PŁ	/z/.WB.SO	<i>rozklejać</i>
48	<i>zkr</i> (N1)	/z.k.r/	/z/.ZB.PŁ	/z/.WB.SO	<i>bezkrytyczny</i>
49	<i>zpl</i> (N1)	/z.p.l/	/z/.ZB.PŁ	/z/.WB.SO	<i>bezplanowy</i>

Lp.	Grupa ort.	TP+kont.	I stopień redukcji	II stopień redukcji	Przykładowy wyraz
50	zpr(N1)	/z.p.r/	/z/.ZB.PŁ	/z/.WB.SO	bezprawie
51	ztl(N1)	/z.t.l/	/z/.ZB.PŁ	/z/.WB.SO	roztlić
52	ztr(N1)	/z.t.r/	/z/.ZB.PŁ	/z/.WB.SO	beztroski
53	zcl(N1)	/z.ts.w/	/z/.ZB.PS	/z/.WB.SO	bezcłowy
54	zczl(N1)	/z.ts.w/	/z/.ZB.PS	/z/.WB.SO	rozczłonkować
55	zki(N4)	/z.k.j/	/z/.ZB.PS	/z/.WB.SO	obowiązkiem
56	zkl(N1)	/z.k.w/	/z/.ZB.PS	/z/.WB.SO	rozkładowy
57	zpi(N4)	/z.p.j/	/z/.ZB.PS	/z/.WB.SO	bezpieczeństwo
58	zpl(N1)	/z.p.w/	/z/.ZB.PS	/z/.WB.SO	rozplakać
59	ztl(N1)	/z.t.w/	/z/.ZB.PS	/z/.WB.SO	roztłaczać
60	zkrw(N1)*1	/z.k.r.v/	/z/.ZB.PŁ./v/	/z/.WB.SO./v/	bezkrwawy
61	ztrw(N1)*1	/z.t.r.v/	/z/.ZB.PŁ./v/	/z/.WB.SO./v/	roztrwaniać
62	zśmi(N4)	/z.s'.m.j/	/z/.SB.NO.PS	/z/.WB.SO.SO	rozśmiać
63	zkln(N2)	/z.k.l.n/	/z/.ZB.PŁ.NO	/z/.WB.SO.SO	rozklnę
64	zklni(N4)	/z.k.l.n'/	/z/.ZB.PŁ.NO	/z/.WB.SO.SO	rozklnie
65	zplci(N4)	/z.p.w.ts'/	/z/.ZB.PS.ZB	/z/.WB.SO.WB	bezpłciowiec
66	zsk(N1)	/z.s.k/	/z/.SB.ZB	/z/.WB.WB	rozskubywać
67	zsp(N1)	/z.s.p/	/z/.SB.ZB	/z/.WB.WB	bezspony
68	zst(N1)	/z.s.t/	/z/.SB.ZB	/z/.WB.WB	bezstanowy
69	zszcz(N2)	/z.S.ts/	/z/.SB.ZB	/z/.WB.WB	rozszczebiotany
70	zści(N4)	/z.s'.ts'/	/z/.SB.ZB	/z/.WB.WB	bezściółkowy
71	zksi(N4)	/z.k.s'/	/z/.ZB.SB	/z/.WB.WB	bezksiężycowy
72	zskrz(N2)*1	/z.s.k.rz/	/z/.SB.ZB./rz/	/z/.WB.WB./rz/	bezskrzydły
73	zsprz(N2)*1	/z.s.p.rz/	/z/.SB.ZB./rz/	/z/.WB.WB./rz/	bezsprzeczny
74	zstrz(N2)*1	/z.s.t.rz/	/z/.SB.ZB./rz/	/z/.WB.WB./rz/	rozstrzał
75	zspr(N1)	/z.s.p.r/	/z/.SB.ZB.PŁ	/z/.WB.WB.SO	bezsprężarkowy
76	zstr(N1)	/z.s.t.r/	/z/.SB.ZB.PŁ	/z/.WB.WB.SO	rozstroić
77	zskl(N1)	/z.s.k.w/	/z/.SB.ZB.PS	/z/.WB.WB.SO	bezsładowy
78	zszki(N4)	/z.S.k.j/	/z/.SB.ZB.PS	/z/.WB.WB.SO	bezszkietowy
79	zśpi(N4)	/z.s'.p.j/	/z/.SB.ZB.PS	/z/.WB.WB.SO	rozśpiewany
80	zckl(N1)	/z.ts.k.l/	/z/.ZB.ZB.PŁ	/z/.WB.WB.SO	rozckliwić
81	ztkl(N1)	/z.t.k.l/	/z/.ZB.ZB.PŁ	/z/.WB.WB.SO	roztkliwiać
82	zkszt(N1)	/z.k.S.t/	/z/.ZB.SB.ZB	/z/.WB.WB.WB	bezkształtny
83	zgrzci(N4)*1	/z.g.rz.ts'/	/z/.ZD./rz/.ZB	/z/.WD./rz/.WB	bazgrzcie
84	zdrzci(N4)*1	/z.d.rz.ts'/	/z/.ZD./rz/.ZB	/z/.WD./rz/.WB	guzdrzcie
85	zdc(N2)*1	/z.d.ts/	/z/.ZD.ZB	/z/.WD.WB	gwiazdce
86	zdk(N1)*1	/z.d.k/	/z/.ZD.ZB	/z/.WD.WB	gwiazdka
87	zdzc(N2)*1	/z.dz.ts/	/z/.ZD.ZB	/z/.WD.WB	gozdzczy
88	zdzk(N1)*1	/z.dz.k/	/z/.ZD.ZB	/z/.WD.WB	gozdzki

Tabela 2.33 również dotyczy wewnątrzwyrazowych grup spółgłoskowych, w których litera *z* znajduje się w kontekście prawostronnym ubezdźwięczniającym, jednak między literą *z* oraz literą oznaczającą spółgłoskę właściwą bezdźwięczną umiejscowiona jest litera oznaczająca spółgłoskę sonorną lub półsamogłoskę. W takim kontekście bezdźwięczny wariant realizacja litery *z* jest mniej prawdopodobny. Zatem istnieją dwie możliwości transkrypcji tej litery – jako dźwięcznego fonemu /z/ oraz jako bezdźwięcznego fonemu /s/. Ustalenie prawdopodobieństwa poszczególnych możliwości transkrypcji mogłoby być przedmiotem szczegółowych badań fonetycznych.

Tabela 2.33 – Szczegółowa analiza dotycząca litery z w grupach śródgłosowych (część 2)

Lp.	Grupa ort.	TP+kont.	I stopień redukcji	II stopień redukcji	Przykładowy wyraz
1	zrt(N1)*3	/z.r.t/	/z/.PŁ.ZB	/z/.SO.WB	beztęciowy
2	złśn(N3)*3	/z.l.s'.n'/	/z/.PŁ.SB.NO	/z/.SO.WB.SO	rozłśnić
3	złśni(N4)*3	/z.l.s'.n'/	/z/.PŁ.SB.NO	/z/.SO.WB.SO	rozłśnienie
4	złk(N1)*3	/z.w.k/	/z/.PS.ZB	/z/.SO.WB	kozlka
5	zdrc(N2)*1,*3	/z.d.r.ts/	/z/.ZD.PŁ.ZB	/z/.WD.SO.WB	Nozdrca
6	zdrsc(N2)*1,*3	/z.d.r.s.ts/	/z/.ZD.PŁ.SB.ZB	/z/.WD.SO.WB.WB	pyzdrscy
7	zdrsk(N1)*1,*3	/z.d.r.s.k/	/z/.ZD.PŁ.SB.ZB	/z/.WD.SO.WB.WB	pyzdrska

Z podsumowania zamieszczonego w tabeli 2.34 wynika, że w przypadku większości grup można określić ewentualną modyfikację statusu dźwięczności fonemu odpowiadającego literze z (wynikającego z użycia transkrypcji podstawowej) na podstawie obecności spółgłoski właściwej bezdźwięcznej znajdującej się w bezpośrednim sąsiedztwie prawostronnym tego fonemu. Istnieje jednak kilka struktur, w których kontekst ubezdźwięczniający jest umiejscowiony za spółgłoską sonorną lub półsamogłoską. Poza tym w przypadku kilku struktur desonoryzacja obejmuje również fonemy /rz/ oraz /v/ (w transkrypcji podstawowej) – wynika to ze zjawiska perseweracji.

Tabela 2.34 – Podsumowanie dotyczące litery z w strukturach grup śródgłosowych

Lp.	Struktura grupy – pierwszy stopień redukcji	Liczba grup	Uwagi	Struktura grupy – drugi stopień redukcji	Liczba grup	Uwagi
1	/z/.v/.SB.ZB	2	*1	/z/.v/.WB.WB	2	*1
2	/z/.PŁ.ZB	1	*3	/z/.SO.WB	2	*3
3	/z/.PS.ZB	1	*3			
4	/z/.PŁ.SB.NO	2	*3	/z/.SO.WB.SO	2	*3
5	/z/.SB	7		/z/.WB	14	
6	/z/.ZB	7				
7	/z/.SB./rz/	1	*1	/z/.WB./rz/	4	*1
8	/z/.ZB./rz/	3	*1			
9	/z/.SB./v/	3	*1	/z/.WB./v/	5	*1
10	/z/.ZB./v/	2	*1			
11	/z/.SB./v/.PS	2	*1	/z/.WB./v/.SO	5	*1
12	/z/.ZB./v/.PS	3	*1			
13	/z/.SB.NO	6		/z/.WB.SO	29	
14	/z/.SB.PŁ	7				
15	/z/.SB.PS	2				
16	/z/.ZB.NO	1				
17	/z/.ZB.PŁ	6				
18	/z/.ZB.PS	7				
19	/z/.ZB.PŁ./v/	2	*1	/z/.WB.SO./v/	2	*1
20	/z/.SB.NO.PS	1		/z/.WB.SO.SO	3	
21	/z/.ZB.PŁ.NO	2				
22	/z/.ZB.PS.ZB	1		/z/.WB.SO.WB	1	
24	/z/.SB.ZB	5		/z/.WB.WB	6	
25	/z/.ZB.SB	1				
26	/z/.SB.ZB./rz/	3	*1	/z/.WB.WB./rz/	3	*1
28	/z/.SB.ZB.PŁ	2		/z/.WB.WB.SO	7	
29	/z/.SB.ZB.PS	3				
30	/z/.ZB.ZB.PŁ	2				
32	/z/.ZB.SB.ZB	1		/z/.WB.WB.WB	1	
33	/z/.ZD./rz/.ZB	2	*1	/z/.WD./rz/.WB	2	*1
34	/z/.ZD.PŁ.ZB	1	*1,*3	/z/.WD.SO.WB	1	*1,*3
35	/z/.ZD.PŁ.SB.ZB	2	*1,*3	/z/.WD.SO.WB.WB	2	*1,*3
36	/z/.ZD.ZB	4	*1	/z/.WD.WB	4	*1

2.7 Litera ż

Zgodnie z przyjętą transkrypcją podstawową litera ż powinna być transkrybowana jako dźwięczny szczelinowy fonem /Z/. Na podstawie reguł z pierwszej oraz z drugiej części tabeli 27 w *Automatyzacji...* przeprowadzono analizę wstępną dotyczącą wyrazów, w ramach których litera ż powinna być transkrybowana inaczej. Reguła zamieszczona w pierwszym wierszu tabeli 2.35 dotyczy transkrypcji litery ż jako fonemu /s'/. Taka wymowa występuje w przypadku wyrazów typu: *najwyżsi, ubożsi*. Pozostałe reguły dotyczą wymowy bezdźwięcznej (w wyniku zjawiska antycypacji). Zgodnie z tymi regułami litera ż powinna być transkrybowana jako fonem /S/.

Tabela 2.35 – Wstępna analiza słownikowa i korpusowa dotycząca litery ż

Lp.	Reguła według M.S.-B.	Liczba wyrazów w <i>sjp.pl</i>	Przykładowe wyrazy z <i>sjp.pl</i>	Liczba wyrazów w korp.	Przykładowe wyrazy z korpusu
1	X[ż]si=/s'/	32	<i>najświeżsi, najdłużsi, chyżsi</i>	17	<i>ubożsi, najbliżsi, najwyżsi</i>
2	X[ż]TDA=/S/	1281	<i>najdroższe, najcięższymi, mężczyznom</i>	2210	<i>najwyższa, dłuższy, bliższych</i>
3	X[ż]TR=/S/	2	<i>tyleżkrotnie, nietyleżkrotnie</i>	0	
4	X[ż]DDT=/S/	181	<i>miażdżcie, pogwiżdżcie, móżdżkowi</i>	136	<i>przejażdżki, różdżką, móżdżku</i>
5	X[ż]MT=/S/	8	<i>drażńcie, podrażńcie, rozdrażńcie</i>	0	
6	X[ż]TDT=/S/	6	<i>podwyższcie, przewyższcie, zwyższcie</i>	0	
7	(X-d)[ż](T-s)A=/S/	5685	<i>pogroźce, przedłużcie, książkowi</i>	4747	<i>książki, ciężkie, zauważcie</i>

Tabela 2.36 zawiera wynik szczegółowej analizy słownika *sjp.pl*. Obejmuje ona wszystkie wewnątrzwyrazowe grupy spółgłoskowe, które są niejednorodne pod względem dźwięczności ortograficznej liter i wieloznaków oznaczających spółgłoski właściwe i w których fonem odpowiadający literze ż jest umiejscowiony w kontekście ubezdźwięczniającym.

Tabela 2.36 – Szczegółowa analiza dotycząca litery ż w grupach śródgłosowych (część 1)

Lp.	Grupa ort.	TP+kont.	I stopień redukcji	II stopień redukcji	Przykładowy wyraz
1	żs(N2)	/Z.s/	/Z/.SB	/Z/.WB	<i>tożsamość</i>
2	żs(N3)	/Z.s'/	/Z/.SB	/Z/.WB	<i>ciężsi</i>
3	ższ(N2)	/Z.S/	/Z/.SB	/Z/.WB	<i>najświeższa</i>
4	żc(N2)	/Z.ts/	/Z/.ZB	/Z/.WB	<i>książce</i>
5	żc(N3)	/Z.ts'/	/Z/.ZB	/Z/.WB	<i>jużci</i>
6	żci(N4)	/Z.ts'/	/Z/.ZB	/Z/.WB	<i>śłużcie</i>
7	żcz(N2)	/Z.ts/	/Z/.ZB	/Z/.WB	<i>mężczyzna</i>
8	żk(N1)	/Z.k/	/Z/.ZB	/Z/.WB	<i>książka</i>
9	żp(N1)	/Z.p/	/Z/.ZB	/Z/.WB	<i>zamążpójście</i>
10	żt(N1)	/Z.t/	/Z/.ZB	/Z/.WB	<i>krzyżtopór</i>
11	żkr(N1)	/Z.k.r/	/Z/.ZB.PŁ	/Z/.WB.SO	<i>tyleżkrotnie</i>
12	żki(N4)	/Z.k.j/	/Z/.ZB.PS	/Z/.WB.SO	<i>podnóżkiem</i>
13	ższci(N4)	/Z.S.ts'/	/Z/.SB.ZB	/Z/.WB.WB	<i>podwyższcie</i>
14	żdżc(N2)*1	/Z.dZ.ts/	/Z/.ZD.ZB	/Z/.WD.WB	<i>objażdżce</i>
15	żdżci(N4)*1	/Z.dZ.ts'/	/Z/.ZD.ZB	/Z/.WD.WB	<i>gwiżdżcie</i>
16	żdżk(N1)*1	/Z.dZ.k/	/Z/.ZD.ZB	/Z/.WD.WB	<i>drobiażdżka</i>
17	nżc(N2)	/n.Z.ts/	NO./Z/.ZB	SO./Z/.WB	<i>alonżce</i>
18	nżk(N1)	/n.Z.k/	NO./Z/.ZB	SO./Z/.WB	<i>alonżka</i>
19	lżci(N4)	/l.Z.ts'/	PŁ./Z/.ZB	SO./Z/.WB	<i>nawilżcie</i>
20	rżc(N2)	/r.Z.ts/	PŁ./Z/.ZB	SO./Z/.WB	<i>warżce</i>

Lp.	Grupa ort.	TP+kont.	I stopień redukcji	II stopień redukcji	Przykładowy wyraz
21	<i>rźci</i> (N4)	/r.Z.ts'/	PŁ./Z/.ZB	SO./Z/.WB	<i>poskarżcie</i>
22	<i>rżk</i> (N1)	/r.Z.k/	PŁ./Z/.ZB	SO./Z/.WB	<i>warżki</i>
23	<i>łżc</i> (N2)	/w.Z.ts/	PS./Z/.ZB	SO./Z/.WB	<i>Bełżca</i>
24	<i>łżsc</i> (N2)	/w.Z.s.ts/	PS./Z/.SB.ZB	SO./Z/.WB.WB	<i>wołżscy</i>
25	<i>łżsk</i> (N1)	/w.Z.s.k/	PS./Z/.SB.ZB	SO./Z/.WB.WB	<i>Wołżski</i>
26	<i>łżski</i> (N4)	/w.Z.s.k.j/	PS./Z/.SB.ZB.PS	SO./Z/.WB.WB.SO	<i>Wołżskiego</i>

W słowniku *sjp.pl* wystąpiły dwie śródgłosowe grupy spółgłoskowe, w ramach których kontekst ubezdźwięczniający dla fonemu odpowiadającego literze *ż* jest poprzedzony spółgłoską sonorną lub półsamogłoską. W przypadku takich struktur bezdźwięczny wariant wymowy fonemu odpowiadającego literze *ż* jest mniej prawdopodobny. Poza tym grupa ortograficzna *żgłsz* zawiera dwie litery, które mogą być realizowane w wariancie bezdźwięcznym. Omawiane struktury spółgłoskowe zostały przedstawione w tabeli 2.37.

Tabela 2.37 – Szczegółowa analiza dotycząca litery *ż* w grupach śródgłosowych (część 2)

Lp.	Grupa ort.	TP+kont.	I stopień redukcji	II stopień redukcji	Przykładowy wyraz
1	<i>źńci</i> (N4)*3	/Z.n'.ts'/	/Z/.NO.ZB	/Z/.SO.WB	<i>drażńcie</i>
2	<i>żgłsz</i> (N2)*1,*3	/Z.g.w.S/	/Z/.ZD.PS.SB	/Z/.WD.SO.WB	<i>podeżgłszy</i>

Wyraz *podwyższmy* zawiera grupę o stosunkowo nietypowej strukturze. Sufiks *my* wskazuje na możliwość zachowania dźwięczności tylko w wymowie krakowsko-poznańskiej. Poza tym fakt obecności sekwensu dwóch fonemów szczelinowych różniących się od siebie jedynie statusem dźwięczności (w transkrypcji podstawowej) pozwala przypuszczać, że te dwa fonemy będą wymówione jako geminata lub jako pojedyncza spółgłoska szczelinowa. Jednakże zgodnie z przyjętą konwencją zapisu tabela 2.38 zawiera strukturę wynikającą z zastosowania transkrypcji podstawowej, bez ewentualnych uproszczeń w ramach tej grupy spółgłoskowej.

Tabela 2.38 – Szczegółowa analiza dotycząca litery *ż* w grupach śródgłosowych (część 3)

Lp.	Grupa ort.	TP+kont.	I stopień redukcji	II stopień redukcji	Przykładowy wyraz
1	<i>ższm</i> (N1)*4	/Z.S.m/	/Z/.SB.NO	/Z/.WB.SO	<i>podwyższmy</i>

W tabeli 2.39 znajduje się podsumowanie dotyczące wewnątrzwyrazowych struktur spółgłoskowych zawierających literę *ż*, która znajduje się w kontekście ubezdźwięczniającym. W przypadku jednej struktury kontekst ubezdźwięczniający jest poprzedzony spółgłoską sonorną, przy innej strukturze jest on poprzedzony spółgłoską właściwą dźwięczną. Poza tym występuje jedna struktura, w ramach której prawostronny kontekst ubezdźwięczniający jest poprzedzony spółgłoską sonorną oraz spółgłoską właściwą dźwięczną (te informacje dotyczą statusu dźwięczności w ramach transkrypcji podstawowej). W przypadku pozostałych struktur ujętych w tabeli 2.39 fonem odpowiadający ortograficznej literze *ż* znajduje się w bezpośrednim sąsiedztwie spółgłoski właściwej bezdźwięcznej.

Tabela 2.39 – Podsumowanie dotyczące litery *ż* w strukturach grup śródgłosowych

Lp.	Struktura grupy – pierwszy stopień redukcji	Liczba grup	Uwagi	Struktura grupy – drugi stopień redukcji	Liczba grup	Uwagi
1	/Z/.NO.ZB	1	*3	/Z/.SO.WB	1	*3
2	/Z/.SB	3		/Z/.WB	10	
3	/Z/.ZB	7				
4	/Z/.SB.NO	1		/Z/.WB.SO	3	
5	/Z/.ZB.PŁ	1				
6	/Z/.ZB.PS	1				
7	/Z/.SB.ZB	1		/Z/.WB.WB	1	
8	/Z/.ZD.PS.SB	1	*1,*3	/Z/.WD.SO.WB	1	*1,*3
9	/Z/.ZD.ZB	3	*1	/Z/.WD.WB	3	*1

Lp.	Struktura grupy – pierwszy stopień redukcji	Liczba grup	Uwagi	Struktura grupy – drugi stopień redukcji	Liczba grup	Uwagi
10	NO./Z/.ZB	2		SO./Z/.WB	7	
11	PŁ./Z/.ZB	4				
12	PS./Z/.ZB	1				
13	PS./Z/.SB.ZB	2		SO./Z/.WB.WB	2	
14	PS./Z/.SB.ZB.PS	1		SO./Z/.WB.WB.SO	1	

2.8 Dwuznak dż

Dwuznak *dż* według przyjętej transkrypcji podstawowej powinien być transkrybowany jako fonem /dZ/. Jest to pierwszy z omawianych wieloznaków z literą *d* na pierwszej pozycji. Podstawowy problem związany z transkrypcją tego typu wieloznaków związany jest z faktem, że w określonych wyrazach oznaczają one sekwens fonemów (zatem nie są wieloznakami). Poza tym te wieloznaki mogą być umiejscowione w kontekście ubezdźwięczniającym i tylko ten aspekt był brany pod uwagę.

W niniejszej publikacji przy omawianiu asymilacji dźwięczności wieloznaków zrezygnowano z prezentowania wyników wstępnych analiz opartych na regułach z *Automatyzacji...* Wynika to z faktu, że te reguły zawsze odnoszą się do pojedynczych liter umiejscowionych w konkretnym kontekście lewostronnym i prawostronnym. Zatem druga litera każdego dwuznaku jest traktowana jako kontekst prawostronny dla pierwszej litery wieloznaku.

Analiza wykonana dla dwuznaku *dż* dotyczy wszystkich wewnątrzwyrazowych grup spółgłoskowych, w których powinien być on transkrybowany jako bezdźwięczny odpowiednik fonemu /dZ/ (jako fonem /tS/). Sposób prezentacji wyników (tabela 2.40) jest zgodny z konwencją przyjętą w tej publikacji dla liter oznaczających spółgłoski właściwe dźwięczne. Podsumowujące zestawienie zawierające wszystkie struktury po redukcji ilościowej zawiera tylko dwie pozycje (tabela 2.41).

Tabela 2.40 – Szczegółowa analiza dotycząca diady *dż* w grupach śródgłosowych

Lp.	Grupa ort.	TP+kont.	I stopień redukcji	II stopień redukcji	Przykładowy wyraz
1	<i>dżk</i> (N1)	/dZ.k/	/dZ/.ZB	/dZ/.WB	<i>radżkocki</i>
2	<i>dżp</i> (N1)	/dZ.p/	/dZ/.ZB	/dZ/.WB	<i>radżpucki</i>
3	<i>żdżk</i> (N1)*1	/Z.dZ.k/	SD./dZ/.ZB	WD./dZ/.WB	<i>drobiażdżka</i>
4	<i>żdżci</i> (N4)*1	/Z.dZ.ts'/	SD./dZ/.ZB	WD./dZ/.WB	<i>gwiżdżcie</i>
5	<i>żdżc</i> (N2)*1	/Z.dZ.ts/	SD./dZ/.ZB	WD./dZ/.WB	<i>różdżce</i>

Tabela 2.41 – Podsumowanie dotyczące diady *dż* w strukturach grup śródgłosowych

Lp.	Struktura grupy – pierwszy stopień redukcji	Liczba grup	Uwagi	Struktura grupy – drugi stopień redukcji	Liczba grup	Uwagi
1	/dZ/.ZB	2		/dZ/.WB	2	
2	SD./dZ/.ZB	3	*1	WD./dZ/.WB	3	*1

2.9 Dwuznak dz

Prezentowane w tej części wyniki dotyczą dwuznaku *dz*. Zgodnie z przyjętą transkrypcją podstawową dwuznak *dz* oznacza zwarto-szczelinowy dźwięczny fonem /dz/. W tabeli 2.42 przedstawiono informacje dotyczące wewnątrzwyrazowych grup spółgłoskowych, które zawierają dwuznak *dz* umiejscowiony w kontekście ubezdźwięczniającym (w którym powinien być on transkrybowany jako bezdźwięczny fonem /ts/). Łatwo zauważyć, że ortograficzny kontekst ubezdźwięczniający stanowią najczęściej litery *k* oraz *c*. Układ tabeli 2.42 jest zgodny z przyjętą konwencją dotyczącą prezentowania wyników analiz liter oznaczających spółgłoski właściwe dźwięczne.

Tabela 2.42 – Szczegółowa analiza dotycząca dwuznaku *dz* w grupach śródgłosowych

Lp.	Grupa ort.	TP+kont.	I stopień redukcji	II stopień redukcji	Przykładowy wyraz
1	<i>dz</i> c(N2)	/dz.ts/	/dz/.ZB	/dz/.WB	<i>przeprowadzce</i>
2	<i>dz</i> k(N1)	/dz.k/	/dz/.ZB	/dz/.WB	<i>posadzka</i>
3	<i>dz</i> ki(N4)	/dz.k.j/	/dz/.ZB.PS	/dz/.WB.SO	<i>ludzkie</i>
4	<i>ł</i> dzki(N4)	/w.dz.k.j/	PS./dz/.ZB.PS	SO./dz/.WB.SO	<i>Rychwałdzkiego</i>
5	<i>nd</i> zk(N1)	/n.dz.k/	NO./dz/.ZB	SO./dz/.WB	<i>irlandzka</i>
6	<i>nd</i> zc(N2)	/n.dz.ts/	NO./dz/.ZB	SO./dz/.WB	<i>gotlandzcy</i>
7	<i>nd</i> zki(N4)	/n.dz.k.j/	NO./dz/.ZB.PS	SO./dz/.WB.SO	<i>flamandzkie</i>
8	<i>rd</i> zc(N2)	/r.dz.ts/	PŁ./dz/.ZB	SO./dz/.WB	<i>bardzcy</i>
9	<i>rd</i> zk(N1)	/r.dz.k/	PŁ./dz/.ZB	SO./dz/.WB	<i>bardzka</i>
10	<i>rd</i> zki(N4)	/r.dz.k.j/	PŁ./dz/.ZB.PS	SO./dz/.WB.SO	<i>bardzkie</i>
11	<i>dz</i> ci(N4)	/dz.ts'/	/dz/.ZB	/dz/.WB	<i>dojedzcie</i>
12	<i>ł</i> dzk(N1)	/w.dz.k/	PS./dz/.ZB	SO./dz/.WB	<i>barwałdzki</i>
13	<i>ł</i> dzc(N2)	/w.dz.ts/	PS./dz/.ZB	SO./dz/.WB	<i>barwałdzcy</i>
14	<i>dztw</i> (N1)*1	/dz.t.v/	/dz/.ZB./v/	/dz/.WB./v/	<i>przywództwo</i>
15	<i>dztwi</i> (N4)*1	/dz.t.v.j/	/dz/.ZB./v/.PS	/dz/.WB./v/.SO	<i>śledztwie</i>
16	<i>zd</i> zk(N1)*1	/z.dz.k/	SD./dz/.ZB	WD./dz/.WB	<i>goźdzki</i>
17	<i>zd</i> zc(N2)*1	/z.dz.ts/	SD./dz/.ZB	WD./dz/.WB	<i>goźdzcy</i>
18	<i>dz</i> cz(N2)	/dz.ts/	/dz/.ZB	/dz/.WB	<i>Kłodzcanin</i>
19	<i>ud</i> zk(N1)	/w.dz.k/	PS./dz/.ZB	SO./dz/.WB	<i>sabaudzki</i>
20	<i>ud</i> zc(N2)	/w.dz.ts/	PS./dz/.ZB	SO./dz/.WB	<i>sabaudzcy</i>
21	<i>gd</i> zk(N1)*1	/g.dz.k/	ZD./dz/.ZB	WD./dz/.WB	<i>wołogdzki</i>
22	<i>gd</i> zc(N2)*1	/g.dz.ts/	ZD./dz/.ZB	WD./dz/.WB	<i>wołogdzczy</i>

W tabeli 2.43 przedstawiono podsumowanie dotyczące liczebności poszczególnych struktur grup spółgłoskowych. We wszystkich przypadkach w bezpośrednim sąsiedztwie fonemu /dz/ (w transkrypcji podstawowej) znajduje się spółgłoska właściwa bezdźwięczna, natomiast w czterech strukturach ubezdźwięcznienie obejmuje również inny fonem.

Tabela 2.43 – Podsumowanie dotyczące diady *dz* w strukturach grup śródgłosowych

Lp.	Struktura grupy – pierwszy stopień redukcji	Liczba grup	Uwagi	Struktura grupy – drugi stopień redukcji	Liczba grup	Uwagi
1	/dz/.ZB	4		/dz/.WB	4	
2	/dz/.ZB./v/	1	*1	/dz/.WB./v/	1	*1
3	/dz/.ZB./v/.PS	1	*1	/dz/.WB./v/.SO	1	*1
4	/dz/.ZB.PS	1		/dz/.WB.SO	1	
5	NO./dz/.ZB	2		SO./dz/.WB	8	
6	PŁ./dz/.ZB	2				
7	PS./dz/.ZB	4				
8	NO./dz/.ZB.PS	1		SO./dz/.WB.SO	3	
9	PŁ./dz/.ZB.PS	1				
10	PS./dz/.ZB.PS	1				
11	SD./dz/.ZB	2	*1	WD./dz/.WB	4	*1
12	ZD./dz/.ZB	2	*1			

2.10 Dwuznak *dź*

Dwuznak *dź* oznacza dźwięczny zwarto-szczelinowy fonem /dz'/, jednak ten sam fonem częściej jest zapisywany przy użyciu trójznaku *dzi* (przed literą oznaczającą samogłoskę) lub przy użyciu dwuznaku *dz* (przed literą *i*, po

której następuje litera oznaczająca spółgłoskę). W tabeli 2.44 ujęto wykaz wewnątrzwyrazowych ortograficznych grup spółgłoskowych, w których dwuznak *dż* jest umiejscowiony w kontekście ubezdźwięczniającym – łatwo zauważyć że najczęściej jest to formant *cie*. W kontekście ubezdźwięczniającym dwuznak *dż* oznacza bezdźwięczny fonem /ts'/.

Tabela 2.44 – Szczegółowa analiza dotycząca dwuznaku *dż* w grupach śródgłosowych

Lp.	Grupa ort.	TP+kont.	I stopień redukcji	II stopień redukcji	Przykładowy wyraz
1	<i>dżci</i> (N4)	/dz'.ts'/	/dz'/.ZB	/dz'/.WB	<i>bądzcie</i>
2	<i>dżk</i> (N1)	/dz'.k'/	/dz'/.ZB	/dz'/.WB	<i>Jadżka</i>
3	<i>dżp</i> (N1)	/dz'.p'/	/dz'/.ZB	/dz'/.WB	<i>radżpucki</i>
4	<i>dżcz</i> (N2)	/dz'.tS'/	/dz'/.ZB	/dz'/.WB	<i>uchodżczy</i>
5	<i>dżstw</i> (N1)*1	/dz'.s.t.v'/	/dz'/.SB.ZB./v'/	/dz'/.WB.WB./v'/	<i>uchodżstwo</i>
6	<i>dżstwi</i> (N4)*1	/dz'.s.t.v.j'/	/dz'/.SB.ZB./v'/.PS	/dz'/.WB.WB./v'/.SO	<i>uchodżstwie</i>
7	<i>wdżci</i> (N4)*1	/v.dz'.ts'/	/v'/.dz'/.ZB	/v'/.dz'/.WB	<i>krzywdżcie</i>
8	<i>ndżci</i> (N4)	/n.dz'.ts'/	NO./dz'/.ZB	SO./dz'/.WB	<i>grandżcie</i>
9	<i>rdżci</i> (N4)	/r.dz'.ts'/	PŁ./dz'/.ZB	SO./dz'/.WB	<i>gardżcie</i>
10	<i>jdżci</i> (N4)	/j.dz'.ts'/	PS./dz'/.ZB	SO./dz'/.WB	<i>znajdżcie</i>
11	<i>jdżk</i> (N1)	/j.dz'.k'/	PS./dz'/.ZB	SO./dz'/.WB	<i>pójdżka</i>
12	<i>jdżc</i> (N2)	/j.dz'.ts'/	PS./dz'/.ZB	SO./dz'/.WB	<i>pójdżce</i>
13	<i>żdżc</i> (N2)*1	/z'.dz'.ts'/	SD./dz'/.ZB	WD./dz'/.WB	<i>jeżdżca</i>
14	<i>żdżci</i> (N4)*1	/z'.dz'.ts'/	SD./dz'/.ZB	WD./dz'/.WB	<i>brużdżcie</i>
15	<i>żdżcz</i> (N2)*1	/z'.dz'.tS'/	SD./dz'/.ZB	WD./dz'/.WB	<i>najeżdżcej</i>
16	<i>żdżc</i> (N2)*1	/z'.dz'.ts'/	SD./dz'/.ZB	WD./dz'/.WB	<i>najeżdżcą</i>
17	<i>żdżcz</i> (N2)*1	/z'.dz'.tS'/	SD./dz'/.ZB	WD./dz'/.WB	<i>najeżdżczy</i>

Ostatnia tabela w tej części (2.45) obejmuje struktury wynikające z redukcji ilościowej pierwszego oraz drugiego stopnia zastosowanej w odniesieniu do wszystkich wewnątrzwyrazowych grup spółgłoskowych zawierających dwuznak *dż* w kontekście ubezdźwięczniającym.

Tabela 2.45 – Podsumowanie dotyczące diady *dż* w strukturach grup śródgłosowych

Lp.	Struktura grupy – pierwszy stopień redukcji	Liczba grup	Uwagi	Struktura grupy – drugi stopień redukcji	Liczba grup	Uwagi
1	/dz'/.ZB	4		/dz'/.WB	4	
2	/dz'/.SB.ZB./v'/	1	*1	/dz'/.WB.WB./v'/	1	*1
3	/dz'/.SB.ZB./v'/.PS	1	*1	/dz'/.WB.WB./v'/.SO	1	*1
4	/v'/.dz'/.ZB	1	*1	/v'/.dz'/.WB	1	*1
5	NO./dz'/.ZB	1		SO./dz'/.WB	5	
6	PŁ./dz'/.ZB	1				
7	PS./dz'/.ZB	3				
8	SD./dz'/.ZB	5	*1	WD./dz'/.WB	5	*1

2.11 Trójznak *dzi*

Jeżeli triada ortograficzna *dzi* jest umiejscowiona w wyrazie przed literą oznaczającą samogłoskę (z wyłączeniem litery *i*), to stanowi ona trójznak oznaczający fonem /dz'/. Warto zauważyć, że jest to jedyny trójznak w języku polskim. Natomiast przed literą oznaczającą spółgłoskę triada *dzi* oznacza sekwens dwóch fonemów (/dz'/ oraz /i/). Fonem /dz'/ oznaczony przez triadę ortograficzną *dzi* nie może ulegać desonoryzacji (w wyniku antycypacji) ze względu na prawostronne sąsiedztwo samogłoski. Nie ulega też on desonoryzacji poprzez persewerację.

2.12 Dwuznak rz

Dwuznak *rz* oznacza dźwięczny szczelinowy fonem /rʐ/. Jednak częściej funkcjonuje on jako bezdźwięczny fonem /S/. Ma to związek z faktem, że podlega on zarówno antycypacji, jak i perseweracji. Zatem dwuznak *rz* umiejscowiony na ostatniej pozycji grupy spółgłoskowej zawierającej litery i wieloznaki niejednorodne pod względem tzw. dźwięczności ortograficznej nie powoduje sonoryzacji całej grupy – funkcję rozstrzygającą o dźwięczności całej grupy ma litera oznaczająca spółgłoskę właściwą, która jest umiejscowiona przed dwuznakiem *rz*.

Istotne utrudnienie ma związek z występującymi w języku polskim triadami ortograficznymi *trz* oraz *drz*. To zagadnienie zostało rozwinięte przy okazji omawiania litery *t* oraz litery *d*, dlatego w tej części nie jest ono poruszane. W analizach dotyczących dwuznaku *rz* uwzględniono triadę ortograficzną *trz* tylko w tych wyrazach, w których powinna być ona transkrybowana jako sekwens fonemów /t.S/ – zatem przed samogłoską oraz pod warunkiem, że nie jest ona częścią cząstki *wewnątrz*.

Sposób prezentacji analiz dla dwuznaku *rz* odbiega od konwencji przyjętej w tej publikacji. Zrezygnowano z odniesienia do reguł pochodzących z *Automatyzacji...* ze względu na znaczny stopień ich złożoności. Poza tym część tamtych reguł stanowi uzupełnienie reguł dotyczących litery *t* oraz litery *d* występujących w triadzie *trz* oraz w triadzie *drz*. W analizach omówionych w niniejszej publikacji takie podejście nie znajduje uzasadnienia.

Szczegółowa analiza dotycząca dwuznaku *rz* jest znacznie bardziej obszerna niż większość analiz przedstawionych w tym rozdziale. Tabela 2.46 zawiera wykaz wewnątrzwyrazowych grup spółgłoskowych, w których dwuznak *rz* ulega desonoryzacji poprzez persewerację. Ta tabela została uzupełniona dwoma kolejnymi tabelami omówionymi w dalszym ciągu rozdziału.

Tabela 2.46 – Szczegółowa analiza dotycząca dwuznaku *rz* w grupach śródgłosowych (część 1)

Lp.	Grupa ort.	TP+kont.	I stopień redukcji	II stopień redukcji	Przykładowy wyraz
1	<i>wwstrz</i> (N2)*1	/v.v.s.t.rz/	/v/.v/.SB.ZB./rz/	/v/.v/.WB.WB./rz/	<i>przeciwwstrząsowy</i>
2	<i>wchrz</i> (N2)*1	/v.x.rz/	/v/.SB./rz/	/v/.WB./rz/	<i>niewchrzaniony</i>
3	<i>wkrz</i> (N2)*1	/v.k.rz/	/v/.ZB./rz/	/v/.WB./rz/	<i>przeciwwkrzywowy</i>
4	<i>wprz</i> (N2)*1	/v.p.rz/	/v/.ZB./rz/	/v/.WB./rz/	<i>przeciwprzepięciowy</i>
5	<i>wtrz</i> (N2)*1	/v.t.rz/	/v/.ZB./rz/	/v/.WB./rz/	<i>niewtrząchająca</i>
6	<i>wskrz</i> (N2)*1	/v.s.k.rz/	/v/.SB.ZB./rz/	/v/.WB.WB./rz/	<i>niewskrzeseń</i>
7	<i>wstrz</i> (N2)*1	/v.s.t.rz/	/v/.SB.ZB./rz/	/v/.WB.WB./rz/	<i>powstrzymamy</i>
8	<i>jwstrz</i> (N2)*1	/j.v.s.t.rz/	PS./v/.SB.ZB./rz/	SO./v/.WB.WB./rz/	<i>najwstrzemięźliwszy</i>
9	<i>mprz</i> (N2)	/m.p.rz/	NO.ZB./rz/	SO.WB./rz/	<i>Temprze</i>
10	<i>nkrz</i> (N2)	/n.k.rz/	NO.ZB./rz/	SO.WB./rz/	<i>bunkrzyśko</i>
11	<i>ntrz</i> (N2)	/n.t.rz/	NO.ZB./rz/	SO.WB./rz/	<i>centrze</i>
12	<i>lfrz</i> (N2)	/l.f.rz/	PŁ.SB./rz/	SO.WB./rz/	<i>belfrze</i>
13	<i>ltrz</i> (N2)	/l.t.rz/	PŁ.ZB./rz/	SO.WB./rz/	<i>filtrze</i>
14	<i>rprz</i> (N2)	/r.p.rz/	PŁ.ZB./rz/	SO.WB./rz/	<i>cyberprzestępczość</i>
16	<i>jchrz</i> (N2)	/j.x.rz/	PS.SB./rz/	SO.WB./rz/	<i>Majchrzak</i>
15	<i>jfrz</i> (N2)	/j.f.rz/	PS.SB./rz/	SO.WB./rz/	<i>fajfrze</i>
17	<i>jkrz</i> (N2)	/j.k.rz/	PS.ZB./rz/	SO.WB./rz/	<i>najkrzykliwszy</i>
18	<i>jprz</i> (N2)	/j.p.rz/	PS.ZB./rz/	SO.WB./rz/	<i>najprzydatniejszy</i>
19	<i>jtrz</i> (N2)	/j.t.rz/	PS.ZB./rz/	SO.WB./rz/	<i>trójtrzonowy</i>
20	<i>łkrz</i> (N2)	/w.k.rz/	PS.ZB./rz/	SO.WB./rz/	<i>półkrzew</i>
21	<i>łprz</i> (N2)	/w.p.rz/	PS.ZB./rz/	SO.WB./rz/	<i>półprzejrzystość</i>
23	<i>łtrz</i> (N2)	/w.t.rz/	PS.ZB./rz/	SO.WB./rz/	<i>półtrzewik</i>
22	<i>uprz</i> (N2)	/w.p.rz/	PS.ZB./rz/	SO.WB./rz/	<i>pauprze</i>
24	<i>ntrprz</i> (N2)	/n.t.r.p.rz/	NO.ZB.PŁ.ZB./rz/	SO.WB.SO.WB./rz/	<i>kontrprzykład</i>
25	<i>lstrz</i> (N2)	/l.s.t.rz/	PŁ.SB.ZB./rz/	SO.WB.WB./rz/	<i>ulstrze</i>
26	<i>rćprz</i> (N2)	/r.ts'.p.rz/	PŁ.ZB.ZB./rz/	SO.WB.WB./rz/	<i>ćwierćprzekrój</i>
27	<i>jskrz</i> (N2)	/j.s.k.rz/	PS.SB.ZB./rz/	SO.WB.WB./rz/	<i>trójskrzydlny</i>

Lp.	Grupa ort.	TP+kont.	I stopień redukcji	II stopień redukcji	Przykładowy wyraz
28	<i>jsprz</i> (N2)	/j.s.p.rz/	PS.SB.ZB./rz/	SO.WB.WB./rz/	<i>najsprzeczniejszy</i>
29	<i>jstrz</i> (N2)	/j.s.t.rz/	PS.SB.ZB./rz/	SO.WB.WB./rz/	<i>majstrze</i>
30	<i>łskrz</i> (N2)	/w.s.k.rz/	PS.SB.ZB./rz/	SO.WB.WB./rz/	<i>półskrzydły</i>
31	<i>łstrz</i> (N2)	/w.s.t.rz/	PS.SB.ZB./rz/	SO.WB.WB./rz/	<i>półstrzyżny</i>
32	<i>rtrz</i> (N2)	/r.t.rz/	PŁ.ZB./rz/	SO.WB./rz/	<i>Sartrze</i>
33	<i>ufrz</i> (N2)	/w.f.rz/	PS.SB./rz/	SO.WB./rz/	<i>laufrze</i>
34	<i>chrz</i> (N2)	/x.rz/	SB./rz/	WB./rz/	<i>wichrze</i>
35	<i>frz</i> (N2)	/f.rz/	SB./rz/	WB./rz/	<i>cyfrze</i>
36	<i>srz</i> (N2)	/s.rz/	SB./rz/	WB./rz/	<i>Bosrze</i>
37	<i>krz</i> (N2)	/k.rz/	ZB./rz/	WB./rz/	<i>pokrzywa</i>
38	<i>prz</i> (N2)	/p.rz/	ZB./rz/	WB./rz/	<i>naprzód</i>
39	<i>trz</i> (N2)	/t.rz/	ZB./rz/	WB./rz/	<i>powietrze</i>
40	<i>krzni</i> (N4)	/k.rz.n'/	ZB./rz/.NO	WB./rz/.SO	<i>niekrzniański</i>
41	<i>przn</i> (N2)	/p.rz.n/	ZB./rz/.NO	WB./rz/.SO	<i>pieprznąć</i>
42	<i>przn</i> (N3)	/p.rz.n'/	ZB./rz/.NO	WB./rz/.SO	<i>pieprznij</i>
43	<i>przni</i> (N4)	/p.rz.n'/	ZB./rz/.NO	WB./rz/.SO	<i>pieprzenie</i>
44	<i>schrz</i> (N2)	/s.x.rz/	SB.SB./rz/	WB.WB./rz/	<i>nieschrzaniająca</i>
45	<i>chtrz</i> (N2)	/x.t.rz/	SB.ZB./rz/	WB.WB./rz/	<i>blichtrze</i>
46	<i>skrz</i> (N2)	/s.k.rz/	SB.ZB./rz/	WB.WB./rz/	<i>zaskrzeczyć</i>
47	<i>sprz</i> (N2)	/s.p.rz/	SB.ZB./rz/	WB.WB./rz/	<i>osprzęt</i>
48	<i>strz</i> (N2)	/s.t.rz/	SB.ZB./rz/	WB.WB./rz/	<i>jastrząb</i>
49	<i>sztrz</i> (N2)	/S.t.rz/	SB.ZB./rz/	WB.WB./rz/	<i>musztrze</i>
50	<i>cprz</i> (N2)	/ts.p.rz/	ZB.ZB./rz/	WB.WB./rz/	<i>Kacprze</i>
51	<i>ctrz</i> (N2)	/ts.t.rz/	ZB.ZB./rz/	WB.WB./rz/	<i>tysiąctrzystuletni</i>
52	<i>ktrz</i> (N2)	/k.t.rz/	ZB.ZB./rz/	WB.WB./rz/	<i>elektrze</i>
53	<i>ptrz</i> (N2)	/p.t.rz/	ZB.ZB./rz/	WB.WB./rz/	<i>dioptrze</i>
54	<i>ksprz</i> (N2)	/k.s.p.rz/	ZB.SB.ZB./rz/	WB.WB.WB./rz/	<i>seksprzemysł</i>
55	<i>kstrz</i> (N2)	/k.s.t.rz/	ZB.SB.ZB./rz/	WB.WB.WB./rz/	<i>ekstrzecioligowiec</i>
56	<i>pstrz</i> (N2)	/p.s.t.rz/	ZB.SB.ZB./rz/	WB.WB.WB./rz/	<i>napstrzą</i>
57	<i>zchrz</i> (N2)*1	/z.x.rz/	SD.SB./rz/	WD.WB./rz/	<i>rozchrzanić</i>
58	<i>zkrz</i> (N2)*1	/z.k.rz/	SD.ZB./rz/	WD.WB./rz/	<i>rozkrzyczany</i>
59	<i>zprz</i> (N2)*1	/z.p.rz/	SD.ZB./rz/	WD.WB./rz/	<i>bezprzedmiotowość</i>
60	<i>ztrz</i> (N2)*1	/z.t.rz/	SD.ZB./rz/	WD.WB./rz/	<i>roztrząsać</i>
61	<i>dchrz</i> (N2)*1	/d.x.rz/	ZD.SB./rz/	WD.WB./rz/	<i>przedchrześcijański</i>
62	<i>btrz</i> (N2)*1	/b.t.rz/	ZD.ZB./rz/	WD.WB./rz/	<i>obtrząsać</i>
63	<i>dkrz</i> (N2)*1	/d.k.rz/	ZD.ZB./rz/	WD.WB./rz/	<i>odkrzykiwać</i>
64	<i>dprz</i> (N2)*1	/d.p.rz/	ZD.ZB./rz/	WD.WB./rz/	<i>nadprzewodnictwo</i>
65	<i>dtrz</i> (N2)*1	/d.t.rz/	ZD.ZB./rz/	WD.WB./rz/	<i>podtrzymać</i>
66	<i>zskrz</i> (N2)*1	/z.s.k.rz/	SD.SB.ZB./rz/	WD.WB.WB./rz/	<i>bezskrzydły</i>
67	<i>zsprz</i> (N2)*1	/z.s.p.rz/	SD.SB.ZB./rz/	WD.WB.WB./rz/	<i>bezsprzeczny</i>
68	<i>zstrz</i> (N2)*1	/z.s.t.rz/	SD.SB.ZB./rz/	WD.WB.WB./rz/	<i>rozstrzygać</i>
69	<i>bstrz</i> (N2)*1	/b.s.t.rz/	ZD.SB.ZB./rz/	WD.WB.WB./rz/	<i>obstrzął</i>
70	<i>dskrz</i> (N2)*1	/d.s.k.rz/	ZD.SB.ZB./rz/	WD.WB.WB./rz/	<i>nadskrzelowy</i>
71	<i>dstrz</i> (N2)*1	/d.s.t.rz/	ZD.SB.ZB./rz/	WD.WB.WB./rz/	<i>podstrzyc</i>

Kolejne prezentowane wyniki (tabela 2.47) dotyczą grup, w których wariant transkrypcji dwuznaku *rz* jest zależny od typu wymowy. W wymowie krakowsko-poznańskiej sufix *my* z dużym prawdopodobieństwem może

rozstrzygnąć o sonoryzacji całej grupy. Natomiast w przypadku wymowy warszawskiej można przyjąć, że na skutek perseweracji dwuznak *rz* oznacza bezdźwięczny odpowiedniki fonemu /rz/ – fonem /S/.

Tabela 2.47 – Szczegółowa analiza dotycząca dwuznaku *rz* w grupach śródgłosowych (część 2)

Lp.	Grupa ort.	TP+kont.	I stopień redukcji	II stopień redukcji	Przykładowy wyraz
1	<i>chrzm</i> (N1)*4	/x.rz.m/	SB./rz/.NO	WB./rz/.SO	<i>zwichrzmy</i>
2	<i>krzm</i> (N1)*4	/k.rz.m/	ZB./rz/.NO	WB./rz/.SO	<i>cukrzmy</i>
3	<i>przm</i> (N1)*4	/p.rz.m/	ZB./rz/.NO	WB./rz/.SO	<i>paprzmy</i>
4	<i>skrm</i> (N1)*4	/s.k.rz.m/	SB.ZB./rz/.NO	WB.WB./rz/.SO	<i>iskrzmy</i>

Dane w tabeli 2.48 dotyczą ortograficznych struktur spółgłoskowych, które w wyniku antycypacji mogą być realizowane w formie dźwięcznej – decyduje o tym litera *z* oznaczająca spółgłoskę właściwą dźwięczną. Druga możliwość dotyczy wymowy tych grup z wyraźną junkturą generującą pauzę (przed fonemem /Z/). Wówczas dwuznak *rz* musi ulec desonoryzacji.

Tabela 2.48 – Szczegółowa analiza dotycząca dwuznaku *rz* w grupach śródgłosowych (część 3)

Lp.	Grupa ort.	TP+kont.	I stopień redukcji	II stopień redukcji	Przykładowy wyraz
1	<i>chrzż</i> (N1)*5	/x.rz.Z/	SB./rz/.SD	WB./rz/.WD	<i>zwichrzże</i>
2	<i>krzż</i> (N1)*5	/k.rz.Z/	ZB./rz/.SD	WB./rz/.WD	<i>cukrzże</i>
3	<i>przż</i> (N1)*5	/p.rz.Z/	ZB./rz/.SD	WB./rz/.WD	<i>wypieprzże</i>
4	<i>skrzż</i> (N1)*5	/s.k.rz.Z/	SB.ZB./rz/.SD	WB.WB./rz/.WD	<i>iskrzże</i>

Ostatnia tabela (2.49) dotycząca dwuznaku *rz* umiejscowionego w ramach wewnątrzwyrazowych grup spółgłoskowych odnosi się do wymowy bezdźwięcznej w wyniku zjawiska antycypacji. W niektórych grupach ujętych w tabeli 2.49 dla dwuznaku *rz* ubezdźwięczniający jest zarówno kontekst następujący, jak i kontekst poprzedzający (na przykład w wyrazach: *iskrzcie*, *odkrztusić*). Bardzo nietypową budowę ma zbitka *rzchłb* w wyrazie *pierzchłby*. Pomimo spółgłoski właściwej dźwięcznej zamykającej tę grupę, prawostronny kontekst dla dwuznaku *rz* może powodować jego desonoryzację.

Tabela 2.49 – Szczegółowa analiza dotycząca dwuznaku *rz* w grupach śródgłosowych (część 4)

Lp.	Grupa ort.	TP+kont.	I stopień redukcji	II stopień redukcji	Przykładowy wyraz
1	<i>rzwci</i> (N4)*1	/rz.v.ts'/	/rz/.v/.ZB	/rz/.v/.WB	<i>mierzwie</i>
2	<i>rzch</i> (N1)	/rz.x/	/rz/.SB	/rz/.WB	<i>powierzchnowy</i>
3	<i>rzcz</i> (N2)	/rz.ts/	/rz/.ZB	/rz/.WB	<i>gorzcy</i>
4	<i>rzci</i> (N4)	/rz.ts'/	/rz/.ZB	/rz/.WB	<i>bierzcie</i>
5	<i>rzck</i> (N1)	/rz.k/	/rz/.ZB	/rz/.WB	<i>gorzkawy</i>
6	<i>rzcp</i> (N1)	/rz.p/	/rz/.ZB	/rz/.WB	<i>Sierżputowski</i>
7	<i>rzct</i> (N1)	/rz.t/	/rz/.ZB	/rz/.WB	<i>Garzdecka</i>
8	<i>rzkw</i> (N1)*1	/rz.k.v/	/rz/.ZB.v/	/rz/.WB.v/	<i>korzkwi</i>
9	<i>rzkwi</i> (N4)*1	/rz.k.v.j/	/rz/.ZB.v/.PS	/rz/.WB.v/.SO	<i>korzkwia</i>
10	<i>rzchn</i> (N2)	/rz.x.n/	/rz/.SB.NO	/rz/.WB.SO	<i>Wierzchno</i>
11	<i>rzchn</i> (N3)	/rz.x.n'/	/rz/.SB.NO	/rz/.WB.SO	<i>opierzchnij</i>
12	<i>rzchni</i> (N4)	/rz.x.n'/	/rz/.SB.NO	/rz/.WB.SO	<i>nawierzchnia</i>
13	<i>rzchl</i> (N1)	/rz.x.l/	/rz/.SB.PŁ	/rz/.WB.SO	<i>opierzchli</i>
14	<i>rzchl</i> (N1)	/rz.x.w/	/rz/.SB.PS	/rz/.WB.SO	<i>opierzchły</i>
15	<i>rzkn</i> (N2)	/rz.k.n/	/rz/.ZB.NO	/rz/.WB.SO	<i>gorzknąć</i>
16	<i>rzkn</i> (N3)	/rz.k.n'/	/rz/.ZB.NO	/rz/.WB.SO	<i>gorzknij</i>
17	<i>rzkni</i> (N4)	/rz.k.n'/	/rz/.ZB.NO	/rz/.WB.SO	<i>gorzknie</i>
18	<i>rzkl</i> (N1)	/rz.k.l/	/rz/.ZB.PŁ	/rz/.WB.SO	<i>gorzkla</i>
19	<i>rzki</i> (N4)	/rz.k.j/	/rz/.ZB.PS	/rz/.WB.SO	<i>gorzkie</i>

Lp.	Grupa ort.	TP+kont.	I stopień redukcji	II stopień redukcji	Przykładowy wyraz
20	<i>rzchłsz</i> (N2)	/rz.x.w.S/	/rz/.SB.PS.SB	/rz/.WB.SO.WB	<i>opierzchłszy</i>
21	<i>rzchłb</i> (N1)	/rz.x.w.b/	/rz/.SB.PS.ZD	/rz/.WB.SO.WD	<i>pierzchłby</i>
22	<i>rzbc</i> (N2)*1	/rz.b.ts/	/rz/.ZD.ZB	/rz/.WD.WB	<i>Wierzba</i>
23	<i>rzbc</i> (N4)*1	/rz.b.ts'/	/rz/.ZD.ZB	/rz/.WD.WB	<i>świerzbie</i>
24	<i>wrz</i> k(N1)*1	/v.rz.k/	/v/.rz/.ZB	/v/.rz/.WB	<i>Wawrzkowicz</i>
25	<i>wrz</i> ki(N4)*1	/v.rz.k.j/	/v/.rz/.ZB.PS	/v/.rz/.WB.SO	<i>Wawrzkiwicz</i>
26	<i>mrz</i> ci(N4)	/m.rz.ts'/	NO./rz/.ZB	SO./rz/.WB	<i>zaszemrzcie</i>
27	<i>jrz</i> ci(N4)	/j.rz.ts'/	PS./rz/.ZB	SO./rz/.WB	<i>spójrzcie</i>
28	<i>ndrz</i> ci(N4)*1	/n.d.rz.ts'/	NO.ZD./rz/.ZB	SO.WD./rz/.WB	<i>pindrzie</i>
29	<i>chrz</i> c(N3)	/x.rz.ts'/	SB./rz/.ZB	WB./rz/.WB	<i>ochrzcić</i>
30	<i>chrz</i> ci(N4)	/x.rz.ts'/	SB./rz/.ZB	WB./rz/.WB	<i>zwichrzcie</i>
31	<i>chrz</i> cz(N2)	/x.rz.tS/	SB./rz/.ZB	WB./rz/.WB	<i>ochrzczone</i>
32	<i>chrz</i> t(N1)	/x.rz.t/	SB./rz/.ZB	WB./rz/.WB	<i>wychrzta</i>
33	<i>krz</i> ci(N4)	/k.rz.ts'/	ZB./rz/.ZB	WB./rz/.WB	<i>cukrzcie</i>
34	<i>krz</i> t(N1)	/k.rz.t/	ZB./rz/.ZB	WB./rz/.WB	<i>zakrztusić</i>
35	<i>prz</i> ci(N4)	/p.rz.ts'/	ZB./rz/.ZB	WB./rz/.WB	<i>popaprzcie</i>
36	<i>prz</i> k(N1)	/p.rz.k/	ZB./rz/.ZB	WB./rz/.WB	<i>wieprzka</i>
37	<i>prz</i> t(N1)	/p.rz.t/	ZB./rz/.ZB	WB./rz/.WB	<i>wyprztykać</i>
38	<i>prz</i> ki(N4)	/p.rz.k.j/	ZB./rz/.ZB.PS	WB./rz/.WB.SO	<i>wieprzkiem</i>
39	<i>skrz</i> ci(N4)	/s.k.rz.ts'/	SB.ZB./rz/.ZB	WB.WB./rz/.WB	<i>iskrzcie</i>
40	<i>brz</i> ci(N4)*1	/b.rz.ts'/	ZD./rz/.ZB	WD./rz/.WB	<i>babrzcie</i>
41	<i>drz</i> ci(N4)*1	/d.rz.ts'/	ZD./rz/.ZB	WD./rz/.WB	<i>mądrzcie</i>
42	<i>grz</i> c(N2)*1	/g.rz.ts/	ZD./rz/.ZB	WD./rz/.WB	<i>Węgrzce</i>
43	<i>dkrz</i> t(N1)*1	/d.k.rz.t/	ZD.ZB./rz/.ZB	WD.WB./rz/.WB	<i>odkrztusić</i>
44	<i>zdrz</i> ci(N4)*1	/z.d.rz.ts'/	SD.ZD./rz/.ZB	WD.WD./rz/.WB	<i>guzdrzcie</i>
45	<i>zgrz</i> ci(N4)*1	/z.g.rz.ts'/	SD.ZD./rz/.ZB	WD.WD./rz/.WB	<i>bazgrzcie</i>

W tabeli 2.50 przedstawiono podsumowanie wynikające z redukcji ilościowej wewnątrzwyrazowych grup spółgłoskowych zawierających fonem transkrypcji podstawowej odpowiadający dwuznakowi *rz*, który znajduje się w kontekście ubezdźwięczniającym lewostronnym lub prawostronnym. Łatwo zauważyć, że liczba różnych struktur jest bardzo duża. Niemal we wszystkich przypadkach w bezpośrednim sąsiedztwie lewostronnym lub prawostronnym fonemu /rz/ znajduje się spółgłoska właściwa bezdźwięczna i fakt ten mógł być użyty przy wyznaczeniu minimalnych kontekstów ubezdźwięczniających (zob. rozdz. 4).

Tabela 2.50 – Podsumowanie dotyczące dwuznaku *rz* w śródgłosowych strukturach grup śródgłosowych

Lp.	Struktura grupy – pierwszy stopień redukcji	Liczba grup	Uwagi	Struktura grupy – drugi stopień redukcji	Liczba grup	Uwagi
1	/rz/.v/.ZB	1	*1	/rz/.v/.WB	1	*1
2	/rz/.SB	1		/rz/.WB	6	
3	/rz/.ZB	5				
4	/rz/.ZB./v/	1	*1	/rz/.WB./v/	1	*1
5	/rz/.ZB./v/.PS	1	*1	/rz/.WB./v/.SO	1	*1
6	/rz/.SB.NO	3		/rz/.WB.SO	10	
7	/rz/.SB.PŁ	1				
8	/rz/.SB.PS	1				
9	/rz/.ZB.NO	3				
10	/rz/.ZB.PŁ	1				
11	/rz/.ZB.PS	1				
12	/rz/.SB.PS.SB	1		/rz/.WB.SO.WB	1	
13	/rz/.SB.PS.ZD	1		/rz/.WB.SO.WD	1	

Lp.	Struktura grupy – pierwszy stopień redukcji	Liczba grup	Uwagi	Struktura grupy – drugi stopień redukcji	Liczba grup	Uwagi
14	/rz/.ZD.ZB	2	*1	/rz/.WD.WB	2	*1
15	/v/. /rz/.ZB	1	*1	/v/. /rz/.WB	1	*1
16	/v/. /rz/.ZB.PS	1	*1	/v/. /rz/.WB.SO	1	*1
17	/v/. /v/.SB.ZB./rz/	1	*1	/v/. /v/.WB.WB./rz/	1	*1
18	/v/.SB./rz/	1	*1	/v/.WB./rz/	4	*1
19	/v/.ZB./rz/	3	*1			
20	/v/.SB.ZB./rz/	2	*1	/v/.WB.WB./rz/	2	*1
21	NO./rz/.ZB	1		SO./rz/.WB	2	
22	PS./rz/.ZB	1				
23	PS./v/.SB.ZB./rz/	1	*1	SO./v/.WB.WB./rz/	1	*1
24	NO.ZB./rz/	3		SO.WB./rz/	17	
25	PŁ.SB./rz/	1				
26	PŁ.ZB./rz/	3				
27	PS.SB./rz/	3				
28	PS.ZB./rz/	7				
29	NO.ZB.PŁ.ZB./rz/	1		SO.WB.SO.WB./rz/	1	
30	PŁ.SB.ZB./rz/	1		SO.WB.WB./rz/	7	
31	PŁ.ZB.ZB./rz/	1				
32	PS.SB.ZB./rz/	5				
33	NO.ZD./rz/.ZB	1	*1	SO.WD./rz/.WB	1	*1
34	SB./rz/	3		WB./rz/	6	
35	ZB./rz/	3				
36	SB./rz/.NO	1	*4	WB./rz/.SO	7	*4
37	ZB./rz/.NO	6	*4			
38	SB./rz/.ZB	4		WB./rz/.WB	9	
39	ZB./rz/.ZB	5				
40	ZB./rz/.ZB.PS	1		WB./rz/.WB.SO	1	
41	SB./rz/.SD	1	*5	WB./rz/.WD	3	*5
42	ZB./rz/.SD	2	*5			
43	SB.SB./rz/	1		WB.WB./rz/	10	
44	SB.ZB./rz/	5				
45	ZB.ZB./rz/	4				
46	SB.ZB./rz/.NO	1	*4	WB.WB./rz/.SO	1	*4
47	SB.ZB./rz/.ZB	1		WB.WB./rz/.WB	1	
48	SB.ZB./rz/.SD	1	*5	WB.WB./rz/.WD	1	*5
49	ZB.SB.ZB./rz/	3		WB.WB.WB./rz/	3	
50	ZD./rz/.ZB	3	*1	WD./rz/.WB	3	*1
51	SD.SB./rz/	1	*1	WD.WB./rz/	9	*1
52	SD.ZB./rz/	3	*1			
53	ZD.SB./rz/	1	*1			
54	ZD.ZB./rz/	4	*1			
55	ZD.ZB./rz/.ZB	1	*1	WD.WB./rz/.WB	1	*1
56	SD.SB.ZB./rz/	3	*1	WD.WB.WB./rz/	6	*1
57	ZD.SB.ZB./rz/	3	*1			
58	SD.ZD./rz/.ZB	2	*1	WD.WD./rz/.WB	2	*1

Kolejny etap analizy dotyczącej dwuznaku *rz* obejmuje nagłosowe grupy spółgłoskowe. Utworzono dwa wykazy obejmujące ortograficzne nagłosowe grupy spółgłoskowe, w których dwuznak *rz* jest umiejscowiony w kontekście ubezdźwięczniającym (zatem oznacza on bezdźwięczny fonem /S/). Tabela 2.51 dotyczy kontekstu ubezdźwięczniającego lewostronnego, natomiast tabela 2.52 dotyczy kontekstu ubezdźwięczniającego prawostronnego. W większości grup zawartych tabeli 2.52 litera oznaczająca spółgłoskę właściwą bezdźwięczną jest umiejscowiona zarówno w kontekście lewostronnym, jak i w kontekście prawostronnym dwuznaku *rz*. Jednak moc rozstrzygającą o statusie dźwięczności danej grupy ma ostatnia spółgłoska właściwa w tej grupie. Dlatego wymienione w tabeli 2.52 grupy ortograficzne zostały zaliczone do kategorii obejmującej kontekst ubezdźwięczniający prawostronny dla fonemu odpowiadającego dwuznakowi *rz*.

Tabela 2.51 – Szczegółowa analiza dotycząca dwuznaku *rz* w grupach nagłosowych (część 1)

Lp.	Grupa ort.	TP+kont.	I stopień redukcji	II stopień redukcji	Przykładowy wyraz
1	<i>wchrz(N2)*1</i>	/v.x.rz/	/v/.SB./rz/	/v/.WB./rz/	<i>wchrzaniać</i>
2	<i>wkrz(N2)*1</i>	/v.k.rz/	/v/.ZB./rz/	/v/.WB./rz/	<i>Wkrze</i>
3	<i>wprz(N2)*1</i>	/v.p.rz/	/v/.ZB./rz/	/v/.WB./rz/	<i>wprząc</i>
4	<i>wtrz(N2)*1</i>	/v.t.rz/	/v/.ZB./rz/	/v/.WB./rz/	<i>wtrząchać</i>
5	<i>wstrz(N2)*1</i>	/v.s.t.rz/	/v/.SB.ZB./rz/	/v/.WB.WB./rz/	<i>wstrząs</i>
6	<i>wskrz(N2)*1</i>	/v.s.k.rz/	/v/.SB.ZB./rz/	/v/.WB.WB./rz/	<i>wskrzecieli</i>
7	<i>chrz(N2)</i>	/x.rz/	SB./rz/	WB./rz/	<i>chrzan</i>
8	<i>srz(N2)</i>	/s.rz/	SB./rz/	WB./rz/	<i>Srzednicki</i>
9	<i>krz(N2)</i>	/k.rz/	ZB./rz/	WB./rz/	<i>krzywousty</i>
10	<i>prz(N2)</i>	/p.rz/	ZB./rz/	WB./rz/	<i>przymierza</i>
11	<i>krzn(N2)</i>	/k.rz.n/	ZB./rz/.NO	WB./rz/.SO	<i>Krzna</i>
12	<i>krzni(N4)</i>	/k.rz.n'/	ZB./rz/.NO	WB./rz/.SO	<i>Krznie</i>
13	<i>schrz(N2)</i>	/s.x.rz/	SB.SB./rz/	WB.WB./rz/	<i>schrzaniać</i>
14	<i>skrz(N2)</i>	/s.k.rz/	SB.ZB./rz/	WB.WB./rz/	<i>skrzeczeć</i>
15	<i>sprz(N2)</i>	/s.p.rz/	SB.ZB./rz/	WB.WB./rz/	<i>sprzyjać</i>
16	<i>strz(N2)</i>	/s.t.rz/	SB.ZB./rz/	WB.WB./rz/	<i>Strzyżewski</i>
17	<i>pstrz(N2)</i>	/p.s.t.rz/	ZB.SB.ZB./rz/	WB.WB.WB./rz/	<i>pstrzy</i>

Tabela 2.52 – Szczegółowa analiza dotycząca dwuznaku *rz* w grupach nagłosowych (część 2)

Lp.	Grupa ort.	TP+kont.	I stopień redukcji	II stopień redukcji	Przykładowy wyraz
1	<i>rzpl(N1)</i>	/rz.p.l/	/rz/.ZB.PŁ	/rz/.WB.SO	<i>Rzplita</i>
2	<i>chrzc(N3)</i>	/x.rz.ts'/	SB./rz/.ZB	WB./rz/.WB	<i>chrzcziciel</i>
3	<i>chrzci(N4)</i>	/x.rz.ts'/	SB./rz/.ZB	WB./rz/.WB	<i>chrzcielnica</i>
4	<i>chrzcz(N2)</i>	/x.rz.ts/	SB./rz/.ZB	WB./rz/.WB	<i>chrzczą</i>
5	<i>chrzt(N1)</i>	/x.rz.t/	SB./rz/.ZB	WB./rz/.WB	<i>chrztem</i>
6	<i>krzci(N4)</i>	/k.rz.ts'/	ZB./rz/.ZB	WB./rz/.WB	<i>krzcie</i>
7	<i>krzcz(N2)</i>	/k.rz.ts/	ZB./rz/.ZB	WB./rz/.WB	<i>krzczonowski</i>
8	<i>krzk(N1)</i>	/k.rz.k/	ZB./rz/.ZB	WB./rz/.WB	<i>Krzkowski</i>
9	<i>krzt(N1)</i>	/k.rz.t/	ZB./rz/.ZB	WB./rz/.WB	<i>krzta</i>
10	<i>przt(N1)</i>	/p.rz.t/	ZB./rz/.ZB	WB./rz/.WB	<i>prztyczek</i>

Ostatnia tabela (2.53) dotycząca kontekstów ubezdźwięczniających dla dwuznaku *rz* jest podsumowaniem obejmującym spółgłoskowe struktury nagłosowe po zastosowaniu redukcji ilościowej. Tabela 2.53 dotyczy zarówno lewostronnego, jak i prawostronnego kontekstu ubezdźwięczniającego. W wymienionych strukturach fonem odpowiadający dwuznakowi *rz* zawsze znajduje się w bezpośrednim sąsiedztwie spółgłoski właściwej bezdźwięcznej (w transkrypcji podstawowej).

Tabela 2.53 – Podsumowanie dotyczące dwuznaku *rz* w grupach nagłosowych

Lp.	Struktura grupy – pierwszy stopień redukcji	Liczba grup	Uwagi	Struktura grupy – drugi stopień redukcji	Liczba grup	Uwagi
1	/rz/.ZB.PŁ	1		/rz/.WB.SO	1	
2	/v/.SB.ZB./rz/	2	*1	/v/.WB.WB./rz/	2	*1
4	/v/.SB./rz/	1	*1	v.WB./rz/	4	*1
5	/v/.ZB./rz/	3	*1			
7	SB./rz/	2		WB./rz/	4	
8	ZB./rz/	2				
9	ZB./rz/.NO	2		WB./rz/.SO	2	

Lp.	Struktura grupy – pierwszy stopień redukcji	Liczba grup	Uwagi	Struktura grupy – drugi stopień redukcji	Liczba grup	Uwagi
10	SB./rz/.ZB	4		WB./rz/.WB	9	
11	ZB./rz/.ZB	5				
12	SB.SB./rz/	1		WB.WB./rz/	4	
13	SB.ZB./rz/	3				
14	ZB.SB.ZB./rz/	1		WB.WB.WB./rz/	1	

2.13 Dwuznak zi

Sekwens ortograficzny *zi* jest dwuznakiem tylko, jeżeli kontekst prawostronny stanowi litera oznaczająca samogłoskę (inną niż *i*). W takim kontekście ten dwuznak nie ulega desonoryzacji ze względu na antycypację. Również nie podlega on ubezdźwięcznieniu w wyniku zjawiska perseweracji. Zatem podany dwuznak zawsze wymawiany jest w wariantcie dźwięcznym.

3. Sonoryzacja w ramach śródgłosowych grup spółgłoskowych

Analizy omówione w niniejszym rozdziale dotyczą liter ortograficznych oznaczających spółgłoski właściwe bezdźwięczne, które ulegają sonoryzacji w określonych strukturach wewnątrzwyrazowych oraz nagłosowych grup spółgłoskowych. Części dotyczące poszczególnych liter rozpoczynają się od odwołania do reguł zawartych w *Automatyzacji...* Te reguły zostały użyte do przeprowadzenia wstępnych analiz na podstawie słownika *sjp.pl* oraz korpusu tekstowego. Podobnie jak w rozdziale drugim, ortograficzne grupy spółgłoskowe zawierające poszczególne litery i wieloznaki były zapisywane przy użyciu transkrypcji podstawowej (zob. rozdz. 1.2). W zapisie grup spółgłoskowych (w tabelach zawierających wyniki szczegółowych analiz) uwzględniono modyfikacje wynikające z asymilacji dźwięczności właściwe dla wymowy krakowsko-poznańskiej (WKP) oraz dla wymowy warszawskiej (WW). Jednak ta metoda zapisu nie uwzględnia innych modyfikacji w ramach poszczególnych grup spółgłoskowych: uproszczeń (redukcji spółgłosek) i upodobnień dźwięków mowy pod względem miejsca lub sposobu artykulacji. W tych analizach zrezygnowano ze stosowania metody redukcji ilościowej (zob. rozdz. 1.4), ponieważ występuje stosunkowo niewielka liczba grup spółgłoskowych, które zawierają spółgłoski podlegające sonoryzacji, natomiast zróżnicowanie struktury tych grup jest znaczące.

3.1 Litera c

Litera *c* może oznaczać pojedynczy fonem (zgodnie z przyjętą transkrypcją podstawową jest to fonem /ts/) lub może być częścią dwuznaków: *cz* lub *ci* (zostały one omówione oddzielnie). Wstępna analiza oparta na regułach zawartych w tabeli 28 w *Automatyzacji...* wskazuje, że występuje stosunkowo niewielka liczba wyrazów, w których literze *c* odpowiada dźwięczny fonem /dz/ – dotyczy to przede wszystkim zrostów, w których pierwszy człon zakończony jest literą *c*, natomiast człon drugi rozpoczyna się od litery oznaczającej spółgłoskę właściwą dźwięczną. Wyniki wstępnej analizy dotyczącej sonoryzacji litery *c* ujęto w tabeli 3.1.

Tabela 3.1 – Wstępna analiza słownikowa i korpusowa dotycząca litery *c*

Lp.	Reguła według M.S.-B.	Liczba wyrazów w <i>sjp.pl</i>	Przykładowe wyrazy z <i>sjp.pl</i>	Liczba wyrazów w korp.	Przykładowe wyrazy z korpusu
1	X[c](D-z)=/dz/	342	<i>tysiącglowy, specgrupa, kurc-galop</i>	177	<i>tysiącglosowemu, nicby, szpicbródkę</i>

W kolejnej tabeli (3.2) przedstawiono wyniki analizy słownika *sjp.pl*, która dotyczy wystąpień litery *c* w kontekście udźwięczniającym (w ramach wewnątrzwyrazowych grup spółgłoskowych). Wyraz *tysiąc* cechuje się znaczną produktywnością słowotwórczą. Jeżeli drugi człon wyrazu złożonego rozpoczyna się od spółgłoski sonornej, to w odniesieniu do fonemu umiejscowionego w wygłosie członu *tysiąc* można zastosować reguły właściwe dla fonetyki międzywyrazowej – zatem w wymowie krakowsko-poznańskiej byłby to dźwięczny fonem /dz/. Oto lista przykładowych wyrazów, które są zgodne z taką strukturą: *tysiącmetrowy, tysiącjajowy, tysiącnutowy, tysiacrazowy, tysiąchluzkowy*. Na bazie wyrazu *tysiąc* można również uformować wyrazy złożone, w których drugi człon będzie się rozpoczynał od litery oznaczającej spółgłoskę właściwą dźwięczną (zatem sonoryzacja dotyczyłaby obu typów wymowy) – w ten sposób można uzyskać wewnątrzwyrazowe grupy spółgłoskowe, które mogłyby stanowić urozmaicenie dla wykazu grup zawartego w tabeli 3.2: *tysiącdniowy, tysiącdziurkowy, tysiącgramowy* itd.

Tabela 3.2 – Szczegółowa analiza dotycząca litery *c* w grupach śródgłosowych

Lp.	Grupa ort.	TP+kont.	WKP	WW	Przykładowy wyraz
1	<i>rcg</i> (N1)	/r.ts.g/	/r.dz.g/	/r.dz.g/	<i>kurcgalop</i>
2	<i>cb</i> (N1)	/ts.b/	/dz.b/	/dz.b/	<i>Szpicberg</i>
3	<i>cbr</i> (N1)	/ts.b.r/	/dz.b.r/	/dz.b.r/	<i>szpicbródka</i>
4	<i>cg</i> (N1)	/ts.g/	/dz.g/	/dz.g/	<i>szpicgat</i>
5	<i>rcd</i> (N1)	/r.ts.d/	/r.dz.d/	/r.dz.d/	<i>tercddecyma</i>
6	<i>cb</i> (N1)	/ts.b/	/dz.b/	/dz.b/	<i>więcborczanin</i>

Lp.	Grupa ort.	TP+kont.	WKP	WW	Przykładowy wyraz
7	cgr(N1)	/ts.g.r/	/dz.g.r/	/dz.g.r/	specgrupa
8	cgł(N1)	/ts.g.w/	/dz.g.w/	/dz.g.w/	tysiącglowy
9	cczż(N1)	/ts.ts.Z/	/dz.dZ.Z/	/dz.dZ.Z/	zeświecczże

3.2 Litera ć

Wstępną analizę dotyczącą litery *ć* oparto na pierwszej oraz na drugiej części tabeli 29 w *Automatyzacji...* Reguły zamieszczone w tabeli 3.3 dotyczą dźwięcznej realizacji litery *ć* (jako fonemu /dz'/). Trzeba jednak zaznaczyć, że sonoryzacja głoski odpowiadającej literze *ć* przed sufiksem *my* jest właściwa tylko dla wymowy krakowsko-poznańskiej (jest to wymowa prawdopodobna). Podobne zjawisko występuje w przypadku wyrazów, w których junktura jest umiejscowiona po literze *ć* i jednocześnie przed literą oznaczającą spółgłoskę sonorną lub samogłoskę – w takich przypadkach w wymowie krakowsko-poznańskiej można stosować te same zasady, które odnoszą się do fonetyki międzywyrazowej.

Tabela 3.3 – Wstępna analiza słownikowa i korpusowa dotycząca litery *ć*

Lp.	Reguła według M.S.-B.	Liczba wyrazów w <i>sjp.pl</i>	Przykładowe wyrazy z <i>sjp.pl</i>	Liczba wyrazów w korp.	Przykładowe wyrazy z korpusu
1	X[ć]DV=/dz'/	533	<i>bogaće, opłaće, wierće</i>	422	<i>choćby, obróćce, puśćce</i>
2	r[ć]RV=/dz'/	106	<i>ćwierćlitrowy, ćwierćwałkowi, ćwierćwiekowe</i>	1	<i>ćwierćwiekowej</i>
3	r[ć]A=/dz'/	67	<i>ćwierćarkuszowy, ćwierćautomatyczny, ćwierćinteligencje</i>	0	
4	r[ć](M-m)V=/dz'/	32	<i>ćwierćnuta, ćwierćnutowe, ćwierćnutowy</i>	0	
5	r[ć]m(V-y)=/dz'/	0		2	<i>ćwierćmetrowym, ćwierćmilowy</i>
6	(X-#-a-r-ś)[ć]my=/dz'/	603	<i>mąćmy, strąćmy, okwiećmy</i>	26	<i>lećmy, wróćmy odwróćmy</i>
7	ś[ć]my=/ dz'/	206	<i>bezczęśćmy, natłuśćmy, odczyśćmy</i>	33	<i>przypuśćmy, puśćmy, wpuśćmy</i>
8	r[ć]my=/dz'/	40	<i>karćmy, skarćmy, wywierćmy</i>	0	
9	(X-z)a[ć]my=/ dz'/	96	<i>spłaćmy, zagraćmy, zatraćmy</i>	16	<i>traćmy</i>
10	(X-#-a-r-ś)[ć]DD=1	874	<i>dziewięćdziesiąt, dziewięćdziesięcioletni, dziewięćdziesiątym</i>	287	<i>pięćdziesiąt, pięćdziesiątym, pięćdziesiątej</i>

W kolejnej tabeli (3.4) zamieszczono wszystkie wewnątrzwyrazowe grupy spółgłoskowe (ze słownika *sjp.pl*) zawierające literę *ć* w kontekście prawostronnym udźwięczniającym. W wierszach 1–8 tej tabeli znajdują się grupy spółgłoskowe, w których po literze *ć* umiejscowiona jest litera oznaczająca spółgłoskę właściwą dźwięczną, zatem sonoryzacja występuje zarówno w wymowie krakowsko-poznańskiej, jak i w wymowie warszawskiej. Wiersze od 9 do 15 dotyczą wyrazów z sufiksem *my* (zatem prawdopodobna sonoryzacja dotyczy tylko wymowy krakowsko-poznańskiej). Trzeba jednak zaznaczyć, że istnieją wyrazy zawierające sekwens ortograficzny *ćm*, które nie zostały uformowane dzięki obecności sufiksu *my*, na przykład: *Choćmirowo, braćmi, zaćma, gośćmi*. W przypadku tych wyrazów nie występuje udźwięcznienie właściwe dla sufiksu *my* (w wymowie krakowsko-poznańskiej). Zasady fonetyki międzywyrazowej można zastosować również do wyrazów zamieszczonych w wierszach 16–24. Na tych pozycjach znajdują się zrosty powstałe na bazie wyrazu *ćwierć*. Jeżeli drugi człon zrostu rozpoczyna się od litery oznaczającej spółgłoskę właściwą dźwięczną, to litera *ć* powinna być transkrybowana jako fonem /dz'/ w obu typach wymowy. Natomiast jeżeli drugi człon zrostu rozpoczyna się od spółgłoski sonornej lub od samogłoski, to dźwięczny wariant wymowy jest prawdopodobny tylko w wymowie krakowsko-poznańskiej. W wierszach 4 i 8 tabeli 3.4 podano zapis, który nie uwzględnia redukcji fonemu odpowiadającego literze *ć* w wyrazach *sześćdziesiąt* i *dziewięćdziesiąt*.

Tabela 3.4 – Szczegółowa analiza dotycząca litery *ć* w grupach śródgłosowych

Lp.	Grupa ort.	TS+kont.	WKP	WW	Przykładowy wyraz
1	ś <i>ć</i> z(N1)	/s'.ts'.Z/	/z'.dz'.Z/	/z'.dz'.Z/	<i>bezcześ<i>ć</i>że</i>
2	č <i>ć</i> b(N1)	/ts'.b/	/dz'.b/	/dz'.b/	<i>choč<i>ć</i>by</i>
3	r <i>ć</i> z(N1)	/r.ts'.Z/	/r.dz'.Z/	/r.dz'.Z/	<i>dowierč<i>ć</i>ze</i>
4	č <i>ć</i> dzi(N4)	/ts'.dz'/	/dz'.dz'/	/dz'.dz'/	<i>dziewięč<i>ć</i>dziesiąt</i>
5	p <i>ć</i> z(N1)	/p.ts'.Z/	/b.dz'.Z/	/b.dz'.Z/	<i>kopč<i>ć</i>ze</i>
6	ch <i>ć</i> z(N1)	/x.ts'.Z/	/x.dz'.Z/	/x.dz'.Z/	<i>kuchč<i>ć</i>ze</i>
7	č <i>ć</i> z(N1)	/ts'.Z/	/dz'.Z/	/dz'.Z/	<i>porzuč<i>ć</i>ze</i>
8	ś <i>ć</i> dzi(N4)	/s'.ts'.dz'/	/z'.dz'.dz'/	/z'.dz'.dz'/	<i>sześč<i>ć</i>dziesiąt</i>
9	ś <i>ć</i> m(N1)	/s'.ts'.m/	/z'.dz'.m/	/z'.dz'.m/	<i>odpuśč<i>ć</i>my</i>
10	ł <i>ć</i> m(N1)	/w.ts'.m/	/w.dz'.m/	/w.ts'.m/	<i>dokształč<i>ć</i>my</i>
11	p <i>ć</i> m(N1)	/p.ts'.m/	/b.dz'.m/	/p.ts'.m/	<i>kopč<i>ć</i>my</i>
12	ch <i>ć</i> m(N1)	/x.ts'.m/	/x.dz'.m/	/x.ts'.m/	<i>kuchč<i>ć</i>my</i>
13	č <i>ć</i> m(N1)	/ts'.m/	/dz'.m/	/ts'.m/	<i>odwróč<i>ć</i>my</i>
14	ś <i>ć</i> m(N1)	/s'.ts'.m/	/z'.dz'.m/	/s'.ts'.m/	<i>puśč<i>ć</i>my</i>
15	r <i>ć</i> m(N1)	/r.ts'.m/	/r.dz'.m/	/r.ts'.m/	<i>wierč<i>ć</i>my</i>
16	r <i>ć</i> d(N1)	/r.ts'.d/	/r.dz'.d/	/r.dz'.d/	<i>č<i>ć</i>wierčdolarowy</i>
17	r <i>ć</i> w(N1)	/r.ts'.v/	/r.dz'.v/	/r.dz'.v/	<i>č<i>ć</i>wierčwałek</i>
18	r <i>ć</i> wi(N4)	/r.ts'.v.j/	/r.dz'.v.j/	/r.dz'.v.j/	<i>č<i>ć</i>wierčwiece</i>
19	r <i>ć</i> n(N2)	/r.ts'.n/	/r.dz'.n/	/r.ts'.n/	<i>č<i>ć</i>wierčnutowy</i>
20	r <i>ć</i> m(N1)	/r.ts'.m/	/r.dz'.m/	/r.ts'.m/	<i>č<i>ć</i>wierčmyśl</i>
21	r <i>ć</i> ł(N1)	/r.ts'.l/	/r.dz'.l/	/r.ts'.l/	<i>č<i>ć</i>wierčłitrowy</i>
22	r <i>ć</i> r(N1)	/r.ts'.r/	/r.dz'.r/	/r.ts'.r/	<i>č<i>ć</i>wierčroczny</i>
23	r <i>ć</i> g(N1)	/r.ts'.g/	/r.dz'.g/	/r.dz'.g/	<i>č<i>ć</i>wierčgodzinny</i>
24	r <i>ć</i> (N5)	/r.ts'/	/r.dz'/	/r.ts'/	<i>č<i>ć</i>wierčautomatyczny</i>

3.3 Litera h

Transkrypcja litery *h* oparta jest na jednej regule: X[h]X=/x/ (reguła zawarta w tabeli 30 w *Automatyzacji...*). Litera *h* powinna być transkrybowana jako fonem /x/, za wyjątkiem sytuacji w której jest ona częścią dwuznaku *ch* – w takich przypadkach cały dwuznak jest transkrybowany jako fonem /x/. Taki stan rzeczy wynika z faktu, że ewentualne dźwięczne głoski są alofonami fonemu /x/.

3.4 Litera f

Zgodnie z transkrypcją podstawową ortograficzna litera *f* powinna być transkrybowana jako bezdźwięczny szczylinowy fonem /f/. Analizę ujętą w tabeli 3.5 wykonano na podstawie reguł zawartych w tabeli 31 w *Automatyzacji...* (na podstawie pierwszej i drugiej części tej tabeli). Dwie reguły dotyczą litery *f* w kontekście prawostronnym udźwięczniającym (sonoryzacja przed sufiksem *my* występuje tylko w wymowie krakowsko-poznańskiej).

Tabela 3.5 – Wstępna analiza słownikowa i korpusowa dotycząca litery *f*

Lp.	Reguła według M.S.-B.	Liczba wyrazów w <i>sjp.pl</i>	Przykładowe wyrazy z <i>sjp.pl</i>	Liczba wyrazów w korp.	Przykładowe wyrazy z korpusu
1	X[f]my=/v/	38	<i>natrafmy, obsyfy, zasyfy</i>	0	
2	X[f]w=/v/	47	<i>efwupowski, efwupowska, efwupowskim</i>	0	

W tabeli 3.6 ujęto wszystkie wewnątrzwyrazowe grupy spółgłoskowe, w których fonem odpowiadający literze *f* występuje w kontekście udźwięczniającym. W przypadku wyrazu *utrafmy* dźwięczny wariant transkrypcji litery *f* (jako fonemu /v/) jest prawdopodobny tylko w wymowie krakowsko-poznańskiej. Dla transkrypcji wyrazu *efwupowski* należałoby zastosować reguły fonetyki międzywyrazowej (ze względu na wyraźną junkturę po literze *f*). Sposób transkrypcji wyrazów *torfmistrz* oraz *Kaufman* może podlegać dyskusji. W szczególności w przypadku wyrazu *torfmistrz*, jeżeli uznać częstkę *mistrz* za odrębny człon (poprzedzony junkturą), to w wymowie krakowsko-poznańskiej dopuszczalny byłby dźwięczny wariant realizacji litery *f*.

Tabela 3.6 – Szczegółowa analiza dotycząca litery *f* w grupach śródgłosowych

Lp.	Grupa ort.	TP+kont.	WKP	WW	Przykładowy wyraz
1	<i>fg(N1)</i>	/f.g/	/v.g/	/v.g/	<i>afgański</i>
2	<i>fd(N1)</i>	/l.f.d/	/l.v.d/	/l.v.d/	<i>Halfdan</i>
3	<i>rfb(N1)</i>	/r.f.b/	/r.v.b/	/r.v.b/	<i>korfbał</i>
4	<i>fib(N1)</i>	/f.t.b/	/v.d.b/	/v.d.b/	<i>Softbank</i>
5	<i>fb(N1)</i>	/f.b/	/v.b/	/v.b/	<i>refbant</i>
6	<i>lfg(N1)</i>	/l.f.g/	/l.v.g/	/l.v.g/	<i>Wolfgang</i>
7	<i>fsb(N1)</i>	/l.f.s.b/	/l.v.z.b/	/l.v.z.b/	<i>Wolfsburg</i>
8	<i>fw(N1)</i>	/f.v/	/v.v/	/v.v/	<i>efwupowski</i>
9	<i>fm(N1)</i>	/f.m/	/v.m/	/f.m/	<i>utrafmy, (Kaufman)</i>
10	<i>rfm(N1)</i>	/r.f.m/	/r.f.m/	/r.f.m/	<i>torfmistrz</i>

3.5 Litera k

W tabeli 3.7 zamieszczono wyniki analizy wykonanej na podstawie reguł pochodzących z tabeli 32 w *Automatyzacji...* (z pierwszej oraz z drugiej części tej tabeli). Wiersze 1–5 dotyczą kontekstów udźwięczniających dla litery *k*. Reguły zamieszczone w wierszach 3–5 odnoszą się do sufiksu *my*, który przyczynia się do sonoryzacji tylko w wymowie krakowsko-poznańskiej.

Tabela 3.7 – Wstępna analiza słownikowa i korpusowa dotycząca litery *k*

Lp.	Reguła według M.S.-B.	Liczba wyrazów w <i>sjp.pl</i>	Przykładowe wyrazy z <i>sjp.pl</i>	Liczba wyrazów w korp.	Przykładowe wyrazy z korpusu
1	X[k]D=/g/	511	<i>Makbeta, wszakby, mukdeńskiemu</i>	5737	<i>jakby, jakżeś, wszakże</i>
2	X[k]T(D-z)A=/g/	161	<i>eksdowódca, eksdywizja, folksdojcz</i>	3	<i>ekszołnierz</i>
3	X[k]Rmy=/g/	6	<i>pieklmy, wysmuklmy, wysmuklmyż</i>	0	
4	X[k]RDmy=/g/	30	<i>iskrzmy, zacukrzmy, uprzykrzmy</i>	0	
5	X[k]TDmy=/g/	28	<i>miękczy, upiększy, odmiękczy</i>	0	

W tabeli 3.8 przedstawiono wewnątrzwyrazowe grupy spółgłoskowe zawierające literę *k* w kontekście udźwięczniającym. Niektóre z tych grup powstały w wyniku połączenia przedrostka *eks* z rdzeniem rozpoczynającym się od litery oznaczającej spółgłoskę właściwą dźwięczną. Dla tych pozycji zastosowanie mają reguły dotyczące fonetyki międzywyrazowej, co szczególnie uwidacznia się w przypadku wyrazu *ekswojskowy* – wyraźna junktura przed literą *w* sprawia, że cała grupa ortograficzna *ksw* jest transkrybowana w wariantie dźwięcznym (w obu typach wymowy). W przypadku wyrazu *eksmałżonek* występuje udźwięcznienie całej grupy, jednak tylko w przypadku wymowy krakowsko-poznańskiej. Trzeba jednak zwrócić uwagę na fakt, że ortograficzna grupa *ksm* (jak w wyrazie *eksmałżonek*) występuje również w nazwie wsi *Waksmund* – w tym przypadku sonoryzacja nie występuje w żadnym wariantie wymowy. W wymowie krakowsko-poznańskiej udźwięcznienie całej grupy jest

prawdopodobne tylko w przypadku wyrazów zakończonych sufiksem *my*. Dyskusyjne mogą być przypadki grup, w ramach których między literą *k* oraz literą oznaczającą spółgłoskę właściwą dźwięczną umiejscowiona jest litera oznaczająca pólśamogłoskę (np. w wyrazie *zzółkłby*). Prawdopodobieństwo sonoryzacji litery *k* w ramach takich grup może być sprawdzone na drodze szczegółowych badań fonetycznych.

Tabela 3.8 – Szczegółowa analiza dotycząca litery *k* w grupach śródgłosowych

Lp.	Grupa ort.	TP+kont.	WKP	WW	Przykładowy wyraz
1	<i>kb(N1)</i>	/k.b/	/g.b/	/g.b/	<i>bakburta</i>
2	<i>kłb(N1)</i>	/k.w.b/	/g.w.b/	/g.w.b/	<i>blakłby</i>
3	<i>kdi(N4)</i>	/k.d.j/	/g.d.j/	/g.d.j/	<i>blokdiagram</i>
4	<i>kd(N1)</i>	/k.d/	/g.d/	/g.d/	<i>nokdaun</i>
5	<i>kdw(N1)</i>	/k.d.v/	/g.d.v/	/g.d.v/	<i>dwudziestekdwójek</i>
6	<i>skdź(N1)</i>	/s.k.dZ/	/z.g.dZ/	/z.g.dZ/	<i>dyskdżokej</i>
7	<i>kd(N1)</i>	/k.d/	/g.d/	/g.d/	<i>ekdyzon</i>
8	<i>ksd(N1)</i>	/k.s.d/	/g.z.d/	/g.z.d/	<i>eksdowódca</i>
9	<i>ksdr(N1)</i>	/k.s.d.r/	/g.z.d.r/	/g.z.d.r/	<i>eksdrugoligowiec</i>
10	<i>ksdzi(N4)</i>	/k.s.dz/	/g.z.dz/	/g.z.dz/	<i>eksdziewczyna</i>
11	<i>ksw(N1)</i>	/k.s.v/	/g.z.v/	/g.z.v/	<i>ekswojskowy</i>
12	<i>ksź(N1)</i>	/k.s.Z/	/g.z.Z/	/g.z.Z/	<i>ekszołnierz</i>
13	<i>kśź(N1)</i>	/k.s'.Z/	/g.z'.Z/	/g.z'.Z/	<i>zakompleksze</i>
14	<i>lksd(N1)</i>	/l.k.s.d/	/l.g.z.d/	/l.g.z.d/	<i>folksdojcz</i>
15	<i>kb(N1)</i>	/k.b/	/g.b/	/g.b/	<i>Makbet</i>
16	<i>kczź(N1)</i>	/k.tS.Z/	/g.dZ.Z/	/g.dZ.Z/	<i>zmiękczy</i>
17	<i>klb(N1)</i>	/l.k.w.b/	/l.g.w.b/	/l.g.w.b/	<i>milklby</i>
18	<i>kd(N1)</i>	/k.d/	/g.d/	/g.d/	<i>mukdeński</i>
19	<i>klb(N1)</i>	/w.k.w.b/	/w.g.w.b/	/w.g.w.b/	<i>zzółkłby</i>
20	<i>ksb(N1)</i>	/k.s.b/	/g.z.b/	/g.z.b/	<i>seksbiznes</i>
21	<i>rkłb(N1)</i>	/r.k.w.b/	/r.g.w.b/	/r.g.w.b/	<i>świerklby</i>
22	<i>nkg(N1)</i>	/n.k.g/	/n.g.g/	/n.g.g/	<i>tryngeld</i>
23	<i>kź(N1)</i>	/k.Z/	/g.Z/	/g.Z/	<i>fokzagił</i>
24	<i>kszź(N1)</i>	/k.S.Z/	/g.Z.Z/	/g.Z.Z/	<i>powiększe</i>
25	<i>krzm(N1)</i>	/k.rz.m/	/g.rz.m/	/k.rz.m/	<i>cukrzmy</i>
26	<i>ksm(N1)</i>	/k.s.m/	/g.z.m/	/k.s.m/	<i>eksmałżonek</i>
27	<i>skrz(N1)</i>	/s.k.rz.m/	/z.g.Z.m/	/s.k.S.m/	<i>iskrzmy</i>
28	<i>kszm(N1)</i>	/k.S.m/	/g.Z.m/	/k.S.m/	<i>upiększmy</i>
29	<i>klm(N1)</i>	/k.l.m/	/g.l.m/	/k.l.m/	<i>wysmuklmy</i>
30	<i>kśm(N1)</i>	/k.s'.m/	/g.z'.m/	/k.s'.m/	<i>zakompleksmy</i>
31	<i>kczm(N1)</i>	/k.tS.m/	/g.dZ.m/	/k.tS.m/	<i>zmiękczy</i>

3.6 Litera p

Zgodnie z przyjętą transkrypcją podstawową literze *p* odpowiada zwarty, bezdźwięczny fonem /p/. W wewnątrzwyrazowych grupach spółgłoskowych, które są niejednorodne pod względem dźwięczności ortograficznej spółgłosek właściwych, literze *p* może odpowiadać fonem /b/ (jeżeli ostatnia spółgłoska właściwa w tej grupie jest dźwięczna). Poza tym w wymowie krakowsko-poznańskiej udźwięcznienie może dotyczyć również struktur spółgłoskowych, w których litera *p* jest umiejscowiona przed sufiksem *my* (niekoniecznie w bezpośrednim sąsiedztwie tego sufiksu). W tabeli 3.9 ujęto reguły z *Automatyzacji...* (na podstawie tabeli 33 w tej publikacji), które dotyczą transkrypcji litery *p* jako fonemu /b/. Można zauważyć, że w słowniku najliczniej występuje kontekst

udźwięczniający obejmujący spółgłoskę właściwą dźwięczną. Natomiast w korpusie tekstowym przypadki kontekstu udźwięczniającego litery *p* nie występują w ramach wewnątrzwyrazowych grup spółgłoskowych, za wyjątkiem dziewięciu wyrazów zakończonych sufiksem *my* (wariant dźwięczny prawdopodobny tylko w wymowie krakowsko-poznańskiej).

Tabela 3.9 – Wstępna analiza słownikowa i korpusowa dotycząca litery *p*

Lp.	Reguła według M.S.-B.	Liczba wyrazów w <i>sjp.pl</i>	Przykładowe wyrazy z <i>sjp.pl</i>	Liczba wyrazów w korp.	Przykładowe wyrazy z korpusu
1	X[p]D=/b/	773	<i>chlapże, poszarpże, dosypże</i>	0	
2	X[p]R(D-z)A=/b/	58	<i>oklapłbym, ścierplby, schryplbym</i>	0	
3	X[p]my=/b/	810	<i>chapmy, doczlapmy, wylapmy</i>	9	<i>kupmy, posypmy, wstapmy</i>
4	X[p]Tmy=/b/	16	<i>kopćmy, nakopćmy, zakopćmy</i>	0	
5	X[p]TDmy=/b/	72	<i>chłepczmy, wydepczmy, wszepczmy</i>	0	
6	X[p]Rmy=/b/	14	<i>ocieplmy, skroplmy, zakroplmy</i>	0	
7	X[p]RDmy=/b/	46	<i>upaprzmy, napięprzmy, spa-przmy</i>	0	

Tabela 3.10 zawiera wewnątrzwyrazowe ortograficzne grupy spółgłoskowe (na bazie słownika *sjp.pl*), w których fonem odpowiadający literze *p* jest umiejscowiony w kontekście udźwięczniającym. W grupie *płb* (w wyrazach: *zachryplbym* oraz *cierplby*) przed spółgłoską właściwą dźwięczną, która stanowi kontekst udźwięczniający, występuje półsamogłoska. Jej obecność sprawia, że dźwięczny wariant realizacji litery *p* nie jest pewny. Podobna uwaga dotyczy ortograficznej grupy *plb* w wyrazie *docieplże*. Wiersze 17–26 zawierają wyrazy zakończone sufiksem *my*, zatem dla tych pozycji transkrypcja litery *p* jako fonemu /b/ dotyczy tylko wymowy krakowsko-poznańskiej (jest to wymowa prawdopodobna).

Tabela 3.10 – Szczegółowa analiza dotycząca litery *p* w grupach śródgłosowych

Lp.	Grupa ort.	TP+kont.	WKP	WW	Przykładowy wyraz
1	<i>pż</i> (N1)	/p.Z/	/b.Z/	/b.Z/	<i>chlapże</i>
2	<i>łpż</i> (N1)	/w.p.Z/	/w.b.Z/	/w.b.Z/	<i>chelpże</i>
3	<i>pczż</i> (N1)	/p.tS.Z/	/b.dZ.Z/	/b.dZ.Z/	<i>zdepzcze</i>
4	<i>płb</i> (N1)	/p.w.b/	/b.w.b/	/b.w.b/	<i>zachryplbym</i>
5	<i>rpż</i> (N1)	/r.p.Z/	/r.b.Z/	/r.b.Z/	<i>cierpże</i>
6	<i>rpłb</i> (N1)	/r.p.w.b/	/r.b.w.b/	/r.b.w.b/	<i>cierplby</i>
7	<i>plż</i> (N1)	/p.l.Z/	/b.l.Z/	/b.l.Z/	<i>docieplże</i>
8	<i>pż</i> (N1)	/p.Z/	/b.Z/	/b.Z/	<i>gaftopżagię</i>
9	<i>łpd</i> (N1)	/l.p.d/	/l.b.d/	/l.b.d/	<i>helpdesk</i>
10	<i>pćż</i> (N1)	/p.ts'.Z/	/b.dz'.Z/	/b.dz'.Z/	<i>kopćże</i>
11	<i>pd</i> (N1)	/p.d/	/b.d/	/b.d/	<i>krepdeszyn</i>
12	<i>mpż</i> (N1)	/m.p.Z/	/m.b.Z/	/m.b.Z/	<i>lampże</i>
13	<i>pszż</i> (N1)	/p.S.Z/	/b.Z.Z/	/b.Z.Z/	<i>polepsze</i>
14	<i>mpd</i> (N1)	/m.p.d/	/m.b.d/	/m.b.d/	<i>Sampdoria</i>
15	<i>pb</i> (N1)	/p.b/	/b.b/	/b.b/	<i>szlupbelka</i>
16	<i>psb</i> (N1)	/p.s.b/	/b.z.b/	/b.z.b/	<i>sznapsbaryton</i>
17	<i>pm</i> (N1)	/p.m/	/b.m/	/p.m/	<i>krzepmy</i>
18	<i>łpm</i> (N1)	/ł.p.m/	/ł.b.m/	/ł.p.m/	<i>chelpmy</i>
19	<i>pczm</i> (N1)	/p.tS.m/	/b.dZ.m/	/p.tS.m/	<i>szepczmy</i>
20	<i>rpm</i> (N1)	/r.p.m/	/r.b.m/	/r.p.m/	<i>cierpmy</i>
21	<i>plm</i> (N1)	/p.l.m/	/b.l.m/	/p.l.m/	<i>docieplmy</i>
22	<i>przm</i> (N1)	/p.rz.m/	/b.rz.m/	/p.S.m/	<i>upaprzmy</i>

Lp.	Grupa ort.	TP+kont.	WKP	WW	Przykładowy wyraz
23	<i>pćm(N1)</i>	/p.ts'.m/	/b.dz'.m/	/p.ts'.m/	<i>kopćmy</i>
24	<i>mpm(N1)</i>	/m.p.m/	/m.b.m/	/m.p.m/	<i>lampmy</i>
25	<i>pszm(N1)</i>	/p.S.m/	/b.Z.m/	/p.S.m/	<i>polepszy</i>
26	<i>tpm(N1)</i>	/t.p.m/	/d.b.m/	/t.p.m/	<i>wątpm</i>

3.7 Litera s

Analizę dotyczącą litery *s* oparto na regułach zawartych w tabeli 34 w *Automatyzacji...* Nie obejmuje ona reguł dotyczących dwuznaku *sz* (zostały one omówione oddzielnie). Zgodnie z przyjętą transkrypcją podstawową litera *s* oznacza bezdźwięczny fonem /s/. Reguły zawarte w wierszach 1–7 tabeli 3.11 dotyczą dźwięcznego wariantu wymowy fonemu odpowiadającego literze *s* w ramach wewnątrzwyrazowych grup spółgłoskowych. Ostatnia spółgłoska właściwa w tych grupach jest dźwięczna lub grupy te należą do wyrazów zakończonych sufiksem *my* (ta możliwość sonoryzacji dotyczy tylko wymowy krakowsko-poznańskiej). Reguła zapisana w ostatnim wierszu omawianej tabeli dotyczy transkrypcji sekwensu ortograficznego *sw* umiejscowionego po literze *n*.

Tabela 3.11 – Wstępna analiza słownikowa i korpusowa dotycząca litery *s*

Lp.	Reguła według M.S.-B.	Liczba wyrazów w <i>sjp.pl</i>	Przykładowe wyrazy z <i>sjp.pl</i>	Liczba wyrazów w korp.	Przykładowe wyrazy z korpusu
1	X[s]RD=/z/	354	<i>dogasłby, kłásłby, dorósłbyś</i>	17	<i>uniósłby, zniósłby, przyniósłbyś</i>
2	X[s](TD-cz)A=/z/	284	<i>postbolszewickie, postzimnowojenne, augustdory</i>	9	<i>rostbef, jestże, rostbefem</i>
3	X[s]TDR=/z/	59	<i>postgłosator, rostbratlem, postglacjał</i>	0	
4	X[s]TRm=/z/	14	<i>pastwmy, odwarstwmy, rozwarstwmy</i>	0	
5	X[s]TRDm=/z/	24	<i>iskrzmy, obostrzmy, lustrzmy</i>	0	
6	X[s](D-z)A=/z/	1780	<i>transdukcyjnej, bejsbolu, esbecję</i>	127	<i>bejsbolu, ekszołnierz, ekszołnierzem</i>
7	X[s](D-z)R=/z/	256	<i>innsbrucki, transgresja, dysgłosja</i>	0	
8	n[s]wA=/z/	143	<i>Transwał, Transwalek, Hanswurst</i>	0	

W tabeli 3.12 ujęto wszystkie wewnątrzwyrazowe grupy spółgłoskowe (na podstawie słownika *sjp.pl*), przy wymowie których litera *s* może oznaczać dźwięczny fonem /z/. Analizując listę przykładowych wyrazów (ostatnia kolumna tabeli), można zauważyć, że część grup spółgłoskowych powstała w wyniku połączenia przedrostka zakończonego literą *s* (np.: *dys, eks, trans*) z rdzeniem rozpoczynającym się od spółgłoski właściwej dźwięcznej. W przypadku wymowy krakowsko-poznańskiej w wyrazach typu: *eksmałżonka, transmutacja* fonem odpowiadający literze *s* może być wymawiany w wariacie dźwięcznym (dzięki obecności junktury). Warto zwrócić uwagę na wyraz *antydesmy*, który jest formą fleksyjną wyrazu *antydesma*. Sekwens ortograficzny *my* w tym wyrazie nie jest sufiksem. Natomiast przy wymowie wyrazu *postdatować* dźwięczny wariant fonemu odpowiadającego literze *t* (/d/) może być pominięty (w wyniku uproszczenia grupy).

Tabela 3.12 – Szczegółowa analiza dotycząca litery *s* w grupach śródgłosowych

Lp.	Grupa ort.	TP+kont.	WKP	WW	Przykładowy wyraz
1	<i>lsb(N1)</i>	/l.s.b/	/l.z.b/	/l.z.b/	<i>Himilsbach</i>
2	<i>sb(N1)</i>	/s.b/	/z.b/	/z.b/	<i>amfisben</i>
3	<i>bsb(N1)</i>	/b.s.b/	/b.z.b/	/b.z.b/	<i>habsburski</i>
4	<i>jsb(N1)</i>	/j.s.b/	/j.z.b/	/j.z.b/	<i>bejsbol</i>
5	<i>sd(N1)</i>	/s.d/	/z.d/	/z.d/	<i>esdecja</i>
6	<i>sdi(N4)</i>	/s.d.j/	/z.d.j/	/z.d.j/	<i>bisdiapason</i>

Lp.	Grupa ort.	TP+kont.	WKP	WW	Przykładowy wyraz
7	<i>sb</i> (N1)	/s.b/	/z.b/	/z.b/	<i>dysbakterioza</i>
8	<i>nsd</i> (N1)	/n.s.d/	/n.z.d/	/n.z.d/	<i>transdukcja</i>
9	<i>stb</i> (N1)	/s.w.b/	/z.w.b/	/z.w.b/	<i>dogasłby</i>
10	<i>sg</i> (N1)	/s.g/	/z.g/	/z.g/	<i>dysgenetyczny</i>
11	<i>sgl</i> (N1)	/s.g.l/	/z.g.l/	/z.g.l/	<i>dysglosja</i>
12	<i>sgr</i> (N1)	/s.g.r/	/z.g.r/	/z.g.r/	<i>dysgrafia</i>
13	<i>skdż</i> (N1)	/s.k.dZ/	/z.g.dZ/	/z.g.dZ/	<i>dyskdżokej</i>
14	<i>ksd</i> (N1)	/k.s.d/	/g.z.d/	/g.z.d/	<i>eksdowódca</i>
15	<i>ksdr</i> (N1)	/k.s.d.r/	/g.z.d.r/	/g.z.d.r/	<i>eksdruogoligowiec</i>
16	<i>ksdzi</i> (N4)	/k.s.dz'/	/g.z.dz'/	/g.z.dz'/	<i>eksdziewczyna</i>
17	<i>ksw</i> (N1)	/k.s.v/	/g.z.v/	/g.z.v/	<i>ekswojskowy</i>
18	<i>ksż</i> (N1)	/k.s.Z/	/g.z.Z/	/g.z.Z/	<i>ekszołnierz</i>
19	<i>nsb</i> (N1)	/n.s.b/	/n.z.b/	/n.z.b/	<i>regensburski</i>
20	<i>lksd</i> (N1)	/l.k.s.d/	/l.g.z.d/	/l.g.z.d/	<i>folksdojcz</i>
21	<i>rsd</i> (N1)	/r.s.d/	/r.z.d/	/r.z.d/	<i>gersdorfit</i>
22	<i>stlb</i> (N1)	/s.t.w.b/	/z.d.w.b/	/z.d.w.b/	<i>gęstlby</i>
23	<i>sdr</i> (N1)	/s.d.r/	/z.d.r/	/z.d.r/	<i>Hasdrubal</i>
24	<i>sd</i> (N1)	/s.d/	/z.d/	/z.d/	<i>jurysdykcja</i>
25	<i>sbi</i> (N4)	/s.b.j/	/z.b.j/	/z.b.j/	<i>kasbie</i>
26	<i>stb</i> (N1)	/s.t.b/	/z.d.b/	/z.d.b/	<i>natomiastby</i>
27	<i>rstwż</i> (N1)	/r.s.t.v.Z/	/r.z.d.v.Z/	/r.z.d.v.Z/	<i>nawarstwże</i>
28	<i>rsb</i> (N1)	/r.s.b/	/r.z.b/	/r.z.b/	<i>Petersburg</i>
29	<i>std</i> (N1)	/s.t.d/	/z.d.d/	/z.d.d/	<i>postdatować</i>
30	<i>stgl</i> (N1)	/s.t.g.l/	/z.d.g.l/	/z.d.g.l/	<i>postglacjalny</i>
31	<i>sbi</i> (N4)	/s.b.j/	/z.b.j/	/z.b.j/	<i>presbiopia</i>
32	<i>ksb</i> (N1)	/k.s.b/	/g.z.b/	/g.z.b/	<i>seksbiznes</i>
33	<i>psb</i> (N1)	/p.s.b/	/b.z.b/	/b.z.b/	<i>sznapsbaryton</i>
34	<i>nsb</i> (N1)	/n.s.b/	/n.z.b/	/n.z.b/	<i>transbałtycki</i>
35	<i>nsg</i> (N1)	/n.s.g/	/n.z.g/	/n.z.g/	<i>transgalaktyczny</i>
36	<i>nsgr</i> (N1)	/n.s.g.r/	/n.z.g.r/	/n.z.g.r/	<i>transgraniczny</i>
37	<i>lfsb</i> (N1)	/l.f.s.b/	/l.v.z.b/	/l.v.z.b/	<i>Wolfsburg</i>
38	<i>ksm</i> (N1)	/k.s.m/	/g.z.m/	/k.s.m/	<i>eksmalżonka</i>
39	<i>nsm</i> (N1)	/n.s.m/	/n.z.m/	/n.s.m/	<i>transmutacja</i>
40	<i>strzm</i> (N1)	/s.t.s.m/	/z.d.Z.m/	/s.t.S.m/	<i>lustrzmy</i>
41	<i>stwm</i> (N1)	/s.t.v.m/	/z.d.v.m/	/s.t.f.m/	<i>pastwmy</i>
42	<i>rstwm</i> (N1)	/r.s.t.v.m/	/r.z.d.v.m/	/r.s.t.f.m/	<i>nawarstwmy</i>

3.8 Litera ś

Wstępna analiza dotycząca sonoryzacji litery *ś* została oparta na pierwszej oraz drugiej części tabeli 35 w *Automatyzacji...* Wszystkie reguły zawarte w tabeli 3.13 dotyczą umiejscowienia litery *ś* w kontekście udźwięczniającym, przy czym większość reguł związana jest z obecnością sufiksu *my*, zatem mają one zastosowanie tylko w przypadku wymowy krakowsko-poznańskiej (sonoryzacja jest wariantem prawdopodobnym). Specyficzna konstrukcja niektórych reguł w tabeli 3.13 (uwzględnienie kontekstu poprzedzającego oraz zastąpienie jednej reguły podstawowej kilkoma regułami bardziej szczegółowymi) ma związek z wyrazem *taśmy*. Litera *ś* w tym wyrazie powinna być transkrybowana jako fonem /s'/, pomimo obecności wygłosowego sekwensu *my*, który w tym przypadku nie jest sufiksem.

Tabela 3.13 – Wstępna analiza słownikowa i korpusowa dotycząca litery ś

Lp.	Reguła według M.S.-B.	Liczba wyrazów w <i>sjp.pl</i>	Przykładowe wyrazy z <i>sjp.pl</i>	Liczba wyrazów w korp.	Przykładowe wyrazy z korpusu
1	X[ś]Tmy=/z'/	206	<i>maśćmy, bezczęśćmy, obwieśćmy</i>	33	<i>przypuśćmy, spuśćmy, wpuśćmy</i>
2	X[ś]Rmy=/z'/	56	<i>kreśćmy, domyśmy, namyśmy</i>	14	<i>pomyśmy, myślmy, myślmyż</i>
3	X[ś]TD=/z'/	453	<i>odchwaśćże, pomaśćże</i>	74	<i>sześćdziesiąt, puśćże, sześćdziesiątą</i>
4	X[ś]DA=/z'/	288	<i>zaśby, pogaśćże, podwieśćże</i>	179	<i>prośba, zanieśćże, proście</i>
5	(X-a)[ś]my=/z'/	89769	<i>trząśmy, zatlamśmy, zaświeca-liśmy</i>	7763	<i>byliśmy, jesteśmy, gdybyśmy</i>
6	(X-t)a[ś]my=/z'/	110	<i>kielbaśmy, złaśmy, dokraśmy</i>	1	<i>obyśmy</i>

Wykaz wszystkich wewnątrzwyrazowych ortograficznych grup spółgłoskowych (utworzony na podstawie słownika *sjp.pl*) zawierających literę ś w ortograficznym kontekście udźwięczniającym zawiera zaledwie 12 pozycji, przy czym pozycje 7–12 dotyczą tylko wymowy krakowsko-poznańskiej (są to grupy połączone z sufiksem *my*). Trzeba jednak zaznaczyć, że niektóre ortograficzne grupy utworzone przy użyciu sufiksu *my* pokrywają się z identycznymi grupami występującymi w innych wyrazach, które nie zawierają tego sufiksu. Dotyczy to grupy *ścm*, która występuje w wyrazie *odczyśćmy* (sufiks *my*) oraz w wyrazie *gośćmi* (brak sufiksu). Podobnie ortograficzna grupa spółgłoskowa *jśm* jest obecna w wyrazie *bodajśmy* (sufiks *my*) oraz w wyrazie *najśmglej* (brak sufiksu). Grupa *śm* występuje w wyrazie *adresowaliśmy* (sufiks *my*) oraz w wyrazach: *taśmy, srajtaśmy, jaśminowiec* (brak sufiksu), przy czym dwa pierwsze wyrazy na tej liście zawierają sekwens *my* w wygłosie. W przypadku wymienionych grup tylko obecność sufiksu *my* (w wymowie krakowsko-poznańskiej) może sprawić, że litera ś będzie realizowana w wariantcie dźwięcznym.

Pozycje 3–6 w tabeli 3.14 zawierają sekwens *że* w wygłosie i w tych przypadkach sonoryzacja litery ś występuje zarówno w wymowie krakowsko-poznańskiej, jak i w wymowie warszawskiej. Podobna uwaga dotyczy pozycji pierwszej w tej tabeli, jednak w tym przypadku segmentem udźwięczniającym jest fonem /b/. Podany zapis grupy należącej do wyrazu *sześćdziesiąt* nie obejmuje redukcji drugiej spółgłoski.

Tabela 3.14 – Szczegółowa analiza dotycząca litery ś w grupach śródgłosowych

Lp.	Grupa ort.	TP+kont.	WKP	WW	Przykładowy wyraz
1	<i>śb</i> (N1)	/s'.b/	/z'.b/	/z'.b/	<i>prośba</i>
2	<i>śćdzi</i> (N4)	/s'.ts'.dz'/	/z'.dz'.dz'/	/z'.dz'.dz'/	<i>sześćdziesiąt</i>
3	<i>śćż</i> (N1)	/s'.ts'.Z/	/z'.dz'.Z/	/z'.dz'.Z/	<i>przepuśćże</i>
4	<i>ślż</i> (N1)	/s'.l.Z/	/z'.l.Z/	/z'.l.Z/	<i>domyśże</i>
5	<i>kśż</i> (N1)	/k.s'.Z/	/g.z'.Z/	/g.z'.Z/	<i>zakompleksze</i>
6	<i>śż</i> (N1)	/s'.Z/	/z'.Z/	/z'.Z/	<i>odnieśże</i>
7	<i>ścm</i> (N1)	/s'.ts'.m/	/z'.dz'.m/	/s'.ts'.m/	<i>odczyśćmy</i>
8	<i>jśm</i> (N1)	/j.s'.m/	/j.z'.m/	/j.s'.m/	<i>bodajśmy</i>
9	<i>ślm</i> (N1)	/s'.l.m/	/z'.l.m/	/s'.l.m/	<i>domyśmy</i>
10	<i>mśm</i> (N1)	/m.s'.m/	/m.z'.m/	/m.s'.m/	<i>przytłamśmy</i>
11	<i>śm</i> (N1)	/s'.m/	/z'.m/	/s'.m/	<i>adresowaliśmy</i>
12	<i>kśm</i> (N1)	/k.s'.m/	/g.z'.m/	/k.s'.m/	<i>zakompleksmy</i>

3.9 Litera t

Reguły dotyczące transkrypcji litery *t* są bardziej złożone niż reguły dla pozostałych liter oznaczających spółgłoski właściwe bezdźwięczne. Wynika to z faktu, że litera *t* występuje w sekwensach ortograficznych *trz* oraz *trw*. W tej części uwzględniono tylko te reguły, które mają związek ze zjawiskiem sonoryzacji. Wstępna analiza zawarta w tabeli 3.15 oparta jest na regułach z pierwszej części tabeli 36 w *Automatyzacji...* Wiersze 1–4 dotyczą kontekstów udźwięczniających przy zachowaniu tych samych zasad, które odnoszą się do pozostałych liter oznaczających spółgłoski właściwe bezdźwięczne. Wiersz drugi oraz wiersz trzeci dotyczą wyrazów zawierających sufiks

my w wygłosie, zatem mają one zastosowanie tylko w przypadku wymowy krakowsko-poznańskiej (dźwięczna wymowa fonemu odpowiadającego literze *t* jest wariantem prawdopodobnym).

Wiersze 5–7 dotyczą sekwensu ortograficznego *trz*. umiejscowionego w kontekście udźwięczniającym, w którym powinien być on transkrybowany jako fonem /dZ/. Te reguły mają zastosowanie między innymi dla części *wewnątrz* należącej do wyrazów złożonych, natomiast kontekst udźwięczniający stanowią litery oznaczające spółgłoski dźwięczne właściwe – również litera *w* występująca po junkturze (np. *wewnątrzwarstwowy*). Trzeba zaznaczyć, że dźwięczny wariant transkrypcji sekwensu *trz* (jako fonemu /dZ/) wynikający z reguły zamieszczonej w wierszu 7 tabeli 3.15 dotyczy tylko wymowy krakowsko-poznańskiej (ta reguła ma związek z obecnością sufiksu *my*).

W tabeli 3.15 przytoczono również jedną regułę z drugiej części tabeli 36 w *Automatyzacji...*, która dotyczy transkrypcji sekwensu ortograficznego *trw*. Litera *t* powinna być w nim transkrybowana jako fonem /t/ (na przykład w wyrazach: wytrwały, trwoga), za wyjątkiem wyrazów złożonych, w których pierwszy człon to częśćka *kontr*, a drugi człon rozpoczyna się od litery *w* transkrybowanej w wariantcie dźwięcznym. Wynika to z obecności junktury umiejscowionej przed literą *w*. W takich przypadkach litera *t* należąca do sekwensu *trw* powinna ulec sonoryzacji. Słownik *sjp.pl* zawiera następujące formy podstawowe takich wyrazów: *kontrwalacja*, *kontrwynałazca*, *kontrwywiad*, *kontrwywiadowca*, *kontrwywiadowczy*.

Tabela 3.15 – Wstępna analiza słownikowa i korpusowa dotycząca litery *t* (część 1)

Lp.	Reguła według M.S.-B.	Liczba wyrazów w <i>sjp.pl</i>	Przykładowe wyrazy z <i>sjp.pl</i>	Liczba wyrazów w korpusie	Przykładowe wyrazy z korpusu
1	X[t]D=/d/	2433	<i>postdatowań, kotbelki, rentgenolog</i>	91	<i>groźzagiel, jesteś, Montgomery</i>
2	X[t]Rmy=/d/	52	<i>ułatwmy, uwarstwmy, pastwmy</i>	1	<i>załatwmy</i>
3	X[t]Tmy=/d/	4	<i>wątpmy, zwątpmy, zwątpmyż</i>	0	
4	X[t]R(D-z)A=/d/	200	<i>ułatwże, załatwże zakwitłby</i>	3	<i>zmiotłbym, plótlbyś, rozgniotłby</i>
5	X[tRD]D=/dZ/	167	<i>dopatrzyć, wewnątrzgrupowy, wewnątrzgatunkowy</i>	1	<i>przypatrzyć</i>
6	X[tRD]w=/dZ/	200	<i>wewnątrzwarstwowy, wnątrzwydzielniczy, Gietrzwałd</i>	0	
7	X[tRD]my=/dZ/	114	<i>wypatrzyć, jątrzyć, wietrzyć</i>	4	<i>popatrzyć, przypatrzyć</i>
8	n[t]Rw=/d/	60	<i>kontrwalacja, kontrwywiadu, kontrwynałazcę</i>	5	<i>kontrwywiad, kontrwywiadu, kontrwywiadowi</i>

W dalszym ciągu zamieszczono wyniki bardziej szczegółowych analiz dotyczących różnych możliwości transkrypcji litery *t* w wariantcie dźwięcznym. Aby zachować przyjętą konwencję związaną z prezentacją wyników dotyczących liter oznaczających spółgłoski właściwe bezdźwięczne, najpierw zaprezentowano wykaz wszystkich wewnątrzwyrazowych grup spółgłoskowych (na podstawie słownika *sjp.pl*) zawierających literę *t* w kontekście udźwięczniającym (tabela 3.16). Ten wykaz nie obejmuje grup spółgłoskowych zawierających sekwens *trz* w kontekście udźwięczniającym (został on włączony do oddzielnej analizy). W tabeli 3.16 wiersze o numerach 18–22 dotyczą sonoryzacji tylko w wymowie krakowsko-poznańskiej (są to wyrazy z sufiksem *my*).

Tabela 3.16 – Szczegółowa analiza dotycząca litery *t* w grupach śródgłosowych

Lp.	Grupa ort.	TP+kont.	WKP	WW	Przykładowy wyraz
1	<i>ftb(N1)</i>	/f.t.b/	/v.d.b/	/v.d.b/	<i>Softbank</i>
2	<i>tczż(N1)</i>	/t.tS.Z/	/d.dZ.Z/	/d.dZ.Z/	<i>zwiotczę</i>
3	<i>tg(N1)</i>	/t.g/	/d.g/	/d.g/	<i>katgut</i>
4	<i>ntrd(N1)</i>	/n.t.r.d/	/n.d.r.d/	/n.d.r.d/	<i>kontrdemonstracja</i>
5	<i>ntrg(N1)</i>	/n.t.r.g/	/n.d.r.g/	/n.d.r.g/	<i>kontrgambit</i>
6	<i>ntrw(N1)</i>	/n.t.r.v/	/n.d.r.v/	/n.d.r.v/	<i>kontrwalacja</i>
7	<i>ntd(N1)</i>	/n.t.d/	/n.d.d/	/n.d.d/	<i>kwintdecyma</i>
8	<i>ntb(N1)</i>	/n.t.b/	/n.d.b/	/n.d.b/	<i>Montbeliard</i>
9	<i>ntg(N1)</i>	/n.t.g/	/n.d.g/	/n.d.g/	<i>Montgolfier</i>
10	<i>tg(N1)</i>	/t.g/	/d.g/	/d.g/	<i>netgeneracja</i>

Lp.	Grupa ort.	TP+kont.	WKP	WW	Przykładowy wyraz
11	<i>tzł</i> (N1)	/t.z.w/	/d.z.w/	/d.z.w/	<i>pięciusetzłotowy</i>
12	<i>tb</i> (N1)	/t.b/	/d.b/	/d.b/	<i>pitbul</i>
13	<i>stb</i> (N1)	/s.t.b/	/z.d.b/	/z.d.b/	<i>postbolszewicki</i>
14	<i>std</i> (N1)	/s.t.d/	/z.d.d/	/z.d.d/	<i>postdatować</i>
15	<i>stgl</i> (N1)	/s.t.g.l/	/z.d.g.l/	/z.d.g.l/	<i>postglacjalny</i>
16	<i>tż</i> (N1)	/t.Z/	/d.Z/	/d.Z/	<i>grotżagiel</i>
17	<i>rstwż</i> (N1)	/r.s.t.v.Z/	/r.z.d.v.Z/	/r.z.d.v.Z/	<i>nawarstwże</i>
18	<i>tłm</i> (N1)	/t.l.m/	/d.l.m/	/t.l.m/	<i>doświeltłmy</i>
19	<i>stw</i> (N1)	/s.t.v.m/	/z.d.v.m/	/s.t.f.m/	<i>pastwmy</i>
20	<i>tw</i> (N1)	/t.v.m/	/d.v.m/	/t.f.m/	<i>ułatwmy</i>
21	<i>tp</i> (N1)	/t.p.m/	/d.b.m/	/t.p.m/	<i>wątpmy</i>
22	<i>tcz</i> (N1)	/t.tS.m/	/d.dZ.m/	/t.tS.m/	<i>zwiotczmy</i>

W dalszym ciągu omówiono możliwości transkrypcji triady ortograficznej *trz*. W tabeli 3.17 przedstawiono podsumowanie (na podstawie reguł zawartych w *Automatyzacji...*), które ma następujący układ: w kolumnie drugiej wyszczególniono różne możliwości kontekstu prawostronnego dla triady *trz*, natomiast w kolumnie trzeciej oraz w kolumnie czwartej podano informacje dotyczące transkrypcji tej triady, jeżeli jest ona częścią wyrazu *wewnątrz* (kolumna trzecia tabeli 3.17) oraz dla pozostałych przypadków (kolumna czwarta tabeli 3.17).

Jeżeli triada ortograficzna *trz* jest częścią cząstki *wewnątrz* będącej pierwszym członem wyrazu złożonego, to przy ustalaniu jej dźwięczności można odnieść się do zasad właściwych dla fonetyki międzywyrazowej. Zatem jeżeli w kontekście prawostronnym znajduje się znak bądź wieloznak oznaczający spółgłoskę właściwą, to wówczas status dźwięczności tej spółgłoski decyduje o ewentualnej sonoryzacji triady *trz*. Jeżeli w kontekście prawostronnym znajduje się samogłoska, półsamogłoska lub spółgłoska sonorna, to sonoryzacja jest prawdopodobna tylko w przypadku wymowy krakowsko-poznańskiej (w przypadku kontekstu samogłoskowego podane tutaj informacje różnią się od odpowiedniej reguły w *Automatyzacji...*).

Dla pozostałych przypadków – jeżeli sekwens *trz* nie jest częścią wyrazu *wewnątrz* (kolumna czwarta tabeli 3.17), to zasady dotyczące jego dźwięczności są podobne dla obu typów wymowy i pokrywają się z ogólnymi zasadami dotyczącymi udźwięczniania w ramach wewnątrzwyrazowych grup spółgłoskowych. Warto zauważyć, że w omawianych przypadkach triada *trz* przed samogłoską jest transkrybowana jako sekwens fonemów /t.S/ – wynika to reguł zawartych w *Automatyzacji...*

Tabela 3.17 – Podsumowanie dotyczące możliwości transkrypcji ortograficznej triady *trz*

Lp.	Kontekst prawostronny	Transkrypcja triady <i>trz</i> w wyrazie <i>wewnątrz</i>	Transkrypcja triady <i>trz</i> w innym wyrazie niż <i>wewnątrz</i>
1	Spółgłoska właściwa bezdźwięczna	/tS/ (WKP i WW) np.: <i>wewnątrzsięciowy</i>	/tS/ (WKP i WW) np.: <i>trzciniowy</i>
2	Spółgłoska właściwa dźwięczna	/dZ/ (WKP i WW) np.: <i>wewnątrzgrupowy</i>	/dZ/ (WKP i WW) np.: <i>dopatrzyć</i>
3	Samogłoska	/dZ/ (WKP) lub /tS/ (WW) np.: <i>wewnątrzatomowy</i>	/t.S/ (WKP i WW) np.: <i>jątrzyś</i>
4	Spółgłoski sonorne bez sufiksu <i>my</i>	/dZ/ (WKP) lub /tS/ (WW) np.: <i>wewnątrzmolekularny</i>	/tS/ (WKP i WW) np.: <i>trzmiel, wywietrznik</i>
5	Sufiks <i>my</i>		/dZ/ (WKP) lub /tS/ (WW) np.: <i>popatrzmy</i>

Z informacji zamieszczonych w tabeli 3.17 wynika, że w wymowie krakowsko-poznańskiej triada ortograficzna *trz* należąca do wyrazu *wewnątrz* ulega zarówno sonoryzacji, jak i asybilacji (jest transkrybowana jako fonem /dZ/) pod warunkiem, że wyraz ten znajduje się przed literą oznaczającą: spółgłoskę właściwą dźwięczną, samogłoskę lub spółgłoskę sonorną. Natomiast w wymowie warszawskiej dźwięczny wariant transkrypcji jest możliwy jedynie przed literą oznaczającą spółgłoskę właściwą dźwięczną. W tabeli 3.18 ujęto wykaz form podstawowych wyrazów złożonych, których dotyczą te rozważania (analiza została wykonana na podstawie słownika *sjp.pl*).

Tabela 3.18 – Analiza korpusu *sjp.pl* dotycząca cząstki *wewnątrz*

Lp.	Ortograficzny kontekst prawostronny	Formy podstawowe z <i>sjp.pl</i>
1	<i>a</i>	<i>wewnątrzamerykański, wewnątrzaortalny, wewnątrzatomowy</i>
2	<i>e</i>	<i>wewnątrzręczny</i>
3	<i>o</i>	<i>wewnątrzorganizacyjny, wewnątrzosiedlowy, wewnątrzotrzewnowy</i>
4	<i>u</i>	<i>wewnątrzujęciowy, wewnątrzustrojowy, wewnątrzuszny</i>
5	<i>g</i>	<i>wewnątrzgatunkowy, wewnątrzgrupowy</i>
6	<i>j</i>	<i>wewnątrzjądrowy, wewnątrzjęzykowy</i>
7	<i>m</i>	<i>wewnątrzmaciczny, wewnątrzmolekularny</i>
8	<i>n</i>	<i>wewnątrznaczyniowy</i>
9	<i>rX-z</i>	<i>wewnątrzredakcyjny, wewnątrzrodzinny</i>
10	<i>w</i>	<i>wewnątrzwarstwowy, wewnątrzwierszowy, wewnątrzwspółnotowy, wewnątrzwydzielniczy, wewnątrzwyrazowy</i>
11	<i>z</i>	<i>wewnątrzzakładowy, wewnątrzzdaniowy, wewnątrzwiązkowy</i>

Tabela 3.19 dotyczy wewnątrzwyrazowych grup spółgłoskowych zawierających sekwens ortograficzny *trz* przed literą lub przed wieloznakiem oznaczającym spółgłoskę. Sposób prezentacji tych danych odbiega od konwencji przyjętej w niniejszej publikacji. Różnica polega na tym, że kolumna czwarta i kolumna piąta zawierają zmodyfikowany zapis transkrypcji podstawowej z kolumny trzeciej właściwy dla wymowy krakowsko-poznańskiej oraz dla wymowy warszawskiej. W tej modyfikacji uwzględniono zarówno zjawisko sonoryzacji, jak i zjawisko asybilacji. Warto zauważyć, że niektóre ortograficzne grupy spółgłoskowe mogą występować w wyrazie *wewnątrz* oraz w innych wyrazach. Grupa *trzm* występuje w wyrazach: *wewnątrzmolekularny* i *przechytrzymy*, grupa *trzn* występuje w wyrazach: *wewnątrznaczyniowy* i *bezpowietrzny*, natomiast grupa *trzw* występuje w wyrazach: *wewnątrzwarstwowy*, *Gietrzwałd*. Poza tym w transkrypcji wyrazów znajdujących się na dwóch początkowych pozycjach w tabeli 3.19 uwzględniono modyfikację związaną z asymilacją miejsca artykulacji.

Tabela 3.19 – Szczegółowa analiza dotycząca triady ortograficznej *trz* w grupach śródgłosowych

Lp.	Grupa ort.	TP+kont.	WKP	WW	Przykładowy wyraz
1	strzm(N1)	/s.t.rz.m/	/Z.dZ.m/	/S. tS.m/	<i>lustrzmy</i>
2	strzż(N1)	/s.t.rz.Z/	/Z.dZ.Z/	/Z.dZ.Z/	<i>lustrzże</i>
3	trzg(N1)	/t.rz.g/	/dZ.g/	/dZ.g/	<i>wewnątrzgatunkowy</i>
4	trzgr(N1)	/t.rz.g.r/	/dZ.g.r/	/dZ.g.r/	<i>wewnątrzgrupowy</i>
5	trzj(N4)	/t.rz.j/	/dZ.j/	/ tS.j/	<i>wewnątrzjądrowy</i>
6	trzm(N1)	/t.rz.m/	/dZ.m/	/tS.m/	<i>wewnątrzmolekularny</i>
7	trzn(N2)	/t.rz.n/	/dZ.n/	/tS.n/	<i>wewnątrznaczyniowy</i>
8	trzr(N1)	/t.rz.r/	/dZ.r/	/tS.r/	<i>wewnątrzrodzinny</i>
9	trzw(N1)	/t.rz.v/	/dZ.v/	/dZ.v/	<i>wewnątrzwarstwowy</i>
10	trzwi(N4)	/t.rz.v.j/	/dZ.v.j/	/dZ.v.j/	<i>wewnątrzwierszowy</i>
11	trzz(N2)	/t.rz.z/	/dZ.z/	/dZ.z/	<i>wewnątrzzakładowy</i>
12	trzzd(N1)	/t.rz.z.d/	/dZ.z.d/	/dZ.z.d/	<i>wewnątrzzdaniowy</i>
13	trzwi(N4)	/t.rz.z.v.j/	/dZ.z.v.j/	/dZ.z.v.j/	<i>wewnątrzwiązkowy</i>
14	trzż(N1)	/t.rz.Z/	/dZ.Z/	/dZ.Z/	<i>przypatrzże</i>

3.10 Dwuznak *sz*

Wspomniano już, że w *Automatyzacji...* informacje dotyczące transkrypcji wieloznaków autorka włączyła do fragmentów opracowania dotyczących poszczególnych liter, przy czym czynnikiem decydującym o omówieniu danego wieloznaku w opracowaniu dotyczącym danej litery była litera znajdująca się na pierwszej pozycji wieloznaku. Z tabeli 3.20 wynika, że transkrypcja dwuznaku *sz* jako fonemu /Z/ występuje najczęściej przed literą oznaczającą spółgłoskę właściwą dźwięczną oraz przed sufiksem *my* (ta opcja dotyczy to tylko wymowy

krakowsko-poznańskiej). Ogólna liczba fleksów (w słowniku *sjp.pl*), w przypadku których dwuznak *sz* powinien ulegać sonoryzacji jest stosunkowo niewielka, natomiast w korpusie takie przypadki występują sporadycznie.

Tabela 3.20 – Wstępna analiza słownikowa i korpusowa dotycząca dwuznaku *sz*

Lp.	Reguła według M.S.-B.	Liczba wyrazów w <i>sjp.pl</i>	Przykładowe wyrazy z <i>sjp.pl</i>	Liczba wyrazów w korp.	Przykładowe wyrazy z korpusu
1	X[s]zD=/Z/	385	<i>Kaszgarczyk, nacieszże, buszbok</i>	19	<i>fiszbin, ciesze, widziszże</i>
2	X[s]zTDDA=/Z/	196	<i>klaszcze, wieszczbiarska, wyniszczże</i>	2	<i>wieszczbę</i>
3	X[s]zmy=/Z/	671	<i>nastraszmy, cieszymy, wyrzuszmy</i>	23	<i>piszmy, śpieszmy</i>
4	X[s]zTDmy=/Z/	270	<i>odklaszczy, wrzeszczy, zabłyszczmy</i>	0	
5	X[s]zRmy=/Z/	24	<i>kaszlmy, rozkaszlmy, wykaszlmy</i>	0	

Tabela 3.21 zawiera dane dotyczące wewnątrzwyrazowych grup spółgłoskowych zawierających dwuznak *sz*, który może być transkrybowany jako fonem /Z/. Łatwo zauważyć, że zdecydowaną większość kontekstów udźwięczniających stanowią sufiksy: *że* oraz *my* (druga możliwość dotyczy tylko wymowy krakowsko-poznańskiej).

Trzeba zaznaczyć, że ortograficzna grupa *kszm*, która jest częścią wyrazu *powiększmy* (sufiks *my*), występuje również w wyrazie *Lakszmi*, w którym dwuznak *sz* oraz litera *k* oznaczają fonemy bezdźwięczne bez względu na typ wymowy. Poza tym niektóre grupy ujęte w tabeli 3.21 mogą być upraszczane, jednak ten czynnik nie został tu uwzględniony. Dotyczy to grup: *szż* i *ższż* (w wyrazach: *odstrasze* i *podwyższe*), które najprawdopodobniej byłyby wymawiane jako geminata oparta na fonemie /Z/. Oprócz tego w grupach: *szłż* i *szlm* (w wyrazach: *kaszlże* i *kaszlmy*) fonem odpowiadający dwuznakowi *sz* jest oddzielony od fonemu stanowiącego kontekst udźwięczniający spółgłoską płynną, co sprawia, że dźwięczny wariant wymowy fonemu odpowiadającego dwuznakowi *sz* jest mniej prawdopodobny.

Tabela 3.21 – Szczegółowa analiza dotycząca dwuznaku *sz* w grupach śródgłosowych

Lp.	Grupa ort.	TP+kont.	WKP	WW	Przykładowy wyraz
1	<i>lszb(N1)</i>	/l.S.b/	/l.Z.b/	/l.Z.b/	<i>falszburta</i>
2	<i>szb(N1)</i>	/S.b/	/Z.b/	/Z.b/	<i>fiszbin</i>
3	<i>szg(N1)</i>	/S.g/	/Z.g/	/Z.g/	<i>Kaszgarczyk</i>
4	<i>szczb(N1)</i>	/S.t.S.b/	/Z.dZ.b/	/Z.dZ.b/	<i>wieszczba</i>
5	<i>szczbi(N4)</i>	/S.t.S.b.j/	/Z.dZ.b.j/	/Z.dZ.b.j/	<i>wieszczbie</i>
6	<i>szż(N1)</i>	/S.Z/	/Z.Z/	/Z.Z/	<i>odstrasze</i>
7	<i>szczż(N1)</i>	/S.t.S.Z/	/Z.dZ.Z/	/Z.dZ.Z/	<i>rozplaszczże</i>
8	<i>rszż(N1)</i>	/r.S.Z/	/r.Z.Z/	/r.Z.Z/	<i>gorsze</i>
9	<i>szłż(N1)</i>	/S.l.Z/	/Z.l.Z/	/Z.l.Z/	<i>kaszlże</i>
10	<i>rszczż(N1)</i>	/r.S.t.S.Z/	/r.Z.dZ.Z/	/r.Z.dZ.Z/	<i>marszczże</i>
11	<i>ższż(N1)</i>	/Z.S.Z/	/Z.Z.Z/	/Z.Z.Z/	<i>podwyższe</i>
12	<i>pszż(N1)</i>	/p.S.Z/	/b.Z.Z/	/b.Z.Z/	<i>polepsze</i>
13	<i>jszż(N1)</i>	/j.S.Z/	/j.Z.Z/	/j.Z.Z/	<i>pomniejsze</i>
14	<i>kszż(N1)</i>	/k.S.Z/	/g.Z.Z/	/g.Z.Z/	<i>upiększe</i>
15	<i>jszczż(N1)</i>	/j.S.t.S.Z/	/j.Z.dZ.Z/	/j.Z.dZ.Z/	<i>zeswojszczże</i>
16	<i>szlm(N1)</i>	/S.l.m/	/Z.l.m/	/S.l.m/	<i>kaszlmy</i>
17	<i>rszczm(N1)</i>	/r.S.t.S.m/	/r.Z.dZ.m/	/r.S.t.S.m/	<i>marszczmy</i>
18	<i>lszczm(N1)</i>	/l.S.t.S.m/	/l.Z.dZ.m/	/l.S.t.S.m/	<i>angielszczmy</i>
19	<i>szm(N1)</i>	/S.m/	/Z.m/	/S.m/	<i>rozproszmy</i>
20	<i>szczm(N1)</i>	/S.t.S.m/	/Z.dZ.m/	/S.t.S.m/	<i>blyszczmy</i>
21	<i>rszm(N1)</i>	/r.S.m/	/r.Z.m/	/r.S.m/	<i>gorszy</i>
22	<i>kszm(N1)</i>	/k.S.m/	/g.Z.m/	/k.S.m/	<i>zwiększy</i>

Lp.	Grupa ort.	TP+kont.	WKP	WW	Przykładowy wyraz
23	<i>szczm</i> (N1)	/S.tS.m/	/Z.dZ.m/	/S.tS.m/	<i>błyszczmy</i>
24	<i>rszm</i> (N1)	/r.S.m/	/r.Z.m/	/r.S.m/	<i>gorszmy</i>
25	<i>rszczm</i> (N1)	/r.S.tS.m/	/r.Z.dZ.m/	/r.S.tS.m/	<i>marszczmy</i>
26	<i>szm</i> (N1)	/S.m/	/Z.m/	/S.m/	<i>ośluszmy</i>
27	<i>ższm</i> (N1)	/Z.S.m/	/Z.Z.m/	/S.S.m/	<i>podwyższmy</i>
28	<i>pszm</i> (N1)	/p.S.m/	/b.Z.m/	/p.S.m/	<i>polepszmy</i>
29	<i>jszm</i> (N1)	/j.S.m/	/j.Z.m/	/j.S.m/	<i>pomniejszmy</i>
30	<i>kszm</i> (N1)	/k.S.m/	/g.Z.m/	/k.S.m/	<i>powiększmy</i>
31	<i>mszczm</i> (N1)	/m.S.tS.m/	/m.Z.dZ.m/	/m.S.tS.m/	<i>scudzoziemszczy</i>
32	<i>jszczm</i> (N1)	/j.S.tS.m/	/j.Z.dZ.m/	/j.S.tS.m/	<i>zeswojszczmy</i>

3.11 Dwuznak cz

Dwuznak *cz* należy do przyjętej transkrypcji podstawowej i zgodnie z nią powinien być transkrybowany jako fonem /tS/. W określonych kontekstach dwuznak *cz* oznacza dźwięczny fonem /dZ/. Wstępna analiza zamieszczona w tabeli 3.22 pokazuje, że sonoryzacja występuje przede wszystkim w przypadku kontekstu prawostronnego obejmującego sufiks *my* – w wymowie krakowsko-poznańskiej. Możliwość wymowy dwuznaku *cz* w wariancie dźwięcznym dotyczy kontekstu ortograficznego obejmującego literę oznaczającą spółgłoskę właściwą dźwięczną przed literą oznaczającą samogłoskę (ta możliwość dotyczy zarówno wymowy krakowsko-poznańskiej, jak i wymowy warszawskiej).

Tabela 3.22 – Wstępna analiza słownikowa i korpusowa dotycząca dwuznaku *cz*

Lp.	Reguła według M.S.-B.	Liczba wyrazów w <i>sjp.pl</i>	Przykładowe wyrazy z <i>sjp.pl</i>	Liczba wyrazów w korp.	Przykładowe wyrazy z korpusu
1	X[<i>cz</i>]DA=/dZ/	1461	<i>przełączyć, Kluczborkiem, liczbami</i>	169	<i>plączyć, liczba, wieszczbę</i>
3	(X- <i>r-u</i>)[<i>cz</i>]my(X- <i>c</i>) =/dZ/	1874	<i>złączyć, dręczyć, łopoczyć</i>	16	<i>walczyć, zobaczyć, zatańczy</i>
4	(X- <i>a</i>)r[<i>cz</i>]my(X- <i>c</i>) =/dZ/	50	<i>kurczyć, zafurczyć, poburczyć</i>	0	
5	(X- <i>k</i>)ar[<i>cz</i>]my(X- <i>c</i>) =/dZ/	46	<i>obarczyć, dostarczyć, warczyć</i>	0	
7	(X- <i>k</i>)u[<i>cz</i>]my(X- <i>c</i>) =/dZ/	140	<i>huczyć, wykluczyć, tłuczyć</i>	5	<i>opłuczyć, tłuczyć, uczyć</i>
8	(X-#)ku[<i>cz</i>]my(X- <i>c</i>) =/dZ/	2	<i>dokuczyć, dokuczyć</i>	0	

Zgodnie z przyjętą konwencją dotyczącą sposobu prezentowania analiz, kolejna tabela (3.23) dotyczy wewnątrzwyrazowych grup spółgłoskowych zawierających dwuznak *cz* w kontekście prawostronnym udźwięczniającym. Wiersze 1–22 dotyczą kontekstu udźwięczniającego obejmującego literę oznaczającą spółgłoskę właściwą dźwięczną – zatem w przypadku tych pozycji sonoryzacja dwuznaku *cz* występuje zarówno w wymowie krakowsko-poznańskiej, jak i w wymowie warszawskiej. Natomiast w wierszach 23–39 umieszczono wyrazy zawierające sufiks *my*, zatem dla tych pozycji dźwięczny wariant transkrypcji dwuznaku *cz* jest możliwy tylko w wymowie krakowsko-poznańskiej. Jednakże grupa *czm* (wiersz 24 w tabeli 3.23) może występować zarówno w wyrazach z sufiksem *my* (np. *baczymy*), jak i w wyrazach niezawierających takiego sufiksu (np. *Kaczmarek*).

Tabela 3.23 – Szczegółowa analiza dotycząca dwuznaku *cz* w grupach śródgłosowych

Lp.	Grupa ort.	TP+kont.	WKP	WW	Przykładowy wyraz
1	<i>lszczż</i> (N1)	/l.S.tS.Z/	/l.Z.dZ.Z/	/l.Z.dZ.Z/	<i>spolszczże</i>
2	<i>jczż</i> (N1)	/j.tS.Z/	/j.dZ.Z/	/j.dZ.Z/	<i>bajczże</i>
3	<i>łczż</i> (N1)	/w.tS.Z/	/ł.dZ.Z/	/ł.dZ.Z/	<i>bełczże</i>

Lp.	Grupa ort.	TP+kont.	WKP	WW	Przykładowy wyraz
4	szczż(N1)	/S.tS.Z/	/Z.dZ.Z/	/Z.dZ.Z/	błyszczże
5	rczż(N1)	/r.tS.Z/	/r.dZ.Z/	/r.dZ.Z/	burczże
6	czb(N1)	/tS.b/	/dZ.b/	/dZ.b/	Kluczbork
7	pczż(N1)	/p.tS.Z/	/b.dZ.Z/	/b.dZ.Z/	chłepczże
8	kcżż(N1)	/k.tS.Z/	/g.dZ.Z/	/g.dZ.Z/	cmokczże
9	lcżż(N1)	/l.tS.Z/	/l.dZ.Z/	/l.dZ.Z/	domilczże
10	dczż(N1)	/d.tS.Z/	/d.dZ.Z/	/d.dZ.Z/	doświadczże
11	czb(N1)	/tS.b/	/dZ.b/	/dZ.b/	leczbym
12	czbi(N4)	/tS.b.j/	/dZ.b.j/	/dZ.b.j/	liczbie
13	rszczż(N1)	/r.S.tS.Z/	/r.Z.dZ.Z/	/r.Z.dZ.Z/	marszczże
14	czb(N1)	/tS.b/	/dZ.b/	/dZ.b/	nadliczbówka
15	mczż(N1)	/m.tS.Z/	/m.dZ.Z/	/m.dZ.Z/	scudzoziemczże
16	czd(N1)	/tS.d/	/dZ.d/	/dZ.d/	Poczdąm
17	mszczż(N1)	/m.S.tS.Z/	/m.Z.dZ.Z/	/m.Z.dZ.Z/	scudzoziemszczże
18	szczb(N1)	/S.tS.b/	/Z.dZ.b/	/Z.dZ.b/	wieszczba
19	szczbi(N4)	/S.tS.b.j/	/Z.dZ.b.j/	/Z.dZ.b.j/	wieszczbie
20	jszczż(N1)	/j.S.tS.Z/	/j.Z.dZ.Z/	/j.Z.dZ.Z/	zeswojszczże
21	cczż(N1)	/ts.tS.Z/	/dz.dZ.Z/	/dz.dZ.Z/	zeświecczże
22	tczż(N1)	/t.tS.Z/	/d.dZ.Z/	/d.dZ.Z/	zwiotczże
23	lszczm(N1)	/l.S.tS.m/	/l.Z.dZ.m/	/l.S.tS.m/	angielszczmy
24	czm(N1)	/tS.m/	/dZ.m/	/tS.m/	baczmym
25	jczm(N1)	/j.tS.m/	/j.dZ.m/	/j.tS.m/	bajczmy
26	chczm(N1)	/x.tS.m/	/x.dZ.m/	/x.tS.m/	bechczmy
27	łczm(N1)	/w.tS.m/	/w.dZ.m/	/w.tS.m/	bełczmy
28	szczm(N1)	/S.tS.m/	/Z.dZ.m/	/S.tS.m/	błyszczmy
29	rczm(N1)	/r.tS.m/	/r.dZ.m/	/r.tS.m/	burczmy
30	pczm(N1)	/p.tS.m/	/b.dZ.m/	/p.tS.m/	chłepczmy
31	dczm(N1)	/d.tS.m/	/d.dZ.m/	/t.tS.m/	doświadczmy
32	rszczm(N1)	/r.S.tS.m/	/r.Z.dZ.m/	/r.S.tS.m/	marszczmy
33	łczm(N1)	/l.tS.m/	/l.dZ.m/	/l.tS.m/	milczmy
34	mczm(N1)	/m.tS.m/	/m.dZ.m/	/m.tS.m/	niemczmy
35	mszczm(N1)	/m.S.tS.m/	/m.Z.dZ.m/	/m.S.tS.m/	scudzoziemszczmy
36	jszczm(N1)	/j.S.tS.m/	/j.Z.dZ.m/	/j.S.tS.m/	zeswojszczmy
37	cczm(N1)	/ts.tS.m/	/dz.dZ.m/	/ts.tS.m/	zeświecczmy
38	kczm(N1)	/k.tS.m/	/g.dZ.m/	/k.tS.m/	zmiękczy
39	tczm(N1)	/t.tS.m/	/d.dZ.m/	/t.tS.m/	zwiotczy

3.12 Dwuznaki ci, si

Sekwensy ortograficzne *ci* oraz *si* są dwuznakami pod warunkiem, że są one umiejscowione przed literą ortograficzną oznaczającą samogłoskę. W takim kontekście te dwuznaki nie ulegają sonoryzacji ze względu na antycypację. Zatem są one zawsze wymawiane w wariantcie bezdźwięcznym.

4. Minimalne konteksty modyfikujące status dźwięczności

W tym rozdziale przedstawiono informacje dotyczące minimalnych kontekstów modyfikujących status dźwięczności, czyli kontekstów, na podstawie których można stwierdzić, że dany fonem TP ulega sonoryzacji lub desonoryzacji. Niniejszy rozdział stanowi podsumowanie wszystkich analiz omówionych w rozdziale drugim oraz w rozdziale trzecim. Tamte analizy, a w szczególności dane uzyskane w wyniku stosowania metody redukcji ilościowej, umożliwiły wyznaczenie minimalnych kontekstów modyfikujących status dźwięczności. Informacje tu zawarte dotyczą wewnątrzwyrazowych oraz nagłosowych grup spółgłoskowych zapisanych w przyjętej transkrypcji podstawowej. Oddzielnie odniesiono się do zjawiska desonoryzacji (na podstawie wyników analiz omówionych w rozdziale drugim) oraz do zjawiska sonoryzacji (na podstawie wyników z rozdziału trzeciego). Na potrzeby prezentacji wyników wprowadzono następujące oznaczenia dla kontekstów obejmujących szerokie klasy dźwięków: [WB] (spółgłoski właściwe bezdźwięczne), [WD] (spółgłoski właściwe dźwięczne bez fonemenów odpowiadających literze *w* oraz dwuznakowi *rz*), [SO] (spółgłoski sonorne i półsamogłoski), samogłoski [SA]. Podane oznaczenia odnoszą się do zbiorów fonemów w przyjętej transkrypcji podstawowej.

4.1 Minimalne konteksty ubezdźwięczniające

Na podstawie analiz omówionych w rozdziale drugim można stwierdzić, że dla fonemów oznaczających spółgłoski właściwe dźwięczne (w transkrypcji podstawowej) minimalnym kontekstem ubezdźwięczniającym najczęściej jest fonem sąsiedni. W przypadku fonemów /rz/ oraz /w/ kontekst ubezdźwięczniający obejmuje zarówno sąsiedztwo lewostronne, jak i sąsiedztwo prawostronne (ze względu na zjawisko perseweracji i zjawisko antycypacji):

[WB]./v/
/v/. [WB]
[WB]./rz/
/rz/. [WB]

W przypadku pozostałych fonemów transkrypcji podstawowej oznaczających spółgłoski właściwe dźwięczne istotny jest tylko kontekst prawostronny (ze względu na zjawisko antycypacji):

/b/. [WB]
/g/. [WB]
/z'/. [WB]
/d/. [WB]
/z/. [WB]
/Z/. [WB]
/dZ/. [WB]
/dz/. [WB]
/dz'/. [WB]

Poza wymienionymi pozycjami do minimalnych kontekstów ubezdźwięczniających można zaliczyć też struktury, w których fonem bezdźwięczny jest umiejscowiony za spółgłoską sonorną lub za samogłoską (w takich przypadkach desonoryzacja jest mniej prawdopodobna):

/b/. [SO]. [WB]
/g/. [SO]. [WB]
/z'/. [SO]. [WB]
/d/. [SO]. [WB]
/z/. [SO]. [WB]
/Z/. [SO]. [WB]

Analizy omówione w rozdziale drugim obejmują również wewnątrzwyrazowe grupy spółgłoskowe, które zawierają więcej niż jeden fonem transkrypcji podstawowej, który podlega desonoryzacji. Większość tych grup zawiera dwa zdefiniowane już minimalne konteksty ubezdźwięczniające. Omawiane grupy zostały wymienione w tabeli 4.1:

Tabela 4.1 – Wewnątrzwyrazowe grupy spółgłoskowe, w których występują dwa zdefiniowane konteksty ubezdźwięczniające

Lp.	Grupy spółgłoskowe wewnątrzwyrazowe w TP	Fonemy dźwięczne w TP	Zdefiniowane konteksty ubezdźwięczniające
1	/b.x.v/	/b/, /v/	/b/. [WB], [WB]. /v/
2	/b.p.s.t.v.j/	/b/, /v/	/b/. [WB], [WB]. /v/
3	/b.p.s.t.v/	/b/, /v/	/b/. [WB], [WB]. /v/
4	/b.s.t.rz/	/b/, /rz/	/b/. [WB], [WB]. /rz/
5	/b.s.t.v.j/	/b/, /v/	/b/. [WB], [WB]. /v/
6	/b.s.t.v/	/b/, /v/	/b/. [WB], [WB]. /v/
7	/b.t.rz/	/b/, /rz/	/b/. [WB], [WB]. /rz/
8	/d.x.v/	/d/, /v/	/d/. [WB], [WB]. /v/
9	/d.k.rz.t/	/d/, /rz/	/d/. [WB], [WB]. /rz/
10	/d.k.rz/	/d/, /rz/	/d/. [WB], [WB]. /rz/
11	/d.k.v.j/	/d/, /v/	/d/. [WB], [WB]. /v/
12	/d.k.v/	/d/, /v/	/d/. [WB], [WB]. /v/
13	/d.p.rz/	/d/, /rz/	/d/. [WB], [WB]. /rz/
14	/d.s.k.rz/	/d/, /rz/	/d/. [WB], [WB]. /rz/
15	/d.s.t.rz/	/d/, /rz/	/d/. [WB], [WB]. /rz/
16	/d.s'.v.j/	/d/, /v/	/d/. [WB], [WB]. /v/
17	/d.s'.v/	/d/, /v/	/d/. [WB], [WB]. /v/
18	/d.t.rz/	/d/, /rz/	/d/. [WB], [WB]. /rz/
19	/d.t.v/	/d/, /v/	/d/. [WB], [WB]. /v/
20	/d.t.S.v/	/d/, /v/	/d/. [WB], [WB]. /v/
21	/d.x.rz/	/d/, /rz/	/d/. [WB], [WB]. /rz/
22	/dz'.s.t.v.j/	/dz'/, /v/	/dz'/. [WB], [WB]. /v/
23	/dz'.s.t.v/	/dz'/, /v/	/dz'/. [WB], [WB]. /v/
24	/dz.t.v.j/	/dz'/, /v/	/dz'/. [WB], [WB]. /v/
25	/dz.t.v/	/dz'/, /v/	/dz'/. [WB], [WB]. /v/
26	/j.v.s.t.rz/	/v/, /rz/	/v/. [WB], [WB]. /rz/
27	/rz.k.v.j/	/v/, /rz/	/rz/. [WB], [WB]. /v/
28	/rz.k.v/	/v/, /rz/	/rz/. [WB], [WB]. /v/
29	/v.x.rz/	/rz/, /v/	/v/. [WB], [WB]. /rz/
30	/v.k.rz/	/v/, /rz/	/v/. [WB], [WB]. /rz/
31	/v.p.rz/	/rz/, /v/	/v/. [WB], [WB]. /rz/
32	/v.s.k.rz/	/v/, /rz/	/v/. [WB], [WB]. /rz/
33	/v.s.t.rz/	/v/, /rz/	/v/. [WB], [WB]. /rz/
34	/v.t.rz/	/v/, /rz/	/v/. [WB], [WB]. /rz/
35	/z.x.rz/	/rz/, /z/	/z/. [WB], [WB]. /rz/
36	/z.k.rz/	/rz/, /z/	/z/. [WB], [WB]. /rz/
37	/z.k.v.j/	/v/, /z/	/z/. [WB], [WB]. /v/
38	/z.k.v/	/v/, /z/	/z/. [WB], [WB]. /v/
39	/z.p.rz/	/rz/, /z/	/z/. [WB], [WB]. /rz/
40	/z.s.k.rz/	/rz/, /z/	/z/. [WB], [WB]. /rz/
41	/z.s.p.rz/	/rz/, /z/	/z/. [WB], [WB]. /rz/
42	/z.s.t.rz/	/rz/, /z/	/z/. [WB], [WB]. /rz/
43	/z.s'.v.j/	/v/, /z/	/z/. [WB], [WB]. /v/
44	/z.s.v/	/v/, /z/	/z/. [WB], [WB]. /v/
45	/z.S.v/	/v/, /z/	/z/. [WB], [WB]. /v/
46	/z.t.rz/	/rz/, /z/	/z/. [WB], [WB]. /rz/
47	/z.t.v.j/	/v/, /z/	/z/. [WB], [WB]. /v/
48	/z.t.v/	/v/, /z/	/z/. [WB], [WB]. /v/
49	/z.ts'.v.j/	/v/, /z/	/z/. [WB], [WB]. /v/
50	/z.x.v.j/	/v/, /z/	/z/. [WB], [WB]. /v/
51	/z.x.v/	/v/, /z/	/z/. [WB], [WB]. /v/

Niektóre wewnątrzwyrazowe grupy ujęte w analizach omówionych w rozdziale trzecim nie zawierają zdefiniowanych minimalnych kontekstów ubezdźwięczniających lub konteksty te nie obejmują wszystkich spółgłosek, które podlegają desonoryzacji. Takie grupy ujęto w tabeli 4.2.

Tabela 4.2 – Wewnątrzwyrazowe grupy spółgłoskowe, których struktura wykracza poza zdefiniowane minimalne konteksty ubezdźwięczniające

Lp.	Grupy spółgłoskowe wewnątrzwyrazowe w TP	Fonemy dźwięczne w TP	Lp.	Grupy spółgłoskowe wewnątrzwyrazowe w TP	Fonemy dźwięczne w TP
1	/b.rz.ts'/	/b/, /rz/	22	/z.d.r.s.k/	/d/, /z/
2	/d.rz.ts'/	/d/, /rz/	23	/z.d.r.s.ts/	/d/, /z/
3	/d.s.k.r.v.j/	/d/, /v/	24	/z.d.r.ts/	/d/, /z/
4	/d.v.s.t/	/d/, /v/	25	/z.d.rz.ts'/	/d/, /rz/, /z/
5	/d.v.S/	/d/, /v/	26	/z.d.ts/	/d/, /z/
6	/d.v.s'/	/d/, /v/	27	/z.dz.k/	/dz/, /z/
7	/d.v.tS/	/d/, /v/	28	/Z.dZ.k/	/dZ/, /Z/
8	/g.dz.k/	/dz/, /g/	29	/Z.dZ.ts/	/dZ/, /Z/
9	/g.dz.ts/	/dz/, /g/	30	/z.dz.ts/	/dz/, /z/
10	/g.rz.ts/	/g/, /rz/	31	/Z.dZ.ts'/	/dZ/, /Z/
11	/n.d.rz.ts'/	/d/, /rz/	32	/z'.dz'.ts/	/dz'/, /z'/
12	/rz.b.ts/	/b/, /rz/	33	/z'.dz'.tS/	/dz'/, /z'/
13	/rz.b.ts'/	/b/, /rz/	34	/z'.dz'.ts'/	/dz'/, /z'/
14	/rz.v.ts'/	/v/, /rz/	35	/z.g.rz.ts'/	/g/, /rz/, /z/
15	/v.dz'.ts'/	/dz'/, /v/	36	/Z.g.w.S/	/g/, /Z/
16	/v.rz.k.j/	/v/, /rz/	37	/z.k.r.v/	/v/, /z/
17	/v.rz.k/	/v/, /rz/	38	/z.t.r.v/	/v/, /z/
18	/v.v.s.t.rz/	/v/, /rz/	39	/z.v.s.t/	/v/, /z/
19	/z'.b.ts/	/b/, /z'/	40	/z.v.s'.ts'/	/v/, /z/
20	/z'.b.ts'/	/b/, /z'/	41	/z'.v.ts/	/v/, /z'/
21	/z.d.k/	/d/, /z/	42	/z'.v.ts'/	/v/, /z'/

Ostatnia tabela w tej części (4.3) dotyczy nagłosowych grup spółgłoskowych, w ramach których litera *w* oraz dwuznak *rz* ulegają desonoryzacji, zatem to ubezdźwięcznienie pokrywa się ze zdefiniowanymi kontekstami minimalnymi: /v/. [WB] i [WB]. /rz/. Poza tym istnieje jedna grupa nagłosowa, która zawiera dwie spółgłoski właściwe dźwięczne (/#.v.z.S/). Desonoryzacja tych spółgłosek nie pokrywa się z wyznaczonym zbiorem minimalnych kontekstów ubezdźwięczniających.

Tabela 4.3 – Nagłosowe grupy spółgłoskowe, w których występują dwa zdefiniowane konteksty ubezdźwięczniające

Lp.	Grupy spółgłoskowe wewnątrzwyrazowe w TP	Fonemy dźwięczne w TP	Konteksty ubezdźwięczniające
1	/#.v.x.rz/	/v/, /rz/	/v/. [WB], [WB]. /rz/
2	/#.v.k.rz/	/v/, /rz/	/v/. [WB], [WB]. /rz/
3	/#.v.p.rz/	/v/, /rz/	/v/. [WB], [WB]. /rz/
4	/#.v.t.rz/	/v/, /rz/	/v/. [WB], [WB]. /rz/
5	/#.v.s.k.rz/	/v/, /rz/	/v/. [WB], [WB]. /rz/
6	/#.v.s.t.rz/	/v/, /rz/	/v/. [WB], [WB]. /rz/

4.2 Minimalne konteksty udźwięczniające

Na podstawie analiz omówionych w rozdziale trzecim wyznaczono minimalne konteksty udźwięczniające dla fonemów transkrypcji podstawowej:

/ts/. [WD]
/ts'/. [WD]

/f/. [WD]
 /k/. [WD]
 /p/. [WD]
 /s/. [WD]
 /s'/. [WD]
 /t/. [WD]
 /S/. [WD]
 /tS/. [WD]

Podany zbiór kontekstów nie pokrywa wielu spółgłosek właściwych bezdźwięcznych, które podlegają sonoryzacji. Problem ten dotyczy następujących struktur wyrazów i grup spółgłoskowych:

- grupy, w których między spółgłoską właściwą bezdźwięczną a spółgłoską właściwą dźwięczną jest umiejscowiona spółgłoska sonorna lub półsamogłoska, np.: /k.w.b/, /p.w.b/, /p.l.Z/, /s.w.b/, /s'.l.Z/, /S.l.Z/;
- grupy należące do wyrazów uformowanych przy użyciu cząstki *wewnątrz*, np.: /s.t.rz.Z/, /t.rz.g/, /t.rz.g.r/, /t.rz.v/, /t.rz.v.j/, /t.rz.z/, /t.rz.z.d/, /t.rz.z.v.j/, /t.rz.Z/;
- inne wyrazy zawierające sekwens ortograficzny *trz* umiejscowiony w kontekście udźwięczniającym;
- grupy należące do wyrazów uformowanych przy użyciu przedrostków: *eks*, *post*, *kontr*, *ćwierć*, np. grupy w wyrazach: *ekszołnież*, *postgambit*, *kontrwywiad*, *ćwierćwałek*;
- grupy uformowane przy użyciu sufiksu *my* (sonoryzacja grupy jest prawdopodobna tylko w wymowie karkowsko-poznańskiej): /d.tS.m/, /f.m/, /x.tS.m/, /j.S.tS.m/, /j.S.m/, /j.s'.m/, /j.tS.m/, /k.l.m/, /k.rz.m/, /k.s.m/, /k.S.m/, /k.s'.m/, /k.tS.m/, /l.S.tS.m/, /l.tS.m/, /ł.p.m/, /ł.tS.m/, /m.p.m/, /m.S.tS.m/, /m.s'.m/, /m.tS.m/, /p.l.m/, /p.S.m/, /p.tS.m/, /p.ts'.m/, /p.m.m/, /r.f.m/, /r.p.m/, /r.s.t.v.m/, /r.S.tS.m/, /r.S.m/, /r.tS.m/, /r.ts'.m/, /s.k.rz.m/, /S.l.m/, /s'.l.m/, /s.t.S.m/, /s.t.v.m/, /S.tS.m/, /s'.ts'.m/, /S.m/, /s'.m/, /t.l.m/, /t.p.m/, /t.tS.m/, /t.v.m/, /ts.tS.m/, /tS.m/, /ts'.m/, /w.ts'.m/, /x.ts'.m/, /Z.S.m/;
- inne grupy spółgłoskowe, które zawierają co najmniej dwa bezdźwięczne fonemy w transkrypcji podstawowej, które są umiejscowione w kontekście udźwięczniającym. Te grupy zostały wymienione w tabeli 4.4;
- w niektórych przypadkach o sonoryzacji całej grupy może zadecydować obecność junktury;

Tabela 4.4 – Wewnątrzwyrazowe grupy spółgłoskowe zawierające co najmniej dwa fonemy TP w kontekście udźwięczniającym

Lp.	Grupy spółgłoskowe wewnątrzwyrazowe w TP	Fonemy bezdźwięczne w TP	Lp.	Grupy spółgłoskowe wewnątrzwyrazowe w TP	Fonemy bezdźwięczne w TP
1	/f.t.b/	/f/, /t/	10	/r.s.t.v.Z/	/s/, /t/
2	/k.S.Z/	/k/, /S/	11	/s.k.dZ/	/s/, /k/
3	/k.s'.Z/	/k/, /s'/	12	/S.tS.b/	/S/, /tS/
4	/k.tS.Z/	/k/, /tS/	13	/s'.ts'.dz'/	/s'/, /ts'/
5	/l.f.s.b/	/f/, /s/	14	/S.tS.Z/	/S/, /tS/
6	/p.s.b/	/p/, /s/	15	/s'.ts'.Z/	/s'/, /ts'/
7	/p.S.Z/	/p/, /S/	16	/t.tS.Z/	/t/, /tS/
8	/p.tS.Z/	/p/, /tS/	17	/ts.tS.Z/	/ts/, /tS/
9	/p.ts'.Z/	/p/, /ts'/			

5. Sonoryzacja i desonoryzacja w fonetyce międzywyrazowej

5.1 Podstawowe problemy

Często sposób wymowy pojedynczych spółgłosek i grup spółgłoskowych umiejscowionych w wygłosie wyrazu jest uzależniony od struktury nagłosu następnego wyrazu lub od faktu, że wymawiany wyraz znajduje się na pozycji wygłosu absolutnego. W tym rozdziale przedstawiono analizę obejmującą wszystkie wygłosowe grupy spółgłoskowe (analizę przeprowadzono na podstawie słownika *sjp.pl*). Wygłosowa spółgłoska właściwa lub wygłosowa grupa spółgłoskowa zawierająca spółgłoski właściwe może ulegać zarówno sonoryzacji, jak i desonoryzacji – nagłos kolejnego wymawianego wyrazu może stanowić zarówno kontekst udźwięczniający, jak i kontekst ubezdźwięczniający. Jednak realizacja antycypacji ma inny zasięg w wymowie krakowsko-poznańskiej oraz w wymowie warszawskiej. Można przyjąć bardzo uogólnione reguły, zgodnie z którymi w wymowie krakowsko-poznańskiej każdy dźwięczny nagłos (samogłoska, półsamogłoska, spółgłoska sonorna lub spółgłoska właściwa dźwięczna) ma moc udźwięczniającą dla wygłosu poprzedniego wyrazu. Natomiast w przypadku wymowy warszawskiej są to tylko spółgłoski właściwe dźwięczne (z wyjątkiem wyrażen przyimkowych, które stosują się do zasad wymowy międzywyrazowej krakowsko-poznańskiej). Zatem międzywyrazowy kontekst ubezdźwięczniający w przypadku wymowy krakowsko-poznańskiej obejmuje tylko spółgłoski właściwe bezdźwięczne, natomiast w wymowie warszawskiej są to wszystkie dźwięki różne od spółgłosek właściwych dźwięcznych. Te ogólne zasady można zastosować przy projektowaniu każdego systemu transkrypcji. Można również prowadzić bardziej skrupulatne badania, które wskażą na inne możliwości oddziaływania struktury nagłosu wyrazu na określone spółgłoski oraz na określone struktury grup spółgłoskowych w wygłosie wyrazu poprzedzającego. W języku polskim w procesach fonetyki międzywyrazowej nie występuje zjawisko perseweracji.

5.2 Analiza struktury grup spółgłoskowych w wygłosie wyrazów

W dalszym ciągu przedstawiono wyniki dokładnej analizy grup spółgłoskowych umiejscowionych w wygłosie wyrazów – analizę przeprowadzono na podstawie słownika *sjp.pl*. Wszystkie wygłosowe grupy spółgłoskowe podzielono na cztery kategorie związane z możliwościami oddziaływania na nie przez nagłos kolejnego wymawianego wyrazu. Pierwsza prezentowana kategoria obejmuje grupy, w których wszystkie litery bądź wieloznaki oznaczające spółgłoski właściwe w przyjętej transkrypcji podstawowej mają status bezdźwięczny. Zatem domyślnie takie grupy są jednolite pod względem tzw. dźwięczności ortograficznej liter oznaczających spółgłoski właściwe. Takie grupy mogą ulegać sonoryzacji w kontekście udźwięczniającym właściwym dla danego typu wymowy. W tabeli 5.1 ukazano bezdźwięczny wariant każdej grupy (domyślny – zgodny z transkrypcją podstawową) oraz wariant dźwięczny. Te zapisy nie obejmują ewentualnych uproszczeń i innych modyfikacji w ramach grup spółgłoskowych.

Tabela 5.1 – Bezdźwięczne wygłosowe grupy spółgłoskowe

Lp.	Grupa ort.	TP	I stopień redukcji	II stopień redukcji	Wariant dźwięczny	Przykładowy wyraz
1	<i>rnst</i>	/r.n.s.t/	PŁ.NO.SB.ZB	SO.SO.WB.WB	/r.n.z.d/	<i>Ernst</i>
2	<i>mch</i>	/m.x/	NO.SB	SO.WB	/m.x/	<i>czeremch</i>
3	<i>mf</i>	/m.f/	NO.SB	SO.WB	/m.v/	<i>triumf</i>
4	<i>ms</i>	/m.s/	NO.SB	SO.WB	/m.z/	<i>gzymś</i>
5	<i>msz</i>	/m.S/	NO.SB	SO.WB	/m.Z/	<i>zamsz</i>
6	<i>mś</i>	/m.s'/	NO.SB	SO.WB	/m.z'/	<i>czymś</i>
7	<i>nf</i>	/n.f/	NO.SB	SO.WB	/n.v/	<i>tonf</i>
8	<i>nsz</i>	/n.S/	NO.SB	SO.WB	/n.Z/	<i>czynsz</i>
9	<i>mcz</i>	/m.ts/	NO.ZB	SO.WB	/m.dZ/	<i>niemcz</i>
10	<i>mć</i>	/m.ts'/	NO.ZB	SO.WB	/m.dz'/	<i>ciamć</i>

Lp.	Grupa ort.	TP	I stopień redukcji	II stopień redukcji	Wariant dźwięczny	Przykładowy wyraz
11	<i>mp</i>	/m.p/	NO.ZB	SO.WB	/m.b/	<i>Glemp</i>
12	<i>mt</i>	/m.t/	NO.ZB	SO.WB	/m.d/	<i>Klimt</i>
13	<i>nc</i>	/n.ts/	NO.ZB	SO.WB	/n.dz/	<i>Ferenc</i>
14	<i>ncz</i>	/n.tS/	NO.ZB	SO.WB	/n.dZ/	<i>klincz</i>
15	<i>nk</i>	/n.k/	NO.ZB	SO.WB	/n.g/	<i>cynk</i>
16	<i>nt</i>	/n.t/	NO.ZB	SO.WB	/n.d/	<i>abiturent</i>
17	<i>ńc</i>	/n'.ts/	NO.ZB	SO.WB	/n'.dz/	<i>słońc</i>
18	<i>ńcz</i>	/n'.tS/	NO.ZB	SO.WB	/n'.dZ/	<i>zakończ</i>
19	<i>ńć</i>	/n'.ts'/	NO.ZB	SO.WB	/n'.dz'/	<i>babuńć</i>
20	<i>lch</i>	/l.x/	PŁ.SB	SO.WB	/l.x/	<i>olch</i>
21	<i>lf</i>	/l.f/	PŁ.SB	SO.WB	/l.v/	<i>Adolf</i>
22	<i>ls</i>	/l.s/	PŁ.SB	SO.WB	/l.z/	<i>puls</i>
23	<i>lsz</i>	/l.S/	PŁ.SB	SO.WB	/l.Z/	<i>kulsz</i>
24	<i>rch</i>	/r.x/	PŁ.SB	SO.WB	/r.x/	<i>wierch</i>
25	<i>rf</i>	/r.f/	PŁ.SB	SO.WB	/r.v/	<i>morf</i>
26	<i>rs</i>	/r.s/	PŁ.SB	SO.WB	/r.z/	<i>burs</i>
27	<i>rsz</i>	/r.S/	PŁ.SB	SO.WB	/r.Z/	<i>zgorsz</i>
28	<i>rś</i>	/r.s'/	PŁ.SB	SO.WB	/r.z'/	<i>piers</i>
29	<i>lc</i>	/l.ts/	PŁ.ZB	SO.WB	/l.dz/	<i>felc</i>
30	<i>lcz</i>	/l.tS/	PŁ.ZB	SO.WB	/l.dZ/	<i>Jelcz</i>
31	<i>łć</i>	/l.ts'/	PŁ.ZB	SO.WB	/l.dz'/	<i>Julć</i>
32	<i>lk</i>	/l.k/	PŁ.ZB	SO.WB	/l.g/	<i>wilk</i>
33	<i>lp</i>	/l.p/	PŁ.ZB	SO.WB	/l.b/	<i>Alp</i>
34	<i>lt</i>	/l.t/	PŁ.ZB	SO.WB	/l.d/	<i>wolt</i>
35	<i>rc</i>	/r.ts/	PŁ.ZB	SO.WB	/r.dz/	<i>sztorc</i>
36	<i>rcz</i>	/r.tS/	PŁ.ZB	SO.WB	/r.dZ/	<i>skurcz</i>
37	<i>rć</i>	/r.ts'/	PŁ.ZB	SO.WB	/r.dz'/	<i>ćwierć</i>
38	<i>rk</i>	/r.k/	PŁ.ZB	SO.WB	/r.g/	<i>cyrk</i>
39	<i>rp</i>	/r.p/	PŁ.ZB	SO.WB	/r.b/	<i>sierp</i>
40	<i>rt</i>	/r.t/	PŁ.ZB	SO.WB	/r.d/	<i>Albert</i>
41	<i>jch</i>	/j.x/	PS.SB	SO.WB	/j.x/	<i>Rajch</i>
42	<i>jf</i>	/j.f/	PS.SB	SO.WB	/j.v/	<i>sejf</i>
43	<i>js</i>	/j.s/	PS.SB	SO.WB	/j.z/	<i>gnejs</i>
44	<i>jsz</i>	/j.S/	PS.SB	SO.WB	/j.Z/	<i>gejsz</i>
45	<i>jś</i>	/j.s'/	PS.SB	SO.WB	/j.z'/	<i>czyjś</i>
46	<i>łch</i>	/w.x/	PS.SB	SO.WB	/w.x/	<i>dziółch</i>
47	<i>łsz</i>	/w.S/	PS.SB	SO.WB	/w.Z/	<i>falsz</i>
48	<i>jc</i>	/j.ts/	PS.ZB	SO.WB	/j.dz/	<i>bejc</i>
49	<i>jcz</i>	/j.tS/	PS.ZB	SO.WB	/j.dZ/	<i>pejcz</i>
50	<i>jk</i>	/j.k/	PS.ZB	SO.WB	/j.g/	<i>szejk</i>
51	<i>jt</i>	/j.t/	PS.ZB	SO.WB	/j.d/	<i>wójt</i>
52	<i>łcz</i>	/w.tS/	PS.ZB	SO.WB	/w.dZ/	<i>Bełcz</i>
53	<i>łć</i>	/w.ts'/	PS.ZB	SO.WB	/w.dz'/	<i>dokształć</i>
54	<i>łk</i>	/w.k/	PS.ZB	SO.WB	/w.g/	<i>pułk</i>
55	<i>łp</i>	/w.p/	PS.ZB	SO.WB	/w.b/	<i>chełp</i>
56	<i>łt</i>	/w.t/	PS.ZB	SO.WB	/w.d/	<i>bełt</i>
57	<i>mpr*3</i>	/m.p.r/	NO.ZB.PŁ	SO.WB.SO	/m.b.r/	<i>Tempr</i>

Lp.	Grupa ort.	TP	I stopień redukcji	II stopień redukcji	Wariant dźwięczny	Przykładowy wyraz
58	<i>ntr*3</i>	/n.t.r/	NO.ZB.PŁ	SO.WB.SO	/n.d.r/	<i>centr</i>
59	<i>lśń*3</i>	/l.s'.n'/	PŁ.SB.NO	SO.WB.SO	/l.z'.n'/	<i>opilśń</i>
60	<i>rczm*3</i>	/r.tS.m/	PŁ.ZB.NO	SO.WB.SO	/r.dZ.m/	<i>karczm</i>
61	<i>ltr*3</i>	/l.t.r/	PŁ.ZB.PŁ	SO.WB.SO	/l.d.r/	<i>filtr</i>
62	<i>lkt*3</i>	/l.k.w/	PŁ.ZB.PS	SO.WB.SO	/l.g.w/	<i>milkt</i>
63	<i>rkt*3</i>	/r.k.w/	PŁ.ZB.PS	SO.WB.SO	/r.g.w/	<i>świerkt</i>
64	<i>rpt*3</i>	/r.p.w/	PŁ.ZB.PS	SO.WB.SO	/r.b.w/	<i>cierpt</i>
65	<i>łkt*3</i>	/w.k.w/	PS.ZB.PS	SO.WB.SO	/w.g.w/	<i>nadżółkt</i>
66	<i>msk</i>	/m.s.k/	NO.SB.ZB	SO.WB.WB	/m.z.g/	<i>Omsk</i>
67	<i>mst</i>	/m.s.t/	NO.SB.ZB	SO.WB.WB	/m.z.d/	<i>zemst</i>
68	<i>mszcz</i>	/m.S.tS/	NO.SB.ZB	SO.WB.WB	/m.Z.dZ/	<i>scudzoiemszcz</i>
69	<i>nst</i>	/n.s.t/	NO.SB.ZB	SO.WB.WB	/n.z.d/	<i>dunst</i>
70	<i>nszt</i>	/n.S.t/	NO.SB.ZB	SO.WB.WB	/n.Z.d/	<i>kunst</i>
71	<i>ńsk</i>	/n'.s.k/	NO.SB.ZB	SO.WB.WB	/n'.z.g/	<i>Puńsk</i>
72	<i>ńszcz</i>	/n'.S.tS/	NO.SB.ZB	SO.WB.WB	/n'.Z.dZ/	<i>schińszcz</i>
73	<i>mpf</i>	/m.p.f/	NO.ZB.SB	SO.WB.WB	/m.b.v/	<i>kampf</i>
74	<i>nks</i>	/n.k.s/	NO.ZB.SB	SO.WB.WB	/n.g.z/	<i>dynks</i>
75	<i>mpt</i>	/m.p.t/	NO.ZB.ZB	SO.WB.WB	/m.b.d/	<i>kontempt</i>
76	<i>nkt</i>	/n.k.t/	NO.ZB.ZB	SO.WB.WB	/n.g.d/	<i>adiunkt</i>
77	<i>lsk</i>	/l.s.k/	PŁ.SB.ZB	SO.WB.WB	/l.z.g/	<i>Archangielsk</i>
78	<i>lszcz</i>	/l.S.tS/	PŁ.SB.ZB	SO.WB.WB	/l.Z.dZ/	<i>spolszcz</i>
79	<i>rsk</i>	/r.s.k/	PŁ.SB.ZB	SO.WB.WB	/r.z.g/	<i>Czersk</i>
80	<i>rszcz</i>	/r.S.tS/	PŁ.SB.ZB	SO.WB.WB	/r.Z.dZ/	<i>barszcz</i>
81	<i>rszt</i>	/r.S.t/	PŁ.SB.ZB	SO.WB.WB	/r.Z.d/	<i>herszt</i>
82	<i>rść</i>	/r.s'.ts'/	PŁ.SB.ZB	SO.WB.WB	/r.z'.dz'/	<i>garść</i>
83	<i>rpc</i>	/r.p.ts/	PŁ.ZB.ZB	SO.WB.WB	/r.b.dz/	<i>Sierpc</i>
84	<i>rpt</i>	/r.p.t/	PŁ.ZB.ZB	SO.WB.WB	/r.b.d/	<i>ekscerpt</i>
85	<i>jsc</i>	/j.s.ts/	PS.SB.ZB	SO.WB.WB	/j.z.dz/	<i>miejsc</i>
86	<i>jsk</i>	/j.s.k/	PS.SB.ZB	SO.WB.WB	/j.z.g/	<i>wojsk</i>
87	<i>jst</i>	/j.s.t/	PS.SB.ZB	SO.WB.WB	/j.z.d/	<i>rojst</i>
88	<i>jszcz</i>	/j.S.tS/	PS.SB.ZB	SO.WB.WB	/j.Z.dZ/	<i>Zabojszcz</i>
89	<i>jść</i>	/j.s'.ts'/	PS.SB.ZB	SO.WB.WB	/j.z'.dz'/	<i>dojść</i>
80	<i>łst</i>	/w.s.t/	PS.SB.ZB	SO.WB.WB	/w.z.d/	<i>chelst</i>
91	<i>jstr*3</i>	/j.s.t.r/	PS.SB.ZB.PŁ	SO.WB.WB.SO	/j.z.d.r/	<i>tajstr</i>
92	<i>sm*3</i>	/s.m/	SB.NO	WB.SO	/z.m/	<i>osm</i>
93	<i>śm*3</i>	/s'.m/	SB.NO	WB.SO	/z'.m/	<i>taśm</i>
94	<i>śń*3</i>	/s'.n'/	SB.NO	WB.SO	/z'.n'/	<i>cieśń</i>
95	<i>chr*3</i>	/x.r/	SB.PŁ	WB.SO	/x.r/	<i>wichr</i>
96	<i>fr*3</i>	/f.r/	SB.PŁ	WB.SO	/v.r/	<i>gofr</i>
97	<i>szl*3</i>	/S.l/	SB.PŁ	WB.SO	/Z.l/	<i>kaszl</i>
98	<i>śl*3</i>	/s'.l/	SB.PŁ	WB.SO	/z'.l/	<i>domyśl</i>
99	<i>chl*3</i>	/x.w/	SB.PS	WB.SO	/x.w/	<i>dosechl</i>
100	<i>st*3</i>	/s.w/	SB.PS	WB.SO	/z.w/	<i>donióst</i>
101	<i>czm*3</i>	/tS.m/	ZB.NO	WB.SO	/dZ.m/	<i>kuczm</i>
102	<i>ćm*3</i>	/ts'.m/	ZB.NO	WB.SO	/dz'.m/	<i>ciućm</i>
103	<i>pn*3</i>	/p.n/	ZB.NO	WB.SO	/b.n/	<i>kupn</i>
104	<i>pń*3</i>	/p.n'/	ZB.NO	WB.SO	/b.n'/	<i>wapń</i>

Lp.	Grupa ort.	TP	I stopień redukcji	II stopień redukcji	Wariant dźwięczny	Przykładowy wyraz
105	<i>tm*3</i>	/t.m/	ZB.NO	WB.SO	/d.m/	<i>algorytm</i>
106	<i>tn*3</i>	/t.n/	ZB.NO	WB.SO	/d.n/	<i>piętn</i>
107	<i>kr*3</i>	/k.r/	ZB.PŁ	WB.SO	/g.r/	<i>świekr</i>
108	<i>pl*3</i>	/p.l/	ZB.PŁ	WB.SO	/b.l/	<i>zakropl</i>
109	<i>pr*3</i>	/p.r/	ZB.PŁ	WB.SO	/b.r/	<i>Cypr</i>
110	<i>tl*3</i>	/t.l/	ZB.PŁ	WB.SO	/d.l/	<i>zapętl</i>
111	<i>tr*3</i>	/t.r/	ZB.PŁ	WB.SO	/d.r/	<i>Piotr</i>
112	<i>kl*3</i>	/k.w/	ZB.PS	WB.SO	/g.w/	<i>nawykl</i>
113	<i>pl*3</i>	/p.w/	ZB.PS	WB.SO	/b.w/	<i>krzepł</i>
114	<i>tl*3</i>	/t.w/	ZB.PS	WB.SO	/d.w/	<i>dogniółł</i>
115	<i>chś</i>	/x.s'/	SB.SB	WB.WB	/x.z'/	<i>czyichś</i>
116	<i>sf</i>	/s.f/	SB.SB	WB.WB	/z.v/	<i>Basf</i>
117	<i>chcz</i>	/x.tS/	SB.ZB	WB.WB	/x.dZ/	<i>bechcz</i>
118	<i>chć</i>	/x.ts'/	SB.ZB	WB.WB	/x.ts'/	<i>kuchć</i>
119	<i>cht</i>	/x.t/	SB.ZB	WB.WB	/x.d/	<i>bucht</i>
120	<i>fć</i>	/f.ts'/	SB.ZB	WB.WB	/v.dz'/	<i>Stefć</i>
121	<i>ft</i>	/f.t/	SB.ZB	WB.WB	/v.d/	<i>dryft</i>
122	<i>sk</i>	/s.k/	SB.ZB	WB.WB	/z.g/	<i>wosk</i>
123	<i>st</i>	/s.t/	SB.ZB	WB.WB	/z.d/	<i>żywokost</i>
124	<i>szcz</i>	/S.tS/	SB.ZB	WB.WB	/Z.dZ/	<i>błyszcz</i>
125	<i>szt</i>	/S.t/	SB.ZB	WB.WB	/Z.d/	<i>koszt</i>
126	<i>ść</i>	/s'.ts'/	SB.ZB	WB.WB	/z'.dz'/	<i>czyść</i>
127	<i>śk</i>	/s'.k/	SB.ZB	WB.WB	/z'.g/	<i>Zyśk</i>
128	<i>kf</i>	/k.f/	ZB.SB	WB.WB	/g.v/	<i>nakf</i>
129	<i>ks</i>	/k.s/	ZB.SB	WB.WB	/g.z/	<i>żelazokoks</i>
130	<i>ksz</i>	/k.S/	ZB.SB	WB.WB	/g.Z/	<i>ryksz</i>
131	<i>kś</i>	/k.s'/	ZB.SB	WB.WB	/g.z'/	<i>zakompleś</i>
132	<i>ps</i>	/p.s/	ZB.SB	WB.WB	/b.z/	<i>apokalips</i>
133	<i>psz</i>	/p.S/	ZB.SB	WB.WB	/b.Z/	<i>polepsz</i>
134	<i>pś</i>	/p.s'/	ZB.SB	WB.WB	/b.z'/	<i>Kłupś</i>
135	<i>ccz</i>	/ts.tS/	ZB.ZB	WB.WB	/dz.dZ/	<i>ześwieccz</i>
136	<i>ck</i>	/ts.k/	ZB.ZB	WB.WB	/dz.g/	<i>Łąck</i>
137	<i>cp</i>	/ts.p/	ZB.ZB	WB.WB	/dz.b/	<i>chucp</i>
138	<i>czt</i>	/tS.t/	ZB.ZB	WB.WB	/dZ.d/	<i>uczt</i>
139	<i>kcz</i>	/k.tS/	ZB.ZB	WB.WB	/g.dZ/	<i>miękcZ</i>
140	<i>kć</i>	/k.ts'/	ZB.ZB	WB.WB	/g.dz'/	<i>Wikć</i>
141	<i>kt</i>	/k.t/	ZB.ZB	WB.WB	/g.d/	<i>afekt</i>
142	<i>pcz</i>	/p.tS/	ZB.ZB	WB.WB	/b.dZ/	<i>chłepcz</i>
143	<i>pć</i>	/p.ts'/	ZB.ZB	WB.WB	/b.dz'/	<i>zakopć</i>
144	<i>pt</i>	/p.t/	ZB.ZB	WB.WB	/b.d/	<i>Egipt</i>
145	<i>tcz</i>	/t.tS/	ZB.ZB	WB.WB	/d.dZ/	<i>zwiotcz</i>
146	<i>tp</i>	/t.p/	ZB.ZB	WB.WB	/d.b/	<i>wątp</i>
147	<i>stm*3</i>	/s.t.m/	SB.ZB.NO	WB.WB.SO	/z.d.m/	<i>astm</i>
148	<i>chtr*3</i>	/x.t.r/	SB.ZB.PŁ	WB.WB.SO	/x.d.r/	<i>blichtr</i>
149	<i>skl*3</i>	/s.k.l/	SB.ZB.PŁ	WB.WB.SO	/z.g.l/	<i>płaskl</i>
150	<i>skr*3</i>	/s.k.r/	SB.ZB.PŁ	WB.WB.SO	/z.g.r/	<i>jaskr</i>
151	<i>str*3</i>	/s.t.r/	SB.ZB.PŁ	WB.WB.SO	/z.d.r/	<i>sióstr</i>

Lp.	Grupa ort.	TP	I stopień redukcji	II stopień redukcji	Wariant dźwięczny	Przykładowy wyraz
152	<i>szt</i> *3	/S.t.r/	SB.ZB.PŁ	WB.WB.SO	/Z.d.r/	<i>musztr</i>
153	<i>stł</i> *3	/s.t.w/	SB.ZB.PS	WB.WB.SO	/z.d.w/	<i>gęstł</i>
154	<i>ptr</i> *3	/p.t.r/	ZB.ZB.PŁ	WB.WB.SO	/b.d.r/	<i>dioptr</i>
155	<i>psk</i>	/p.s.k/	ZB.SB.ZB	WB.WB.WB	/b.z.g/	<i>łapsk</i>
156	<i>kstr</i> *3	/k.s.t.r/	ZB.SB.SB.PŁ	WB.WB.WB.SO	/g.z.d.r/	<i>tekstr</i>

Kolejna tabela (5.2) zawiera podsumowanie dotyczące wszystkich wygłosowych struktur spółgłoskowych ujętych w tabeli 5.1 po zastosowaniu metody redukcji ilościowej. Warto zauważyć, że wszystkie struktury wymienione w tabeli 5.2 są zapisane przy użyciu tylko szerokich klas dźwięków. W przedstawionym zestawieniu symbolem *3 oznaczono te wygłosowe grupy spółgłoskowe (oraz struktury grup po zastosowaniu redukcji), w których po literze oznaczającej spółgłoskę właściwą bezdźwięczną jest umiejscowiona litera oznaczająca spółgłoskę sonorną lub półsamogłoskę. Przy takich strukturach sonoryzacja spółgłoski lub spółgłosek właściwych, która wynika z antycypacji międzywyrazowej, jest mniej prawdopodobna.

Tabela 5.2 – Podsumowanie dotyczące struktury wygłosowych grup bezdźwięcznych

Lp.	Struktura grupy – pierwszy stopień redukcji	Liczba grup	Uwagi	Struktura grupy – drugi stopień redukcji	Liczba grup	Uwagi
1	PŁ.NO.SB.ZB	1		SO.SO.WB.WB	1	
2	NO.SB	7		SO.WB	56	
3	NO.ZB	11				
4	PŁ.SB	9				
5	PŁ.ZB	12				
6	PS.SB	7				
7	PS.ZB	9				
8	NO.ZB.PŁ	2	*3	SO.WB.SO	9	*3
9	PŁ.SB.NO	1	*3			
10	PŁ.ZB.NO	1	*3			
11	PŁ.ZB.PŁ	1	*3			
12	PŁ.ZB.PS	3	*3			
13	PS.ZB.PS	1	*3			
14	NO.SB.ZB	7		SO.WB.WB	25	
15	NO.ZB.SB	2				
16	NO.ZB.ZB	2				
17	PŁ.SB.ZB	6				
18	PŁ.ZB.ZB	2				
19	PS.SB.ZB	6				
20	PS.SB.ZB.PŁ	1	*3	SO.WB.WB.SO	1	*3
21	SB.NO	3	*3	WB.SO	23	*3
22	SB.PŁ	4	*3			
23	SB.PS	2	*3			
24	ZB.NO	6	*3			
25	ZB.PŁ	5	*3			
26	ZB.PS	3	*3			
27	SB.SB	2		WB.WB	32	
28	SB.ZB	11				
29	ZB.SB	7				
30	ZB.ZB	12				
31	SB.ZB.NO	1	*3	WB.WB.SO	8	*3
32	SB.ZB.PŁ	5	*3			
33	SB.ZB.PS	1	*3			
34	ZB.ZB.PŁ	1	*3			
35	ZB.SB.ZB	1		WB.WB.WB	1	
36	ZB.SB.SB.PŁ	1	*3	WB.WB.WB.SO	1	*3

Drugi omawiany rodzaj wygłosowych grup spółgłoskowych obejmuje struktury, w których wszystkie litery i wieloznaki oznaczające spółgłoski właściwe są dźwięczne (zob. rozdz. 1.5). Zatem w zapisie w transkrypcji podstawowej są to grupy całkowicie dźwięczne. W określonych kontekstach właściwych dla poszczególnych typów wymowy (a także w wygłosie absolutnym) mogą one ulegać ubezdźwięcznieniu – wariant bezdźwięczny każdej grupy ujęto w przedostatniej kolumnie tabeli 5.3 (zapis ten nie obejmuje ewentualnych uproszczeń i innych modyfikacji w ramach grup spółgłoskowych).

Tabela 5.3 – Dźwięczne wygłosowe grupy spółgłoskowe

Lp.	Grupa ort.	TP	I stopień redukcji	II stopień redukcji	Wariant bezdźwięczny	Przykładowy wyraz
1	<i>rzw</i>	/rz.v/	/rz/.v/	/rz/.v/	/S.f/	<i>mierzw</i>
2	<i>rz^m*3</i>	/rz.m/	/rz/.NO	/rz/.SO	/S.m/	<i>jarzm</i>
3	<i>rzł*3</i>	/r.z.w/	PŁ.SD.PS	SO.WD.SO	/r.s.w/	<i>domarżł</i>
4	<i>rz^b</i>	/rz.b/	/rz/.ZD	/rz/.WD	/S.p/	<i>dzierzb</i>
5	<i>rz^g</i>	/rz.g/	/rz/.ZD	/rz/.WD	/S.k/	<i>pierzg</i>
6	<i>wń*3</i>	/v.n'/	/v/.NO	/v/.SO	/f.n'/	<i>drożdżowni</i>
7	<i>w^r*3</i>	/v.r/	/v/.PŁ	/v/.SO	/f.r/	<i>Luwr</i>
8	<i>w^d</i>	/v.d/	/v/.ZD	/v/.WD	/f.t/	<i>krzywd</i>
9	<i>w^{dź}</i>	/v.dz'/	/v/.ZD	/v/.WD	/f.ts'/	<i>sprawdź</i>
10	<i>n^z</i>	/n.z/	NO.SD	NO.WD	/n.s/	<i>bonanz</i>
11	<i>m^rz</i>	/m.rz/	NO./rz/	SO./rz/	/m.S/	<i>rozzemrż</i>
12	<i>j^rz</i>	/j.rz/	PS./rz/	SO./rz/	/j.S/	<i>spójrz</i>
13	<i>m^w</i>	/m.v/	NO./v/	SO./v/	/m.f/	<i>amw</i>
14	<i>n^w</i>	/n.v/	NO./v/	SO./v/	/n.f/	<i>dzianw</i>
15	<i>ł^w</i>	/l.v/	PŁ./v/	SO./v/	/l.f/	<i>bulw</i>
16	<i>r^w</i>	/r.v/	PŁ./v/	SO./v/	/r.f/	<i>wyrw</i>
17	<i>ł^w</i>	/w.v/	PS./v/	SO./v/	/w.f/	<i>żółw</i>
18	<i>m^z</i>	/m.z/	NO.SD	SO.WD	/m.s/	<i>bremz</i>
19	<i>m^ż</i>	/m.Z/	NO.SD	SO.WD	/m.S/	<i>komż</i>
20	<i>n^ż</i>	/n.Z/	NO.SD	SO.WD	/n.S/	<i>alonż</i>
21	<i>m^b</i>	/m.b/	NO.ZD	SO.WD	/m.p/	<i>bomb</i>
22	<i>m^{dź}</i>	/m.dz'/	NO.ZD	SO.WD	/m.ts'/	<i>dziumdź</i>
23	<i>n^d</i>	/n.d/	NO.ZD	SO.WD	/n.t/	<i>żyron^d</i>
24	<i>n^{d^z}</i>	/n.dz/	NO.ZD	SO.WD	/n.ts/	<i>bryndz</i>
25	<i>n^{d^ż}</i>	/n.dz'/	NO.ZD	SO.WD	/n.ts'/	<i>grandź</i>
26	<i>n^{d^ż}</i>	/n.dZ/	NO.ZD	SO.WD	/n.tS/	<i>gandź</i>
27	<i>n^g</i>	/n.g/	NO.ZD	SO.WD	/n.k/	<i>balang</i>
28	<i>n^b</i>	/n'.b/	NO.ZD	SO.WD	/n'.p/	<i>hańb</i>
29	<i>n^{d^ż}</i>	/n'.dz'/	NO.ZD	SO.WD	/n'.ts'/	<i>gańdź</i>
30	<i>ł^z</i>	/l.Z/	PŁ.SD	SO.WD	/l.S/	<i>nawilż</i>
31	<i>r^ż</i>	/r.z'/	PŁ.SD	SO.WD	/r.s'/	<i>mierz</i>
32	<i>r^ż</i>	/r.Z/	PŁ.SD	SO.WD	/r.S/	<i>marż</i>
33	<i>ł^b</i>	/l.b/	PŁ.ZD	SO.WD	/l.p/	<i>kolb</i>
34	<i>ł^d</i>	/l.d/	PŁ.ZD	SO.WD	/l.t/	<i>Witold</i>
35	<i>ł^g</i>	/l.g/	PŁ.ZD	SO.WD	/l.k/	<i>ulg</i>
36	<i>r^b</i>	/r.b/	PŁ.ZD	SO.WD	/r.p/	<i>gurb</i>
37	<i>r^d</i>	/r.d/	PŁ.ZD	SO.WD	/r.t/	<i>absurd</i>
38	<i>r^{d^z}</i>	/r.dz/	PŁ.ZD	SO.WD	/r.ts/	<i>twierdz</i>
39	<i>r^{d^ż}</i>	/r.dz'/	PŁ.ZD	SO.WD	/r.ts'/	<i>gardź</i>

Lp.	Grupa ort.	TP	I stopień redukcji	II stopień redukcji	Wariant bezdźwięczny	Przykładowy wyraz
40	rg	/r.g/	PŁ.ZD	SO.WD	/r.k/	chirurg
41	jw	/j.v/	PS.SD	SO.WD	/j.f/	drajw
42	jz	/j.z/	PS.SD	SO.WD	/j.s/	łajz
43	łz	/w.z/	PS.SD	SO.WD	/w.s/	zołz
44	łż	/w.Z/	PS.SD	SO.WD	/w.S/	małż
45	jb	/j.b/	PS.ZD	SO.WD	/j.p/	łajb
46	jd	/j.d/	PS.ZD	SO.WD	/j.t/	bujd
47	jdź	/j.dz'/	PS.ZD	SO.WD	/j.ts'/	najdź
48	łb	/w.b/	PS.ZD	SO.WD	/w.p/	stołb
49	łd	/w.d/	PS.ZD	SO.WD	/w.t/	żołod
50	łg	/w.g/	PS.ZD	SO.WD	/w.k/	Wołg
51	ngw	/n.g.v/	NO.ZD./v/	SO.WD./v/	/n.k.f/	interlingw
52	rdw	/r.d.v/	PŁ.ZD./v/	SO.WD./v/	/r.t.f/	pardw
53	mbr*3	/m.b.r/	NO.ZD.PŁ	SO.WD.SO	/m.p.r/	umbr
54	ndr*3	/n.d.r/	NO.ZD.PŁ	SO.WD.SO	/n.t.r/	kolendr
55	łgł*3	/l.g.w/	PŁ.ZD.PS	SO.WD.SO	/l.k.w/	nawilgł
56	rdł*3	/r.d.w/	PŁ.ZD.PS	SO.WD.SO	/r.t.w/	prześmierdł
57	rgł*3	/r.g.w/	PŁ.ZD.PS	SO.WD.SO	/r.k.w/	wytargł
58	łzn*3	/w.z.n/	PS.SD.NO	SO.WD.SO	/w.s.n/	kielzn
59	łzl*3	/w.z.w/	PS.SD.PS	SO.WD.SO	/w.s.w/	dopelzł
60	ndrz	/n.d.rz/	NO.ZD.SD	SO.WD.WD	/n.t.S/	pindrz
61	mbd	/m.b.d/	NO.ZD.ZD	SO.WD.WD	/m.p.t/	lambd
62	brz	/b.rz/	ZD./rz/	WD./rz/	/p.S/	osrebrz
63	drz	/d.rz/	ZD./rz/	WD./rz/	/t.S/	rozwydrz
64	zw	/z.v/	SD./v/	WD./v/	/s.f/	nazw
65	żw	/z'.v/	SD./v/	WD./v/	/s'.f/	otrzeżw
66	żw	/Z.v/	SD./v/	WD./v/	/S.f/	łyżw
67	dw	/d.v/	ZD./v/	WD./v/	/t.f/	świdw
68	gw	/g.v/	ZD./v/	WD./v/	/k.f/	bździągww
69	wn*3	/v.n/	SD.NO	WD.SO	/f.n/	żuwn
70	zm*3	/z.m/	SD.NO	WD.SO	/s.m/	absolutyzm
71	zn*3	/z.n/	SD.NO	WD.SO	/s.n/	amatorszczyzn
72	źń*3	/z'.n'/	SD.NO	WD.SO	/s'.n'/	bojaźń
73	żm*3	/Z.m/	SD.NO	WD.SO	/S.m/	ciżm
74	żn*3	/Z.n/	SD.NO	WD.SO	/S.n/	jałmużn
75	źń*3	/Z.n'/	SD.NO	WD.SO	/S.n'/	drażń
76	źł*3	/z'.l/	SD.PŁ	WD.SO	/s'.l/	zawęźł
77	zł*3	/z.w/	SD.PS	WD.SO	/s.w/	dolażł
78	bn*3	/b.n/	ZD.NO	WD.SO	/p.n/	dubn
79	dm*3	/d.m/	ZD.NO	WD.SO	/t.m/	wydm
80	dn*3	/d.n/	ZD.NO	WD.SO	/t.n/	sedn
81	dźm*3	/dz'.m/	ZD.NO	WD.SO	/ts'.m/	wiedźm
82	dźm*3	/dZ.m/	ZD.NO	WD.SO	/tS.m/	pradźm
83	gm*3	/g.m/	ZD.NO	WD.SO	/k.m/	flegm
84	br*3	/b.r/	ZD.PŁ	WD.SO	/p.r/	żubr
85	dl*3	/d.l/	ZD.PŁ	WD.SO	/t.l/	módl
86	dr*3	/d.r/	ZD.PŁ	WD.SO	/t.r/	cydr

Lp.	Grupa ort.	TP	I stopień redukcji	II stopień redukcji	Wariant bezdźwięczny	Przykładowy wyraz
87	<i>dźr*3</i>	/dZ.r/	ZD.PŁ	WD.SO	/tS.r/	<i>hedźr</i>
88	<i>gr*3</i>	/g.r/	ZD.PŁ	WD.SO	/k.r/	<i>ogr</i>
89	<i>bł*3</i>	/b.w/	ZD.PS	WD.SO	/p.w/	<i>oziębł</i>
100	<i>dł*3</i>	/d.w/	ZD.PS	WD.SO	/t.w/	<i>doszedł</i>
101	<i>gł*3</i>	/g.w/	ZD.PS	WD.SO	/k.w/	<i>biegł</i>
102	<i>drń*3</i>	/d.r.n'/	ZD.PŁ.NO	WD.SO.SO	/t.r.n'/	<i>pojędrń</i>
103	<i>zd</i>	/z.d/	SD.ZD	WD.WD	/s.t/	<i>drozd</i>
104	<i>zg</i>	/z.g/	SD.ZD	WD.WD	/s.k/	<i>mózg</i>
105	<i>źb</i>	/z'.b/	SD.ZD	WD.WD	/s'.p/	<i>gróźb</i>
106	<i>źdź</i>	/z'.dz/	SD.ZD	WD.WD	/s'.ts'/	<i>gwóźdź</i>
107	<i>źb</i>	/Z.b/	SD.ZD	WD.WD	/S.p/	<i>druźb</i>
108	<i>źd</i>	/Z.d/	SD.ZD	WD.WD	/S.t/	<i>wróźd</i>
109	<i>źdź</i>	/Z.dZ/	SD.ZD	WD.WD	/S.ts/	<i>droźdź</i>
110	<i>bz</i>	/b.z/	ZD.SD	WD.WD	/p.s/	<i>kobz</i>
111	<i>gż</i>	/g.Z/	ZD.SD	WD.WD	/k.S/	<i>piegż</i>
112	<i>dźb</i>	/dz'.b/	ZD.ZD	WD.WD	/ts'.p/	<i>gędźb</i>
113	<i>dźdź</i>	/dZ.dZ/	ZD.ZD	WD.WD	/tS.ts/	<i>hadźdź</i>
114	<i>gd</i>	/g.d/	ZD.ZD	WD.WD	/k.t/	<i>Magd</i>
115	<i>zb</i>	/z.b/	ZD.ZD	WD.WD	/s.p/	<i>izb</i>
116	<i>zdrz</i>	/z.d.rz/	SD.ZD./rz/	WD.WD./rz/	/s.t.S/	<i>guzdrz</i>
117	<i>zgrz</i>	/z.g.rz/	SD.ZD./rz/	WD.WD./rz/	/s.k.S/	<i>bazgrz</i>
118	<i>zdr*3</i>	/z.d.r/	SD.ZD.PŁ	WD.WD.SO	/s.t.r/	<i>Pyzdr</i>

Również dla tej kategorii wygłosowych grup spółgłoskowych wykonano podsumowanie dotyczące struktur wynikających z zastosowanej redukcji ilościowej. Wynik tego podsumowania zamieszczono w tabeli 5.4. Symbolem *3 oznaczono wygłosowe grupy spółgłoskowe (oraz struktury grup po zastosowaniu redukcji), które są zakończone spółgłoską sonorną lub półsamogłoską.

Tabela 5.4 – Podsumowanie dotyczące wygłosowych dźwięcznych grup spółgłoskowych

Lp.	Struktura grupy -pierwszy stopień redukcji	Liczba grup	Uwagi	Struktura grupy – drugi stopień redukcji	Liczba grup	Uwagi
1	/rz/.v/	1		/rz/.v/	1	
2	/rz/.NO	1	*3	/rz/.SO	2	*3
3	/rz/.ZD	2		/rz/.WD	2	
4	/v/.NO	1	*3	/v/.SO	2	*3
5	/v/.PŁ	1	*3			
6	/v/.ZD	2		/v/.WD	2	
7	NO./rz/	1		SO./rz/	2	
8	PS./rz/	1				
9	NO./v/	2				
10	PŁ./v/	2		SO./v/	5	
11	PS./v/	1				
12	NO.SD	4				
13	NO.ZD	9				
14	PŁ.SD	3				
15	PŁ.ZD	8				
16	PS.SD	4				
17	PS.ZD	6				
18	NO.ZD./v/	1		SO.WD./v/	2	
19	PŁ.ZD./v/	1				

Lp.	Struktura grupy -pierwszy stopień redukcji	Liczba grup	Uwagi	Struktura grupy – drugi stopień redukcji	Liczba grup	Uwagi
20	NO.ZD.PŁ	2	*3	SO.WD.SO	8	*3
21	PŁ.ZD.PS	3	*3			
22	PS.SD.NO	1	*3			
23	PS.SD.PS	1	*3			
24	PŁ.SD.PS	1	*3			
25	NO.ZD.SD	1		SO.WD.WD	2	
26	NO.ZD.ZD	1				
27	ZD./rz/	2		WD./rz/	2	
28	SD./v/	3		WD./v/	5	
29	ZD./v/	2				
30	SD.NO	7	*3	WD.SO	23	*3
31	SD.PŁ	1	*3			
32	SD.PS	1	*3			
33	ZD.NO	6	*3			
34	ZD.PŁ	5	*3			
35	ZD.PS	3	*3			
36	ZD.PŁ.NO	1	*3	WD.SO.SO	1	*3
37	SD.ZD	7		WD.WD	13	
38	ZD.SD	2				
39	ZD.ZD	4				
40	SD.ZD./rz/	2		WD.WD./rz/	2	
41	SD.ZD.PŁ	1	*3	WD.WD.SO	1	*3

Kolejny omawiany rodzaj wygłosowych grup spółgłoskowych obejmuje te grupy, które w swojej strukturze zawierają co najmniej jedną literę (lub wieloznak) oznaczającą spółgłoskę właściwą dźwięczną oraz co najmniej jedną literę (lub wieloznak) oznaczającą spółgłoskę właściwą bezdźwięczną. Takich grup w języku polskim jest znacznie mniej niż grup należących do dwóch już omówionych kategorii. Takie struktury w dalszym ciągu umownie są nazywane grupami mieszanymi (tabela 5.5). Można je transkrybować na dwa sposoby (poza zapisem zgodnym z transkrypcją podstawową): w wariantcie dźwięcznym oraz w wariantcie bezdźwięcznym. W wariantcie dźwięcznym wszystkie litery oraz wieloznaki oznaczające spółgłoski właściwe są zapisywane jako fonemy dźwięczne (zgodne z transkrypcją podstawową lub jako dźwięczne odpowiedniki spółgłosek bezdźwięcznych). Natomiast w wariantcie bezdźwięcznym wszystkie litery i wieloznaki oznaczające spółgłoski właściwe są zapisywane jako fonemy bezdźwięczne (również zgodnie z transkrypcją podstawową lub jako bezdźwięczne odpowiedniki spółgłosek dźwięcznych).

Tabela 5.5 – Mieszane wygłosowe grupy spółgłoskowe

Lp.	Grupa ort.	TP	Wariant bezdźwięczny	Wariant dźwięczny	Przykładowy wyraz
1	<i>bć</i>	/b.ts'/	/p.ts'/	/b.dz'/	<i>babć</i>
2	<i>brcz</i>	/b.r.tS/	/p.r.tS/	/b.r.dZ/	<i>Dobrcz</i>
3	<i>bs</i>	/b.s/	/p.s/	/b.z/	<i>Krebs</i>
4	<i>bsk</i>	/b.s.k/	/p.s.k/	/b.z.g/	<i>choróbsk</i>
5	<i>bstw</i>	/b.s.t.v/	/p.s.t.f/	/b.z.d.v/	<i>pochlebstw</i>
6	<i>chd</i>	/x.d/	/x.t/	/x.d/	<i>klechd</i>
7	<i>chrz</i>	/x.rz/	/x.S/	/x.rz/	<i>czochrz</i>
8	<i>chrzt</i>	/x.rz.t/	/x.S.t/	/x.rz.d/	<i>wychrzt</i>
9	<i>chw</i>	/x.v/	/x.f/	/x.v/	<i>lichw</i>
10	<i>ctw</i>	/ts.t.v/	/ts.t.f/	/dz.d.v/	<i>bandyctw</i>
11	<i>czb</i>	/tS.b/	/tS.p/	/dZ.b/	<i>liczb</i>
12	<i>dcz</i>	/d.tS/	/t.tS/	/d.dZ/	<i>doświadc</i>
13	<i>dsk</i>	/d.s.k/	/t.s.k/	/d.z.g/	<i>Pietrozawodsk</i>
14	<i>dś</i>	/d.s'/	/t.s'/	/d.z'/	<i>dokądś</i>

Lp.	Grupa ort.	TP	Wariant bezdźwięczny	Wariant dźwięczny	Przykładowy wyraz
15	<i>dzk</i>	/dz.k/	/ts.k/	/dz.g/	<i>Krasnowodzk</i>
16	<i>dztw</i>	/dz.t.v/	/ts.t.f/	/dz.d.v/	<i>ohydztw</i>
17	<i>dźstw</i>	/dz'.s.t.v/	/ts'.s.t.f/	/dz'.z.d.v/	<i>uchodźstw</i>
18	<i>jstw</i>	/j.s.t.v/	/j.s.t.f/	/j.z.d.v/	<i>ustrojstw</i>
19	<i>krz</i>	/k.rz/	/k.S/	/g.rz/	<i>cukrz</i>
20	<i>kw</i>	/k.v/	/k.f/	/g.v/	<i>bukw</i>
21	<i>lstw</i>	/l.s.t.v/	/l.s.t.f/	/l.z.d.v/	<i>warcholstw</i>
22	<i>mstw</i>	/m.s.t.v/	/m.s.t.f/	/m.z.d.v/	<i>wiarołomstw</i>
23	<i>nctw</i>	/n.ts.t.v/	/n.ts.t.f/	/n.dz.d.v/	<i>malkontenctw</i>
24	<i>ństw</i>	/n'.s.t.v/	/n'.s.t.f/	/n'.z.d.v/	<i>barbarzyństw</i>
25	<i>prz</i>	/p.rz/	/p.S/	/b.rz/	<i>dopieprz</i>
26	<i>pstw</i>	/p.s.t.v/	/p.s.t.f/	/b.z.d.v/	<i>następstw</i>
27	<i>rbst</i>	/r.b.s.t/	/r.p.s.t/	/r.b.z.d/	<i>Herbst</i>
28	<i>rstw</i>	/r.s.t.v/	/r.s.t.f/	/r.z.d.v/	<i>oszczerstw</i>
29	<i>rtw</i>	/r.t.v/	/r.t.f/	/r.d.v/	<i>żertw</i>
30	<i>rzch</i>	/rz.x/	/S.x/	/rz.x/	<i>półmierzch</i>
31	<i>rzchł</i>	/rz.x.w/	/S.x.w/	/rz.x.w/	<i>mierzchł</i>
32	<i>skrz</i>	/s.k.rz/	/s.k.S/	/z.g.rz/	<i>iskrz</i>
33	<i>skw</i>	/s.k.v/	/s.k.f/	/z.g.v/	<i>pokląskw</i>
34	<i>strz</i>	/s.t.rz/	/s.t.S/	/z.d.rz/	<i>arcymistrz</i>
35	<i>stw</i>	/s.t.v/	/s.t.f/	/z.d.v/	<i>oszustw</i>
36	<i>szczb</i>	/S.tS.b/	/S.tS.p/	/Z.dZ.b/	<i>wieszczb</i>
37	<i>szw</i>	/S.v/	/S.f/	/Z.v/	<i>przyszw</i>
38	<i>śb</i>	/s'.b/	/s'.p/	/z'.b/	<i>próśb</i>
39	<i>trz</i>	/t.rz/	/t.S/	/d.rz/	<i>nazajutrz</i>
40	<i>tw</i>	/t.v/	/t.f/	/d.v/	<i>zakotw</i>
41	<i>wc</i>	/v.ts/	/f.ts/	/v.dz/	<i>drzewc</i>
42	<i>wć</i>	/v.ts'/	/f.ts'/	/v.dz'/	<i>Ewć</i>
43	<i>wsk</i>	/v.s.k/	/f.s.k/	/v.z.g/	<i>Chrabarowsk</i>
44	<i>wstw</i>	/v.s.t.v/	/f.s.t.f/	/v.z.d.v/	<i>brzuchomówstw</i>
45	<i>źć</i>	/z'.ts'/	/s'.ts'/	/z'.dz'/	<i>doleźć</i>
47	<i>ższ</i>	/Z.S/	/S.S/	/Z.Z/	<i>mięższ</i>

Ostatnia kategoria wygłosowych grup spółgłoskowych obejmuje struktury złożone tylko i wyłącznie z liter oznaczających spółgłoski sonorne oraz półsamogłoski (które w niniejszej publikacji umownie są traktowane jako komponenty grup spółgłoskowych). Zatem kontekst międzywyrazowy nie ma wpływu na status dźwięczności grup tego typu. W tabeli 5.6 przedstawiono stosunkowo nieliczny wykaz wygłosowych grup czwartej omawianej kategorii.

Tabela 5.6 – Sonorne wygłosowe grupy spółgłoskowe

Lp.	Grupa ort.	TP	Przykładowy wyraz	Lp.	Grupa ort.	TP	Przykładowy wyraz
1	<i>jl</i>	/j.l/	<i>koktajl</i>	8	<i>łń</i>	/l.n'/	<i>cegiełń</i>
2	<i>jł</i>	/j.w/	<i>pójł</i>	9	<i>łł</i>	/w.w/	<i>Radziwiłł</i>
3	<i>jm</i>	/j.m/	<i>ujm</i>	10	<i>łm</i>	/w.m/	<i>Chełm</i>
4	<i>jn</i>	/j.n/	<i>Ajnsztajn</i>	11	<i>łń</i>	/w.n'/	<i>dopełń</i>
5	<i>jń</i>	/j.n'/	<i>jadłodajń</i>	12	<i>ml</i>	/m.l/	<i>Kreml</i>
6	<i>jr</i>	/j.r/	<i>dintojr</i>	13	<i>mm</i>	/m.m/	<i>gamm</i>
7	<i>lm</i>	/l.m/	<i>film</i>	14	<i>mn</i>	/m.n/	<i>hymn</i>

Lp.	Grupa ort.	TP	Przykładowy wyraz
15	<i>mń</i>	/m.n'/	<i>ciemń</i>
16	<i>mr</i>	/m.r/	<i>domr</i>
17	<i>nn</i>	/n.n/	<i>dżinn</i>
18	<i>nr</i>	/n.r/	<i>żanr</i>

Lp.	Grupa ort.	TP	Przykładowy wyraz
19	<i>rł</i>	/r.w/	<i>dotarł</i>
20	<i>rm</i>	/r.m/	<i>firm</i>
21	<i>rn</i>	/r.n/	<i>cystern</i>
22	<i>rń</i>	/r.n'/	<i>przetwórn</i>

5.2 Analiza struktury nagłosowych grup spółgłoskowych

W tej części przedstawiono wynik analizy struktury nagłosowych grup spółgłoskowych. Wyszczególniono wszystkie nagłosowe ortograficzne grupy spółgłoskowe, które wystąpiły w słowniku *sjp.pl* (tabela 5.7). Podstawowy cel tej analizy jest związany z wyznaczeniem minimalnej części nagłosu wyrazu, na podstawie którego można określić sposób oddziaływania danego wyrazu na wygłos wyrazu poprzedniego (przy danym typie wymowy). Wyniki podzielono na dwie części. Pierwsza z nich jest znacznie bardziej obszerna (obejmuje 497 pozycji) i dotyczy grup nagłosowych, w przypadku których wystarczy tylko pierwszy fonem (w transkrypcji podstawowej), aby określić sposób oddziaływania na strukturę dźwięczności w ramach wygłosu wyrazu poprzedzającego.

Tabela 5.7 – Nagłosowe grupy spółgłoskowe

Lp.	Grupa ort.	TP + kontekst	Przykładowy wyraz
1	bi(N4)	/b.j/	<i>biorę</i>
2	bl(N1)	/b.w/	<i>blachy</i>
3	bn(N3)	/b.n'/	<i>Bnin</i>
4	bni(N4)	/b.n'/	<i>bniec</i>
5	br(N1)	/b.r/	<i>bredzi</i>
6	brdzi(N4)	/b.r.dz'/	<i>brdziański</i>
7	brn(N2)	/b.r.n/	<i>Brno</i>
8	brn(N3)	/b.r.n'/	<i>brnij</i>
9	brw(N1)	/b.r.v/	<i>brwi</i>
10	brwi(N4)	/b.r.v.j/	<i>brwiowy</i>
11	brz(N2)	/b.rz/	<i>brzuch</i>
12	brzm(N1)	/b.rz.m/	<i>brzmi</i>
13	brzmi(N4)	/b.rz.m.j/	<i>brzmiał</i>
14	bz(N2)	/b.z/	<i>bzy</i>
15	bz(N3)	/b.z'/	<i>bzik</i>
16	bzd(N1)	/b.z.d/	<i>bzdura</i>
17	bzdr(N1)	/b.z.d.r/	<i>bzdregolić</i>
18	bzi(N4)	/b.z'/	<i>bziak</i>
19	bźdz(N3)	/b.z'.dz'/	<i>bździć</i>
20	bździ(N4)	/b.z'.dz'/	<i>bździągwa</i>
21	bźdź(N1)	/b.Z.dZ/	<i>bźdżono</i>
22	chc(N2)	/x.ts/	<i>chęć</i>
23	chc(N3)	/x.ts'/	<i>chcica</i>
24	chci(N4)	/x.ts'/	<i>chciał</i>
25	chl(N1)	/x.l/	<i>chlej</i>
26	chl(N1)	/x.w/	<i>chłopska</i>
27	chm(N1)	/x.m/	<i>chmura</i>
28	chmi(N4)	/x.m.j/	<i>chmiel</i>

Lp.	Grupa ort.	TP + kontekst	Przykładowy wyraz
29	chn(N2)	/x.n/	<i>chna</i>
30	chni(N4)	/x.n'/	<i>chnie</i>
31	chr(N1)	/x.r/	<i>chryja</i>
32	chrc(N2)	/x.r.ts/	<i>Chrcynno</i>
33	chrz(N2)	/x.rz/	<i>chrzan</i>
34	chrzc(N3)	/x.rz.ts'/	<i>chrzcziciel</i>
35	chrzci(N4)	/x.rz.ts'/	<i>chrzczelnica</i>
36	chrzcz(N2)	/x.rz.tS/	<i>chrzczeni</i>
37	chrzt(N1)	/x.rz.t/	<i>chrztem</i>
38	cht(N1)	/x.t/	<i>chtoniczny</i>
39	chw(N1)	/x.v/	<i>chwycić</i>
40	chwi(N4)	/x.v.j/	<i>chwiał</i>
41	ckl(N1)	/ts.k.l/	<i>ckliwica</i>
42	ckn(N3)	/ts.k.n'/	<i>cknić</i>
43	cl(N1)	/ts.w/	<i>clēm</i>
44	cm(N1)	/ts.m/	<i>cmyk</i>
45	cn(N2)	/ts.n/	<i>cnotliwy</i>
46	cn(N3)	/ts.n'/	<i>cnić</i>
47	cni(N4)	/ts.n'/	<i>cnienia</i>
48	cw(N1)	/ts.v/	<i>cwel</i>
49	czc(N3)	/tS.ts'/	<i>Czcibor</i>
50	czch(N1)	/tS.x/	<i>Czchów</i>
51	czci(N4)	/tS.ts'/	<i>czcionka</i>
52	czcz(N2)	/tS.tS/	<i>czczo</i>
53	czkn(N2)	/tS.k.n/	<i>czknać</i>
54	czkn(N3)	/tS.k.n'/	<i>czknij</i>
55	czkni(N4)	/tS.k.n'/	<i>czknie</i>
56	czł(N1)	/tS.w/	<i>człowiek</i>

Lp.	Grupa ort.	TP + kontekst	Przykładowy wyraz
57	czm(N1)	/tS.m/	<i>czmychnąć</i>
58	czni(N4)	/tS.n'/	<i>czniać</i>
59	czp(N1)	/tS.p/	<i>Czpak</i>
60	czr(N1)	/tS.r/	<i>czrezwyczajka</i>
61	czt(N1)	/tS.t/	<i>czterdzieści</i>
62	czw(N1)	/tS.v/	<i>czworzyć</i>
63	ćm(N1)	/ts'.m/	<i>ćmy</i>
64	ćmi(N4)	/ts'.m.j/	<i>ćmiony</i>
65	ćp(N1)	/ts'.p/	<i>ćpun</i>
66	ćpn(N2)	/ts'.p.n/	<i>ćpnę</i>
67	ćpn(N3)	/ts'.p.n'/	<i>ćpnij</i>
68	ćw(N1)	/ts'.v/	<i>ćwicz</i>
69	ćwi(N4)	/ts'.v.j/	<i>Ćwiąkałski</i>
70	di(N4)	/d.j/	<i>diosmoza</i>
71	dl(N1)	/d.l/	<i>dla</i>
72	dł(N1)	/d.w/	<i>dłótni</i>
73	dm(N1)	/d.m/	<i>dmuchać</i>
74	dmi(N4)	/d.m.j/	<i>dmie</i>
75	dn(N2)	/d.n/	<i>dnem</i>
76	dn(N3)	/d.n'/	<i>dni</i>
77	dni(N4)	/d.n'/	<i>dniówka</i>
78	dr(N1)	/d.r/	<i>drodze</i>
79	drg(N1)	/d.r.g/	<i>drgać</i>
80	drgn(N2)	/d.r.g.n/	<i>drgnąć</i>
81	drgn(N3)	/d.r.g.n'/	<i>drgnij</i>
82	drgni(N4)	/d.r.g.n'/	<i>drgnie</i>
83	dri(N4)	/d.r.j/	<i>driopitek</i>
84	drw(N1)	/d.r.v/	<i>drwić</i>
85	drwi(N4)	/d.r.v.j/	<i>drwię</i>
86	drz(N2)	/d.rz/	<i>drze</i>
87	drzw(N1)	/d.rz.v/	<i>drzwi</i>
88	drzwi(N4)	/d.rz.v.j/	<i>drzwiowy</i>
89	drż(N1)	/d.r.Z/	<i>drżał</i>
90	dw(N1)	/d.v/	<i>dworze</i>
91	dwi(N4)	/d.v.j/	<i>dwie</i>
92	dzb(N1)	/dz.b/	<i>dzban</i>
93	dzw(N1)	/dz.v/	<i>dzwola</i>
94	dźg(N1)	/dz'.g/	<i>dźgać</i>
95	dźgn(N2)	/dz'.g.n/	<i>dźgnąć</i>
96	dźgn(N3)	/dz'.g.n'/	<i>dźgnij</i>
97	dźgni(N4)	/dz'.g.n'/	<i>dźgnie</i>
98	dźw(N1)	/dz'.v/	<i>dźwig</i>
99	dźwi(N4)	/dz'.v.j/	<i>dźwięczeć</i>
100	ft(N1)	/f.t/	<i>ftalan</i>
101	gb(N1)	/g.b/	<i>gbur</i>
102	gd(N1)	/g.d/	<i>gdera</i>

Lp.	Grupa ort.	TP + kontekst	Przykładowy wyraz
103	gdzi(N4)	/g.dz'/	<i>gdzie</i>
104	gi(N4)	/g.j/	<i>giąć</i>
105	gj(N4)	/g.j/	<i>giuwecz</i>
106	gl(N1)	/g.l/	<i>gleba</i>
107	gł(N1)	/g.w/	<i>głos</i>
108	gm(N1)	/g.m/	<i>gmerać</i>
109	gn(N2)	/g.n/	<i>gnoju</i>
110	gn(N3)	/g.n'/	<i>gnij</i>
111	gni(N4)	/g.n'/	<i>gniółł</i>
112	gr(N1)	/g.r/	<i>gra</i>
113	grz(N2)	/g.rz/	<i>grzyb</i>
114	grzbi(N4)	/g.rz.b.j/	<i>grzbiecik</i>
115	grzd(N1)	/g.rz.d/	<i>grzdyl</i>
116	grzm(N1)	/g.rz.m/	<i>grzmi</i>
117	grzmi(N4)	/g.rz.m.j/	<i>grzmiał</i>
118	gw(N1)	/g.v/	<i>gwóźdz</i>
119	gwd(N1)	/g.v.d/	<i>gwdy</i>
120	gwdzi(N4)	/g.v.dz'/	<i>Gwdzie</i>
121	gwi(N4)	/g.v.j/	<i>gwiazda</i>
122	gz(N2)	/g.z/	<i>gzem</i>
123	gz(N3)	/g.z'/	<i>gzić</i>
124	gzi(N4)	/g.z'/	<i>gzie</i>
125	gzł(N1)	/g.z.w/	<i>gzło</i>
126	gzł(N1)	/g.z'.l/	<i>gzłe</i>
127	gż(N1)	/g.Z/	<i>gżono</i>
128	hi(N4)	/x.j/	<i>hioscyna</i>
129	hl(N1)	/x.l/	<i>Hlebowicz</i>
130	hł(N1)	/x.w/	<i>Hłasko</i>
131	hr(N1)	/x.r/	<i>hrabia</i>
132	hw(N1)	/x.v/	<i>hwarski</i>
133	kci(N4)	/k.ts'/	<i>kciuk</i>
134	ki(N4)	/k.j/	<i>Kiowa</i>
135	kl(N1)	/k.l/	<i>klub</i>
136	kli(N4)	/k.l.j/	<i>kliometryczny</i>
137	kln(N2)	/k.l.n/	<i>klną</i>
138	kln(N3)	/k.l.n'/	<i>klnij</i>
139	klni(N4)	/k.l.n'/	<i>klnie</i>
140	klw(N1)	/k.l.v/	<i>Kłwów</i>
141	kł(N1)	/k.w/	<i>kłem</i>
142	km(N1)	/k.m/	<i>Kmicianka</i>
143	kp(N1)	/k.p/	<i>kpić</i>
144	kpi(N4)	/k.p.j/	<i>kpiono</i>
145	kr(N1)	/k.r/	<i>krok</i>
146	kri(N4)	/k.r.j/	<i>krioaplikacja</i>
147	krk(N1)	/k.r.k/	<i>Krku</i>
148	krki(N4)	/k.r.k.j/	<i>Krkiem</i>

Lp.	Grupa ort.	TP + kontekst	Przykładowy wyraz
149	krn(N2)	/k.r.n/	<i>krnqbrny</i>
150	krt(N1)	/k.r.t/	<i>krtaniowy</i>
151	krw(N1)	/k.r.v/	<i>krwi</i>
152	krwi(N4)	/k.r.v.j/	<i>krwią</i>
153	krz(N2)	/k.rz/	<i>krzywy</i>
154	krzci(N4)	/k.rz.ts'/	<i>krzcie</i>
155	krzcz(N)	/k.rz.tS/	<i>Krzczonów</i>
156	krzk(N1)	/k.rz.k/	<i>Krzkowski</i>
157	krzn(N2)	/k.rz.n/	<i>Krzna</i>
158	krzni(N4)	/k.rz.n'/	<i>krzniański</i>
159	krzt(N1)	/k.rz.t/	<i>krzta</i>
160	ks(N2)	/k.s/	<i>ksero</i>
161	ksi(N4)	/k.s'/	<i>ksiądz</i>
162	ksz(N2)	/k.S/	<i>kszyk</i>
163	kszt(N1)	/k.S.t/	<i>kształci</i>
164	kt(N1)	/k.t/	<i>ktokolwiek</i>
165	kw(N1)	/k.v/	<i>kwotowy</i>
166	kwi(N4)	/k.v.j/	<i>kwiaty</i>
167	lgn(N2)	/l.g.n/	<i>lgnąć</i>
168	lgni(N4)	/l.g.n.j/	<i>lgnie</i>
169	ln(N2)	/l.n/	<i>lnem</i>
170	ln(N3)	/l.n'/	<i>lnica</i>
171	lni(N4)	/l.n'/	<i>lnianka</i>
172	lśc(N3)	/l.s'.ts'/	<i>Lścin</i>
173	lśn(N3)	/l.s'.n'/	<i>lśnić</i>
174	lśni(N4)	/l.s'.n'/	<i>lśnieć</i>
175	lw(N1)	/l.v/	<i>lwem</i>
176	lwi(N4)	/l.v.j/	<i>lwia</i>
177	lż(N1)	/l.Z/	<i>lżej</i>
178	łb(N1)	/w.b/	<i>łbem</i>
179	łbi(N4)	/w.b.j/	<i>łbie</i>
180	łg(N1)	/w.g/	<i>łgać</i>
181	łk(N1)	/w.k/	<i>łkać</i>
182	łz(N2)	/w.z/	<i>łzom</i>
183	łzi(N4)	/w.z'/	<i>łzie</i>
184	łż(N1)	/w.Z/	<i>łże</i>
185	mdl(N1)	/m.d.l/	<i>mdleć</i>
186	mdł(N1)	/m.d.w/	<i>mdle</i>
187	mdz(N)	/m.dz/	<i>Mdzewko</i>
188	mg(N1)	/m.g/	<i>Mgowo</i>
189	mgl(N1)	/m.g.l/	<i>mglić</i>
190	mgł(N1)	/m.g.w/	<i>mgłą</i>
191	mgni(N4)	/m.g.n'/	<i>mgnienie</i>
192	mi(N4)	/m.j/	<i>miodzie</i>
193	mkn(N2)	/m.k.n/	<i>mknąć</i>
194	mkn(N3)	/m.k.n'/	<i>mknij</i>

Lp.	Grupa ort.	TP + kontekst	Przykładowy wyraz
195	mkni(N4)	/m.k.n'/	<i>mknie</i>
196	mł(N1)	/m.w/	<i>młodymi</i>
197	mn(N2)	/m.n/	<i>mnożysz</i>
198	mn(N3)	/m.n'/	<i>mnij</i>
199	mni(N4)	/m.n'/	<i>mnie</i>
200	mr(N1)	/m.r/	<i>mrągowski</i>
201	mrz(N2)	/m.rz/	<i>mrzonka</i>
202	msz(N2)	/m.S/	<i>msza</i>
203	mszcz(N2)	/m.S.tS/	<i>mszczą</i>
204	mśc(N3)	/m.s'.ts'/	<i>Mścibor</i>
205	mści(N4)	/m.s'.ts'/	<i>Mściów</i>
206	mz(N2)	/m.z/	<i>Mzyk</i>
207	mż(N1)	/m.Z/	<i>mżyć</i>
208	pch(N1)	/p.x/	<i>pchelka</i>
209	pchl(N1)	/p.x.l/	<i>pchlarz</i>
210	pchl(N1)	/p.x.w/	<i>pchlom</i>
211	pchn(N2)	/p.x.n/	<i>pchnąć</i>
212	pchn(N3)	/p.x.n'/	<i>pchnij</i>
213	pchni(N4)	/p.x.n'/	<i>pchnie</i>
214	pi(N4)	/p.j/	<i>piorę</i>
215	pl(N1)	/p.l/	<i>plus</i>
216	plw(N1)	/p.l.v/	<i>plwocina</i>
217	pł(N1)	/p.w/	<i>plytki</i>
218	płci(N4)	/p.w.ts'/	<i>płciowy</i>
219	pn(N2)	/p.n/	<i>pneumatyczny</i>
220	pn(N3)	/p.n'/	<i>pnij</i>
221	pni(N4)	/p.n'/	<i>pniowy</i>
222	pr(N1)	/p.r/	<i>prosta</i>
223	prz(N2)	/p.rz/	<i>przerwa</i>
224	przt(N1)	/p.rz.t/	<i>prztyczek</i>
225	ps(N2)	/p.s/	<i>psom</i>
226	ps(N3)	/p.s'/	<i>psik</i>
227	psi(N4)	/p.s'/	<i>psie</i>
228	psk(N1)	/p.s.k/	<i>pskopianin</i>
229	pstr(N1)	/p.s.t.r/	<i>pstre</i>
230	pstrz(N2)	/p.s.t.rz/	<i>pstrzeni</i>
231	psz(N2)	/p.S/	<i>pszemica</i>
232	pszcz(N2)	/p.S.tS/	<i>pszczoły</i>
233	pśc(N3)	/p.s'.ts'/	<i>Pścinnno</i>
234	pt(N1)	/p.t/	<i>ptactwo</i>
235	pti(N4)	/p.t.j/	<i>ptialina</i>
236	rdz(N2)	/r.dz/	<i>Rdzów</i>
237	rt(N1)	/r.t/	<i>rtęć</i>
238	rw(N1)	/r.v/	<i>rwę</i>
239	rwi(N4)	/r.v.j/	<i>rwie</i>
240	rzg(N1)	/rz.g/	<i>Rzgów</i>

Lp.	Grupa ort.	TP + kontekst	Przykładowy wyraz
241	rnz(N2)	/rz.n/	<i>rznać</i>
242	rnz(N3)	/rz.n'/	<i>rzni</i>
243	rnz(N4)	/rz.n'/	<i>rznie</i>
244	rż(N1)	/r.Z/	<i>rżec</i>
245	rżn(N2)	/r.Z.n/	<i>rżnać</i>
246	rżn(N3)	/r.Z.n'/	<i>rżni</i>
247	rżn(N4)	/r.Z.n'/	<i>rżnie</i>
248	sc(N2)	/s.ts/	<i>scedować</i>
249	sch(N1)	/s.x/	<i>schab</i>
250	schl(N1)	/s.x.l/	<i>schlać</i>
251	schł(N1)	/s.x.w/	<i>schłem</i>
252	schm(N1)	/s.x.m/	<i>schmurniały</i>
253	schni(N4)	/s.x.n'/	<i>schnie</i>
254	schr(N1)	/s.x.r/	<i>schronisko</i>
255	schrz(N2)	/s.x.rz/	<i>schrzanić</i>
256	schw(N1)	/s.x.v/	<i>schwytać</i>
257	scj(N4)	/s.ts.j/	<i>scjena</i>
258	szcz(N2)	/s.tS/	<i>szczochrać</i>
259	sf(N1)	/s.f/	<i>sfotografuj</i>
260	sfi(N4)	/s.f.j/	<i>sfioletowiały</i>
261	sfl(N1)	/s.f.l/	<i>sflaczały</i>
262	sfr(N1)	/s.f.r/	<i>sfrunąć</i>
263	sk(N1)	/s.k/	<i>skąd</i>
264	ski(N4)	/s.k.j/	<i>Skieblewo</i>
265	skj(N4)	/s.k.j/	<i>skjer</i>
266	skl(N1)	/s.k.l/	<i>sklecać</i>
267	skln(N2)	/s.k.l.n/	<i>sklnę</i>
268	skln(N3)	/s.k.l.n'/	<i>sklnij</i>
269	skł(N1)	/s.k.w/	<i>skłócać</i>
270	skn(N2)	/s.k.n/	<i>sknera</i>
271	skr(N1)	/s.k.r/	<i>skrajny</i>
272	skrb(N1)	/s.k.r.b/	<i>Skrbeńsko</i>
273	skrn(N2)	/s.k.r.n/	<i>skrnąbrniały</i>
274	skrw(N1)	/s.k.r.v/	<i>Skrwa</i>
275	skrwi(N4)	/s.k.r.v.j/	<i>Skrwie</i>
276	skrz(N2)	/s.k.rz/	<i>skrzętej</i>
277	sks(N2)	/s.k.s/	<i>skserować</i>
278	skw(N1)	/s.k.v/	<i>skwer</i>
279	skwi(N4)	/s.k.v.j/	<i>Skwierawski</i>
280	sł(N1)	/s.w/	<i>słodki</i>
281	sm(N1)	/s.m/	<i>smycz</i>
282	smr(N1)	/s.m.r/	<i>smrodzie</i>
283	sn(N2)	/s.n/	<i>snem</i>
284	sp(N1)	/s.p/	<i>sportowy</i>
285	spi(N4)	/s.p.j/	<i>spiorę</i>
286	spl(N1)	/s.p.l/	<i>splótł</i>

Lp.	Grupa ort.	TP + kontekst	Przykładowy wyraz
287	spł(N1)	/s.p.w/	<i>spłuczka</i>
288	spr(N1)	/s.p.r/	<i>spryciarz</i>
289	sprz(N2)	/s.p.rz/	<i>sprzyjać</i>
290	sps(N2)	/s.p.s/	<i>spsocić</i>
291	spsi(N4)	/s.p.s'/	<i>spsiały</i>
292	sr(N1)	/s.r/	<i>sreberko</i>
293	srz(N2)	/s.rz/	<i>Srzednicki</i>
294	ss(N2)	/s.s/	<i>ssę</i>
295	ss(N3)	/s.s'/	<i>ssij</i>
296	ssi(N4)	/s.s'/	<i>ssie</i>
297	st(N1)	/s.t/	<i>stoku</i>
298	stch(N1)	/s.t.x/	<i>stchórzyć</i>
299	stł(N1)	/s.t.l/	<i>stłono</i>
300	stł(N1)	/s.t.w/	<i>stłuc</i>
301	str(N1)	/s.t.r/	<i>stroju</i>
302	strw(N1)	/s.t.r.v/	<i>strwolotka</i>
303	strwi(N4)	/s.t.r.v.j/	<i>Strwiąż</i>
304	strz(N2)	/s.t.rz/	<i>strząsać</i>
305	stw(N1)	/s.t.f/	<i>stworzony</i>
306	stwi(N4)	/s.t.f.j/	<i>stwierdzić</i>
307	sw(N1)	/s.v/	<i>swojemu</i>
308	swi(N4)	/s.v.j/	<i>Swierdłowski</i>
309	szcz(N2)	/S.tS/	<i>szczeciński</i>
310	szczk(N1)	/S.tS.k/	<i>Szczkówek</i>
311	szczmi(N4)	/S.tS.m.j/	<i>szczmiel</i>
312	szczw(N1)	/S.tS.v/	<i>szczwoły</i>
313	szk(N1)	/S.k/	<i>Szkocja</i>
314	szki(N4)	/S.k.j/	<i>szkielet</i>
315	szkl(N1)	/S.k.l/	<i>szklonymi</i>
316	szkl(N1)	/S.k.w/	<i>szklęm</i>
317	szkr(N1)	/S.k.r/	<i>szkrab</i>
318	szkw(N1)	/S.k.v/	<i>szkwalisty</i>
319	szł(N1)	/S.l/	<i>szlochać</i>
320	szł(N1)	/S.w/	<i>szły</i>
321	szm(N1)	/S.m/	<i>szmelc</i>
322	szn(N2)	/S.n/	<i>sznycel</i>
323	szn(N3)	/S.n'/	<i>sznika</i>
324	szp(N1)	/S.p/	<i>szpula</i>
325	szpi(N4)	/S.p.j/	<i>szpieg</i>
326	szpl(N1)	/S.p.l/	<i>szplajs</i>
327	szpr(N1)	/S.p.r/	<i>szpryca</i>
328	szr(N1)	/S.r/	<i>szryft</i>
329	szt(N1)	/S.t/	<i>sztuka</i>
330	sztr(N1)	/S.t.r/	<i>sztruks</i>
331	szw(N1)	/S.v/	<i>szwem</i>
332	szwc(N)	/S.v.ts/	<i>Szwca</i>

Lp.	Grupa ort.	TP + kontekst	Przykładowy wyraz
333	szwi(N4)	/s.v.j/	szwie
334	ści(N4)	/s'.ts'/	ściółka
335	śl(N1)	/s'.l/	ślub
336	śmi(N4)	/s'.m.j/	śmiały
337	śn(N3)	/s'.n'/	śnij
338	śni(N4)	/s'.n'/	śnie
339	śp(N1)	/s'.p/	śpi
340	śpi(N4)	/s'.p.j/	śpioszków
341	śr(N1)	/s'.r/	średni
342	św(N1)	/s'.v/	świbka
343	świ(N4)	/s'.v.j/	świecie
344	tch(N1)	/t.x/	tchem
345	tchl(N1)	/t.x.l/	tchlinka
346	tchn(N2)	/t.x.n/	tchnąć
347	tchn(N3)	/t.x.n'/	tchnij
348	tchni(N4)	/t.x.n'/	tchnie
349	tcz(N2)	/t.tS/	Tczew
350	tk(N1)	/t.k/	Tkocz
351	tkl(N1)	/t.k.l/	tkliwy
352	tkn(N2)	/t.k.n/	tknąć
353	tkn(N3)	/t.k.n'/	tknij
354	tkni(N4)	/t.k.n'/	tknie
355	tkw(N1)	/t.k.v/	tkwić
356	tkwi(N4)	/t.k.v.j/	tkwiono
357	tl(N1)	/t.l/	tlono
358	tł(N1)	/t.w/	tłem
359	tm(N1)	/t.m/	tmeza
360	tn(N2)	/t.n/	tną
361	tn(N3)	/t.n'/	tnij
362	tni(N4)	/t.n'/	tnie
363	tr(N1)	/t.r/	trąba
364	tri(N4)	/t.r.j/	trium
365	trk(N1)	/t.r.k/	Trkusów
366	trw(N1)	/t.r.v/	trwożysz
367	trz(N2)	/t.rz/	trzeźwo
368	trzc(N3)	/t.rz.ts'/	trzcina
369	trzci(N4)	/t.rz.ts'/	Trzciel
370	trzmi(N4)	/t.rz.m.j/	trzmiel
371	twi(N4)	/t.v.j/	twierdza
372	wb(N1)	/v.b/	wbudować
373	wbi(N4)	/v.b.j/	wbiec
374	wbr(N1)	/v.b.r/	wbrew
375	wd(N1)	/v.d/	wdech
376	wdm(N1)	/v.d.m/	wdmuchać
377	wdr(N1)	/v.d.r/	wdrząć
378	wdz(N2)	/v.dz/	Wdzydze

Lp.	Grupa ort.	TP + kontekst	Przykładowy wyraz
379	wdzi(N4)	/v.dz'/	wdzięczny
380	wg(N1)	/v.g/	wgońże
381	wgi(N4)	/v.g.j/	wgiąć
382	wgl(N1)	/v.g.l/	wgląd
383	wgl(N1)	/v.g.w/	wgląb
384	wgni(N4)	/v.g.n'/	wgniecenie
385	wgr(N1)	/v.g.r/	wgrać
386	wi(N4)	/v.j/	wielkie
387	wj(N4)	/v.j/	wjeździe
388	wl(N1)	/v.l/	wlotowymi
389	wł(N1)	/v.w/	Włochy
390	wm(N1)	/v.m/	wmurować
391	wmi(N4)	/v.m.j/	wmieść
392	wn(N2)	/v.n/	wnuczek
393	wni(N4)	/v.n'.j/	wniosek
394	wrz(N2)	/v.rz/	wrzodzie
395	ww(N1)	/v.v/	wwozić
396	wwi(N4)	/v.v.j/	wwiozłyśmy
397	wwl(N1)	/v.v.l/	wwlokłyśmy
398	wz(N2)	/v.z/	wzorze
399	wzb(N1)	/v.z.b/	wzbogacony
400	wzbi(N4)	/v.z.b.j/	wzbierze
401	wzbr(N1)	/v.z.b.r/	wzbroniony
402	wzd(N1)	/v.z.d/	wzdychać
403	wzdł(N1)	/v.z.d.w/	wzdłuż
404	wzdr(N1)	/v.z.d.r/	wzdrygać
405	wzg(N1)	/v.z.g/	wzgarda
406	wzgl(N1)	/v.z.g.l/	wzgląd
407	wzi(N4)	/v.z'/	wziernik
408	wzl(N1)	/v.z.l/	wzlecieć
409	wzm(N1)	/v.z.m/	wzmożonymi
410	wzmi(N4)	/v.z.m.j/	wzmianka
411	wzn(N2)	/v.z.n/	wznowienie
412	wzni(N4)	/v.z.n'/	wzniósł
413	wzr(N1)	/v.z.r/	wzruszać
414	wzw(N1)	/v.z.v/	wzwód
415	wż(N1)	/v.Z/	wżarcia
416	zb(N1)	/z.b/	zboże
417	zbi(N4)	/z.b.j/	zbiore
418	zbl(N1)	/z.b.l/	zbliznowacenie
419	zbl(N1)	/z.b.w/	zblaźnić
420	zbr(N1)	/z.b.r/	zbrojne
421	zbrz(N2)	/z.b.rz/	zbrzydły
422	zbz(N3)	/z.b.z'/	zbzikować
423	zd(N1)	/z.d/	zdobić
424	zdb(N1)	/z.d.b/	Zdbowo

Lp.	Grupa ort.	TP + kontekst	Przykładowy wyraz
425	zdi(N4)	/z.d.j/	<i>zdiagnozować</i>
426	zdi(N4)	/z.d.j/	<i>zdjąć</i>
427	zdl(N1)	/z.d.w/	<i>zdlawić</i>
428	zdm(N1)	/z.d.m/	<i>zdmuchiwać</i>
429	zdr(N1)	/z.d.r/	<i>zdrabniać</i>
430	zdrz(N2)	/z.d.rz/	<i>zdrzemnąć</i>
431	zdw(N1)	/z.d.v/	<i>zdwojonymi</i>
432	zdz(N3)	/z.dz'/	<i>Zdzisław</i>
433	zdzi(N4)	/z.dz'/	<i>zdziecko</i>
434	zdzw(N1)	/z.dz.v/	<i>zdzwońże</i>
435	zdzw(N1)	/z.dz'.v/	<i>zdzwigać</i>
436	zg(N1)	/z.g/	<i>zguba</i>
437	zgb(N1)	/z.g.b/	<i>zgburowały</i>
438	zgi(N4)	/z.g.j/	<i>zgiełk</i>
439	zgl(N1)	/z.g.l/	<i>zgllobalizuje</i>
440	zgl(N1)	/z.g.w/	<i>zglębiać</i>
441	zgn(N2)	/z.g.n/	<i>zgnój</i>
442	zgn(N3)	/z.g.n'/	<i>zgnieć</i>
443	zgni(N4)	/z.g.n'/	<i>zgniatać</i>
444	zgr(N1)	/z.g.r/	<i>zgroza</i>
445	zgrz(N2)	/z.g.rz/	<i>zgrzytać</i>
446	zgw(N1)	/z.g.v/	<i>zgwałcić</i>
447	zhi(N4)	/z.x.j/	<i>zhierarchizować</i>
448	zj(N4)	/z.j/	<i>zjednoczone</i>
449	zl(N1)	/z.l/	<i>zlepić</i>
450	zli(N4)	/z.l.j/	<i>zliofilizować</i>
451	zl(N1)	/z.w/	<i>złość</i>
452	zm(N1)	/z.m/	<i>zmókl</i>
453	zmi(N4)	/z.m.j/	<i>zmiótł</i>
454	zml(N1)	/z.m.w/	<i>zmłocić</i>
455	zmni(N4)	/z.m.n'/	<i>zmniejszać</i>
456	zmr(N1)	/z.m.r/	<i>zmrużać</i>
457	zn(N2)	/z.n/	<i>znoju</i>
458	zn(N3)	/z.n'/	<i>znikać</i>
459	zni(N4)	/z.n'/	<i>zniosłyśmy</i>
460	zr(N1)	/z.r/	<i>zrób</i>
461	zrz(N2)	/z.rz/	<i>zrzec</i>

Lp.	Grupa ort.	TP + kontekst	Przykładowy wyraz
462	zw(N1)	/z.v/	<i>zwozić</i>
463	zwi(N4)	/z.v.j/	<i>zwiódł</i>
464	zwl(N1)	/z.v.l/	<i>zwłokłyśmy</i>
465	zwł(N1)	/z.v.w/	<i>zwłaszcza</i>
466	zwr(N1)	/z.v.r/	<i>zwrotny</i>
467	zz(N2)	/z.z/	<i>zza</i>
468	zzi(N4)	/z.z'/	<i>zziajać</i>
469	zz(N1)	/z.Z/	<i>zżerać</i>
470	żd(N3)	/z'.dz'/	<i>żdżira</i>
471	żd(N4)	/z'.dz'/	<i>żdżiarski</i>
472	żd(N1)	/z'.dz'.b/	<i>żdżbeł</i>
473	żd(N1)	/z'.dz'.b.l/	<i>żdżble</i>
474	żd(N1)	/z'.dz'.b.w/	<i>żdżbla</i>
475	żg(N1)	/z'.g/	<i>żgać</i>
476	żgn(N2)	/z'.g.n/	<i>żgnąć</i>
477	żgn(N3)	/z'.g.n'/	<i>żgnij</i>
478	żgni(N4)	/z'.g.n'/	<i>żgnie</i>
479	żl(N1)	/z'.l/	<i>żle</i>
480	żr(N1)	/z'.r/	<i>żrebak</i>
481	żb(N1)	/Z.b/	<i>żbik</i>
482	żd(N1)	/Z.d/	<i>Żdanów</i>
483	żd(N1)	/Z.dZ/	<i>Żdźarów</i>
484	żg(N1)	/Z.g/	<i>żgać</i>
485	żgn(N2)	/Z.g.n/	<i>żgnąć</i>
486	żgn(N3)	/Z.g.n'/	<i>żgnij</i>
487	żgni(N4)	/Z.g.n'/	<i>żgnie</i>
488	żl(N1)	/Z.l/	<i>żleb</i>
489	żl(N1)	/Z.w/	<i>żlobak</i>
490	żm(N1)	/Z.m/	<i>Żmigród</i>
491	żmi(N4)	/Z.m.j/	<i>żmie</i>
492	żn(N2)	/Z.n/	<i>żną</i>
493	żn(N3)	/Z.n'/	<i>żnij</i>
494	żni(N4)	/Z.n'/	<i>żnie</i>
495	żr(N1)	/Z.r/	<i>żreć</i>
496	żw(N1)	/Z.v/	<i>żwir</i>
497	żż(N1)	/Z.Z/	<i>żżemy</i>

Kolejna tabela (5.8) nawiązuje do wyników zawartych w tabeli 5.7 oraz do informacji przedstawionych już w tym rozdziale – dotyczących związku pomiędzy typem wymowy a wpływem struktury nagłosu wyrazu na status dźwięczności wygłosu poprzedzającego (antycypacja międzywyrazowa). W kolumnie drugiej znajduje się informacja o przynależności do szerokich klas dźwięków. Kolumna trzecia zawiera wykaz fonemów transkrypcji podstawowej, które mogą wystąpić na pierwszej pozycji w nagłosie wyrazu – niezależnie od tego, czy na początku wyrazu znajduje się tylko jedna spółgłoska, czy też jedna z grup spółgłoskowych z tabeli 5.7. W kolumnie czwartej oraz w kolumnie piątej podano informacje dotyczące sposobu oddziaływania na wygłos wyrazu poprzedzającego. Zatem w przypadku grup nagłosowych podanych w tabeli 5.7 dla określenia sposobu oddziaływania na wygłos wyrazu poprzedzającego wystarczy informacja o transkrypcji podstawowej pierwszej litery lub pierwszego wieloznaku.

Tabela 5.8 – Minimalne fragmenty nagłosu wyrazu determinujące zmianę statusu dźwięczności w wygłosie poprzedniego wyrazu

Lp.	Klasa dźwięków	Fonemy TP +{ą, ę}	Wymowa krakowsko-poznańska	Wymowa warszawska
1	właściwe bezdźwięczne	/f/, /s/, /S/, /s'/, /x/, /p/, /t/, /k/, /ts/, /tS/, /ts'/	ubezdźwięczniający	ubezdźwięczniający
2	właściwe dźwięczne	/v/, /z/, /Z/, /rz/, /z'/, /b/, /d/, /g/, /dz/, /dZ/, /dz'/	udźwięczniający	udźwięczniający
3	nosowe	/m/, /n/, /n'/	udźwięczniający	ubezdźwięczniający
4	płynne	/r/, /l/	udźwięczniający	ubezdźwięczniający
5	półsamogłoski	/j/, /w/	udźwięczniający	ubezdźwięczniający
6	samogłoski	/a/, /e/, /i/, /o/, /y/, /u/, ą, ę	udźwięczniający	ubezdźwięczniający

Wyjątek od wniosków przedstawionych w poprzednim akapicie stanowią nagłosowe ortograficzne grupy spółgłoskowe wyszczególnione w tabeli 5.9 oraz w tabeli 5.10. W tych grupach litera *z* oraz litera *w* są umiejscowione w kontekście ubezdźwięczniającym (który znajduje się wewnątrz grupy spółgłoskowej). Zatem nie stanowią one kontekstu udźwięczniającego dla wygłosu poprzedniego wyrazu. W przypadku tych konstrukcji nie można się oprzeć na domyślnej dźwięczności (zgodnej z transkrypcją podstawową) pierwszej litery wyrazu.

Tabela 5.9 – Grupy zawierające literę *z* (w nagłosie wyrazu), która nie stanowi kontekstu udźwięczniającego dla wygłosu poprzedzającego wyrazu

Lp.	Grupa ort.	TP + kont.	Przykładowy wyraz
1	zh(N1)	/z.x/	<i>zheblować</i>
2	zhi(N4)	/z.x.j/	<i>zhierarchizować</i>
3	zs(N2)	/z.s/	<i>zsadzić</i>
4	zs(N3)	/z.s'/	<i>zsiakać</i>
5	zsi(N4)	/z.s'/	<i>zsiedli</i>
6	zst(N1)	/z.s.t/	<i>zstąpić</i>
7	zsz(N2)	/z.S/	<i>zszedł</i>

Tabela 5.10 – Grupy zawierające literę *w* (w nagłosie wyrazu), która nie stanowi kontekstu udźwięczniającego dla wygłosu poprzedzającego wyrazu

Lp.	Grupa ort.	TP+kont.	Przykładowy wyraz
1	wchrz(N2)	/v.x.rz/	<i>wchrzaniać</i>
2	wkrz(N2)	/v.k.rz/	<i>wkrzański</i>
3	wprz(N2)	/v.p.rz/	<i>wprzaglić</i>
4	wtrz(N2)	/v.t.rz/	<i>wtrząchać</i>
5	wsm(N1)	/v.s.m/	<i>wsmarować</i>
6	wśl(N1)	/v.s'.l/	<i>wślepić</i>
7	wśr(N1)	/v.s'.r/	<i>wśród</i>
8	wchl(N1)	/v.x.w/	<i>wchłaniać</i>
9	wśl(N1)	/v.s.w/	<i>wślawiać</i>
10	wkl(N1)	/v.k.l/	<i>wklejać</i>
11	wkr(N1)	/v.k.r/	<i>wkręcać</i>
12	wpl(N1)	/v.p.l/	<i>wplatać</i>
13	wpr(N1)	/v.p.r/	<i>wprost</i>
14	wtr(N1)	/v.t.r/	<i>wtrąbić</i>
15	wkl(N1)	/v.k.w/	<i>wkład</i>
16	wpi(N4)	/v.p.j/	<i>wpiąć</i>
17	wpl(N1)	/v.p.w/	<i>wplukiwać</i>
18	wtl(N1)	/v.t.w/	<i>wtłaczać</i>
19	wśw(N1)	/v.s'.v/	<i>wświdrować</i>
20	wćw(N1)	/v.ts'.v/	<i>wćwiczyć</i>
21	wskrz(N2)	/v.s.k.rz/	<i>wskrzyszonemu</i>
22	wstrz(N2)	/v.s.t.rz/	<i>wstrząs</i>
23	wskr(N1)	/v.s.k.r/	<i>wskroś</i>
24	wsp(N1)	/v.s.p/	<i>wspinacz</i>
25	wspi(N4)	/v.s.p.j/	<i>wspiąć</i>
26	wspł(N1)	/v.s.p.w/	<i>wspłonąć</i>
27	wstr(N1)	/v.s.t.r/	<i>wstręciuch</i>
28	wśpi(N4)	/v.s'.p.j/	<i>wśpiewać</i>
29	wsch(N1)	/v.s.x/	<i>wschód</i>
30	wsk(N1)	/v.s.k/	<i>wskoczyć</i>
31	wst(N1)	/v.s.t/	<i>wstecz</i>
32	wśc(N3)	/v.s'.ts'/	<i>wścibiska</i>

Lp.	Grupa ort.	TP+kont.	Przykładowy wyraz
33	wści(N4)	/v.s'.ts'/	wścielać
34	wch(N1)	/v.x/	wchodzić
35	ws(N3)	/v.s'/	wsi
36	ws(N2)	/v.s/	wsqcząć
37	wsi(N4)	/v.s'/	wsiq
38	wsn(N2)	/v.s.n/	wsnuć
39	wsz(N2)	/v.S/	wszedł
40	wc(N2)	/v.ts/	wcale
41	wc(N3)	/v.ts'/	wcinać
42	wci(N4)	/v.ts'/	wciqć
43	wcz(N2)	/v.tS/	wczasowicz

Lp.	Grupa ort.	TP+kont.	Przykładowy wyraz
44	wk(N1)	/v.k/	wkalkulować
45	wp(N1)	/v.p/	wpadali
46	wt(N1)	/v.t/	wtarci
47	wszl(N1)	/v.S.l/	wszlifować
48	wszczn(N2)	/v.S.tS.n/	wszcznq
49	wszczn(N3)	/v.S.tS.n'/	wszcznij
50	wszczni(N4)	/v.S.tS.n'/	wszcznie
51	wszcz(N2)	/v.S.tS/	wszczqć
52	wszt(N1)	/v.S.t/	wsztukować
53	wzsz(N2)	/v.z.S/	wzszedłszy

Bibliografia

- Bańczerowski J., Pogonowski J., Zgółka T. 1982. *Wstęp do językoznawstwa: skrypt dla studentów studiów uniwersyteckich*. Poznań.
- Bargielówna M. 1950. *Grupy fonemów spółgłoskowych współczesnej polszczyzny kulturalnej*. „BPTJ” 10, 1–25.
- Demenko G., Wypych M., Baranowska E. 2003. *Implementation of Grapheme-to-Phoneme Rules and Extended SAMPA Alphabet in Polish Text-to-Speech Synthesis*. „Speech and Language Technology”, vol. 7, 86.
- Dobrogowska K. 1984. *Śródgłosowe grupy spółgłosek w polskich tekstach popularnonaukowych*. „Polonica” 10, 15–34.
- Dobrogowska K. 1990. *Word internal consonant clusters in Polish artistic prose*. „Studia Phonetica Posnaniensia” 2, 43–67.
- Dobrogowska K. 1992. *Word initial and word final consonant clusters in Polish popular science text and in artistic prose*. „Studia Phonetica Posnaniensia” 3, 47–121.
- Doroszewski W. Wiczorekiewicz B. 1947. *Zasady poprawnej wymowy polskiej (ze słowniczkiem)*. Warszawa.
- Dukiewicz L. 1969. *Polskie diady spółgłoskowe typu TS i ST*. Warszawa.
- Dukiewicz L. 1980. *Rodzaje i częstość występowania nagłosowych grup fonemów typu CC(V)-, CCC(V)- i CCCC(V)- w polskich tekstach prasowych*. „Lětopis Instytutu za Serbski Ludospyt” 27, 2, 142–157.
- Dukiewicz L. 1985. *Nagłosowe grupy spółgłosek w polskich tekstach popularnonaukowych i prasowych*. „Studia Gramatyczne” 6, 17–34.
- Dunaj B. 1985. *Grupy spółgłoskowe współczesnej polszczyzny mówionej (w języku mieszkańców Krakowa)*. Warszawa–Kraków.
- Dunaj B. 1986. *Wygłosowe grupy spółgłoskowe współczesnej polszczyzny mówionej*. „ZN UJ: Prace Językoznawcze” 82, 103–117.
- Dunaj B. 2006. *Zasady poprawnej wymowy polskiej*. „Język Polski” 86, 3, 161–172.
- Kurek H. 1986. *Realizacja grup spółgłoskowych tś, dż w języku krakowian*. „Język. Teoria-Dydaktyka” 7, 21–40.
- Jassem W. 1973. *Podstawy fonetyki akustycznej*. Warszawa.
- Klebanowska B. 1990. *Interpretacja fonologiczna zjawisk fonetycznych w języku polskim*. Warszawa.
- Klemensiewicz Z. 1930. *Prawidła poprawnej wymowy polskiej*. Kraków.
- Kuryłowicz J. 1952. *Uwagi o polskich grupach spółgłoskowych*. „BPTJ” 11, 54–69.
- Lorenc A., Ptaszkowska A. 2015. *Programowanie języka dziecka z uszkodzeniem słuchu z zastosowaniem metody audytywno-werbalnej: studium przypadku*. „Logopedia Silesiana” 4, 229–247.
- Łobacz P., Jassem W. 1974. *Fonotaktyczna analiza mówionego tekstu polskiego*. „BPTJ” 32, 179–197.
- Madejowa M. 1989. *Zasady wymowy polskiej*. „Biuletyn Audiofonologii” 1, 2–4, 69–83.
- Madejowa M. 1990. *Modern Polish linguistic norm with special reference to the pronunciation of consonants*. „Studia Phonetica Posnaniensia” 2, 69–105.
- Madejowa M. 1992. *Zasady współczesnej wymowy polskiej (w zakresie samogłosek nosowych i grup spółgłoskowych) oraz ich przydatność w praktyce szkolnej*. „Język Polski” 2–3, 187–198.
- Madejowa M. 1993. *Normative rules of modern Polish pronunciation*. „Studia Phonetica Posnaniensia” 4, 19–30.
- Michałowska D. 1975. *Podstawy polskiej wymowy scenicznej*. Kraków.
- Milewski T. 1976. *Językoznawstwo*. Warszawa.
- Nowakowski P. 1997. *Wariantywność współczesnej polskiej wymowy scenicznej*. Poznań.
- Ostaszewska D., Tambor J. 2002. *Fonetyka i fonologia współczesnego języka polskiego*. Warszawa.
- Rośłowski B. 1986. *Zarys fonologii, fonetyki, fonotaktyki i fonostatystyki współczesnego języka polskiego*. Wyd. 2 uzupełnione. Gdańsk.
- Sawicka I. 1974. *Struktura grup spółgłoskowych w językach słowiańskich*. Wrocław.
- Skulina T. 1964. *Rozwój grup spółgłosek zwarto-szczelinowych w języku polskim*. Poznań.
- Steffen-Batogowa M. 1975. *Automatyzacja transkrypcji fonematycznej tekstów polskich*. Warszawa.
- Steffen-Batóg M. 1996. *On the pronunciation of some Polish consonant clusters containing sonorants*. „Studia Phonetica Posnaniensia” 5, 61–85.
- Steffen-Batóg M., Nowakowski P. 1992. *An algorithm for phonetic transcription of orthographic texts in Polish*. „Studia Phonetica Posnaniensia” 3, 135–184.
- Stieber Z. 1966. *Historyczna i współczesna fonologia języka polskiego*. Warszawa.
- Szczerbiński M., Piotrowska J., Richardson U., Keurulainen A., Wierchoń P., Śledziński D., Landerl K. 2012. *Online remediation of reading fluency problems: technology, pedagogy, psychology*, Cork 4–5 October 2012, 6th European Conference on Game-Based Learning [poster].
- Szpyra-Kozłowska J. 2002a. *Inwentarze fonemów języka polskiego i ich konsekwencje*. „Logopedia” 31, 7–26.
- Szpyra-Kozłowska J. 2002b. *Wprowadzenie do współczesnej fonologii*. Lublin.
- Śledziński D. 2010. *Analiza struktury grup spółgłoskowych w nagłosie oraz w wygłosie wyrazów w języku polskim*. „Kwartalnik Językoznawczy” III–IV, 61–84.
- Śledziński D. 2013. *Podział korpusu tekstów na sylaby — analiza polskich grup spółgłoskowych*. „Kwartalnik Językoznawczy” XV, 48–100.
- Śledziński D. 2016. *Projekcja ortograficznych form wewnątrzwyrazowych grup spółgłoskowych na transkrypcję fonologiczną na potrzeby systemu dzielenia na sylaby wyrazów języka polskiego*. „Investigationes Linguisticae” XXXIV, 51–72.
- Wierchowśka B. 1971. *Wymowa polska*. Wyd. 2 zmienione. Warszawa.
- Wierchowśka B. 1980. *Fonetyka i fonologia języka polskiego*. Wrocław.

Bogucki
WYDAWNICTWO
NAUKOWE

ISBN 978-83-7986-245-0